

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 72

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΙΗ' - ΛΕ'
(ΚΕΦ. 1 - 4)

Κείμενον: Γ. Καρυοφόλλη
Μετάφρασις - Σχόλια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Χ. ΜΠΙΤΣΑΚΟΥ

Θεολόγος
ΟΜΙΛΙΑΙ ΙΗ' - ΚΗ'
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
Θεολόγου - φιλολόγου
ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΘ' - ΛΕ'

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	13 - 277
Ὁμιλία ΙΗ' (Ἰωάν. α' 35 - 41)	13 (281)*
Ὁμιλία ΙΘ' (Ἰωάν. α' 42 - 43)	32 (291)
Ὁμιλία Κ' (Ἰωάν. α' 44 - 49)	44 (296)
Ὁμιλία ΚΑ' (Ἰωάν. α' 50 - θ', 3)	57 (302)
Ὁμιλία ΚΒ' (Ἰωάν. θ' 4 - 10)	72 (309)
Ὁμιλία ΚΓ' (Ἰωάν. θ' 11 - 22)	86 (316)
Ὁμιλία ΚΔ' (Ἰωάν. θ' 23 - γ', 4)	102 (324)
Ὁμιλία ΚΕ' (Ἰωάν. γ' 5)	117 (331)
Ὁμιλία ΚΣ' (Ἰωάν. γ' 6 - 11)	130 (338)
Ὁμιλία ΚΖ' (Ἰωάν. γ' 12 - 16)	142 (344)
Ὁμιλία ΚΗ' (Ἰωάν. γ' 17 - 21)	154 (350)
Ὁμιλία ΚΘ' (Ἰωάν. 22 - 30)	168 (357)
Ὁμιλία Λ' (Ἰωάν. γ' 31 - 34)	183 (365)
Ὁμιλία ΛΑ' (Ἰωάν. γ' 35 - 36 & δ', 1 - 12)	195 (371)
Ὁμιλία ΛΒ' (Ἰωάν. δ' 13 - 20)	217 (382)
Ὁμιλία ΛΓ' (Ἰωάν. δ' 11 - 27)	232 (389)
Ὁμιλία ΛΔ' (Ἰωάν. δ' 28 - 39)	248 (396)
Ὁμιλία ΛΕ' (Ἰωάν. δ' 40 - 53)	263 (404)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	281

* Οἱ ἐντός παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΗ' (18)
(Ἰωάν. α', 35 - 41)

«Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰσπτήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Καὶ ἐμθλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ» (Ἰωάν. 1, 35 - 37).

α'*. Ὁ ἄνθρωπος ρέπει πρὸς τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ἀκηρίαν καὶ φέρεται εὐκολὰ καὶ γρήγορα πρὸς τὴν καταστροφὴν. Ταῦτο δὲ ἔχει λόγῳ τῆς φυσικῆς του κατασκευῆς, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς νωθρότητος τῆς διαθέσεώς του. Δι' αὐτὸ καὶ ἔχει ἀνάγκην συνεχοῦς παρακινήσεως καὶ διδασκαλίας. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καὶ ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Φιλιπησίους, ἔλεγε· «Τὸ νὰ σᾶς

* Εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν τοιζόνται κατὰ παραγράφους τὰ ἀκόλουθα· εἰς τὴν πρώτην ἡ ἀνάγκη μελέτης καὶ κατανοήσεως τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ ἐφαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ζωὴν· εἰς τὴν δευτέραν ἡ δημοσία διακήρυξις τῆς μαρτυρίας τοῦ Προδρόμου, ἡ ὁποία ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ πεισθοῦν οἱ μαθηταὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὸν Χριστὸν ὄχι πρὸς χάριν του, ἀλλὰ πρὸς ἰδικὸν τὸν ὄφελος.

γράφω τὰ αὐτὰ εἰς ἐμὲ μὲν δὲν εἶναι ὀχληρὸν, εἰς ἑσὰς δὲ ἀσφαλές»¹. Διότι ἢ μὲν γῆ, μόλις δεχθῆ τοὺς σπόρους, ἀμέσως ἀποδίδει τοὺς καρποὺς καὶ δὲν χρειάζεται δευτέραν σποράν. Μὲ τὴν ψυχὴν μας, ὅμως, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο, ἀλλ' εἶναι καλὸν καὶ ὠφέλιμον νὰ σπείρωμεν πολλές φορές καὶ νὰ φροντισώμεν μεγάλης, διὰ νὰ κατορθώσωμεν κάποτε νὰ ἀπολαύσωμεν τὸν καρπὸν ἅπαξ διὰ παντός. Διότι κατ' ἀρχὴν μὲν δύσκολα εἰσχωροῦν τὰ λεγόμενα μέσα εἰς τὸ μυαλὸ ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης σκληρότητος, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκειται καὶ ἐπειδὴ συμπνίγεται μέσα εἰς τὰ ἀγκάθια. Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ πολλοί, ποὺ ἐπιβουλεύονται αὐτὴν τὴν σποράν καὶ καταστρέφουν τοὺς σπόρους. Ἐπειτα, ὅταν οἱ σπόροι στερεωθοῦν καλὰ καὶ ριζώσουν, χρειάζονται τὴν ἴδιαν πάντοτε φροντίδα, διὰ νὰ ὀριμάσουν καὶ παραμείνουν σταθεροὶ καὶ ἀκέραιοι καὶ χωρὶς νὰ κινδυνεύσουν νὰ πάθουν τίποτε ἀπὸ κανένα. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τοὺς σπόρους, ὅταν ἢ ἀνάπτυξις τοῦ σταχυοῦ ὀλοκληρωθῆ καὶ ἀποκτήσῃ πλήρως τὴν ἰσχύν του, εὐκολα περιφρονεῖ καὶ ἀποτελεσματικὰ ἀντιστέκεται καὶ εἰς τὴν ἐρυσίθην καὶ εἰς τὴν ξηρασίαν καὶ εἰς ὄλους τοὺς ἄλλους ἐχθρούς του. Εἰς δὲ, ὅμως ἀφορᾷ εἰς τὰ δόγματα τὰ πράγματα δὲν ἔχουν τοιοῦτοτρόπως, διότι καὶ μετὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ τὴν ἀπολύτως ἐπιτυχῆ ἐμπέδωσίν των, συμβαίνει ἐνίοτε νὰ τὰ καταστρέψουν κάποια φουρτούνα εἰς τὴν ζωὴν, μιά μεγάλη συμφορὰ, κάποια δυσκολία, ἀκόμη καὶ ἄνθρωποι

Εἰς τὴν τρίτην ἐρμηνεύεται τὸ ὅπὸ τοῦ Κυρίου διατυπωθῆν ἐρώτημα ἐπὶ ζητεῖτε, τὸ ὁποῖον ὀπελήθη διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ θάρρος καὶ παρησίαν εἰς τοὺς μαθητάς καὶ εἰς τὴν τετάρτην ἢ ἀνάγκη ὅπως οἱ χριστιανοὶ ἀποφεύγουν τὰ ψυχοφθόρα θεάματα καὶ ἐπιβιβάζονται εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀρετῆς.
1. Φιλιπ. 3, 1.

κακοί, ποὺ γνωρίζουν νὰ ἐξαπατοῦν καὶ ἄλλοι πάσης φύσεως πειρασμοί. Αὐτὰ, ὅμως, δὲν ἐλέγχθησαν σὲ μᾶς ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ κατηγορήσῃ τὸν Ἰωάννην ὡς φλύαρον, ὅταν ἀκούσῃς νὰ ἐπαναλαμβάνη τὰ ἴδια πάλιν, οὔτε νὰ νομίσῃς ὅτι εἶναι ἀσήμαντος καὶ φορτικός. Διότι ἤθελεν ἀσφαλῶς ἀμέσως μόλις τὰ εἶπε νὰ τὸν ἀκούσουν καὶ νὰ τὸν καταλάθουν ὄλοι, ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπρόσεχαν πολλοὶ εἰς τὰ λεγόμενά του ἀπ' ἀρχῆς ἕνεκα τῆς μεγάλης πνευματικῆς των νοηρότητος, τοὺς ἀφυπνίζει ἐπαναλαμβάνων διὰ δευτέραν φοράν τὰ ἴδια πάλιν.

Πρόσεξε, ὅμως. Εἶπεν ὅτι «ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι λαμπρότερος καὶ ἐνδοξότερος ἀπὸ ἐμὲ»² καὶ ὅτι «δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ λύσῃ τὸ λουρὶ τοῦ ὑποδήματος Αὐτοῦ»³ καὶ ὅτι «Αὐτὸς βαπτίζει μὲ Πνεῦμα Ἁγίον καὶ μὲ τὸ πῦρ τῆς χάριτος»⁴ καὶ ὅτι εἶδε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγίον νὰ κατεβαίνει ὡς περιστέρι καὶ νὰ μένη ἐπ' Αὐτοῦ⁵ καὶ ἐμαρτύρησεν ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ⁶. Ἐν τούτοις κανεὶς δὲν ἐπρόσεξε, οὔτε τὸν ἠρώτησε, οὔτε τοῦ εἶπε: «Τί σημαίνουν αὐτὰ, ποὺ λέγεις; καὶ διὰ ποῖον τὰ λέγεις; καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν;». Εἶπεν ἀκόμη: «Ἴδού ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀποσταλείς διὰ νὰ σηκώσῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἐξαλείψων αὐτήν»⁷. Ἐν τούτοις οὔτε ἔται προσέβαλε τὴν ἀναίσθησίαν των. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, ἠναγκάσθη νὰ εἰπῇ τὰ ἴδια πάλιν, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ νὰ φυτεύσῃ εἰς τὸ θάθος τῆς διανοίας των, ὡς ἄλλην γῆν, τὴν ὁποίαν, σκληρὰν καὶ ἀνυποχώ-

2. Ἰωάν. 1, 15.

3. Ἰωάν. 1, 27 καὶ Μάρκ. 1, 7.

4. Ματθ. 3, 11.

5. Ἰωάν. 1, 32.

6. Ἰωάν. 1, 34.

7. Ἰωάν. 1, 29.

ρητον προηγουμένως, ἐμαλάκωσε μὲ τὴν πρόσφατον καλλιέργειαν, τοὺς σπόρους καὶ μὲ τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος σὰν ἄλλο ἄροτρον τὴν ἀνούσωσεν, ἐνῶ ἦταν πολὺ πατημένη καὶ ἀγονη πνευματικῶς. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ δὲν μακρυγορεῖ, διότι ἓνα μόνον πρᾶγμα ἐφρόντιζε νὰ ἐπιτύχη, νὰ δηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ προσκολληθοῦν καὶ στερεωθοῦν καλὰ εἰς Αὐτὸν καὶ μόνον. Διότι ἐγνωρίζεν ὅτι, εἰάν ἀπεδέχοντο τοῦτο προθύμως καὶ ἐπείθοντο, δὲν θὰ εἶχαν ἔκτοτε ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς εἶδιδε μαρτυρίαν περὶ Αὐτοῦ, πρᾶγμα ἀκριβῶς τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινε. Διότι, ἂν οἱ Σαμαρεῖται εἶπαν εἰς τὴν γυναῖκα, μόλις Τὸν ἤκουσαν· «Δὲν πιστεύομεν πλέον διὰ τὸν λόγον σου· ἐπειδὴ ἡμεῖς ἤκουσαμεν καὶ γνωρίζομεν ὅτι οὗτος εἶναι ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός»⁸, πολὺ περισσότερο οἱ μαθηταὶ ἦταν φυσικὸν νὰ ἀιχμαλωτισθοῦν γρήγορα καὶ νὰ Τὸν ἀναγνωρίσουν, πρᾶγμα ἀκριβῶς τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινε. Διότι μόλις προσήλθαν καὶ Τὸν ἤκουσαν μίαν ἐσπέραν, δὲν ἐπέστρεψαν πλέον εἰς τὸν Ἰωάννην, ἀλλ' ἀφωσιώθησαν εἰς Αὐτὸν τόσοσιν πολὺ, ὥστε ἀνέλωσαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐκήρυτταν Αὐτόν. Διότι λέγει· «Εὗρισκει αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Σίμωνα καὶ λέγει εἰς αὐτόν· εὗρηκαμεν τὸν Μεσσίαν, τὸ ὁποῖον μεθερμηνεύομενον εἶναι ὁ Χριστός»⁹. Πρόσεξε ὁμοίως καὶ τοῦτο, ὅτι, ὅταν μὲν τοὺς εἶπεν· «Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι λαμπρότερος καὶ ἐνδοξότερος ἀπὸ ἐμὲ»¹⁰ καὶ ὅτι «δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ λύσω τὸ λουρὶ τοῦ ὑποδήματος Αὐτοῦ»¹¹ κανένα δὲν προσ-

8. Ἰωάν. 4, 42.

9. Ἰωάν. 1, 42.

10. Ἰωάν. 1, 15.

11. Ἰωάν. 1, 27.

εἴλκυσεν, ὅταν, ὁμοίως, τοὺς ὁμίλησε περὶ τῆς οἰκονομίας καὶ ἐπὶ τὸ ἀνθρωπινώτερον καὶ ἀνεφέρθη εἰς θέματα, ποὺ εἶχαν σχέσιν μὲ αὐτοὺς καὶ τὴν σωτηρίαν των, τότε οἱ μαθηταὶ τοῦ Τὸν ἠκολούθησαν προθύμως.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ, ποὺ ἤμπορεῖς νὰ παρατηρήσῃς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ πολλοὶ δὲν προσελκύνονται τόσοσιν, ὅταν λέγεται κάτι μέγα καὶ ὕψηλόν περὶ Θεοῦ, ὅσον, ὅταν λέγεται κάτι χρήσιμον δι' ἑαυτοὺς καὶ φιλάνθρωπον καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ποὺ παρακολουθοῦν. Ἦκουσαν λοιπὸν ὅτι σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου καὶ ἀμέσως ἔτρεξαν. Διότι, ἂν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά μας, διὰ τοῖον λόγον, λέγει, ἀναβάλλομεν; Πῶς δὲν εἶναι ἐσχάτη ἀνοησία, ἐνῶ εὐρίσκεται ἐνώπιόν μας ἐκεῖνος, ποὺ ἤμπορεῖ χωρὶς κόπους καὶ ταλαιπωρίας νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸ θάρος τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐνοχῆς, νὰ παρατείνωμεν τὸν χρόνον τῆς προσοικειώσεως τῆς δωρεᾶς; Ἄς ἀκούουν οἱ κατηγούμενοι, οἱ ὁποῖοι ἀναβάλλουν τὴν σωτηρίαν των καὶ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς των¹². Πάλιν ἐστάθη,, λέγει, ὁ Ἰωάννης καὶ εἶπεν· «Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ». Τίποτε δὲν λέγει ὁ Χριστός, ἀλλὰ ὅλα τὰ λέγει ἐκεῖνος. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ μὲ τὸν γαμβρόν. Δὲν λέγει ὁ γαμβρὸς προηγουμένως τίποτε εἰς τὴν νύμφην, ἀλλὰ παρίσταται χωρὶς νὰ ὁμιλήῃ, ἄλλοι δὲ γνωρίζουν αὐτόν καὶ τὴν νύμφην, ἄλλοι δὲ πάλιν τὴν παραβίδουν, αὐτὴ δὲ ἐμφανίζεται μόνον καὶ δὲν τὴν παίρνει μόνος του καὶ φεύγει, ἀλλ' ἀφοῦ τὴν παραβώσῃ ἄλλος. Ἀκολουθῶς, ὅταν τὴν πάρῃ, τῆς δημιουργεῖ τόσοσιν εὐχάριστον ψυχικὴν διάθεσιν, ὥστε νὰ μὴ ἐνθυμῆται πλέον καθόλου ἐκεῖνους, ποὺ τὴν παρέδωσαν εἰς αὐτόν. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε καὶ μὲ τὸν Χριστόν. Ὁ

12. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια νὰ ἀναβάλ-

Χριστός ἦλθε διὰ νὰ νυμφευθῆ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ ἴδιος δὲν εἶπε τίποτε, ἀλλὰ μόνον προσῆλθεν. Ὁ δὲ φίλος του Ἰωάννης ἔδωσε εἰς αὐτὸν τὴν δεξιάν τῆς νόμφης, δηλαδὴ, μὲ τοὺς λόγους του παρέδωκεν εἰς Αὐτὸν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκεῖνος παρέλαθεν αὐτούς, τοὺς ἐπροξένησε τὴν χαρὰν καὶ εὐτυχίαν, ὥστε δὲν ἐπέστρεψαν πλέον εἰς ἐκεῖνον, πού παρέδωκεν αὐτούς.

θ'. Δὲν εἶναι ἕως μόνον αὐτό, πού ἠμποροῦμε νὰ προσέξωμεν ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο. Ὅπως, δηλαδὴ, εἰς τοὺς γάμους δὲν πηγαίνει ἡ κόρη πρὸς τὸν γαμβρὸν, ἀλλ' ὁ γαμβρὸς σπεύδει πρὸς αὐτήν, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι υἱὸς θωασιλέως καὶ πρόκειται νὰ νυμφευθῆ κάποια ἀσημαντὸν καὶ περιφρονημένην κόρην, ἢ καὶ κάποια ὑπηρέτριαν, τοιοῦτοτρόπως συνέθη καὶ ἐδῶ. Δὲν ἀνέθηκεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' Αὐτὸς ἦλθε κοντὰ εἰς τὸν ἀξιοκατάκριτον ἄνθρωπον. Καὶ ἀκολουθῶς, μόλις ἔγιναν οἱ γάμοι, δὲν τὸν ἀφῆκεν ἐδῶ, ἀλλὰ τὸν ἀνέθεκεν εἰς τὸ πατρικὸν του σπίτι. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰωάννης δὲν παίρνει ἰδιαιτέρως τοὺς μαθητὰς του καὶ δὲν τοὺς ὁμιλεῖ δι' αὐτὰ κατ' ἴδιον καὶ δὲν παραδίδει αὐτούς τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' ὁμιλεῖ δημοσίως πρὸς αὐτούς καὶ ἐνώπιον ἄλλων τοὺς λέγει· «Ἰδοὺ ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ»; Διὰ νὰ μὴ νομισθῆ ὅτι πρόκειται περὶ δόλου καὶ σκευωρίας. Διότι, ἂν τοὺς προσκαλοῦσεν ἰδιαιτέρως καὶ τοὺς προέτρπε νὰ Τὸν ἀκολουθήσουν καὶ πρὸς χάριν του Τὸν ἀκολουθοῦσαν, ἴσως γρήγορα καὶ νὰ ἐγκατέλειπαν Αὐτόν, ἐνῶ τώρα ἐδέχθησαν νὰ Τὸν ἀκολουθήσουν ὕστερα ἀπὸ τὴν κατὰ πρό-

λου οἱ χριστιανοὶ τὸ βάπτισμα, ἢ ὅποια, πολεμηθεῖσα ἀπὸ τοὺς μεγάλους Πατέρας (Καππαδόκας, Ἀμβρόσιον Μεδιολάνου, Κύριλλον Ἀλεξανδρείας, Ἰερὸν Χρυσόστομον, ὅπως βλέπομεν ἐδῶ), ἐξέλιπε ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἐτεκράτησεν ὁ νηπιαβαπτισμός.

πον τελείως φανερόν καὶ πρὸς ἄλλους γενομένην διδασκαλίαν καὶ παρέμειναν σταθεροὶ μαθηταὶ Του, ὡς ἀκολουθήσαντες Αὐτὸν ὄχι πρὸς χάριν τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ μὲ ἐλικρίνειαν καὶ ἀποθλέποντες εἰς τὴν προσωπικὴν τῶν σωτηρίαν.

Οἱ μὲν λοιπὸν Προφῆται καὶ οἱ Ἀπόστολοι ὄλοι ἐκήρυτταν Αὐτόν ἀπόντα — οἱ μὲν Προφῆται πρὸ τῆς κατὰ σάρκα παρουσίας Του, οἱ δὲ Ἀπόστολοι μετὰ τὴν Ἀνάληψίν Του — ὁ δὲ Ἰωάννης μόνος ἐκήρυττεν Αὐτόν παρόντα. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει ὅτι αὐτὸς εἶναι φίλος τοῦ νυμφίου Χριστοῦ, ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς γάμους Του μόνος αὐτὸς ἦλθε. Ἐπὶ πλέον δὲ αὐτὸς ἐτακτοποίησε τὰ πάντα καὶ ἐπραγματοποίησε τοὺς γάμους. Αὐτὸς ἔκαμε τὴν ἀρχὴν τῆς συναντήσεως αὐτῶν· «Καὶ ἐμὲ ψέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει· Ἰδὲ ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ». Τοῦτο εἶπε, δεικνύων ὅτι δὲν ἐμαρτύρει μόνον μὲ τὴν φωνήν, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ διότι ἐθαύμαζε τὸν Χριστόν καὶ ἐχαίρετο καὶ ἠὺχαριστεῖτο πολὺ νὰ τὸν θλέπῃ. Καὶ δὲν ὁμιλεῖ ἐκ προοιμίου παρακλητικῶς, ἀλλὰ ἀφήνει νὰ φανῆ ὁ θαυμασμός του πρῶτα καὶ ἡ ἐκπληξίς του διὰ τὸν παρόντα, ἀκολουθῶς δὲ ἀποκαλύπτει εἰς ἄλλους αὐτοὺς καὶ τὴν δωρεάν, τὴν ὅποιαν ἦλθε νὰ κάμῃ καὶ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον πρόκειται νὰ πραγματοποιῆ αἰωνίως τὴν δωρεάν αὐτοῦ τοῦ καθαρμοῦ. Διότι ὁ ἄμνος ὑπεμφαίνει καὶ τὰ δύο αὐτά. Καὶ δὲν εἶπε· «ὁ ληψόμενος» ἢ «ὁ ἄρας», ἀλλ' «ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου», διὰ νὰ γίνῃ τελείως σαφές, ὅτι ὁ Χριστὸς πραγματοποιεῖ τοῦτο πάντοτε, αἰωνίως. Διότι δὲν ἐσῆκως μόνον τότε τὰς ἁμαρτίας, ὅταν ἔπαθεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἀλλ' ἀπὸ τότε πού ἔπαθε μέχρι σήμερα «αἴρει» τὰς ἁμαρτίας, ὄχι θεθαίως αἰωνίως πάσχων καὶ σταυρούμενος, διότι μίαν θυσίαν προσέφερεν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, ἀλλ' αἰωνίως διὰ τῆς μίας αὐτῆς θυσίας καθ-

αίρων τὰς ἀμαρτίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὅπως, λοιπόν, ἀκριβῶς ὁ Λόγος δεικνύει σὲ μᾶς τὸ ἐξαιρετὸν ἢ ξεχωριστὸν τοῦ Λόγου ἐκείνου ἕναντι τῶν ἄλλων λόγων καὶ ὁ Υἱὸς φανερώνει ἐκεῖνον τὸν Υἱόν, ὁ ὁποῖος ἔχει ξεχωρισθῆ ἀπὸ τοῦς ἄλλους υἱούς, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Ἄμνός καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Προφήτης καὶ τὸ Φῶς τὸ ἀληθινὸν καὶ ὁ Ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ ὅσα γενικῶς περὶ Αὐτοῦ ἠμποροῦν νὰ λέγωνται μὲ τὴν προσθήκην τοῦ ἄρθρου, ὅλα φανερώνουν τὸ διακεκριμένον ἀπὸ τὰ ἄλλα, τὸ μοναδικὸν καὶ ἐξαιρετὸν. Καὶ διότι ἄμνοι ἦσαν πολλοί, καθὼς καὶ προφήται καὶ χριστοὶ καὶ υἱοί, ἀλλὰ ἀπ' ὅλους αὐτοὺς ἐξεχώρισεν Αὐτὸν ἀπείρως καὶ ἔδειξεν ἔτσι τὴν μεγάλην μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰν. Καὶ δὲν καταχώρωσε τὸ διακεκριμένον Αὐτοῦ μὲ τὴν προσθήκην αὐτῆν τοῦ ἄρθρου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν προσθήκην τοῦ Μονογενοῦς. Διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει τίποτε κοινὸν πρὸς τὴν κτίσιν.

Αὐτὸς δὲ ποῦ νομίζει ὅτι εἶναι ἄκαιρον νὰ λέγωνται αὐτὰ κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἡμέρας, διότι κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐλέγοντο αὐτὰ, καθ' ὅσον λέγει· «ὥρα γὰρ ἦν ὡς δεκάτη»¹³, αὐτὸς μοῦ φαίνεται ὅτι κάνει μεγάλο σφάλμα. Διότι διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ ὑποβουλωμένους εἰς τὴν σάρκα, εἶναι πολὺ φυσικὸν ὁ μετὰ τὸ φαγητὸν χρόνος νὰ μὴ εἶναι ὁ πλέον κατάλληλος διὰ νὰ ἀσχολοῦνται μὲ κάτι ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα¹⁴. Τοῦτο δὲ ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν τροφῶν ἔρχονται εἰς κατάστασιν πνευματικῆς νοθρότητος καὶ ἀναισθησίας. Ἐδῶ, ὅμως, πρόκειται περὶ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον δὲν ἐπιβαρύνει τὰν ἑαυτὸν του μὲ πολλὰς τροφάς, ἀλλ' οὔτε κἀν συνηθισμένα τρώγει. Διότι ἐξοῦσε μὲ πολλὴν ἐγκράτειαν καὶ ἀπέτιχε τροφῆς

13. Ἰωάν. 1, 40.

14. Μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν ὁ Χρυσόστομος ἐννοεῖ τὰ πνευματικά, τὰ χριστιανικά.

τόσον, ὅσον ἀπέχομεν ἡμεῖς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αὐγῆς, ποῦ εἰμεθα ἐδῶ συγκεντρωμένοι¹⁵. Μᾶλλον δὲ πολὺ περισσότερον, διότι μὲ μᾶς συμφαίνει πολλὰς φορές νὰ ξεγελοῦμε τὸν ἑαυτὸν μας μὲ ὅτι ἐπερίσειμεν ἀπὸ τὸ προηγούμενον θρόδου, ἐνῶ ἐκεῖνος δὲν ἐκούραζε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Ὅτι αὐτὰς, λοιπόν, τὰς συνθήκας, ἦτο πολὺ φυσικὸν ὅτι ὠμιλοῦσε περὶ αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀπογεύματος, μετὰ τὸ μεσημεριανὸ φαγητὸν. Ἐπειτα, ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς διέμενε καὶ εἰς τὴν ἔρημον, πλησίον τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ, ὅπου ὄλοι μὲ πολλὸν φόβον ἐπήγαιναν διὰ νὰ λάθουν τὸ θάπτισμα καὶ φυσικὰ τότε ἐφρόντιζαν ὀλίγον διὰ τὰς βιοτικὰς ἀνάγκας. Εἶναι γνωστὸν, ἐπίσης, ὅτι οἱ ὄχλοι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἕμεναν κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν μὲ ἐπιμονὴν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ δὲν εἶχαν τίποτε νὰ φάγουν. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἀληθινοῦ διδασκάλου καὶ ἐπιμελοῦς γεωργοῦ γνώρισμα, ὅτι οὐδέποτε ὑποχωρεῖ καὶ ἐγκαταλείπει τὸν ἀγῶνα, ἕως ὅτου θεσπιαθῆ ὅτι ὁ λόγος ποῦ ἐφυτεύθη ἀπὸ αὐτὸν μὲ κόπον καὶ προσοχὴν ἐρρίζωσε καλὰ καὶ ἀφωμοιώθη πλήρως. Διατί, ὅμως, δὲν ἐπῆγε εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἰουδαίας διὰ νὰ κηρύξῃ Αὐτὸν, ἀλλὰ παρέμεινε εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπερίμενε ἐκεῖνον νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ Τὸν δεῖξῃ προσερχόμενον; Διότι αὐτὸ ἤθελε νὰ πραγματοποιηθῆ διὰ τῶν ἔργων. Αὐτὸ δὲ τὸ ὁποῖον ἐφρόντιζεν ἐπιμελῶς ἦταν νὰ κάμῃ Αὐτὸν κατ' ἀρχὴν γνωστὸν μόνον καὶ νὰ πείσῃ μερικοὺς νὰ ἀκούσουν περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἄφησε δὲ εἰς Αὐτὸν τὴν μεγαλυτέραν καὶ σπουδαιότεραν μαρτυρίαν, τὴν μαρτυρίαν τὴν διδομένην διὰ τῶν ἔργων, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἴδιος λέγει· «Ἐγὼ δὲ ἀπὸ ἀνθρώπου

15. Ἀπὸ ἐδῶ πληροφοροῦμεθα τὸν χρόνον τῆς πραγματοποίησης αὐτῶν τῶν ὁμιλιῶν.

δὲν λαμβάνω τὴν μαρτυρίαν· διότι τὰ ἔργα, τὰ ὅποια μοῦ ἔδωσαν ὁ Πατὴρ διὰ τὰ τελειώσω αὐτά, αὐτὰ εἶναι τὰ μαρτυροῦντα περὶ ἑμοῦ»¹⁶. Κύτταξε, λοιπόν, αὐτὸ πόσον ἀποτελεσματικώτερον ἦτο καὶ ἀποδοτικώτερον. Διότι ὁ μικρὸς σπινθήρας τοῦ ἀνάψε, ἐμεγάλωσε πολὺ καὶ ἐφούντωσε γρήγορα τὸ πῦρ, καθ' ἕσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προηγουμένως δὲν ἐπρόσεχαν εἰς τὰ λεγόμενα, ἔπειτα ἔλεγαν· «Ὅλα, ὅσα εἶπεν ὁ Ἰωάννης, εἶναι ἀληθῆ»¹⁷.

γ'. Ἄλλωστε, ἂν ἔλεγεν αὐτὰ περιερχόμενος τὴν Ἰουδαίαν, θὰ ἐνομιζέτο ὅτι ὅλα αὐτὰ, τὰ ὅποια ἐλάμβαναν χώραν, τὰ πραγματοποιοῦσεν ὁ ἀνθρώπινος ζήλος καὶ τὸ κήρυγμά του θὰ ἐφαίνετο πολὺ ὑποπτον. «Καὶ ἤκουσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ οἱ δύο, καὶ ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν». Παρ' ὅλον θεθαίως ὅτι μαζί του ἦσαν καὶ ἄλλοι μαθηταί, ἐν τούτοις ἐκεῖνοι ὄχι μόνον δὲν ἠκολούθησαν τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τὸν εἶδαν μὲ διάθεσιν φθόνου καὶ δυσπιστίας, διότι λέγει· «Ραββί, ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἦτο μαζί σου πέραν τοῦ Ἰορδάνου, εἰς τὸν ὁποῖον σὺ ἐμαρτύρησες, ἰδοὺ οὗτος θαπτεῖ καὶ ὅλοι ἔρχονται πρὸς αὐτόν»¹⁸, ἀλλὰ καὶ πάλιν αὐτοὶ φανερά τὸν κατηγοροῦσαν· «Διατί ἐμεῖς νηστεύομεν καὶ οἱ μαθηταὶ σου δὲν νηστεύουν;»¹⁹. Ἄλλ' οἱ καλλίτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους δὲν ἔπαθον τίποτε τέτοιο, ἀλλ' ἤκουσαν τὸν Ἰωάννην καὶ ἀμέσως ἠκολούθησαν τὸν Χριστόν. ἠκολούθησαν δὲ τὸν Χριστόν, ὄχι διότι περιεφρόνησαν τὸν διδάσκαλόν τους, ἀλλ' ἀκριβῶς διότι ἐπίεισθησαν εἰς αὐτόν καὶ ἀπεμακρύνθησαν καὶ ἀπομακρυνθέντες ἀπέδειξαν ὅτι ἔπραξαν τοῦτο κατόπιν ὀρθῆς καὶ ἀνεπη-

16. Ἰωάν. 5, 34 καὶ 35.

17. Ἰωάν. 10, 41.

18. Ἰωάν. 3, 26.

19. Ματθ. 9, 14.

ρεάστου κρίσεως. Διότι δὲν ἔπραξαν τοῦτο κατόπιν παρακλήσεως, πρᾶγμα ποῦ θὰ ἦταν ἀσφαλῶς ὑποπτον, ἀλλ' ἠκολούθησαν Αὐτὸν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐπειδὴ προεῖπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι θὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἀληθινόν, τὸ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ θάπτισμα. Δὲν ἔγκατέλειψαν, λοιπόν, τὸν διδάσκαλον, ἀλλ' ἠθέλησαν νὰ μάθουν τί περισσότερο φέρει ἀπὸ τὸν Ἰωάννην.

Κύτταξε, ὅμως, μὲ πόσον σεβασμὸν τὸν πλησιάζου καὶ προσπαθοῦν νὰ μάθουν. Διότι δὲν ἠρώτησαν τὸν Ἰησοῦν μόνις ἐπῆγαν κοντὰ Του διὰ τὰ ἀναγκαῖα καὶ μέγιστα ζητήματα, οὔτε ἔπραξαν τοῦτο δημοσίως, ἐνώπιον ὄλων καὶ κατὰ τρόπον πρόχειρον καὶ ἐπιτόλαιον, ἀλλ' ἔσπευσαν νὰ συνομιλήσουν μαζί Του ἰδιαιτέρως. Διότι ἐγνώριζαν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ διδασκάλου δὲν προήρχοντο ἀπὸ διάθεσιν ταπεινοφροσύνης, ἀλλ' ἦσαν λόγοι ἀποκαλύπτοντες τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀλήθειαν. Λέγει· «Ἐνας δὲ ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς μαθητάς, ποῦ ἤκουσαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὰ ὅσα εἶπε περὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἠκολούθησαν αὐτόν, ἦτο ὁ Ἀνδρέας, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος Πέτρου»²⁰. Διατί, ὅμως, δὲν ἀνέφερε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἄλλου μαθητοῦ, ὁ ὅποιος ἦταν μαζί με τὸν Ἀνδρέα; Μερικοὶ λέγουν ὅτι δὲν τὸν ἀνέφερε, ἐπειδὴ ἦταν αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ γράφων ἐκεῖνος²¹, ὁ ὅποιος ἠκολούθησε μαζί με τὸν Ἀνδρέα τὸν Χριστόν. Μερικοὶ ὅμως δὲν παραδέχονται αὐτὴν τὴν ἀποφιν, ἀλλ' ἄλλην, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος δὲν ἦταν ἐκ τῶν ἐπισήμων καὶ γνωστῶν καὶ δὲν ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ τὸν ἀναφέρῃ. Ἐπομένως, δὲν ἐχρειάζετο νὰ ἀναφέρῃ τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα. Διότι ποῖον ὄφελος θὰ

20. Ἰωάν. 1, 41.

21. Δηλαδή, ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής, κατὰ τὴν ἀποφιν αὐτήν.

προέκυπτεν, εάν εμβαίναμε τὸ ὄνομα ἐκείνου τοῦ μαθητοῦ, ἐφ' ὅσον οὔτε τῶν ἐβδομήντα δύο²² μαθητῶν ἀναφέρει τὰ ὀνόματα; Αὐτὸ ἤμπορεῖς νὰ τὸ διαπιστώσης καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον· «Ἐστείλαμε δὲ μαζὶ μὲ αὐτὸν, λέγει, τὸν ἀδελφόν, τὸν ὁποῖον πολλακίς ἐδοκίμασαμεν ἐν πολλοῖς ὅτι εἶναι πρόθυμος, τοῦ ὁποῖου ὁ ἔπαινος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ»²³. Τὸν δὲ Ἀνδρέαν ἀναφέρει καὶ δι' ἄλλον λόγον. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός; Διὰ νὰ μάθης, ὅταν ἀκούσης ὅτι ὁ Σίμων, μόλις ἤκουσε μαζὶ μὲ αὐτόν· «Ἀκολουθήσατέ με καὶ θὰ σὰς κάμω ἀλιεῖς ἀνθρώπων»²⁴, δὲν ἀπόρησε διὰ τὴν παράδοξον ταύτην ὑπόσχεσιν, ὅτι τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς πίστεως προκατέβαλλεν ἦδη ὁ ἀδελφός.

«Ἐστρεψε δὲ ὀπίσω ὁ Ἰησοῦς καὶ ὅταν τοὺς εἶδε νὰ τὸν ἀκολουθοῦν, τοὺς εἶπε· τί ζητεῖτε;»²⁵. Ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ διδασκόμεθα, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν χορηγεῖ τὰ ἀγαθὰ ἀνεξαρτήτως τῶν ἐπιθυμιῶν μας, ἀλλ' ὅταν ἀρχίσωμεν, ὅταν δώσωμεν τὴν θέλησίν μας, τότε καὶ Αὐτὸς μᾶς χορηγεῖ πλουσίας τὰς ἀφορμὰς τῆς σωτηρίας μας. Τί ζητεῖτε; τί σημεῖνει τοῦτο; Ἐκεῖνος, ποῦ γνωρίζει τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰσθύει καὶ γνωρίζει καλὰ τὰς σκέψεις μας, Ἐκεῖνος ἐρωτᾷ; Μάλιστα, ἀλλ' ὅχι διὰ νὰ μάθῃ—διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐρωτᾷ, Θεὸς ὢν καὶ γνωρίζων τὰ πάντα, διὰ νὰ μάθῃ;— ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρωτήσεως νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἀσθάνωνται κοντὰ Του περισσότερο οἰκεία καὶ νὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ μεγαλύτερον παρησίαν καὶ νὰ τοὺς δείξῃ ὅτι εἶναι ἀξιοὶ τῆς διδασκαλίας. Διότι ἦταν φυσικόν, σὰν ἀγνωστοὶ ποῦ ἦσαν, νὰ ἀσθάνοιεν φόβον καὶ συστο-

22. Πρβλ. Λουκ. 10, 1.

23. Β' Κορινθ. 8, 18 καὶ 22.

24. Ματθ. 4, 19.

25. Ἰωάν. 1, 38.

λῆν ἐνώπιον Αὐτοῦ, περὶ τοῦ ὁποῖου μάλιστα εἶχαν ἀκούσει ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν τους τόσον σπουδαῖα λόγια. Ὅλα αὐτὰ, λοιπὸν, τὴν ἐκ σεβασμοῦ συστολήν καὶ τὸν φόβον διεσκέδασε μὲ τὴν ἐρώτησιν, ποῦ ὑπέβαλε καὶ δὲν ἄφησε τὴν ἀπόστασιν μέχρι τῆς οἰκίας νὰ διέλθουν ἐν σιγῇ καὶ ἀμηχανίᾳ. Καίτοι τὸ ἴδιο θὰ ἐγίνετο καὶ ἂν δὲν ἐρωτοῦσε, διότι θὰ τὸν ἀκολουθοῦσαν ὀπωσθήποτε καὶ θὰ προχωροῦσαν σταθερὰ πρὸς τὴν οἰκίαν. Διὰ τὸν λοιπὸν ἐρωτᾷ; Ὅπως εἶπε, τοὺς ὑπέβαλεν αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ καθησυχάσῃ τὸ μυαλό τους, ποῦ ἀκόμη ἦταν ταραγμένο καὶ ἀγωνιοῦσε, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ τοὺς δώσῃ θάρρος. Καὶ δὲν ἐφανέρωσαν τὸν ζῆλον τους μόνον μὲ τὴν ἀπόφασίν τους νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐρώτησιν. Διότι παρ' ἑλὸν ποῦ δὲν εἶχαν μάθει τίποτε ἀκόμη ἀπὸ Αὐτόν καὶ δὲν εἶχαν ἀκούσει τίποτε ἀπολύτως, ἐν τούτοις τὸν ἀπεκάλεσαν διδάσκαλον καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐπέτυχαν νὰ συγκαταριθμηθοῦν μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ νὰ φανερώσουν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν τὸν ἀκολουθοῦσαν καὶ ἡ ὁποία δὲν ἦταν ἄλλη ἀπὸ τὸ νὰ μάθουν κάτι ἀπὸ τὰ χρήσιμα.

Ἀλλὰ πρόσεξε καὶ τὴν σύνεσίν των. Δὲν εἶπαν· «Διδαξέ μας περὶ τῶν θεῶν δογμάτων, ἢ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν μας», ἀλλὰ τί εἶπαν; «Ποῦ μένεις;». Διότι, ὅπως εἶπα προηγουμένως, ἤθελαν μὲ ἡρεμίαν καὶ ἡσυχίαν καὶ νὰ εἰποῦν κάτι πρὸς Αὐτόν καὶ νὰ ἀκούσουν κάτι ἀπὸ Αὐτόν καὶ νὰ μάθουν. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς οὔτε ἀνέβαλαν, οὔτε εἶπαν· «Θὰ ἐλθωμεν πάντως αὔριον καὶ θὰ σὲ ἀκούσωμε ποῦ θὰ ὀμιλῆς δημοσίως», ἀλλ' ἐφάνερωσαν τὸν μέγαν τους πόθον καὶ τὴν θιασύνη τους νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι οὔτε ἡ ἀκατάλληλος ὄρα τοὺς ἤμπόδισε νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἀπόφασίν των καὶ διότι, ὅταν συνέθησαν αὐτὰ, ὁ ἥλιος ἐθάδιζε πρὸς τὴν δύσιν του, καθ' ὅσον λέ-

γει· «Διότι ἡ ὥρα ἦταν περίπου δέκα»²⁶. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς δὲν τοὺς λέγει τὴν κατεύθυνσιν, ποῦ θὰ πάρουν, οὔτε τὸν τόπον εἰς τὸν ὅποιον θὰ πορευθοῦν, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει πλέον νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, δεικνύων ὅτι συγκατετέθη καὶ ἀπεδέχθη πλήρως αὐτούς. Καὶ δι' αὐτὸ οὔτε ὁ Ἰβίος εἶπε κάτι τέτοιο· «Εἶναι ἀκατάλληλη τῶρα ἡ ὥρα διὰ νὰ ἐλθετε εἰς τὸ σπίτι, ἂν ἐπιθυμήτε νὰ ἀκούσετε κάτι, θὰ τὸ ἀκούσετε αὔριο, τῶρα ὁμοῦς πηγαίνετε εἰς τὰ σπίτια σας», ἀλλὰ τοὺς ὁμιλεῖ ὡς νὰ εἶναι φίλοι Του καὶ ὡς νὰ τὸν συνανεστράφησαν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Πῶς, ὁμοῦς, ἀλλοῦ λέγει· «Ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ νὰ κλινῇ τὴν κεφαλὴν»²⁷, ἐδῶ δὲ λέγει· «Ἐλθετε καὶ ἴδετε ποῦ μένω»; Ἡ φράσις «δὲν ἔχει ποῦ νὰ κλινῇ τὴν κεφαλὴν» σημαίνει, ὅτι δὲν εἶχεν οὔτε κατοικίαν ἰδικήν του, ὅχι ὅτι δὲν διέμενεν εἰς οἰκίαν. Ἄλλωστε καὶ ὁ παραβολικὸς αὐτὸς λόγος αὐτὸ ἀκριβῶς θέλει νὰ φανερώσῃ. Καὶ ὅτι ἔμειναν, λοιπόν, κοντὰ Του ἐκείνην τὴν ἡμέραν, τὸ εἶπεν ὁ Εὐ· γε· λισταῖς Ἰωάννης, διὰ ποῖον λόγον ὁμοῦς ἔμειναν κοντὰ Του δὲν μᾶς τὸ εἶπεν ἐπίσης, ἐπειδὴ ὁ λόγος τῆς παραμονῆς των εἶναι φανερός. Διότι οὔτε αὐτοὶ ἠκολούθησαν τὸν Χριστὸν δι' ἄλλον λόγον, οὔτε ὁ Χριστὸς τοὺς ἐπῆρε μαζί Του δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, παρὰ μόνον χάριν τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν τόσο ἀφθόνως καὶ προσθῦμως ἀπήλασαν καὶ εἰς διάρκειαν μιᾶς νυκτός, ὥστε ἀμέσως νὰ θελήσουν νὰ προσελκύσουν καὶ ἄλλους.

δ'. Λοιπόν, ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν τῶν δύο αὐτῶν μαθητῶν ἄς μάθωμε καὶ μεῖς νὰ διδῶμε τὴν πρώτην θέ-

26. Ἰωάν. 1, 40. Ἀκολουθεῖ τὸν παλαιὸν ὑπολογισμὸν τῆς ὥρας, σύμφωνα μὲ τὸν ὅποιον ἑκατὴτῆς ὥρα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἦταν ἡ τετάρτη ἀπογευματινῆ.

27. Λουκ. 9, 58.

σιν εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ Θεοῦ λόγου, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα ἐμπρός εἰς αὐτὴν νὰ θεωρῶμεν δευτερεύοντα καὶ ἐπιουσιώδη. Δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν καμμίαν στιγμὴν ἀκατάλληλον διὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ ἀμελῶμεν τὸ καθήκον μας τοῦτο εἴτε παραστῆ ἀνάγκη νὰ μεταβῶμεν εἰς ξένην οἰκίαν, εἴτε πρέπει νὰ γίνῃ γνωστὸς εἰς μεγάλους ἀνδρας, οἱ ὅποιοι τὸν ἀγνοοῦν, εἴτε τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ εἰς προχωρημένην ὥραν τῆς ἡμέρας, εἴτε εἰς οἰουδήποτε χρόνον. Ὅλαί αἱ ἄλλαι θιστικαὶ ἀσχολίαι καὶ ἀνάγκαι, ὅπως εἶναι, φερ' εἰπεῖν, ἡ τροφή, τὰ λουτρά, τὰ δείπνα, ἢμποροῦν καὶ πρέπει νὰ ἔχουν τὸν καθωρισμένον χρόνον, ποῦ θὰ γίνωνται, ἢ διδασκαλία, ὁμοῦς, τῆς θείας φιλοσοφίας ὡς μὴ ἔχη καμμίαν καθωρισμένην ὥραν, ἀλλ' ὡς εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν της ὅλος ὁ καιρὸς, ὡς γίνεται εἰς οἰουδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας. Ἐδῶ ἔχει ἐφαρμογὴν ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος λέγει· «εὐκαιρῶς ἀκαιρῶς ἔλεγε, ἐπίπληξε, παρηγόρησε»²⁸ καὶ ὁ λόγος τοῦ Προφήτου, ὁ ὁποῖος λέγει· «Καὶ τὸν νόμον τοῦ Κυρίου θὰ μελετᾷ ἡμέραν καὶ νύκτα»²⁹, ἀλλὰ καὶ ὁ Μωϋσῆς αὐτὸ προέτρεπε τοὺς Ἰουδαίους νὰ κάμνουν πάντοτε. Διότι τὰ μὲν θιστικὰ, τὰ λουτρά δηλαδὴ καὶ τὰ δείπνα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ἂν καὶ εἶναι ἀναγκαῖα, ἐν ταῦτοις, ὅταν γίνωνται συνεχῶς, φθειροῦν καὶ καταστρέφουν τὸ σῶμα, ἐνῶ ἡ ψυχοφελὴς διδασκαλία, ὅσον περισσότερο γίνεται, τόσο περισσότερο ἰσχυροποιεῖ τὴν ψυχὴν, ἢ ὁποῖα δέχεται αὐτήν. Τῶρα, ὁμοῦς, διαθέτομεν οἰουδήποτε χρόνον διὰ μαρολογίας καὶ ἀνωφελεῖς φλυαρίας καὶ τὸ πρῶτ' καὶ τὸ ἀπόγευμα καὶ τὸ μεσημέρι, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ θράδυ συγκεντρω-

28. Β' Τιμοθ. 4, 2.

29. Ψαλμ. 1, 2.

μεθα ασκόπως και ματαίως, επί πλέον εξεγώρισαμε δι' αυτό και τόπους, ἐνῶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διδασκόμεθα μίαν ἢ δύο φορές τὴν ἑβδομάδα μόνον και ζαλιζόμεθα και κουραζόμεθα και αἰσθανόμεθα ὑπερβολικῶς χροτασμένοι ἀπὸ αὐτόν.

Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ αἰτία; Εἴμεθα ψυχικῶς ἀσθενεῖς. Καταστρέψαμε τελείως τὴν πρὸς τὰ πνευματικὰ ὄρμην και ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς μας. Δι' αὐτὸ και δὲν ὑγιαίνει, ὥστε νὰ θέλῃ νὰ τρέφεται πνευματικῶς. Εἶναι δὲ και αὐτὴ τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι εἶναι ἀσθενής, ὅταν, δηλαδή, ἡ ψυχὴ δὲν αἰσθάνεται πείνα και δίψα πρὸς τὰ πνευματικὰ, ἀλλ' ἀποστρέφεται και στενοχωρεῖται και μὲ τὰ δύο, τότε σημαίνει ὅτι ἀσθενεῖ. Ἐὰν δὲ τοῦτο συμβαίνει μὲ τὰ σώματα, ἂν, δηλαδή, τὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ φάγῃ και νὰ πῖῃ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀπόδειξις σοβαρᾶς ἀσθενείας, τὴν ὁποίαν και συνεχῶς χειροτερεῖ, πολὺ περισσότερο μὲ τὴν ψυχὴν. Πῶς, λοιπόν, θὰ κάμωμεν τὴν ψυχὴν μας, ποῦ εἶναι πεσιμένη και κατεστραμμένη, πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὴν κάμωμεν νὰ ἀναρρώσῃ; Τί πρέπει νὰ πράττωμεν, λέγει, και τί πρέπει νὰ λέγωμεν, διὰ νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο; Πρέπει νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων λόγων, νὰ ἐγκύψωμεν εἰς τοὺς λόγους τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Εὐαγγελιστῶν και εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους τῶν θεοπνεύστων και ἁγίων ἀνδρῶν. Διότι τότε θὰ καταλάβωμεν, ὅτι εἶναι πολὺ καλλίτερα νὰ τρεφώμεθα μὲ αὐτούς, παρὰ μὲ τὰς ἀκαθάρτους τροφάς. Διότι ἔτσι πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν τὰς θλαπτικὰς και ἀνοήτους φλυαρίας και τὰς πρὸς τοῦτο συγκεντρώσεις. Διότι, πῆς μου, τί εἶναι ἀνώτερον, νὰ ἀσχολούμεθα μὲ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὰ δικαστήρια, εἰς τὸ στρατόπεδον, ἢ μὲ τὰ οὐράνια και μὲ τὰ μετὰ θάνατον; Τί εἶναι καλλίτερον, νὰ ὁμιλοῦμε διὰ τὸν γείτονα και διὰ τὰ πράγματα τοῦ γείτονος και νὰ περιεργαζόμεθα τὰ ξένα πράγμα-

τα, ἢ νὰ ἐξετάζωμεν και μελετῶμεν τὰ τῶν ἀγγέλων και ἐκεῖνα, ποῦ ἐνδιαφέρουν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, ποῦ ἐνδιαφέρουν τὴν ψυχὴν μας; Διότι τὰ τοῦ γείτονος δὲν εἶναι ὅπωσδήποτε ἰδικὰ σου, ἐνῶ τὰ οὐράνια εἶναι ἰδικὰ σου. Ἄλλ' εἶναι δυνατόν, λέγει, ἀφοῦ ὁμιλήσωμεν μίαν φοράν δι' αὐτά, νὰ ἐξαντλήσωμεν τὰ πάντα. Τί λοιπόν, δὲν καταλαθαίνετε τοῦτο, ὅτι ὁμιλεῖτε ματαίως και ασκόπως περὶ αὐτῶν ποῦ ὁμιλεῖτε, ἀλλ' ἐξοβεύοντες εἰς αὐτὸ ὄλην σας τὴν ζωὴν, δὲν ἐξαντλήσατε ποτὲ τὴν περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὑπόθεσιν; Και δὲν λέγω καθόλου διὰ τὰ ἐνοχλητικώτερα ἀπὸ αὐτά.

Διότι οἱ μὲν ἐγκρατέστεροι αὐτὰ συζητοῦν μεταξὺ τους, οἱ δὲ ὀκνηρότεροι και οἱ περισσότερο ἀμελεῖς περιφέρουν διαρκῶς εἰς τοὺς λόγους τῶν μίμους και χορευτᾶς και ἠνιόχους και μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν μολύνουν τὴν ἀκοήν, καταστρέφουν τὴν ψυχὴν, ἐκπορνεύουν τὴν σεμνότητα τῆς φύσεως μὲ αὐτὰς τὰς διηγῆσεις και θάζουν μέσα εἰς τὸ μυαλὸ τους κάθε εἶδος κακίας μὲ αὐτὴν τὴν συζήτησιν. Διότι, μόλις ἡ γλῶσσα ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ χορευτοῦ, ἀμέσως ἡ ψυχὴ ἔφερε μπροστά της και ἀναπαρέστησε τὴν ὄψιν του, τὸ κεφάλι του, τὸ λεπτὸν ἐνδυμὰ του, αὐτὸν τὸν ἴδιον, ὁ ὁποῖος εἶναι θηλυπρεπέστερος ὅλων αὐτῶν. Ἄλλος πάλιν μὲ ἄλλην διήγησιν ὑπεβαύλισε τὴν φλόγα τοῦ ἐσωτερικοῦ πάθους, διότι ἀνέφερε κατὰ τὴν συζήτησιν γυναῖκα πόρνην, τὰ λόγια της, τὰ ἐξωτερικὰ χαρακτηριστικὰ της, τὰ πονηρὰ ἐλέμματα της, τὴν μαλθακότητα και φιληδονίαν τῆς ὀμείας της, τὸ ἐξεζητημένον κτένισμα τῶν μαλλίων της, τὰ φτιασιδώματα τοῦ προσώπου της, τὸ θάψιμο τῶν ματιῶν της. Ἄραγε δὲν ἐπάθατε τίποτε, καθ' ἣν στιγμήν και ἐγὼ ἀκόμη διηγούμην αὐτά; Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ ντραπήτε, οὔτε νὰ κοκκινίσετε, διότι θέθαια ἢ ἀνάγκη τῆς φύσεως ἀπαιτεῖ τοῦτο και διαθέτει τό-

σον περισσότερο την ψυχήν, ὅσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ δύναμις τῆς διηγῆσεως.

Ἐάν δέ, καίτοι ὁμιλῶ ἐγὼ καὶ εὐρισκόμεθα μέσα εἰς Ἐκκλησίαν καὶ παρ' ὅλον ὅτι εἴμεθα μακρὰν ἐκείνων, ἐπάθατε ἕστω καὶ τὸ ἐλάχιστον ἀπὸ τὸ ἀκουσμάτων, καταλαβαίνετε πῶς φυσικὰ πρέπει νὰ αισθάνωνται αὐτοὶ ποὺ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ ἴδιο τὸ θέατρον, εἰς τὸ ὁποῖον συμβαίνουν αὐτά, αὐτοὶ ποὺ μέσα ἐκεῖ ἔχουν μεγάλην ἐλευθερίαν, ποὺ εὐρίσκονται μακριὰ ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ τὴν σεμνὴν καὶ ἱερὰν σύναξιν, ποὺ βλέπουν καὶ ἀκούουν ἐκεῖνα μὲ μεγάλην ἀναίδειαν καὶ πολλὴν ἀδιαντροπία. Καὶ θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐρωτήσῃ ἴσως κάποιος ἀπὸ τοὺς μὴ προσέχοντας, διατί, λοιπόν, ἐάν ἡ ἀνάγκη τῆς φύσεως διαθέτει τοιουτοτρόπως τὴν ψυχήν, ἀφοῦ ἀφῆσες ἐκείνην, καταφέρεσαι ἐναντίον μας; Διότι εἶναι μὲν ἴδιοι τῆς φύσεως νὰ παθαίνῃ ὅταν ἀκούῃ τέτοια πράγματα, τὸ νὰ ἀκούῃ ἡμῶς τέτοιου εἶδους ἀκουσμάτων δὲν εἶναι ἐπίσης ἔργον τῆς φύσεως, ἀλλ' εἶναι τῆς προαιρέσεως ἀμάρτημα. Ἐπειδὴ καὶ ὁ ὁμιλῶν πρέπει νὰ κατακαίεται μέσα εἰς τὸ πῦρ αὐτῶν ποὺ λέγει καὶ αὐτὸ θέλει ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως, ἐν τούτοις ἡ φύσις δὲν μᾶς δηγεί καὶ εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὴν ἐξ αὐτοῦ προερχομένην ἠθικὴν διαφθοράν, διότι ἀπλούστατα ἡ φωτιά τῶν παθῶν καὶ ἡ ἠθικὴ διαφθορά ἀφείλεται εἰς τὴν διαστροφὴν τῆς προαιρέσεως ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον.

Ταῦτο, λοιπόν, ἀπαιτῶ νὰ ἐξαλείψωμεν καὶ νὰ διορθώσωμεν, ὥστε νὰ μὴ ὀδηγήσωμεν θεληματικῶς τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸν γκρεμὸν, οὔτε νὰ τοὺς ὠθήσωμε εἰς τὰ θάραθρα τῆς κακίας, οὔτε νὰ τρέχωμε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ πῦρ τῆς διαφθορᾶς, διὰ νὰ μὴ καταστήσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ὀπυθύνους καὶ διὰ τὴν φοβερὰν φλόγα τῆς κολάσεως, ποὺ εἶναι κατεσκευασμένη διὰ τὸν διάβολον. Μακάρι δέ ὅλοι ἡμεῖς, ἀφοῦ ἀπαλλαγώμεν καὶ

ἀπὸ τὴν μίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην, νὰ εὐρεθώμεν εἰς αὐτοὺς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΘ' (19)
(Ίωάν. α', 42-43)

«Εύρίσκει οδοτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα καὶ λέγει αὐτῷ· Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὃ ἔστι μεθερμηνευόμενον Χριστός, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν» (Ίωάν. 1, 42).

α'*. Ὁ Θεός, ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν, πού ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον¹, δὲν τὸν ἄφησε μόνον καὶ ἔρημον, ἀλλὰ τοῦ ἔδωκεν ὡς θεοθῶν καὶ σύνοικόν του τὴν γυναῖκα, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἀπὸ αὐτῆν τὴν συνοίκησιν καὶ συζυγίαν θά προήρχετο μεγάλο κέρδος. Ἀλλὰ ποῖον κέρδος, ἐφ' ὅσον δὲν ἐχρησιμοποίησεν ὀρθῶς καὶ πρεπόντως τὴν εὐεργεσίαν αὐτῆν ἢ γυναῖκα; Ἐν τούτοις, ἐὰν ἐξετάσῃ κανεὶς προσεκτικὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, θά διαπιστώσῃ ὅτι ἀπὸ αὐτῆν τὴν συν-

* Ὁ θεὸς Χριστότομος εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ἐπισημαίνει τὸ γεγονός ὅτι ἡ γνησία ἀγάπη μεταξύ δύο προσώπων ὀφελεῖ αὐτὰ μεγάλως, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν ἀδελφῶν Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. Ὁ τελευταῖος ἐγνώρισε τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ Ἀνδρέου. Ἐν συνεχείᾳ, ἀπὸ τὴν πραγματοποιημένην ἐν τῇ δευτέρᾳ παραγράφῳ σύγκρισιν μεταξύ θαύματος καὶ προφητείας, ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ προφητεία ὑπερέχει τοῦ θαύματος εἰς δύναιμι καὶ πιστικότητι. Ἀκολουθῶν δὲ εἰς τὴν τρίτην παράγραφον ὁ ἱερός Πατήρ καλεῖ τοὺς χριστιανοὺς νὰ τιμῶσιν τὸ ἱερόν αὐτὸ ἄνωμα, μιμούμενοι εἰς ὅλα τὸν Χριστὸν.

1. Πρβλ. Γεν. 2, 18.

οίκησιν ὀφελοῦνται πολὺ ὅσοι ἔχουν μυαλό. Αὐτὸ δὲν συμβαίνει μόνον μετὰ τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοὺς ἀδελφοὺς, ὅταν συγκατοικοῦν μετὰ ἀγάπην. Καὶ αὐτοὶ θά ὀφελῆθοῦν καὶ θά ἀπολαύσουσιν αὐτὴν τὴν εὐεργεσίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Προφήτης ἔλεγε· «Τί καλὸν καὶ τί τερπνόν, νὰ συγκατοικοῦν ἐν ὁμονοίᾳ ἀδελφοί»² καὶ ὁ Παῦλος συνεβούλευε νὰ μὴ ἐγκαταλείπουν τὴν σὺναξίν των καὶ τὴν τακτικὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνάντησίν των³. Διότι αὐτὸ εἶναι ἕνα ἐπὶ πλέον σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διαφέρομεν ἀπὸ τὰ ζῶα καὶ ὑπερέχομεν αὐτῶν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ πόλεις ἐκτίσαμε καὶ ἀγοράς καὶ κατοικίας, ὅχι θέθαια διὰ νὰ συγκατοικοῦμε μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ εἴμεθα ἀγαπημένοι.

Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἡ φύσις μας ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν Θεὸν ἄδύνατη καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἐπαρκεῖ πλήρως εἰς τὸν ἑαυτὸν της, ὁ Θεὸς οἰκονόμησε κατὰ τὸν καλλίτερον καὶ συμφερότερον τρόπον αὐτὴν τὴν ἀδυναμίαν μας, μετὰ τὸ νὰ ἀναπληρώσῃ αὐτὴν μετὰ τὴν ὀφέλειαν τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν ἰκανότητα πού ἔχομεν νὰ συγκροτοῦμε πόλεις καὶ νὰ ζοῦμε ἐνωμένοι. Δι' αὐτὸ συνεστήθη κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ τὸ Μυστήριον τοῦ γάμου, διὰ νὰ ἀναπληρῶνται ἀμοιβαίως ἢ ἑλλειψίς τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ ἡ ἀδύνατος φύσις μας νὰ καταστῇ τόσον αὐτάρκης, ὥστε αὐτὴ ἂν καὶ ἐδημιουργήθη θνητὴ νὰ διατηρῇ διὰ τῆς διαβοχῆς τὴν ἀθανασίαν ἐπὶ πολὺ. Καὶ ἔπρεπε μὲν νὰ ἀσχοληθῶμεν περισσώτερον μετὰ αὐτὸν τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος φανερῶναι τί κερδίζουσι καὶ πόσον ὀφελοῦνται μεταξύ των, ὅσοι ἐνώνονται μετὰ τὰ δεσμά τῆς γνησίας καὶ εὐκρινούς καὶ ἐν ἀγάπῃ αὐτῆς ἐνώσεως, ἀλλὰ τώρα ἐπείγει νὰ ἀσχοληθῶ-

2. Ψαλμ. 132, 1.

3. Ἐβρ. 10, 25.

μεν με άλλο θέμα, χάριν τοῦ ὁποίου καὶ ἐλέχθησαν αὐτά.

Διότι ὁ Ἀνδρέας, ἀφοῦ ἔμεινε κοντά εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀφοῦ ἔμαθεν ὅσα ἀκριβῶς ἔμαθε, δὲν ἐκράτησε τὸν θησαυρὸν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ἔτρεξε γρήγορα εἰς τὸν ἀδελφὸν του, διὰ νὰ τοῦ μεταδώσῃ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἔλαθε. Διὰ τὴν ἴδιαν αἰτίαν, ὁ Ἰωάννης δὲν εἶπε, τί ἀκριβῶς συνεζήτησεν ὁ Χριστὸς μεῖς αὐτούς; Ἀπὸ ποῦ δὲ γίνεται φανερόν, ὅτι δι' αὐτὸ ἔμειναν κοντά Του; Αὐτὸ ἔγινε φανερόν εἰς ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὰ προηγούμενα, εἶναι δυνατόν ὅμως νὰ μάθωμεν καὶ τώρα ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἀνεγνώσθησαν σήμερον. Διότι κύτταξε τί λέγει αὐτὸς πρὸς τὸν ἀδελφὸν του· «Εὗρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὃς ἐρμηνεύεται Χριστὸς»⁴. Εἶδες, λοιπόν, με ποῖον τρόπον ἐφάνερωσε, με μίαν συντομωτάτην φράσιν, ὅσα ἔμαθε; Ἐπὶ πλεόν δὲ ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτῆν, ποῦ ἔκαμε πρὸς τὸν ἀδελφὸν του, ἐφάνερωσε καὶ τὴν δύναμιν τοῦ διδασκάλου, ὁ ὁποῖος ἔπεισεν αὐτοὺς καὶ τὴν ἰδικὴν τους προθυμίαν, οἱ ὁποῖοι ἀνέκαθεν καὶ ἄπ' ἀρχῆς ἐρευνούσαν αὐτὰ με ζῆλον καὶ προσοχὴν καὶ ἐφρόντιζαν νὰ μάθουν. Διότι ἡ λέξις αὐτῆς⁵ προέρχεται ἀπὸ ψυχῆν, ἡ ὁποία πονεῖ πολὺ καὶ ἀγωνιᾷ διὰ τὸν ἐρχομὸν Του καὶ ποθεῖ διακαῶς τὴν παρουσίαν Του ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐκ Θεοῦ ἀναμένει αὐτὴν καὶ ἡ ὁποία μόλις ἐφάνη Ἐκεῖνας, ποῦ ἀνέμενον, ἐπληρώθη ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐχάρηκε πολὺ καὶ ἔσπευσε νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους τὴν μεγάλην εἰδησίην καὶ τὴν χαρὰν του. Αὐτὴ ἡ λέξις φανερῶναι ἀδελφικὸν ἐνδιαφέρον, πραγματικὴν μεταξὺ συγγενῶν ἀγάπην, εὐλικρινῆ διάθεσιν παροχῆς βοηθεί-

4. Ἰωάν. 1, 42.

5. Ἐννοεῖ τὴν πρώτην λέξιν τῆς φράσεως, ποῦ ἀναλύει ἐδῶ, τὸ ῥῆμα «εὗρήκαμεν».

ας εἰς ἄλλους πρὸς μελέτην καὶ κατανόησιν τῶν πνευματικῶν.

Ἄκουσε, ὅμως καὶ αὐτὸν, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἀκολούθως διὰ τὸν Μεσσίαν μετὰ τὸ ἄρθρον. Διότι δὲν εἶπε· «Μεσσίαν», ἀλλὰ «τὸν Μεσσίαν», τὸ ὁποῖον φανερῶναι ὅτι ἀνέμεναν τὸν ἕνα, τὸν μοναδικὸν Χριστὸν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τίποτε κοινὸν πρὸς τοὺς ἄλλους. Κύτταξε, ὅμως καὶ τὴν προθυμίαν μετὰ τὴν ὁποίαν ἀκούει ὁ Πέτρος καὶ τὴν προσήλωσίν του, τὴν ὁποίαν ἐδειξεν ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν. Ἐπειδὴ καθόλου δὲν ἀδιαφόρησεν, ἀλλ' ἔτρεξεν ἀμέσως, καθ' ὅσον λέγει· «ἔφερον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν». Ἀλλ' ἄς μὴ τοῦ ἀποδώσῃ κανεὶς ἐπιπολαιότητα καὶ ἀφέλειαν, ἐπειδὴ ἐδέχθη τὸν λόγον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐπίστευσε ἀμέσως, χωρὶς νὰ ζητήσῃ νὰ μάθῃ πολλά, διότι εἶναι φυσικὸν καὶ ὁ ἀδελφὸς νὰ τοῦ ἐξέθεσε τὰ γεγονότα ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς, ἀλλ' οἱ Εὐαγγελισταί, χάριν συντομίας, περιέκοψαν ἀπὸ παντοῦ πολλά. Ἀλλωστε, δὲν ἐλέγη καθόλου ὅτι ἐπίστευσε ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτι «ἔφερον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν»⁶, διὰ νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ, λοιπόν, εἰς Ἐκεῖνον, ὥστε τὰ πάντα νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν. Καὶ διότι καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς παρευρίσκετο ἐκεῖ καὶ συνέβηθεν εἰς ὅλα αὐτά. Ἐάν δὲ ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι εἶναι Ἄμνος τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι βαπτίζει μετὰ Πνεῦμα Ἁγίον, ἄφησε νὰ μάθωμεν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν ἀκριθέστερα καὶ πληρέστερα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ Πρόσωπον καὶ τὴν Ἀποστολὴν Του, πολὺ περισσότερον ὁ Ἀνδρέας θὰ ἐνεργούσε παρομοίως, ὁ ὁποῖος ὁ ἴδιος μὲν δὲν εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἐπαρκοῦσε, μετὰ ὅσα ἐγνώριζε, διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πάντα, εἰς αὐτὴν δὲ τὴν πηγὴν τοῦ φωτός προσεβίκουσε τὸν ἀδελφὸν του μετὰ τὴν προθυ-

6. Ἰωάν. 1, 43.

μίαν καὶ χαράν, ὥστε ἐκεῖνος οὔτε νὰ προφθάσῃ κἀν νὰ σκεφθῆ νὰ παραμελήσῃ καὶ ἀναθάλῃ τὸν πρὸς Ἐκεῖνον ἐρχομὸν του. «Καὶ τὸν ἐκκύταξεν ὁ Ἰησοῦς καὶ τοῦ εἶπε· Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ· σὺ θὰ ὀνομασθῆς Κηφᾶς, τὸ ὅποιον μεταφράζεται Πέτρος»⁷. Ἀρχίζει, λοιπόν, ἐδῶ νὰ ἀποκαλύπτῃ τὰ τῆς θεότητος καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ φανερώσῃ αὐτὴν ἀπὸ τὰς προφητείας. Παρομοίως ἔκαμε καὶ μὲ τὸν Ναθαναὴλ καὶ μὲ τὴν Σαμαρεῖτιδα γυναῖκα.

8'. Διότι οἱ προφῆται δὲν προσθέτουν ὀλιγότερον ἀπὸ τὰ θαύματα, ἐπὶ πλεον δὲ ἔχουν τὸ ἀνεπίδεικτον. Διότι τὰ μὲν θαύματα παρ' ἄλλην τὴν σπουδαιότητά τους εἶναι δυνατόν τοῦλάχιστον νὰ προσβληθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους, διότι, καθὼς θεσθαῖωνε ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, ἔλεγαν περὶ τοῦ Χριστοῦ ὅτι ἐμὲ τὴν σοφίθειαν τοῦ Βεελζεβοῦλ θυγάει τὰ δαιμόνια»⁸, ἐνῶ διὰ τὴν προφητείαν οὐδέποτε ἐλέγχθη κάτι τέτοιο. Διὰ τὸν Σίμωνα λοιπόν καὶ τὸν Ναθαναὴλ αὐτὸν τὸν τρόπον διδασκαλίας ἐχρησιμοποίησε, διὰ τὸν Ἀνδρέα ἄμωσ καὶ τὸν Φίλιππον δὲν ἔκαμε τὸ ἴδιο. Διὰ τὴν, λοιπόν; Διότι ἐκεῖνοι εἶχαν μὲν μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου προπαρασκευασθῆ ὅχι ὀλίγον, ὁ Φίλιππος δὲ ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν παρόντων, ἐλάμβανεν ἀξιόπιστον τεκμήριον πίστεως. «Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ· σὺ θὰ ὀνομασθῆς Κηφᾶς, τὸ ὅποιον μεταφράζεται Πέτρος». Ἀπὸ τὸ παρὸν γίνεται ἀξιόπιστον καὶ τὸ μέλλον. Διότι Ἐκεῖνος, πού ἀπεκάλυψε τὸν Πατέρα τοῦ Σίμωνος καὶ ἀνέφερε τὸ ὄνομά του, εἶναι φανερόν ὅτι ἐγνώριζε καὶ τὸ μέλλον. Καὶ ἡ προφητεία ἔγινε μαζί μὲ ἔπαινον. Αὐτὴ δὲ ἡ ἐγκωμιαστικὴ πρόρρησις δὲν ἦταν κολακεύοντος,

7. Ἰωάν. 1, 43.
8. Ματθ. 12, 24.

ἀλλὰ τοῦ προλέγοντος τὸ μέλλον καὶ τοῦτο γίνεται φανερόν μετὰ ταῦτα.

Παρατήρησε, λοιπόν, ἐπ' αὐτοῦ, μὲ πόσῃ αὐστηρότητι ὁμιλεῖ πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιδα, εἰς τὴν ὅποιαν μαζί μὲ πολὺ αὐστηροῦς ἐλέγχους ἀποκαλύπτει τὴν ζωὴν τῆς· «διότι πέντε, λέγει, ἄνδρας ἔλαβες καὶ ἐκεῖνος τὸν ὅποιον ἔχεις τώρα δὲν εἶναι ἄνδρας σου»⁹. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Πατὴρ Του, καταφερόμενος κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας, πολὺν λόγον κάμνει περὶ προφητείας, διότι λέγει· «Ἄς σᾶς ἀναγγεῖλουν (οἱ ἀστρολόγοι) τί πρόκειται νὰ σᾶς συμβῆ»¹⁰ καὶ πάλιν· «Ἐγὼ προσηγγεῖλα τὴν ἀπελευθέρωσίν σας καὶ σᾶς ἔσωσα, καὶ δὲν ὑπῆρχε σὲ σᾶς ἕνεος Θεοῦ»¹¹ καὶ συνεχῶς διὰ μέσου ὀλοκλήρου τῆς προφητείας αὐτὸ παρουσιάζει καὶ βιαρτικῶς εἰς αὐτὸ ἐπανέρχεται. Διότι αὐτὸ κυρίως καὶ πρωτίστως εἶναι ἔργον Θεοῦ, τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἤμποροῦσαν μὲ κανένα τρόπον οὔτε κἀν νὰ μμηθοῦν οἱ δαίμονες, ἔστω καὶ ἂν ἐπιμόνωσ τὸ ἐπιδιώκουν αὐτό. Διότι τὰ μὲν θαύματα θὰ ἤμποροῦσαν νὰ θεωρηθοῦν καὶ φαντασία, ἐνῶ ἡ προφητεία, διὰ τῆς ὁποίας προλέγονται μὲ ἀκρίθειαν τὰ μέλλοντα, ὡς ἀποκλειστικὴ τῆς ἀφθόρου ἐκείνης θείας φύσεως ἐνέργεια, οὐδέποτε ἐθεωρήθη ὡς τοιαύτη.

Ἐάν δὲ ἀναφέρεται ὅπουδήποτε ὅτι καὶ οἱ δαίμονες κατάρθρωσαν τοῦτο, πρόκειται περὶ ἀπάτης, καθ' ἕνα οἱ ἀνοητότεροι ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐξαπατηθέντες ὑπ' αὐτῶν ἀπέδωσαν καὶ εἰς αὐτοῦς τὴν δύναμιν νὰ προλέγουν τὰ μέλλοντα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὰ μαντεῖα τοὺς ἀπεκαλύφθησαν παντοῦ καὶ ἐφάνη καθαρά ἡ ἀπά-

9. Ἰωάν. 4, 18.
10. Ἦσ. 47, 13.
11. Ἦσ. 43, 12.

τη τους. Ὁ δὲ Πέτρος δὲν ἀπεκρίθη τίποτε εἰς διὰ αὐτά, διότι δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη τίποτε σαφῶς, καθ' ὅσον τότε ἐμάθαινε. Πρόσεξε ἡμῶς καὶ τοῦτο, ὅτι οὐτε πάλιν ἡ προφητεία ἐξετέθη ἐδῶ δλόκληρος, διότι δὲν εἶπεν «Ἐγὼ θὰ σέ μετονομάσω Πέτρον, καὶ θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν σταθερὰν πέτραν τῆς πίστεως», ἀλλὰ «σὺ θὰ ὀνομασθῆς Κηφᾶς», μολονότι ἐκεῖνο θὰ ἦταν ἀπόδειξις μεγαλύτερας ἀθεντίας καὶ δυνάμεως. Ὁ Χριστός, ὅμως, δὲν ἀποκαλύπτει ἀμέσως καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅλην τὴν ἐξουσίαν του, ἀλλ' ὁμιλεῖ προηγουμένως κατὰ τρόπον ταπεινότερον. Μόλις, λοιπόν, ἔδωσε ἀπόδειξιν τῆς θεότητός Του, τότε ἐξέθεσεν αὐτὸ κατὰ τρόπον ἀθεντικώτερον, διὰ τῶν ἐξῆς: «Μακάριος εἶσαι, Σίμων, διότι ὁ Πατὴρ μου σοὺ ἀπεκάλυψε τοῦτο»¹² καὶ πάλιν «Καὶ ἐγὼ σοὺ λέγω, ὅτι σὺ εἶσαι Πέτρος καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν πέτραν τῆς πίστεως θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου»¹³.

Αὐτὸν μὲν λοιπὸν τὸν ὀνόμασε τοιοιτοτρόπως, τοὺς δὲ περὶ τὸν Ἰάκωβον, ὀνόμασεν υἱοὺς θροντῆς¹⁴. Διατί, ὅμως, πράττει τοῦτο; Ἐπειδὴ θέλει νὰ φανερώσῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι, πῶς ἔδωσε καὶ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ ὁ ὅποιος μετέβαλε καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, μετονομάσας τὸν Ἀθραάμ Ἀβραάμ, τὴν Σάραν Σάρραν καὶ τὸν Ἰακώβ Ἰσραήλ. Καὶ εἰς πολλοὺς μὲν ἔδωσεν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς τους τὰ ὀνόματα, ὅπως εἰς τὸν Ἰσαάκ, τὸν Σαμψῶν, τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἠσαίου καὶ τοῦ Ὡσηέ, εἰς ἄλλους δὲ μετέβαλε τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια τοὺς εἶχαν δώσει οἱ γονεῖς τους ἀρχικά, ὅπως συνέβη μὲ τοὺς προαναφερθέντας καὶ μὲ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ.

12. Ματθ. 16, 17.

13. Ματθ. 16, 18.

14. Πρβλ. Μάρκ. 3, 17.

Συνήθιζαν δὲ οἱ παλαιοὶ καὶ τοῦτο, νὰ δίδουν τὰ ὀνόματα ἀνάλογα μὲ τὰς περιστάσεις καὶ τὰ γεγονότα, πρῶγμα πῶς ἀκριβῶς ἔκαμε καὶ ὁ προφήτης Ἠλίας. Καὶ αὐτὸ δὲν γίνεται ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ διὰ τὰ τοὺς ὑπενωμίξῃ ἢ προσηγορία ἐκείνη τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰ ὑπενωμίξῃ συνεχῶς εἰς τοὺς ἀκούοντας τὴν διὰ τῶν ὀνομάτων πραγματοποιηθεῖσαν προφητείαν. Τοιοιτοτρόπως καὶ τὸν Ἰωάννην¹⁵ ὀνόμασεν ἐξ ἀρχῆς. Διότι εἰς αὐτοὺς μὲν, πῶς ἡ ἀρετὴ ἐπρόκειτο νὰ λάμψῃ ἀπὸ τὴν πρώτῃν ἡλικίαν, ἀπὸ τότε ἐβίδοντο τὰ ὀνόματα, εἰς ἐκείνους δὲ, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο μετὰ ταῦτα νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς, μετὰ ταῦτα προσετίθετο καὶ τὸ τιμητικὸν ὄνομα.

γ'. Ἀλλὰ τότε ὁ καθένας ἔπαιρνε διαφορετικὸν ὄνομα, ἐνῶ τώρα ἓνα ὄνομα ἔχομεν ὅλοι ἡμεῖς, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ ἀνώτερον καὶ ὀραιότερον ὄνομα τῶν ὀνομάτων, τὸ τιμητικὸν ὄνομα «χριστιανός»¹⁶ καὶ «υἱὸς τοῦ Θεοῦ» καὶ «φίλος» καὶ «σῶμα»¹⁷. Εἶναι δὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ

15. Τὴν πληροφορίαν μᾶς δίδει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (Λουκ. 1, 13). Τὸ ὄνομα Ἰωάννης σημαίνει Θεοφίλος. Πρόκειται βεβαίως περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

16. Οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ ὀνομάσθησαν χριστιανοὶ πρῶτην φορὰν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν (πρβλ. Πραξ. 11, 26). Τὸ ὄνομα αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἐπεκράτησε γενικῶς ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος, ὀφείλεται εἰς τοὺς ἔθνικοὺς τῆς Ἀντιοχείας, οἱ ὅποιοι εἴτε πρὸς διάκρισιν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν ὁμᾶδων τῆς πόλεως, εἴτε χλευαστικῶς — ἢ το ἀκατανόητος δι' αὐτοὺς ἡ ἀναγνώρισις ὡς ἀρχηγὸ ἑνός... ἑσταυρωμένου — ὀνόμαζον αὐτοὺς τοιοιτοτρόπως. Ἐν τούτοις οἱ χριστιανοὶ τὸ διετήρησαν καὶ ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ἀληθὴς δύναμις εὐρίσκειται κοντὰ εἰς τὸν ἑσταυρωμένον Ἰησοῦν.

17. Οἱ χριστιανοὶ ἀποκαλοῦνται «υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. 20, 36) καὶ «φίλος» τοῦ Χριστοῦ (Ἰωάν. 15, 14) καὶ «σῶμα» (Ρωμ. 12, 5 καὶ Α' Κορ. 10, 17), τοῦ ὁποίου κεφαλὴ εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός.

περισσότερον ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα ἱκανὸν νὰ μᾶς ὑψώσῃ πνευματικῶς καὶ νὰ μᾶς κάμῃ προθυμότερους εἰς τὴν προσπάθειάν μας διὰ τὴν κατὰκτησιν τῆς ἀρετῆς. Ἐμεῖς, λοιπόν, ποῦ, σάν ὁπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, φέρομεν τὸ ὄνομά Του, ἀντιλαμβάνομενοι τὴν ὑπερβολικῶς μεγάλην ἀξίαν τοῦ τιμητικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ἅς μὴ προβαίνωμεν εἰς πράξεις ἀναξίας αὐτοῦ. Διότι τοιοῦτοτρόπως μᾶς ὀνόμασεν ὁ Παῦλος. Πρέπει νὰ καταλάθωμε καλὰ τὸ νόημά του καὶ νὰ σεβασθῶμεν τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας του. Διότι, ἂν κάποιος, ποῦ φέρει τὸ ὄνομα κάποιου ἐνδόξου στρατηγοῦ, σάν ὁπαδός του, ἢ καὶ κάποιου ἄλλου ὁπωσδήποτε λαμπροῦ ἀνδρός, αἰσθάνεται ὑπερήφανος, στὰν ἀκούῃ νὰ τὸν ὀνομάζουν μὲ τὸ ὄνομα ἐκείνου ἢ τοῦ ἄλλου μεγάλου ἀνδρός καὶ θεωρεῖ τὸ ὄνομα ὑψηλὸν καὶ μέγα ἀξίωμα καὶ κάμνει τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ προσβάλλῃ μὲ τὴν ὀκνηρίαν του ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἐκείνου τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα φέρει, ἡμεῖς, ποῦ δὲν φέρομεν τὸ ὄνομα, ὡς ὁπαδοὶ του, κάποιου στρατηγοῦ, οὔτε κάποιου ἄλλου ἀρχοντος οἰουδήποτε ἀπὸ τοὺς ἐπιγεῖους, οὔτε ἀγγέλου, οὔτε ἀρχαγγέλου, οὔτε τῶν Σεραφίμ, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως αὐτῶν, τοῦ Χριστοῦ, φέροντες τὸ τιμητικὸν ὄνομα, δὲν πρέπει καὶ τὴν ζωὴν μας ἀκόμη νὰ δώσωμεν, ὥστε νὰ μὴ προσβάλλωμεν ἐκείνον, ποῦ μᾶς ἐτίμησε. Δὲν γνωρίζετε, πόσον τιμῶνται, τὰ περιβάλλοντα τὸν βασιλέα, βασιλικά τάγματα τῶν ἀσπιδοφόρων καὶ λογχοφόρων; Ἔτσι καὶ ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἠξιώθημεν τῆς μεγάλης τιμῆς νὰ γίνωμεν ὁπαδοὶ Του καὶ νὰ εὐρεθῶμεν πλησίον Του καὶ μάλιστα πολὺ πλησιέστερα ἀπὸ τοὺς προαναφερθέντας καὶ τῶσον περισσότερο πλησιέστερα, ὅσον περισσότερο αὐτῶν τὸ σῶμα εὐρίσκεται πλησίον τῆς κεφαλῆς καὶ συνδέεται ἀρρηκτικῶς πρὸς αὐτήν, ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ μιμηθῶμεν κατὰ πάντα τὸν Χριστόν.

Τί, λοιπόν, λέγει ὁ Χριστός; «Αἱ ἀλώπεκες ἔχουν

φωλεὰς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατοικίας, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ νὰ κλίνῃ τὴν κεφαλὴν»¹⁸. Αὐτὸ, λοιπόν, θὰ ἀπαιτήσωμεν ἀπὸ σᾶς, τὸ ὁποῖον ἐνδεχομένως φανῆ φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς εἰς τοὺς πολλούς. Δι' αὐτὸ ἀφήνω μὲν αὐτὴν τὴν ἀκρίθειαν¹⁹ ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας σας, ἀξιδῶ ἔμως νὰ μὴ ἀφοσιώσεσθε εἰς τὰ χρήματα, ἀλλ' ὅπως ἐγὼ ἀποφεύγω τὴν ὑπερβολὴν, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀρετὴν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας τῶν πολλῶν, ἔτσι καὶ σεῖς πρέπει νὰ ἀποφεύγετε τὴν ὑπερβολὴν, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν κακίαν. Καὶ ὄχι μόνον νὰ ἀποφεύγετε τὴν κακίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ προχωρῆτε πολὺ πέραν αὐτῆς. Δὲν κατηγορῶ ἐκείνους, ποῦ ἔχουν οἰκίας καὶ ἀγρούς καὶ χρήματα καὶ ζῶα, ἀλλὰ θέλω νὰ κατέχετε αὐτὰ ἀσφαλῶς καὶ κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα. Ἄλλὰ τί σημαίνει, νὰ κατέχετε αὐτὰ κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα; Σημαίνει τοῦτο, νὰ κατέχετε αὐτὰ ὡς δεσπότες καὶ ὄχι ὡς δούλοι, ὥστε νὰ εἰσθε κυρίαρχοι αὐτῶν καὶ ὄχι νὰ κυριαρχῆσθε ἀπὸ αὐτά, ὥστε νὰ χρησιμοποιήτε αὐτὰ καλῶς καὶ ὄχι νὰ χρησιμοποιήτε αὐτὰ κακῶς.

Δι' αὐτὸ ἄλλωστε ἔχουν ὀνομασθῆ χρήματα, διὰ νὰ μεταχειριζώμεθα αὐτὰ ὑπηρετοῦντες τὰς ἀνάγκας τῶν συνανθρώπων μας, ὄχι διὰ νὰ τὰ φυλάττωμεν ἀχρησιμοποίητα. Αὐτὸ δὲ τὸ τελευταῖον εἶναι ἴδιον ὑπηρετοῦ, ἐνῶ τὸ πρῶτον εἶναι ἴδιον δεσπότητος. Ἴδιον τοῦ δούλου εἶναι νὰ φυλάττῃ τὰ χρήματα, ἴδιον τοῦ κυρίου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχει μεγάλην ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίαν, εἶναι νὰ ἐξεοδεύῃ αὐτά. Δὲν ἐπῆρες τὰ χρήματα δι' αὐτὸ, διὰ νὰ τὰ φυλάξῃς κρυμμένα, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ δια-

18. Λουκ. 9, 58.

19. Ἀναφέρεται εἰς τὴν σκέψιν, ποῦ ἐκφράζεται ἀπὸ τὸ προτασσόμενον χωρίον. Ἄπαιτεὶ ληλογιαμένην αὐστηρότητα.

μοιράσης. Ἐάν δὲ ὁ Θεὸς ἐπιθυμοῦσε νὰ φυλάσσωνται, δὲν θὰ τὰ ἐδίδεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ θὰ τὰ ἄφη-
νε νὰ παραμένουν μονίμως εἰς τὴν γῆν. Ἐπειδὴ ὁμοίως
ἐπιθυμία Του εἶναι αὐτὰ νὰ ἐξοδεύωνται, δι' αὐτὸ τὰ
ἄφησε νὰ τὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, διὰ νὰ τὰ διδωμεν ὁ ἕνας
εἰς τὸν ἄλλον. Ἄν δὲ τὰ κρατῶμεν κοντὰ μας, δὲν εἴ-
μεθα πλέον δεσπότης καὶ ἐξουσιασται αὐτῶν. Ἐάν δὲ
ἐπιθυμία σου εἶναι νὰ τὰ κάμης περισσότερο καὶ δι'
αὐτὸ τὰ κρατῆς καὶ εἰς τὴν περίπτωσηιν αὐτὴν ἡ ἀρίστη
μέθοδος εἶναι νὰ τὰ σκορπίσης καὶ νὰ τὰ διαμοιράσης
παντοῦ. Διότι οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ κερδίσης τίποτε
χωρὶς νὰ σατανήσης, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ πλουτίσης
χωρὶς νὰ ὑποβληθῆς εἰς ἐξοδα καὶ ζημίας.

Αὐτὸ θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ διαπιστώσῃ καὶ
ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς. Αὐτὸν τὸν δρόμον
ἀκολουθοῦν καὶ ὁ ἔμπορος καὶ ὁ γεωργός, διότι καὶ οἱ
δύο σκορπίζουν, ὁ μὲν πρῶτος τὰ χρήματα, ὁ δὲ δεύ-
τερος τοὺς σπόρους. Καὶ ὁ μὲν ἔμπορος διαπλέει τὴν
θάλασσαν διὰ νὰ σκορπίσῃ τὰ χρήματά του, ὁ δὲ γεω-
ργός μοχθεῖ ὀλόκληρον χρόνον μὲ τὴν σποράν καὶ τὴν
καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν του, εἰς τοὺς ὁποίους ἐσκορ-
πισε τοὺς σπόρους του. Ἐδῶ, ὅμως, δὲν χρειάζεται τι-
ποτε ἀπὸ αὐτά, δὲν χρειάζεται νὰ κατασκευάσωμεν
πλοῖον, οὔτε νὰ ζεῦξωμεν θόδια καὶ νὰ ὀργώσωμεν γῆν,
οὔτε νὰ ἀγωνιωῦμεν διὰ τὰς ἀναμάλους καιρικὰς συν-
θήκας, οὔτε πρέπει νὰ φοθηθῶμεν τὴν πῶσιν τῆς χα-
λάζης, δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ κύματα, οὔτε θράχος διὰ νὰ
ἐμποδίσῃ τὴν πορείαν μας. Αὐτὸ ἐδῶ τὸ ταξίδι καὶ αὐ-
τὸς ἐδῶ ὁ σπόρος ἕνα μόνον χρειάζεται, νὰ ἀπορρίψω-
μεν τὰ ὑπάρχοντα, ὅλα δὲ τὰ ὑπόλοιπα Ἐκεῖνος ὁ Γε-
ωργός θὰ τὰ κάμῃ, περὶ τοῦ ὁποῦ ὁ Χριστὸς λέγει
·Ὁ Πατὴρ μου εἶναι ὁ γεωργός·²⁰.

20. Ἰωάν. 13, 1.

Πῶς, λοιπόν, δὲν εἶναι παράλογον ἐδῶ μὲν, ὅπου
εἶναι δυνατόν ὅλα νὰ τὰ πάρωμεν ἀκόπως, νὰ παραμέ-
νωμεν ὀκνηροὶ καὶ ἀβρανεῖς, ἐκεῖ δὲ, ὅπου χρειάζονται
καὶ ἰβρώτες πολλοὶ καὶ κόποι καὶ φροντίδες καὶ ὅπου
μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὸ μέλλον τῶν ἐλπίδων εἶναι ἀβη-
λον, νὰ ἐπιδεικνύωμεν κάθε προθυμίαν; Παρακαλῶ,
λοιπόν, ἄς μὴ φερώμεθα τόσο ἀνοήτως ἐναντι τῆς ἱ-
δικῆς μας σωτηρίας, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐγκαταλείψωμεν τὰ
φορτικώτερα, ἄς τρέχωμεν γρήγορα πρὸς τὰ εὐκολώ-
τατα καὶ ἐπικερδέστερα, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλ-
λοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ
Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν
Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τῶ-
ρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Κ' (20)
(Ίωάν. α', 44-49)

«Τῆ ἐπαύριον ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελεθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εὐρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολουθεῖ μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαῖδα, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου» (Ίωάν. 1, 44).

α*· «Εἰς κάθε ἐργατικὸν καὶ τίμιον ἄνθρωπον ὑπάρχει πλεόνασμα ἀγαθῶν»¹ λέγει ὁ παροιμιώδης λόγος. Ὁ δὲ Χριστὸς ὑπαινίσσεται καὶ κάτι ἐπὶ πλεόν, ὅταν λέγῃ· «Εκεῖνος ποῦ ζητεῖ εὐρίσκει»². Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἀπορῶ πῶς ὁ Φίλιππος ἠκολούθησε τὸν Χριστόν. Διότι ὁ μὲν Ἀνδρέας ἠκολούθησε τὸν Χριστόν, ἀφοῦ ἐπληροφορήθη περὶ Αὐτοῦ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν

* Δύο βασικαὶ σκέψεις κυριαρχοῦν εἰς τὴν παράγραφον αὐτήν. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Φίλιππου νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστόν καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ναθαναήλ· «Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;». Καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πρώτην, ὁ Φίλιππος ἠκολούθησε τὸν Χριστόν ἢ διότι παρεκινήθη ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν περὶ τὸν Πέτρον καὶ ἤκουσε τὴν περὶ Αὐτοῦ μαρτυρίαν τοῦ Βαπτιστοῦ, ἢ διότι ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου «Ἀκολουθεῖ μοι» τὸν προσέειλε κατὰ τρόπον θαυμαστόν. Ὁ ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν δευτέραν, ὁ Ναθαναὴλ ὑπέβαλε τὸ ἐρώτημα αὐτὸ, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο προσωριμὸς νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ.

1. Παροιμ. 14, 23.
2. Ματθ. 7, 8.

Βαπτιστὴν καὶ ὁ Πέτρος, ἀφοῦ παρεκινήθη ἀπὸ τὸν Ἀνδρέαν, ἐνῶ ὁ Φίλιππος ἐπέισθη ἀμέσως καὶ τὸν ἠκολούθησε καὶ ὄχι μόνον τὸν ἠκολούθησεν, ἀλλ' ἐκήρυξεν Αὐτὸν καὶ εἰς ἄλλους, χωρὶς νὰ μάθῃ τίποτε ἀπὸ κανένα, παρὰ μόνον αὐτὸ τὸ «ἀκολουθήσε με», ποῦ τοῦ εἶπεν ὁ Χριστὸς. Διότι ἔτρεξεν ἀμέσως εἰς τὸν Ναθαναήλ καὶ τοῦ εἶπεν· «Εκεῖνον, διὰ τὸν ὁποῖον ἔγραψεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν νόμον καὶ τὸν ὁποῖον προσηγγεῖλαν οἱ προφῆται, τὸν εὐρήκαμεν»³. Βλέπεις πόσον καλὰ πληροφορημένος καὶ κατατοπισμένος ἦταν καὶ συνεχῶς ἐμελετοῦσεν ὅσα ἔγραψεν ὁ Μωϋσῆς καὶ ἀνέμενε τὴν παρουσίαν Του; Καὶ διότι τὸ «εὐρήκαμεν», φανερώνει ὅτι πάντοτε τὸν ἀναζητοῦσαν.

«Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπῆγεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν». Διότι δὲν προσκαλεῖ κανένα κοντὰ του, προτοῦ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ἐνεργεῖ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὄχι φυσικὰ ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν του σοφίαν καὶ σύνεσιν. Διότι, ἐὰν ὁ ἴδιος τοὺς εἶχε προσελκύσει κοντὰ του, χωρὶς αὐτοὶ μόνοι τοὺς εἶχαν ἀκολουθήσει, ὑπῆρχε πιθανότης νὰ ἀπομακρυνθοῦν, ἐνῶ τώρα, ἐφ' ὅσον τὸν ἠκολούθησαν μόνοι τοὺς καὶ χωρὶς καθόλου νὰ πιεσθοῦν, παρέμεναν κοντὰ Του σταθεροὶ καὶ πιστοὶ μαθηταί. Τὸν Φίλιππον, ὅμως, ὁ ὁποῖος ἦταν περισσότερον γνώριμος εἰς Αὐτόν, τὸν προσέκαλεσε. Διότι τὸν ἐγνώριζε καλλίτερα, ἐπειδὴ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἀφοῦ, λοιπὸν, παρέλαθε τοὺς μαθητάς, ἐπῆγεν ἔπειτα εἰς ἀναζήτησιν τῶν ὑπολοίπων καὶ προσέειλε κοντὰ Του τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Ναθαναήλ. Ἄλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς αὐτόν, τὸ γεγονός δὲν ἦταν τόσο ἀξιοθαύμαστον, διότι καὶ ἡ φήμη

3. Ἰωάν. 1, 46.

τοῦ Ἰησοῦ εἶχε ἀπλωθῆ εἰς ὀλόκληρον τὴν Συρίαν, τὸ ἀξιοθαύμαστον ὄμας μὲ τοὺς περὶ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Φίλιππον ἦταν τοῦτο, ὅτι ὄχι μόνον πρὸ τῶν θαυμαστῶν φαινομένων ἐπέισθησαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι, παρ' ὅλον πὸς κατῆγοντο ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν, περιοχὴν, δηλαδὴ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οὔτε προφήτης ἐμφανίζεται οὔτε εἶναι δυνατόν κάποιο καλὸ νὰ προέβη, ἐν τούτοις ἐπίστευσαν καὶ ἠκολούθησαν τὸν Χριστόν. Διότι αὐτοὶ ἦσαν κάπως περισσότερο ἀπαιδευτοὶ καὶ ἀτίθασοι καὶ τραχεῖς.

Ὁ δὲ Χριστὸς ἀκριβῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀπέδειξε τὴν δυνάμιν του, ἐκ τοῦ γεγονότος, δηλαδὴ, ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς περιοχῆς, περιοχῆς ἣ ὁποία δὲν παρήγε κανένα καρπὸν, ἐξέλεξε τοὺς ἐπιλέκτους ἀπὸ τοὺς μαθητάς του. Ὁ Φίλιππος, λοιπόν, ἦταν φυσικόν, ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Πέτρου καὶ τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ἠκολούθησαν τὸν Χριστόν καὶ ἀπὸ ὅσα ἤκουσε ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, ἣ ὁποία φυσικόν ἦταν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐσωτερικῆς καταστάσεως προθυμίας καὶ δεκτικότητος, νὰ ἀκολουθήσῃ Αὐτόν. Διότι γνωρίζει ὁ Χριστὸς ἐκείνους, πὸς πρόκειται νὰ ἀναδειχθοῦν ἱκανοὶ καὶ κατέλληλοι διὰ τὸ ἔργον του. Ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅμως, Ἰωάννης ὅλα αὐτὰ τὰ παραλείπει. Ὅτι ἐπρόκειτο, λοιπόν, ὁ Χριστὸς νὰ ἔλθῃ τὸ ἐγνώριζε καλὰ, ὅτι ὄμας αὐτὸς ἦταν ὁ Χριστὸς, πὸς ἀνεμένετο, τὸ ἀγνοοῦσε. Τοῦτο, ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ἔμαθε ἢ ἀπὸ τὸν Πέτρον ἢ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ καὶ τὸν τρόπον τῆς καταγωγῆς του, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ὁ Θεὸς τοὺς ἀδυνάτους, ὡς πρὸς τὴν κοσμικὴν δυνάμιν καὶ σοφίαν, ἐπέλεξε ὡς μαθητάς του, προκειμένου δι' αὐτὸν νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ προαιώνιον σχέδιόν Του διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. «Εὗρσκει ὁ Φίλιππος

τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει εἰς αὐτόν: Ἐκείνον, διὰ τὸν ὁποῖον ἔγραψεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν νόμον καὶ τὸν ὁποῖον προσηγγείλαν οἱ προφῆται, τὸν εὗρήκαμεν. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ καὶ κατέγεται ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ». Λέγει δὲ αὐτὰ, διὰ νὰ κάμῃ, μὲ τὴν ἀναφορὰν του εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφῆτας, τὴν διήγησίν του ἀξιόπιστον καὶ νὰ διαθέσῃ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου εὐμενῶς τὸν ἀκρατήν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ὁ Ναθαναὴλ ὅλα, ὅσα ἀνεφέροντο εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσοῦ, εἶχεν ἐρευνήσει μὲ ἀκριβείαν καὶ μὲ κάθε εὐλικρίνειαν καὶ ἀντικειμενικότητα, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἐθεθαίωσε καὶ ἡ πραγματικότης ἀπέδειξε, εὐλόγως τὸν παρέπεμψεν εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφῆτας, διὰ νὰ τὸν κάμῃ μὲ τὸν τρόπον αὐτόν νὰ ἀποδεχθῇ καὶ ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν.

Δὲν πρέπει δὲ καθόλου νὰ θορυθηθῆς, ἐπειδὴ τὸν ἀπεκάλεσε υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ, διότι ἐθεωρεῖτο ἀκόμη μέχρις αὐτῆς τῆς στιγμῆς παιδί αὐτοῦ. Καὶ ἀπὸ πού, Φίλιππε, εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ ἀναμενόμενος Χριστός; Ποῖαν ἀπόδειξιν ἔχεις νὰ μᾶς παρουσιάσῃς; Διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ τὸ διακηρύτῃς. Ποῖον ἀποδεικτικὸν σημεῖον εἶδες καὶ ἐπίστευσες; Ποῖον θαῦμα; Δὲν εἶναι ἀκίνδυνον νὰ πιστεύῃς ἀθασάνιστα σὲ τέτοιου εἴδους πράγματα. Ποῖαν, λοιπόν, ἀπόδειξιν ἔχεις; Αὐτὴν, πὸς εἶχε καὶ ὁ Ἀνδρέας, λέγει. Διότι καὶ ἐκεῖνος, μὴ δυνάμενος νὰ παραστήσῃ τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον εὗρηκε καὶ νὰ περιγράψῃ μὲ λόγους τὸν θησαυρὸν, ὠδήγησε τὸν ἀδελφὸν του εἰς τὸν ἴδιον τὸν εὐρεθέντα θησαυρὸν. Ἔτσι καὶ ὁ Φίλιππος δὲν ἐξήγησεν εἰς τὸν Ναθαναὴλ, διατὶ αὐτὸς, πὸς εὗρηκε, εἶναι ἐκεῖνος ὁ Χριστός, πὸς ἀνεμένετο, οὔτε ἐξήγησε διατὶ προσηγγείλαν

4. Ἰωάν. 1, 46.

αυτόν οί προφήται, ἀλλ' ὠδήγησεν αὐτόν εἰς τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ ἦταν ἀπολύτως θέσβαιος ὅτι δὲν θὰ ἀπεμακρύνετο ἀπὸ κοντὰ Του, ἀν εἶχε τὴν τιμὴν νὰ γευθῆ τὰ λόγια Του καὶ νὰ ἀκούσῃ τὴν διδασκαλίαν Του.

«Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἐλα καὶ θὰ ἴδῃς. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτόν καὶ λέγει δι' αὐτόν· Ἰδοῦ, ἕνας γνήσιος καὶ πραγματικὸς Ἰσραηλίτης, εἰς τὸν ὅποιον δόλος δὲν ὑπάρχει»⁵. Ἐπειδὴ εἶπεν· «Ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ ἠμπορεῖ νὰ προέλθῃ κάποιος καλός», ἐπαινεῖ καὶ θαυμάζει τὸν ἄνθρωπον. Καὶ, ὅμως, ἔπρεπε νὰ τὸν καταγγείλῃ. Δὲν ἔκαμεν, ὅμως, καθόλου αὐτό, διότι τὰ λόγια του δὲν ἦταν ἀποτέλεσμα ἀπιστίας, οὔτε ἀξία τιμωρίων, ἀλλ' ἐπαίνοιον. Πῶς καὶ διατί; Διότι ὁ Ναθαναήλ εἶχεν ἐρευνήσει καὶ ἐγνώριζε καλλίτερα ἀπὸ τὸν Φίλιππον τοὺς προφήτας. Καὶ φυσικὰ εἶχε μάθει ἀπὸ τὰς Γραφάς, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ καὶ ἀπὸ τὸ χωριό, εἰς τὸ ὅποιον ἐγεννήθη καὶ ἐμεγάλωσεν ὁ Δαβὶδ⁶. Αὐτό, λοιπόν, ἐπιστεῦετο καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὁ Προφήτης Μιχαίας αὐτὸ ἐκήρυττεν ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων καὶ ἔλεγε· «Καὶ σύ, Βηθλεέμ, δὲν εἶσαι καθόλου ἢ πλεόν ἀσήμαντος ἀπὸ τὰς πρωτεύουσας πόλεις, πού ἡγεμονεύουν εἰς τὴν χώραν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, διότι ἀπὸ σέ θὰ θγῆ ἄρχων, ὁ ὅποιος θὰ ποιμάνῃ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ»⁷. Ὅταν, λοιπόν, ἤκουσεν ὅτι ὁ Χριστὸς προήρχετο ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ, ἐθρουθήθη καὶ ἀπόρησε, διότι ἡ εὐχάριστη κατὰ πάντα ἀνακοίνωσις τοῦ Φιλίππου, ἀπ' ὅτι ἐγνώριζε, δὲν ἐφαίνετο νὰ συμ-

5. Ἰωάν. 1, 47 καὶ 48.

6. Ἰωάν. 7, 42.

7. Ματθ. 2, 6 καὶ Μιχ. 5, 2.

φωνῆ μετὰ τὴν προφητείαν. Ἀλλὰ πρόσεξε τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἐπιείκειάν του καὶ εἰς τὴν ἀμφιβολίαν του ἀκόμη. Διότι δὲν εἶπεν ἀμέσως· «Μὲ ἐξαπατᾷς, Φίλιππε, καὶ ψεύθεσαι, δὲν πιστεύω εἰς τὰ λόγια σου, οὔτε ἔρχομαι διὰ νὰ διαπιστώσω τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν. Ἔμαθα ἀπὸ τοὺς προφήτας ὅτι ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ, σὺ δὲ μοῦ λέγεις ὅτι τὸν εὐρήκεις καὶ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ. Λοιπόν, δὲν εἶναι αὐτὸς πού εὐρήκεις ὁ ἀναμενόμενος, ὁ Μεσσίας». Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ τί; Προσῆλθε καὶ αὐτὸς, ἀπ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ δείξῃ, θάσει τῶν μαρτυριῶν τῶν Γραφῶν, τὰς ὁποίας ἐγνώριζε μετὰ κάθε ἀκρίβειαν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ καὶ ὅτι εἶναι συνεπῶς ἀδύνατον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτὸ νὰ ἀλλάξῃ τὰς πεποιθήσεις του, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ περιφρονῆσῃ ἐκείνον πού τοῦ ἀνεκοίνωσε τὸν μέγαν λόγον, τὸν ὅποιον εἶχε διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐκατάλαθεν ὅτι ἦταν φυσικὸν ὁ Φίλιππος νὰ ἔκαμε λάθος ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς τοῦ Χριστοῦ.

θ'*. Πρόσεξε, ὅμως, καὶ τὸν τρόπον, μετὰ τὸν ὅποιον ἀρνείται νὰ δεχθῆ τὴν πληροφορίαν τοῦ Φιλίππου, πόσον ἤπιος καὶ ἐπιεικὴς εἶναι καὶ πῶς ὑπὸ τύπον ἐρωτή-

* Διατί οἱ προφῆται ὀνομάζουν τὸν Χριστὸν «Ναζωραῖον» καὶ διατί ὁ Χριστὸς λέγει εἰς τὸν Ναθαναήλ «πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, διὰ ὑπὸ τὴν σικῆν, εἶδον σε»; Εἰς τὸ πρῶτον ἐρώτημα δίδεται ἡ ἀπάντησις, ὅτι ὁ Χριστὸς ὀνομάσθη Ναζωραῖος, ἐπειδὴ ἀνετράφη εἰς τὴν Ναζαρέτ, εἰς τὸ δεύτερον ἐρώτημα, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ κάμῃ τὸν Ναθαναήλ νὰ βεβαιωθῆ ὅτι αὐτὸς εἶναι πραγματικῶς ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας. Τέλος, εἰς τὴν τρίτην παράγραφον τὸ θέμα εἶναι ἠθικόν. Ὁ θεὸς Χρυσόστομος συμβουλεύει τοὺς Χριστιανούς, νὰ μὴ ἀγαποῦν μετὰ λόγους μόνον τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἔργα, διότι καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν αὐτοὺς μέχρι θανάτου.

σεως διετύπωσε τὴν ἐπιφύλαξιν του. Διότι δὲν εἶπεν· «Ἡ Γαλιλαία δὲν φέρει κανένα καλό», ἀλλὰ τί; «Ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ ἡμπορεῖ νὰ προέλθῃ κάποιο καλό;»⁸. Ἀλλὰ καὶ ὁ Φίλιππος ἦταν ἐξαιρετικὰ συνετός. Διότι δὲν δυσηρεστήθη, οὔτε ἀγανάκτησε διὰ τὸν δισταγμὸν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν τοῦ Ναθαναήλ⁹, ἀλλ' ἐπέμενε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐφανερώσεν ἔτσι ἐξ ἀρχῆς εἰς ἡμᾶς τὴν ἀρμόζουσαν εἰς Ἀπόστολον ἐπιμονὴν καὶ καρτερίαν. Ἔνεκα τούτων λέγει καὶ ὁ Χριστός· «Ἰδοῦ, ἕνας γνήσιος καὶ πραγματικὸς Ἰσραηλίτης, εἰς τὸν ὁποῖον ὄλος δὲν ὑπάρχει»¹⁰. Ὡστε ὑπάρχει καὶ πονηρὸς καὶ ἀνελικρινὴς Ἰσραηλίτης. Αὐτός, ὅμως, δὲν ἦταν τέτοιος, θιότι, λέγει, ὅτι ἡ κρίσις του παρέμεινε σταθερά, ἀδέκαστος καὶ ἀμετακίνητος. Τίποτε δὲν εἶπεν ἀπὸ διάθεσιν εὐνοίας, οὔτε ἀπὸ ἀπέχθειαν. Παρ' ἅ-λον ὅτι Ἰουδαῖοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπήνησαν ὀρθῶς, ὅταν ἠρωτήθησαν ποῦ γεννᾶται ὁ Χριστός, ὅτι γεννᾶται εἰς τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἀνέφεραν μάλιστα καὶ τὴν μαρτυρίαν, τὴν ἐξῆς· «Καὶ σὺ, Βηθλεὲμ, δὲν εἶσαι καθόλου ἢ πλέον ἀσήμαντος ἀπὸ τὰς πρωτευούσας πόλεις, ποῦ ἡγεμονεῦουν εἰς τὴν χώραν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα»¹¹. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐθεθαίλωναν αὐτὰ προτοῦ νὰ τὸν ἴδου, ἀργότερα, ὅμως, ὅταν τὸν εἶδαν, ἀπέκρυψαν τὴν μαρτυρίαν καὶ τὸν ἠρνήθησαν, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια· «Αὐτός ἐδῶ, ὅμως, μᾶς εἶναι ἀγνωστος, δὲν γνωρίζο-

8. Ἰωάν. 1, 47.

9. Ἑβραϊκὸν ὄνομα, ποῦ σημαίνει ὅτι ἀκριβῶς καὶ τὸ ἑλλη- νικὸν Θεόδωρος. Εἰς τοὺς Συντακτικὰ ἀναφερταί πάντοτε μα- ζὶ μὲ τὸν Φίλιππον ὡς Βαρθολομαῖος, τὸ ὁποῖον εἶναι πατρωνυμι- κόν. Ὁ Ναθαναὴλ ἐχηρημάτισεν ἔπειτα καὶ Ἀπόστολος.

10. Ἰωάν. 1, 48.

11. Ματθ. 2, 6 καὶ Μιχ. 5, 2.

μεν ἀπὸ ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ ἐστάλη»¹², ἐνῶ ὁ Ναθα- ναὴλ δὲν συμπεριφέρθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὴν γνώμην ποῦ εἶχεν ἐξ ἀρχῆς δι' Αὐτόν, αὐτὴν καὶ ἐπέ- μενε νὰ διατηρῇ σταθερά, ὅτι ὁ Χριστός δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ.

Πῶς, λοιπόν, οἱ προφῆται τὸν ὀνομάζουν Ναζωραῖ- ον; Ἐπειδὴ ἐκεῖ διέμεινε καὶ ἀνετράφη. Ὡστε παρέλει- πε μὲν νὰ εἰπῇ· «δὲν εἶμαι ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ, ὅπως σοῦ ἀνήγγειλεν ὁ Φίλιππος, ἀλλ' ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ», διὰ νὰ μὴ κάμῃ ἀμέσως τὸν λόγον ἀντικείμενον ἀμφισθητή- σεως καὶ διαφωνίας. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων παρέλειψε καὶ δι' ἄλλον λόγον νὰ εἰπῇ τοῦτο, διὰ τὸν λόγον, ὅτι, ἂν καὶ ἦταν δυνατόν νὰ γίνῃ πιστευτός, ἐν τούτοις τοῦτο δὲν θὰ ἀποτελοῦσε ἰκανὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι αὐτὸς εἶ- ναι ὁ Χριστός. Διότι τί ἐμπόδιζε καὶ χωρὶς νὰ εἶναι Χρι- στός νὰ κατὰγεται ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ, ὅπως οἱ ἄλλοι ποῦ ἐγεννήθησαν ἐκεῖ; Ὡστε αὐτὸ μὲν τὸ παρέλειψεν, ἐ- κείνο δὲ τὸ ὁποῖον μάλιστα ἡμποροῦσε νὰ προσθήσῃ, ἐ- κείνο καὶ προσέθεσε. Διότι ἐδειξεν ὅτι, καθ' ἣν στιγμήν αὐτοὶ συνομιλοῦσαν, ἐκεῖνος ἦταν παρών. Μόλις, λοι- πόν, ἐκεῖνος τὸν ἠρώτησεν· «ἀπὸ ποῦ μὲ γνωρίζεις;» ἀπήνησε· «Προτοῦ νὰ σὲ φωνάξῃ ὁ Φίλιππος ὅταν ἦ- σουν κάτω ἀπὸ τὴν συκὴν, ἐγὼ σὲ εἶδα»¹³. Κύτταξε ἄν- θρωπον σταθερὸν καὶ σοθαρὸν. Διότι, μόλις εἶπεν ὁ Χρι- στός· «Ἰδοῦ, ἕνας γνήσιος καὶ πραγματικὸς Ἰσραηλί- τής», δὲν ἀπεχαινώθη ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους, δὲν ἔτρεξε πίσω Του ἀμέσως καὶ ἀνεπιφυλάκτως ἀπὸ τὰ ἐγκώμια, ἀλλ' ἐπέμενε νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ ἐρευνᾷ ἀκριθέστερα καὶ ζητοῦσε νὰ μάθῃ κάτι ἀπολύτως σαφές.

Αὐτός, λοιπόν, ὡς ἄνθρωπος ἐρωτοῦσεν ἀκόμη, ὁ

12. Ἰωάν. 9, 29. Ἐσκεμμένη ἄγνοια καὶ ἐγκληματικὴ παρα- ποίησις τῆς ἀληθείας. Καρπὸς τοῦ φθόνου.

13. Ἰωάν. 1, 49.

Ἰησοῦς, ὅμως, ὡς Θεός ἀπήντησε, καθ' ὅσον ἐθεθαίωσεν, ὅτι «ἀνέκαθεν σέ γνωρίζω» —καί τὴν σοβαρότητα τοῦ χαρακτήρου του καὶ τὴν εὐλικρίνειαν τῶν διαθέσεων του πάντοτε ἐγνώριζεν ὡς Θεός καὶ ὄχι ὡς ἄνθρωπος ὕστερα ἀπὸ προσεκτικὴν παρακολούθησιν— καὶ «τώρα σέ εἶδα κάτω ἀπὸ τὴν σικκὴν», ὅταν δὲν ἦταν κανεὶς ἐκεῖ, ἀλλὰ μόνον ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ναθαναὴλ καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ εἶπαν ἰδιαιτέρως καὶ χωρὶς κανεὶς νὰ τοὺς ἀκούσῃ. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, ἐλέχθη, ὅτι «ἀφοῦ εἶδε αὐτὸν ἀπὸ μακριά, εἶπεν· Ἰδοῦ, ἕνας γνήσιος καὶ πραγματικὸς Ἰσραηλίτης», διὰ νὰ μάθῃ ὅτι προτοῦ ἀκόμη πληοιάσῃ ὁ Φίλιππος ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Χριστός, ὥστε νὰ μὴ καταστῇ ὑποπτος ἢ μαρτυρία αὐτῆ. Δι' αὐτὸ προσδιώρισεν καὶ τὴν στιγμὴν καὶ ἀνέφερε καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ δένδρον. Διότι, ἂν ἔλεγε μόνον· «Πρὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ Φίλιππος κοντὰ σου ἐγὼ σέ εἶδα» θὰ ὑποπευδύταν τοῦλάχιστον, ὅτι αὐτὸς τὸν εἶχε σταλεῖ καὶ ὅτι τίποτε τὸ σπουδαῖον δὲν λέγει, τώρα ὅμως μετὰ νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον εὗρισκετο, κατὰ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἐφώναζεν ὁ Φίλιππος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ δένδρου, κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἦταν καὶ μετὰ νὰ προσδιορίσῃ ἐπακριβῶς τὴν στιγμὴν τῆς συνομιλίας των, κατέστησε τὴν πρόγνωσιν ἀπολύτως ἀκριβῆ καὶ ἀναμφισβήτητον.

Δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ τρόπου δὲν κατέστησε φανεράν μόνον τὴν πρόγνωσιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλως τὸν ἐδίδαξε, διότι τὸν ἔκαμε νὰ θυμῆθῃ τὰ τότε λεχθέντα, ὅπως, ὅτι «ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ ἡμπορεῖ νὰ προέλθῃ κάποιο καλόν;» —ἐνεκα τοῦ ὁποῦ καὶ πολὺ περισσότερο εὐχαρίστως τὸν ἐδέχθη— καὶ ὅτι, παρ' ὅλον πού αὐτὸς εἶπεν αὐτὰ, δὲν τὸν κατέκρινεν, ἀλλ' ὠμίλησε περὶ αὐτοῦ ἐπαινετικά καὶ μετὰ θαυμασμόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐκατάλαβε καλὰ κατόπιν τούτου ὅτι αὐτὸς πού εἶχε μπροστά του ἦταν πράγματι ὁ Χριστός καὶ τὸ ἐκατάλαβε καὶ ἀπὸ τὴν πρό-

γνωσιν καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐρεύνησε τὴν σκέψιν του μετὰ κάθε ἀκριβείαν. Πράγματι τὸ ὁποῖον ἀπεδείκνυεν ὅτι ἐγνώριζε καλὰ καὶ τὰς σκέψεις του. Αὐτὸ, ἄλλωστε, ἐγίνε φανερόν καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι, ἐνῶ ἐκεῖνος ἐνόμισεν ὅτι θὰ καταφερθῆ ἔναντίον του, ἐν τούτοις ὁ Χριστός ὄχι μόνον δὲν τὸν ἐμέμψθη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπήνεσε. Ὅτι, λοιπόν, ὁ Φίλιππος τὸν ἐφώνασε, μᾶς τὸ εἶπε, τί τοῦ εἶπεν ὅμως καὶ τί ἐκεῖνος τοῦ ἀπήντησε, τὸ παρέλειψε, τὸ ἄφησε εἰς τὴν συνείδησίν του καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐρευνησῇ αὐτὸν ἀκόμη περισσότερο.

γ'. Τί λοιπόν; Προτοῦ νὰ τὸν φωνάξῃ ὁ Φίλιππος τὸν εἶδε μόνον, δὲν τὸν ἔβλεπε καὶ προηγουμένως μετὰ τὸν ἀκοίμητον ὄφθαλμόν του; Τὸν ἔβλεπε καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀντεῖπῃ τίποτε ὡς πρὸς αὐτὸ, ἀλλὰ προεῖχε νὰ εἰπῇ ὅπωσδήποτε αὐτὸ προηγουμένως. Τί, λοιπόν, ἔκαμεν ἐκεῖνος; Ὅταν ἔλαβεν ἀναμφισβήτητον τεκμήριον τῆς προγνώσεως, τότε ὠμολόγησεν ἀμέσως τὸν Χριστὸν καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐφανέρωσεν καὶ τὴν ἀκριβείαν εἰς τὴν προηγουμένην ἀναβολὴν του καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μετὰ τὴν μετὰ ταῦτα συγκοτάθεισίν του. Διότι ἀπεκρίθη, λέγει, εἰς αὐτὸν καὶ εἶπε· «Διδάσκαλε, πράγματι σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ»¹⁴. Εἶδες ψυχὴν, πού καταχάρηκεν ἀλόκληρον καὶ τρυφερὰ ἀγκάλιασε μετὰ τὰ λόγια τὸν Ἰησοῦν; Σὺ εἶσαι, λέγει, ἐκεῖνος, πού ἀνεμέναμε, Σὺ εἶσαι ἐκεῖνος, πού ἀναζητούσαμε. Εἶδες πόσον ἐξεπλάγη, ἐθαύμασε, ἐσκίρτησεν ἀπὸ χαρὰ, ἐπήδησεν ἀπὸ εὐχαρίστησιν;

Τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ χαίρωμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἠξιώθημεν νὰ μάθωμεν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Νὰ χαίρωμεν δὲ ὄχι μόνον ἐσωτερικῶς, μετὰ τὴν καρδίαν μας.

¹⁴. Ἰωάν. 1, 50.

ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἔργα μας νὰ δεικνύωμεν τοῦτο. Ποῖον ὅμως εἶναι τὸ καθήκον τῶν χαϊρόντων; Νὰ πιστεύουν εἰς Ἐκεῖνον, πού ἔγινε γνωστός. Νὰ πιστεύῃ, ὅμως, κανεὶς σημαίνει νὰ πράττῃ ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ ὁποῖα Ἐκεῖνος θέλει. Ἐπειδὴ, ἐὰν πρόκειται νὰ πράττωμεν ὅσα τὸν ἐξοργίζουν, πῶς θὰ φανερώσωμεν ὅτι χαίρομεν; Δὲν βλέπετε ὅτι καὶ εἰς τὰ σπίτια κατὰ τέτοιο περίπου γίνεται, ὅταν, δηλαδή, κανεὶς υποδέχεται κάποιον ἀπὸ τοὺς πολὺ ἀγαπητοὺς του φίλους, δὲν βλέπετε πῶς κάμνει τὰ πάντα μὲ μεγάλην χαρὰν, τρέχει παντοῦ καὶ δὲν λυπᾶται τίποτε, ἀλλ' ἂν χρειασθῇ εἶναι ἕτοιμος νὰ προσφέρῃ ὅτι ἔχει, προκειμένου νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν φιλοξενοῦμένον του; Ἄν δὲ κανεὶς προσκαλῆ εἰς τὸ σπίτι του κάποιον καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς φιλοξενίας καὶ δὲν πράττει αὐτὰ πού τὸν εὐχαριστοῦν, δὲν ἠμπορεῖ μὲ κανένα τρόπον νὰ πείσῃ τὸν φιλοξενοῦμένον του ὅτι εἶναι χαρούμενος πού τὸν ἔχει κοντά του, ἔστω καὶ ἂν τοῦ ἐπαναλαμβάνῃ διαρκῶς τοῦτο. Καὶ πολὺ δικαίως, διότι τὴν χαρὰν μας πρέπει νὰ φανερώνωμεν μὲ τὰς πράξεις μας.

Λοιπόν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἦλθε κοντά μας, ἄς δεῖξωμεν τὴν χαρὰν μας καὶ ἄς μὴ πράττωμεν ὅτιδήποτε τὸν δυσαρεστῇ καὶ τὸν παροργίζῃ. Ἄς καλλωπίσωμεν τὸ σπίτι μας, εἰς τὸ ὁποῖον ἦλθε, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ καθήκον τῶν χαϊρόντων, ὅταν πράγματι χαίρουν. Ἄς τοῦ παραθέσωμεν ὅτι ἐκλεκτότατον ἐπιθυμεῖ νὰ φάγῃ, διότι ἔτσι θὰ δεῖξωμεν ὅτι πράγματι χαίρομεν πολὺ. Ποῖον, ὅμως, εἶναι αὐτὸ τὸ ἐκλεκτότατον γεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖ νὰ φάγῃ; Τὸ λέγει ὁ ἴδιος: «Ἴδικόν μου φαγητὸν εἶναι νὰ πράττω πάντοτε τὸ θέλημα ἐκεῖνου, πού μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»¹⁵. Ἄς τὸν θρέψωμεν, ἐφ' ὅσον πεινᾷ, ἄς τὸν πο-

15. Ἰωάν. 4, 34.

τίσωμεν, ἐφ' ὅσον διψᾷ. Δέχεται ἀκόμη καὶ ἕνα ποτήρι δροσερὸ νερὸ, διότι σὲ ἀγαπᾷ. Τὰ δὲ προσφερόμενα ἀπὸ αὐτοὺς πού ἀγαπῶνται, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν εἶναι, φαίνονται μεγάλα εἰς αὐτὸν πού ἀγαπᾷ.

Πρόσεξε, λοιπόν, ἐπὶ τοῦτο μόνον, νὰ μὴ ἀδιαφορήσῃς. Διότι δὲν ἀρνεῖται καὶ ἂν ἀκόμη προσφέρῃς δύο ὄθολους¹⁶, θεωρεῖ μάλιστα αὐτοὺς μεγάλον πλοῦτον καὶ τὸν δέχεται εὐχαρίστως. Ἐπειδὴ, δηλαδή, αὐτὸς δὲν ἔχει καμμίαν ἐλλείψιν, ἀλλ' εἶναι πλήρως καὶ τελείως αὐτάρκης, κατὰ συνέπειαν δὲ δέχεται αὐτὰ ὅχι ἀπὸ ἀνάγκην, εὐλόγως ὑπολογίζει τὸ πᾶν ὅχι σύμφωνα μὲ τὸ προσφερόμενον ποσόν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ προσφέροντος καὶ μὲ τὸ μέτρον αὐτὸ τῆς διαθέσεως προσδιορίζει καὶ κρίνει κάθε πράξιν μας. Μόνον δεῖξε εἰς αὐτὸν πού ἦλθε τὴν ἀγάπην σου, δεῖξε τὸν ζῆλον σου καὶ ὅτι κάνεις τὰ πάντα διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς, δεῖξε τὴν χαρὰν σου διὰ τὸν ἐρχομὸν Του. Κύτταξε αὐτὸς πῶς διάκειται ἀπέναντι σου. Ἦλθε πρὸς χάριν σου, ἔδωσε τὴν ζωὴν του χάριν τῆς ἰδικῆς σου σωτηρίας καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ καὶ μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν παύει νὰ σὲ παρακαλῇ: «διότι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἐμῆθα πρέσβεις ὡς ἐὰν σὰς παρακαλοῦσεν ὁ Θεὸς δι' ἡμῶν»¹⁷. Καὶ ποῖος εἶναι τόσοσιν τρελλὸς καὶ ἀνόητος, λέγει, ὥστε νὰ μὴ ἀγαπᾷ τὸν κύριόν του; Αὐτὸ λέγω καὶ ἐγὼ καὶ γνωρίζω μὲν ὅτι κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲν θὰ ἀρνηθῇ τοῦτο εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὴν καρδίᾳ του, ἀλλ' ὁ ἀγαπώμενος θέλει νὰ ἀποδείξωμεν αὐτὸ καὶ μὲ τὰς πράξεις μας. Διότι εἶναι εἰρωνεῖα καὶ καθαρὴ ὑποκρισία νὰ θεσπιάνωμεν μὲ λόγους μόνον ὅτι ἀγαπῶμεν, χωρὶς νὰ πράττωμεν συγχρόνως, ὅπως αὐτοὶ πού πραγματικῶς ἀγαποῦν

16. Νόμισμα παρ' ἀρχαίους. Μικρὸν καὶ ἀσημαντὸν χρηματικὸν ποσόν. Τὸ ἕκτον τῆς δραχμῆς.

17. Β' Κορ. 5, 20.

καί τοῦτο δέν συμβαίνει μόνον μέ τόν Θεόν, ἀλλά καί μέ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐπειδή, λοιπόν, τὸ νά ὁμολογῶμεν πίστιν καί ἀγάπην μέ τοὺς λόγους μόνον, ἐνῶ μέ τὰ ἔργα μας νά ἐναντιούμεθα, εἶναι ὄχι μόνον ἀνωφελές, ἀλλά καί ἐπιθλαθές εἰς ἡμᾶς, παρακαλῶ, ὡς προτιμῆσωμεν τήν διὰ τῶν ἔργων ὁμολογίαν, διὰ νά ἐπιτύχωμεν καί τήν ὑπέρ ἡμῶν ὁμολογίαν Αὐτοῦ, κατὰ τήν ἡμέραν ἐκείνην τῆς Κρίσεως, ὅταν ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς θά ὁμολογῆ τοὺς ἀξιους εἰς Χριστόν Ἰησοῦν τόν Κύριόν μας, διὰ τοῦ ὁποίου καί μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καί εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ' (21)

(Ἰωάν. α', 50-β', 8)

Ἐπεκρίθη Ναθαναήλ, καί λέγει αὐτῷ: Ραθθαί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. Ἐπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καί εἶπεν αὐτῷ: Ὅτι εἶπόν σοι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; Μεῖζω τούτων εἶπες. (Ἰωάν. 1, 50).

α'*. Μᾶς χρειάζεται, ἀγαπητοί, ἐπισταμένη μελέτη καί κοπιώδης φροντίς, χρειάζεται συνεχῆς ἐγρήγορας καί μεγάλη προσπάθεια, διὰ νά κατορθώσωμεν νά ἐρευνησωμεν προσεκτικὰ τὸ θάθος τῶν θείων Γραφῶν. Διότι δέν εἶναι δυνατόν ἀπλῶς καί ἐπιπολαιῶς, οὔτε ἀδρανοῦντες καί ἀδιαφοροῦντες νά ἐννοήσωμεν τὴν θαυτέραν σκέψιν αὐτῶν, ἀλλὰ χρειάζεται καί ἀκριθῆς μελέτη τῶν ἐκτιθεμένων εἰς αὐτάς καί συνεχῆς καί θερμῆ

* Ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης παραγράφου τίθεται τὸ ἐρώτημα: Διατί ὁ Ναθαναήλ, ἂν καί ὁμολόγησε τὸν Χριστόν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, μέ τὰ ἀκόλουθα λόγια: «Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», ὅπως ἄλλοτε ὁ Πέτρος, δέν ἐμακαρίσθη ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὅπως ἐμακαρίσθη ὁ Πέτρος; Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Πέτρος ἐμακαρίσθη, διότι ἐπίστευε πράγματι ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν Θεός, ἐνῶ ὁ Ναθαναήλ, ἂν καί προέβη εἰς τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν, ἐν τούτοις ἐνόμιζε τὸν Χριστόν ψιλὸν ἄνθρωπον. Ἐν συνεχείᾳ παρατηρεῖται ὅτι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ: «Ἄπ' ἄρτι εἰσαβέ...» ἐεπλήρωθη κατὰ τὴν Σταύρωσιν, τὴν Ἀνάστασιν καί τὴν Ἀνάληψιν Αὐτοῦ.

προσευχή, διὰ νὰ κατορθώσωμεν ὀλίγον νὰ διακρίνωμεν τὰ ἱερά ἄδύτα τῶν θείων λόγων. Ἰδοὺ, λοιπόν, ὅτι καὶ σήμερον εὐρίσκεται ἐνώπιόν μας, πρὸς ἐξέτασιν ζήτημα, ὅχι μικρὸν καὶ ἀσήμαντον, ἀντιθέτως μάλιστα καὶ πάρα πολὺ σπουδαῖον καὶ τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνάγκη πολλῆς μελέτης καὶ προσεκτικῆς ἐρεῦνης. Διότι μάλισ ὁ Ναθαναὴλ εἶπε· «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», ὁ Χριστὸς ἀμέσως τοῦ ἀπήντησεν· «Ἐπειδὴ σοῦ εἶπα, ὅτι σὲ εἶδα κάτω ἀπὸ τὴν σικκὴν, πιστεύεις; Ἐὰ ἰδῆς μεγαλύτερα καὶ θαυμαστότερα ἀπὸ αὐτά». Ποιά, λοιπόν, εἶναι τὸ δημιουργούμενον ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἐλέχθησαν ζήτημα; Ὅτι ὁ μὲν Πέτρος, ὅταν μετὰ ἀπὸ τόσα θαύματα καὶ μετὰ ἀπὸ τέτοιαν διδασκαλίαν, ὁμολογῆ ὅτι «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», μακαρίζεται ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὡς δεχθεὶς τὴν ἀποκάλυψιν αὐτὴν ἀπὸ τὸν Πατέρα¹, ὁ δὲ Ναθαναὴλ παρ' ὅλον ὅτι ὁμολογῆ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ μάλιστα προτοῦ ἰδῆ τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀκούσῃ τὴν διδασκαλίαν Του, ἐν τούτοις δὲν ἀκούει τίποτε ἀνάλογον πρὸς αὐτὸ ποῦ ἤκουσεν ὁ Πέτρος καὶ ὅχι μόνον τίποτε ἀνάλογον, ἀλλὰ καὶ σὺν νὰ μὴ εἶπε τίποτε τῶσον μέγα, ὅσον ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, τὸν θεσπίζει ὅτι θὰ ἰδῆ μεγαλύτερα.

Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ αἰτία αὐτῶν; Ἡ αἰτία εἶναι, ὅτι καὶ μὲν τὰ ἴδια λόγια εἶπαν καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ναθαναὴλ, ἀλλ' ὅμως ὅχι μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα καὶ μὲ τὸ αὐτὸ νόημα καὶ οἱ δύο, ἀλλ' ὁ μὲν Πέτρος ὁμολόγησε τὸν Χριστόν Υἱὸν Θεοῦ, ὡς Θεὸν ἀληθινόν, ὁ δὲ Ναθαναὴλ ὁμολόγησε μὲν τὸν Χριστόν Υἱὸν Θεοῦ, ἐνόμιζεν, ὅμως, αὐτὸν ψιλὸν² ἄνθρωπον. Καὶ ἀπὸ ποῦ τὸ καταλαβαίνωμεν αὐτό; Ἀπὸ τὰ ἀκολουθῶς λεχθέντα. Διότι, ἀφοῦ

1. Ματθ. 16, 16 καὶ 17.

2. Ἐπίστευεν ὅτι ἦταν ἀπλὸς ἄνθρωπος.

εἶπε· «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», προσέθεσεν ἀμέσως· «Σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ». Ὁ Υἱὸς, ὅμως, τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν τὸ συμπεραίνωμεν ἀπὸ αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἐξῆς, εἰς μὲν τὸν Πέτρον, δηλαδὴ, τίποτε πλέον δὲν προσέθεσεν ὁ Χριστός, ἀλλ' εἶπεν, ἀφοῦ διεπίστωσεν ὅτι ἡ πίστις του ἦταν πλήρης καὶ ὀλοκληρωμένη, ὅτι θὰ οἰκοδομήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπάνω εἰς τὴν ὁμολογίαν του αὐτῆν, εἰς δὲ τὸν Ναθαναὴλ δὲν ἔκαμε καθόλου κάτι τέτοιο, ἀλλὰ μάλιστα καὶ τὸ ἀντίθετον. Διότι σὺν νὰ ἔλειπε μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν ὁμολογίαν του καὶ μάλιστα τὸ σπουδαιότερον, προσέθεσε τὰ ὑπόλοιπα. Τί τοῦ εἶπε, λοιπόν; «Ἀληθῶς σὰς λέγω, ὅτι ἀπὸ τῶρα θὰ ἰδῆτε τὸν οὐρανὸν ἀνοιγμένον καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ νὰ ἀνεβαίνουν καὶ νὰ κατεβαίνουν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου».

Βλέπεις, λοιπόν, πῶς τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν ὑψώνει καὶ τὸν κάνει νὰ μὴ νομίζῃ αὐτὸν πλέον ἀπλῶς ἄνθρωπον; Διότι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ὑπηρετοῦν συνεχῶς ἄγγελοι καὶ ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεβαίνουν καὶ κατεβαίνουν ἄγγελοι, πῶς θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ἀπλὸς ἄνθρωπος; Δι' αὐτὸ εἶπε· «Ἐὰ ἰδῆς μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτά» καὶ τὸ ἐφανέρωσεν αὐτὸ μὲ τὸ νὰ προσθήσῃ τὰ σχετικά μὲ τὴν διακονίαν τῶν ἀγγέλων. Αὐτὸ δέ, ποῦ εἶπε, σημαίνει, ἀναλυτικότερα, τὰ ἀκόλουθα· «Σοῦ ἐφάνη μεγάλο πρᾶγμα» εἶπεν αὐτό, Ναθαναὴλ, καὶ δι' αὐτὸ μὲ ἀπεκάλεσε βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ, τί λοιπὸν θὰ εἴπῃς, ὅταν ἰδῆς τοὺς ἀγγέλους νὰ ἀνεβαίνουν καὶ νὰ κατεβαίνουν ἐπάνω εἰς ἐμένα;». Καὶ δι' αὐτῶν τὸν ἐπειθε νὰ ὁμολογήσῃ τὸν Χριστὸν Δεσπότην καὶ τῶν ἀγγέλων. Διότι σὺν σὲ γνήσιον υἱὸν βασιλέως, ἔτσι ἀκριβῶς ἀνέβαιναν καὶ κατεβαίνουν οἱ βασιλικοὶ διάκονοι καὶ κατὰ τὴν Σταύρωσίν του καὶ κατὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν Ἀνάληψίν του, ἀλλὰ καὶ

πραγματούμενος, όταν προσήλθαν και τὸν ὑπηρετοῦσαν, όταν διαλαλοῦσαν τὸ χαρμόσυτον γεγονός τῆς Γεννήσεώς του, όταν διαλαλοῦσαν παντοῦ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη»³, όταν ἐπεσκέφθησαν τὴν Μαρίαν, όταν ἐφάνησαν εἰς τὸν Ἰωσήφ. Αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον ἔκαμεν εἰς πολλές ἄλλας περιπτώσεις, αὐτὸ ἔκαμε καὶ εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν. Δύο προγνώσεις ἔκαμε καὶ τῆς μὲν πρώτης ἀπέδειξεν ἤδη τὴν ὀρθότητα καὶ ἀλήθειαν, τῆς δὲ ἄλλης, τῆς ἀναφερομένης εἰς τὸ μέλλον, τὴν ἀλήθειαν ἐθεθαίωσε διὰ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς παρουσίας, καθ' ὅσον ἀπὸ τὰ λεχθέντα ἄλλα μὲν ἀπεδείχθησαν, ὅπως φερ' εἰπεῖν ἀπεδείχθη ἢ πρόγνώσις, ἢ ἐκφραζομένη ὡς ἐξῆς: «Προτοῦ νὰ σὲ φωνάξῃ ὁ Φίλιππος, κάτω ἀπὸ τὴν σικκὴν σὲ εἶδασ»⁴, ἄλλα δὲ ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθοῦν καὶ ἐν μέρει ἐπραγματοποιήθησαν, ἐπραγματοποιήθησαν, δηλαδή, ἢ ἀνάσασιν καὶ κατάθασιν τῶν ἀγγέλων κατὰ τὴν Σταύρωσιν, κατὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν Ἀνάληψιν. Τὸ ὅποιον καὶ αὐτὸ διὰ τῶν λεχθέντων καθιστᾷ ἀξιοπίστον καὶ πρὸ τῆς πραγματοποιήσεώς του.

Διότι αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐγνώρισε καὶ ἀντελήθη ἀπὸ τὰ παρελθόντα τὴν δύναμιν Του, ἦταν εὐκολώτερον νὰ ἀποδεχθῆ καὶ αὐτὴν τὴν πρόγνωσην, ἢ ὅποια ἀνεφέρτε εἰς τὸ μέλλον. Τί, λοιπόν, ἀπεκρίθη ὁ Ναθαναήλ; Τίποτε δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτό. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐσταμάτησεν ἐδῶ τὴν συνομιλίαν του με αὐτὸν καὶ τὸν ἀφῆσε νὰ σκεφθῆ μόνος του τὰ λεχθέντα, ἐπειδὴ ἄλλωστε καὶ δὲν ἠθέλε νὰ τὰ προσφέρῃ ἄλλα διὰ μῖας, ἀλλ' ἠθέλεν, ἀφοῦ ἔρριψε τὰ σπέρματα εἰς τὴν εὐφορον γῆν, νὰ τὴν ἀφήσῃ πλεόν με τὴν ἰσυχίαν τῆς σιγᾶς - σιγὰ με

3. Λουκ. 2, 14.

4. Ἰωάν. 1, 49.

τὸν καιρὸν καὶ με ἰδικὴν τῆς προσπάθειαν νὰ θλαστήσῃ. Τὸν τρόπον αὐτὸν ἀκριβῶς τῆς διδασκαλίας καὶ ἄλλου μᾶς ἐφανέρωσε διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἐμοιώθη ἡ θασιλεία τῶν οὐρανῶν με ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔσπειρε καλὸν σπὸρον εἰς τὸν ἀγρὸν του: ἀλλ' ἐνῶ αὐτὸς ἐκοιμάτο ἤλθεν ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνάμεσα εἰς τὸ σιτάρι»⁵.

«Καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἔγινε γάμος εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας. Προσεκλήθη καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς γάμους. Ἦτο δὲ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ»⁶. Τὸν προσεκάλεσαν καὶ ἐπήγε, καθ' ὅσον εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἦταν περισσότερο γνωστός. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐκάλεσαν εἰς τὸν γάμον καὶ ἐπήγε. Διότι δὲν ἀπέθλεπεν εἰς τὴν ἰδικὴν του ἀξίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικὴν μας εὐεργεσίαν. Διότι ἐκεῖνος, ποῦ δὲν ἀπηξίωσε νὰ λάθῃ μορφήν δούλου, πολὺ περισσότερο δὲν θὰ ἀπηξίωνε νὰ παρευρεθῆ σὲ γάμον δούλων. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συναναστράφη καὶ συνέφαγε με τελώνας καὶ ἀμαρτωλοὺς, πολὺ περισσότερο δὲν θὰ ἠρνεῖτο νὰ συμπάγῃ με τοὺς ἄλλους προσκεκλημένους εἰς τὸν γάμον. Αὐτοί, ὅμως, ποῦ τὸν προσεκάλεσαν δὲν εἶχαν δι' αὐτὸν τὴν ἐμπρέπουσαν γνώμην, οὔτε τὸν ἐκάλεσαν σὺν κάποιον μεγάλον ἄνδρα, ἀλλ' ἀπλῶς σὺν ἑνα μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων καὶ σὺν γνώριμον. Καὶ αὐτὸ τὸ ὀπνίχθη ὁ Εὐαγγελιστὴς, όταν εἶπε: «Ἦτο δὲ ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ». «Ὅπως, λοιπόν, ἀκριβῶς ἐκάλεσαν ἐκείνην καὶ τοὺς ἀδελφούς του, ἔτσι ἐκάλεσαν καὶ τὸν Ἰησοῦν. «Καὶ ἐπειδὴ ἐλείψεν ὁ οἶνος, λέγει ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ εἰς αὐτόν. Δὲν ἔχουν οἶνον». Ἀξίζει ἐδῶ καὶ πρέπει νὰ ἐρευνησώμεν, τί ἔκαμε τὴν

5. Ματθ. 13, 24 καὶ 25.

6. Ἰωάν. 2, 1.

Μητέρα να φαντασθῆ κάτι τὸ μεγάλο διὰ τὸ παιδί της. Διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη κάμει κανένα θαῦμα, ποῦ θὰ ἤμποροῦσε νὰ τὴν παρακινήσῃ εἰς αὐτό· «Ταύτην τὴν ἀρχὴν τῶν θαυμάτων ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας»⁷.

6*. Ἐὰν δὲ λέγῃ κάποιος, ὅτι αὐτὸ ἐδῶ δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπλῆς προσθήκης τῆς φράσεως «ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας», ὡς ἐὰν τοῦτο ἔγινε πρῶτον ἐκεῖ, ὅχι ὁμῶς καὶ ἀπολύτως πρῶτον, διότι φυσικὸν ἦτο ἄλλοσὺ νὰ ἔκαμε ἄλλα, θὰ εἴπωμεν αὐτό, τὸ ὁποῖον εἴπαμε καὶ προηγουμένως. Ποῖον, λοιπόν, εἶναι αὐτό; Αὐτὸ, ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον λέγει ὁ Ἰωάννης· «Ἐγὼ δὲ δὲν ἐγνώριζα αὐτὸν· Ἀλλὰ διὰ νὰ φανερωθῆ εἰς τὸν Ἰσραήλ, δι' αὐτὸ ἦλθα καὶ θαπτίζω»⁸. Ἄν, ὁμῶς, θαυματουργοῦσε κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, δὲν θὰ ἐχρειάζοντο οἱ Ἰσραηλίται ἄλλον, διὰ νὰ τοὺς φανερώσῃ Αὐτόν. Ὁ Ἰησοῦς, λοιπόν, ὁ ὁποῖος ὄριμος πλέον ἐνεφανίσθη εἰς αὐτοὺς καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὰ θαύματα ἐγνωρίσθη, ὅχι μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Σύρους καὶ ἀκόμη μακρύτερα καὶ ὅλα αὐ-

7. Ἰωάν. 2, 11.

* Ἐν ἀρχῇ, ὁ ἱερός Πατὴρ παρατηρεῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας ἔκαμε τὸ πρῶτον τοῦ θαύμα. Τὰ λεγόμενα παιδικὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ ἀπορρίπτει ὡς φανταστικά καὶ ἀναλήθη. Ἀκολουθῶς, ἀναλύει τὴν πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀπευθυνθεῖσαν φράσιν τοῦ Κυρίου· «Τι ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι;» τὴν ὁποῖαν εἶπεν ἐπιπληκτικῶς πρὸς αὐτήν. Καὶ τοῦτο, διότι ἀπέβλεψεν εἰς δύο τινὰ, πρῶτον, εἰς τὸ νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν Μητέρα ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν, μετὰ τὴν ὁποῖαν προσήλθε πρὸς Αὐτὸν καὶ τὸν παρεκάλει νὰ κάμῃ τὸ θαῦμα καὶ δεύτερον, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ θαῦμα ἀνώποτον. Διότι τὸ θαῦμα δὲν προκλεῖ ὕπονοιαν, ὅταν γίνεται κατόπιν παρακλήσεως τῶν ἐχόντων ἀνάγκην.

8. Ἰωάν. 1, 31.

τὰ μάλιστα μετὰ τὸ νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὰ σὲ διάστημα τριῶν ἐτῶν μόνον, μᾶλλον ὁμῶς οὔτε εἰς αὐτὸ τὸ χρονικὸν διάστημα, διότι δὲν ἐχρειάσθη οὔτε τρία χρόνια διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν ἑαυτοῦ —διότι ἀμέσως καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτον θαῦμα ἡ φήμη τοῦ ἐξηπλώθη παντοῦ—, ὁ Ἰησοῦς, λοιπόν, ὁ ὁποῖος σὲ τόσο μικρὸ χρονικὸν διάστημα τόσοσὺν πολὺ ἔλαμψεν ἀπὸ τὸ πλήθος τῶν θαυμάτων, ὥστε τὸ ὄνομά Του νὰ γίνῃ πασίγνωστον, πολὺ περισσότερον, ἐὰν ἐθαυματουργοῦσεν ἀπὸ τότε ποῦ ἦταν παιδί μικρὸ ἀκόμη, δὲν ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ ἀγνωστος ἐπὶ τόσοσὺν χρόνον. Διότι καὶ τὰ γινόμενα θὰ ἐφαίνοντο περισσότερον περιέργα καὶ ἀπίστευτα, ὡς πραγματοποιούμενα ἀπὸ μικρὸ παιδί καὶ τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἐγίνοντο, θὰ ἦταν διπλάσιον καὶ τριπλάσιον καὶ πολὺ μεγαλύτερον.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν δὲν ἔκανε τίποτε, παρὰ μόνον τοῦτο, τὸ ὁποῖον μᾶς περιέσωσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς⁹, ὅτι, ὅταν ἦταν δώδεκα ἐτῶν ἐκάθητο καὶ παρακαλουθοῦσεν εἰς τὸ ἱερὸν τοὺς διδασκάλους καὶ μετὰ τὰς ἀσυνήθεις ἐρωτήσεις, ποῦ ὑπέβαλλεν, ἐφαίνετο σπουδαῖος καὶ ἀειοθαύματος. Ἀλλ' εὐλογία καὶ δικαιολογημένα καὶ δι' ἄλλον λόγον δὲν ἤρχισε νὰ θαυματουρῆ καὶ νὰ ἀποδεικνῆ μετὰ ἔκτακτα ἀποδεικτικά γεγονότα τὴν Θεότητά του εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας. Διότι θὰ θεωροῦσαν τὸ γεγονός καθαρὰν φαντασίαν. Ἐὰν δέ, ὅταν ἦταν ὄριμος ἀνὴρ πλέον, πολλοὶ διετόπωσαν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, πολὺ περισσότερον, ἐὰν ἐθαυματουργοῦσεν εἰς πολὺ μικράν ἡλικίαν, ἐπὶ πλέον δὲ πολὺ ἐνωρίς καὶ προτοῦ ἀκόμη ἔλθῃ ὁ κατάλληλος καὶ καθωρισμένος καιρὸς θὰ τὸν ὀδηγοῦσαν εἰς τὸν Σταυρὸν, ἐξ αἰτίας τοῦ μεγάλου των φθόνου καὶ

9. Λουκ. 2, 46.

τοιουτοτρόπως δὲν θὰ ἐπραγματοποιεῖτο καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας.

Ἀπὸ ποῦ, λοιπόν, λέγει, ἦλθεν εἰς τὴν Μητέρα νὰ φαντασθῆ διὰ τὸ παιδί της κάτι μεγάλο; Ἐπειδὴ ἤρχετο πλέον, διὰ νὰ ἀποκαλυφθῆ καὶ ἤδη ἦταν τελειῶς γνωστὸς ἀπὸ τὸν Ἰωάννην καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα εἶχεν εἰπεῖ πρὸς τοὺς μαθητὰς του. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ ὅσα αὐτὰ καὶ ἡ Σύλληψις καὶ ἡ Γέννησις καὶ ὅσα συνέβησαν μετὰ ἀπὸ αὐτὴν, ὅσα αὐτὰ ἐπέβαλαν εἰς τὴν σκέψιν της τὴν μεγάλην διὰ τὸ Παιδί της ὑπόνοιαν. Διότι μᾶς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ὅτι ἤκουε μὲ προσοχὴν ὅσα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ Παιδί της «καὶ τὰ διατηροῦσε ὅσα εἰς τὴν καρδίαν της»¹⁰. Διὰ τὴν, ὅμως, λέγει, δὲν ἔλεγεν αὐτὰ προηγουμένως; Διότι, καθὼς εἶπα, τότε ἤρχισεν νὰ φανερώνηται εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διότι προηγουμένως ἔζησε, σὰν ἕνας μετὰ τῶν πολλῶν, ὅποτε ἡ Μητέρα του οὔτε κἀν τολμοῦσε νὰ τοῦ εἰπῆ κάτι τέτοιο. Ὅταν, ὅμως, ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦλθε διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον του καὶ ὅτι ἐμαρτύρησε περὶ Αὐτοῦ πῶς ἀκριβῶς ἐμαρτύρησε καὶ ὅτι ἀπέκτησε μαθητὰς, τότε, λοιπόν, ἐπῆρε τὸ θάρρος καὶ τοῦ ὑπέβαλεν αὐτὴν τὴν παράκλησιν, ὅταν ἐτελείωσεν ὁ οἶνος, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια «Ὀἶνον δὲν ἔχουν». Εἶπε δὲ αὐτὸ, διότι δὲν ἤθελε καὶ εἰς αὐτοὺς νὰ κάμῃ χάριν καὶ αὐτὴ ἡ Ἰδία διὰ τοῦ Υἱοῦ της νὰ ἀποκτήσῃ μεγαλύτεραν αἴγλην καὶ λαμπρότητα.

Καὶ ἴσως ὑπέφερον ἀπὸ κάποιαν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, ὅπως καὶ οἱ ἀδελφοὶ του, οἱ ὅποιοι τοῦ ἔλεγαν «Φανέρωσε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν κόσμον»¹¹, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ καρπωθῶν τὴν ἐκ τῶν θαυμάτων δόξαν. Δι'

10. Λουκ. 2, 51.

11. Ἰωάν. 7, 4.

αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐστηρότερα, ὡς ἐξῆς: «Τί εἶναι μετὰ τὸ ἐμοῦ καὶ σοῦ γύναι; Δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα μου». Ὅτι δὲ τὴν Μητέρα του τὴν ἐσέβητο πολὺ, μᾶς τὸ λέγει ὁ Λουκᾶς, ὁ ὁποῖος μᾶς πληροφοροῦει πόσον ὑπάκουος ἦταν εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ ὁ ὁποῖος ὁ ἴδιος πάλιν Εὐαγγελιστὴς μᾶς ἀναφέρει πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐφρόντισε δι' αὐτὴν καὶ κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκεῖνην ὥραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν εὐρίσκετο ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν. Καὶ ὅσον μὲν οἱ γονεῖς δὲν ἐμποδίζουν καὶ δὲν παρεμβάλλουν κανένα ἀπολύτως ἐμπόδιον εἰς τὰ κατὰ Θεὸν ἔργα, εἶναι ἀναγκαῖον καὶ καθήκον ὀφειλόμενον ἢ ὑπακοὴ εἰς αὐτοὺς καὶ ἡ τυχὸν παράλειψις αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος, ὅταν, ὅμως, ζητοῦν πράγματα ἀνάρμοστα καὶ παρεμβάλλουν, ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστον ἐμπόδιον, εἰς τὴν πνευματικὴν προκοπὴν, τότε ἡ ὑπακοὴ δὲν εἶναι ἀσφαλὴς καὶ ἀκίνδυνος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐδῶ ἀπήντησε τοιουτοτρόπως καὶ ἄλλου πάλιν: «Ποία εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποῖοι εἶναι οἱ ἀδελφοί μου;»¹². Διότι δὲν εἶχαν ἀκόμη διὰ τὸν Ἰησοῦν τὴν γνώμην, τὴν ὁποῖαν ἔπρεπε νὰ ἔχουν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγέννησεν Αὐτόν, εἶχε τὴν ἀπαίτησιν, ὅπως συνήθιζαν νὰ κάνουν αἱ ἄλλαι μητέρες, ἔτσι καὶ αὐτὴ νὰ διατάσῃ Αὐτὸν εἰς ὅσα, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε ὡς Δεσπότην νὰ σέβεται καὶ προσκυνῆ.

Δι' αὐτὸ, λοιπόν, τότε ἀπεκρίθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διότι πρόσεξε διὰ νὰ καταλάβῃ πῶς ἦταν, ὅλος ὁ κόσμος ἦταν γύρω του καὶ τὸν παρακολουθοῦσε προσεκτικὰ καὶ ἐκρέμετο ἀπὸ τὰ χεῖλη του καὶ ἐκεῖνος ἐδίδασκε καὶ τότε ἐκεῖνη, ἀφοῦ ἐπῆγεν ἐκεῖ, ἐζήτησε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν καὶ νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ ἰδιαιτέρως, χωρὶς κἀν νὰ θελήσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν

12. Ματθ. 12, 48.

οικίαν, όπου έδιδασκεν, άλλ' ήθελε νά τόν φέρη έξω κοντά της και όμιλήση πρὸς Αὐτόν μόνον και δίως ιδιαιτέρως. Δι' αὐτό έλεγε: «Ποία είναι ή μητέρα μου και οί άδελφοί μου;»¹³ και δέν προσέβαλλε τήν Μητέρα του, όχι, ποτέ! Αλλά τήν ώφελοῦσε τά μέγιστα και δέν τήν άφηνε νά φρονή ταπεινά περι Αὐτοῦ. Διότι, εάν έφρόντιζε διά τούς άλλους και έπραττε τά πάντα, προκειμένου νά τούς έμβάλη τήν προσήκουσαν περι Αὐτοῦ γνώμην και πίστιν, πολύ περισσότερο θά έπραττε τοῦτο διά τήν Μητέρα του. Έπειδή δέ ήταν φυσικόν, σάν μητέρα πού ήταν και όταν ήκουσεν από τό παιδί της, νά μή ήθελεν άκόμη και τότε νά πεισθῆ, άλλ' άπαιτοῦσε νά έχη παντοῦ τά πρωτεία, δι' αὐτό άπήντησε κατ' αὐτόν τόν τρόπον εις αὐτούς, οί όποιοί τόν έπληροφόρησαν ότι τόν ζητοῦσεν ή Μητέρα του. Οὔτε άλλωστε ήταν δυνατόν κατ' άλλον τρόπον, νά τήν άποσπάσῃ από τήν ταπεινότητα αὐτήν και νά τήν ανεβάσῃ εις τό ὕψος εκείνο, εάν άνέμενε πάντοτε νά τύχη τῆς τιμῆς ενός παιδιοῦ, άλλ' όχι ως Δεσπότης νά έλθῃ Αὐτός. Καί έδω, λοιπόν, έξ αίτίας αὐτοῦ έλεγε: «Τί είναι μεταξύ έμοῦ και σοῦ γύναι;». 'Αλλά τῆς άπήντησε κατ' αὐτόν τόν τρόπον και δι' άλλην αίτίαν, όχι μικροτέρας σημασίας και άλιγώτερον άναγκαίαν. Ποία ήταν αὐτή ή αίτία; Διά νά μή καταστοῦν ὕποπτα τά πραγματοποιούμενα θαύματα. Διότι έπρεπεν αὐτοί, πού είχαν τήν ανάγκην, νά παρακαλέσουν τόν Χριστόν και όχι ή Μητέρα του. Διατί όμως; Διότι πολλές φορές τά γινόμενα θαύματα, κατόπιν παρακλήσεως τῶν οικείων, έστω και άν είναι σπουδαία και μεγάλα, δημιουργοῦν ὕπονοις και άμφισβητοῦνται από αὐτούς πού τά βλέπουν, όταν όμως γίνονται κατόπιν παρακλήσεως αὐτῶν πού έχουν ανάγκην,

13. Μάρκ. 3, 33.

τότε είναι τελείως άνόπτα και ό έπαινος καθαρός και ειλικρινής και ή προερχόμενη από αὐτά ώφέλεια μεγάλη.

γ'*. Διότι και ένας Ιατρός, άριστος κατά πάντα, εάν έπισκέπτετο κάποιον οικίαν μέ πολλούς άσθενείς και δέν ήκουεν από αὐτούς τίποτε άπολύτως, μάλιστα οὔτε τά άρμόζοντα εις αὐτούς, άλλά τόν παρακαλοῦσεν ή μητέρα του μόνον, θά έγίνετο και ὕποπτος και άντιπαθής εις αὐτούς και κανείς, οὔτε από τούς κατακειμένους άσθενείς, οὔτε από τούς παρευρισκομένους εκεί θά ενόμιζεν ότι είναι εις θέσιν νά πραγματοποιήσῃ κάτι μεγάλο και γενναίον. Δι' αὐτό και τότε τήν έπετίμησε μέ αὐτά τά λόγια: «Τί είναι μεταξύ έμοῦ και σοῦ γύναι;». Καί δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τήν έπαίδευε νά μη έπαναλαμβάνῃ πλέον αὐτά εις τό μέλλον. Διότι τόν ενδιέφερε και ή τιμή ή άρμόζουσα εις τήν Μητέρα, άλλά πολύ περισσότερο τόν ενδιέφερον ή σωτηρία τῆς ψυχῆς της και ή εὐεργεσία τῶν πολλῶν, χάριν τῆς όποίας και ένεβύθη τό ανθρώπινον σῶμα.

Δέν ήσαν, λοιπόν, αὐθάδους τά λόγια αὐτά πρὸς τήν Μητέρα, άλλ' έλέχθησαν κατ' οικονομίαν πολλήν, ή όποία και αὐτήν τήν ίδίαν διώρθωσε και τά θαύματα έκανόνισε νά γίνουν μέ τήν άρμόζουσαν άξίαν και ὕστερα από τήν κατάλληλον προετοιμασίαν. Ὅτι δέ τήν τιμοῦσε ὕπερβολικά, αὐτό φαίνεται, έκτός από τά άλλ-

* Τό θέμα έδω ήθικόν. Οί άνάρεται συγγενείς δέν χαρίζουν τίποτε εις τούς άμελείς συγγενείς των. Ἐντίθετως μάλιστα οί άμελείς συγγενείς είναι ένοχοί και μεγαλύτερας τιμωρίας, έφ' όσον δέν μιμοῦνται τούς έναρέτους συγγενείς των. Στενῶς ή καύχθεις διά τούς έναρέτους συγγενείς και τούς ενδόξους προγόνους, όταν γίνεται από άμελείς άπογόνους, είναι και ματαία και επικίνδυνος. Οί Χριστιανοί όφείλουν νά φροντίζουν διά τήν άρετήν των ανεξαρτήτως τῶν λαμπρῶν ή μη συγγενῶν των.

λα και από την ίδια αυτήν απάντησι, η οποία ἐλέχθη ἐπιπληκτικῶς και ἡ ὅποια μάλιστα εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν μᾶς πείσιν σχετικῶς. Διότι μὲ τὸ νὰ φέρῃ δυσκολίας ἐδειξε τὸ ἐνδιαφέρον και τὸν μεγάλον σεβασμὸν του πρὸς αὐτήν. Πῶς και μὲ ποῖον τρόπον, θὰ ἐξηγήσωμεν ἐν συνεχείᾳ. Αὐτὰ, λοιπόν, ἀντιλαμβανόμενος και ὅταν ἀκούσῃς κάποιαν γυναῖκα νὰ λέγῃ· «Μακαρία ἡ κοιλία, ποὺ σὲ ἐθάστασε και οἱ μαστοὶ τοὺς ὁποίους ἐθήλασες»¹⁴ και ὅταν ἔπειτα ἀκούσῃς Αὐτὸν νὰ ἀπαντᾷ· «Μακάριοι μᾶλλον οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ και φυλάττοντες αὐτὸν»¹⁵ νὰ εἶσαι θεόβουλος ὅτι και ἐκεῖνα τὰ λόγια μὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐλέχθησαν. Διότι ἡ ἀπάντησις αὐτὴ δὲν περιεῖχε περιφρόνησιν, οὔτε εἶχε τὴν ἐνοίαν ἀπωθήσεως και ἀπομακρύνσεως τῆς Μητρός, ἀλλ' ἐφάνερωνεν ὅτι δὲν θὰ τὴν ὠφελοῦσε σὲ τίποτε τὸ ὅτι τὸν ἐγέννησεν, ἀν δὲν ἦταν πέρα πολλὴ ἀγαθὴ και δὲν εἶχεν ἐξαιρετικῶς μεγάλην πίστιν.

Ἐάν δὲ τὴν Μαρίαν, χωρὶς τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, δὲν τὴν ὠφελῇ καθόλου τὸ γεγονὸς ὅτι ἐγέννησε τὸν Χριστὸν, πολὺ περισσότερον ἔμας, διότι και ἔμας δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς ὠφελήσῃ καθόλου ὁ ἐνάρετος και γενναῖος πατέρας, ἡ ἀδελφός, ἡ υἱός, ἀν φυσικὰ ὀποτεθῇ ὅτι ἔχομεν τέτοιον ἄνθρωπον εἰς τὴν οἰκογένειάν μας, ἀν ἔμεῖς οἱ ἴδιοι στερούμεθα τῆς ἀρετῆς ἐκεῖνου. Διότι ὁ Δαβὶδ λέγει ἐπ' αὐτοῦ· «Ἀδελφός δὲν ἠμπορεῖ νὰ λυτρώσῃ, θὰ λυτρώσῃ ὅποιοσδήποτε ἄνθρωπος»¹⁶. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἔχωμεν τὰς ἐλλπίδας τῆς σωτηρίας μας εἰς κανένα ἄλλον, ἀλλὰ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ στηριζώμεθα ἀποκλειστικῶς και μόνον εἰς τὰ ἴδικά

14. Λουκ. 11, 27.

15. Λουκ. 11, 28.

16. Ψαλμ. 48, 8.

μας κατορθώματα. Διότι, ἐάν τὴν Παρθένον τὸ γεγονὸς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὅτι ἦταν ἡ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ ἐπρόκειτο νὰ τὴν ὠφελήσῃ, θὰ ὠφελοῦσεν ὁμοίως και τοὺς Ἰουδαίους—διότι ὁ Χριστὸς ἦταν συγγενὴς των κατὰ σάρκα—ἐπίσης θὰ ὠφελοῦσε και τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη, θὰ ὠφελοῦσε και τοὺς ἀδελφοὺς του. Τώρα ὁμοῦς και τοὺς ἀδελφοὺς του, ὅσον ἀδιαφοροῦσαν διὰ τὴν ἀρετὴν των, σὲ τίποτε δὲν τοὺς ὠφελοῦσε τὸ ἀξίωμα τῆς συγγενείας, ἀλλὰ κατεκρίνοντο και αὐτὰ μαζί με τὸν ὑπόλοιπον κόσμον, ὅταν ἤμωσεν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν των ἀρετὴν, τότε μόνον ἐδοξάσθησαν.

Ἄλλ' ἡ πόλις και ἔπεσε και ἐκάη, χωρὶς νὰ κερδίσῃ τίποτε ἀπ' αὐτὸ. Κατεσφάγησαν δὲ και κατεστράφησαν πολὺ ἄσχημα και οἱ κατὰ σάρκα συγγενεῖς του, χωρὶς νὰ κερδίσουν τίποτε πρὸς σωτηρίαν τους ἀπὸ τὴν συγγένειαν, ποὺ εἶχαν πρὸς Αὐτὸν. Αὐτὸ δὲ τὸ ἔπαθαν, διότι δὲν εἶχαν τὴν προστασίαν τῆς ἀρετῆς των. Καὶ ἀνεφάνησαν ἀνώτεροι ὅλων οἱ Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ ἐχρησιμοποίησαν τὸν ἀληθινὸν και ἀξιοζήλευτον τρόπον, διὰ νὰ προσοικειωθοῦν τὸν Χριστὸν, τὸν τρόπον τῆς ὀπακοῆς. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ, λοιπόν, διδασκόμεθα, ὅτι παντοῦ μᾶς χρειάζεται ἡ πίστις και ζωὴ λαμπρὰ και φωτεινὴ. Διότι αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς σώσῃ. Ἐπειδὴ καθὼς εἶναι γνωστὸν οἱ συγγενεῖς του ἐπὶ πολὺ ἐθαυμάζοντο παντοῦ, μάλιστα δὲ ἐλέγοντο Δεσπόσωνοι, ἐν τούτοις δὲν γνωρίζομεν οὔτε τὰ ὀνόματά τους, ἐνῶ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο και με τοὺς Ἀποστόλους, διότι αὐτῶν και ἡ ζωὴ και τὰ ὀνόματα ψάλλονται παντοῦ.

Δὲν πρέπει, λοιπόν, νὰ ὑπερηφανευώμεθα διὰ τὴν εὐγενὴ καταγωγὴν μας, ἀλλὰ νὰ φροντίζομεν και ἀν ἔχωμεν ἀναριθμήτους ἐνδόξους προγόνους νὰ ὑπερβαίνομεν τὰς ἀρετάς των, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὴν μέλλουσαν Κρίσιν δὲν θὰ κερδίσωμεν τίποτε ἀπολύτως ἀπὸ τὴν ἠθικὴν προκοπὴν ἄλλων, ἀλλὰ και αὐτὸ

θά είναι μεγαλύτερον ἁμάρτημα. Διότι, καίτοι εἴμεθα παιδιά ἑναρέτων πατέρων καὶ ἔχομεν ἐξ ἰδίων τὸ πρὸς μίμησιν παράδειγμα, ἐν τούτοις καὶ πάλιν δὲν μιμούμεθα τοὺς διδασκάλους. Αὐτὰ δὲ τὰ λέγω τώρα, ἐπειδὴ θάλω πολλοὺς Ἕλληνας νὰ καταφεύγουν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς προγόνους καὶ τὸ σπίτι τους, ὅταν τοὺς παρακινῶμε εἰς τὴν πίστιν καὶ τοὺς παρακαλοῦμε νὰ γίνων Χριστιανοί. Καὶ ἀπαντοῦν ἐπ' αὐτοῦ καὶ λέγουν· «Ὅλοι οἱ συγγενεῖς μου καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ οἰκεῖοι μου εἶναι πιστοὶ Χριστιανοί». Ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, τί σημασίαν ἔχει αὐτὸ μὲ σένα; Διότι αὐτὸ ἀκριθῶς εἶναι πού θά σέ καταστρέψῃ, ὅτι οὔτε ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν συγγενῶν σου ἔτρεξες πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Ἄλλοι πάλιν, πιστοὶ αὐτοὶ Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ὄμως ζοῦν θλον ἀδιάφορον καὶ ἀμελή, ὅταν προτρέπωνται εἰς τὴν ἀρετὴν, τὸ ἴδιο ἀκριθῶς ἐπιχείρημα προσάλλουν καὶ λέγουν· «Ὁ πατέρας μου καὶ ὁ παπποῦς καὶ ὁ πρόπαππος ἦσαν πάρα πολὺ εὐσεβεῖς καὶ σπουδαῖοι ἄνθρωποι». Ἄλλ' αὐτὸ ἀκριθῶς εἶναι πού θά σέ καταδικάσῃ, ὅτι, παρ' ὅλον πού εἶσαι ἔγγονος τόσοσ ἐνδόξων ἀνδρῶν, ἐξήσες κατὰ τρόπον ἀνάξιον καὶ προσβλητικόν πρὸς τὴν οἰκογένειάν σου. Ἄκουσε, λοιπόν, τί λέγει ὁ προφήτης Ὡσηὲ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· «Ὁ Ἰσραὴλ ἐδούλευσε διὰ γυναῖκα καὶ διὰ γυναῖκα ἐφύλαξε πρόβατα»¹⁷ καὶ πάλιν ὁ Χριστός· «Ὁ Ἀθραάμ ὁ πατήρ σας εἶχεν ἀγαλλίασιν νὰ ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη»¹⁸. Καὶ παντοῦ τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων μνημονεύουν, ὄχι μόνον ἀντὶ ἐπαίνου, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ μεγαλύτερας πρὸς αὐτοὺς κατηγορίας.

17. Ὡσηὲ 12, 12.

18. Ἰωάν. 8, 56.

Αὐτὰ, λοιπόν, ἔχοντες ὅπ' ἔχεις μας καὶ ἡμεῖς ὡς πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε διὰ τῶν ἰδίων μας ἔργων νὰ κατορθώσωμεν νὰ σωθῶμεν, διὰ νὰ μὴ μάθωμεν πολὺ ἀργὰ καὶ μάλιστα, ὅταν πλέον διαπιστώσωμεν ὅτι ἐξηπατήθημεν, ὅτι ἐστηρίξαμεν εἰς τοὺς ἄλλους ματαίως ἐλπίδας καὶ ἐξηπατήσωμεν ἔτσι τοὺς ἑαυτοὺς μας, διότι τότε ἡ διαπίστωσις αὐτὴ δὲν θά μᾶς ὠφελήσῃ καθόλου· «Διότι εἰς τὸν Ἄδην, λέγει, ποῖος θά σέ δοξολογήσῃ;»¹⁹. Ἐδῶ, λοιπόν, ὡς μετανοήσωμεν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ κερδίσωμεν ὅλοι ἡμεῖς μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

19. Ψαλμ. 6, 6.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ' (22)

(Ίωάν. β', 4-10)

«Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; Ὁ ὄπω
ἤκει ἡ ὥρα μου» (Ίωάν. 2, 4).

α'*. Είναι θέβαια ἡ διδασκαλία ἔργων κοπιαστικόν. Καὶ αὐτὸ μᾶς τὸ ἐφάνέρωσεν ὁ Παῦλος, ὅταν εἶπεν «Οἱ καλῶς προϊστάμενοι πρεσβύτεροι ὡς ἀξιῶνται διπλῆς τιμῆς, μάλιστα ὅσοι κοπιᾶζουσι εἰς λόγον καὶ διδασκαλίαν»¹. Ἄλλ' ὁ κόπος αὐτὸς ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς νὰ γίνῃ ἐλαφρὸς ἢ βαρὺς. Διότι ἂν περιφρονήσητε τὰ λεγόμενα, ἢ δὲν τὰ περιφρονήσητε μὲν, ἀλλ' ὅμως δὲν τὰ ἐφαρμόσητε εἰς τὰς πράξεις σας, τότε ὁ κόπος μᾶς θὰ γίνῃ βαρὺς, διότι θὰ καταθάλλεται ματαίως καὶ ἀσκοπῶς. Ἄν, ὅμως, προσέχητε εἰς τὰ λεγόμενα καὶ φανερώνητε αὐτὰ εἰς τὰς πράξεις σας, τότε οὔτε κἀν θὰ καταλάθωμεν τοὺς καταθαλλομένους κόπους. Διότι ὁ προερχόμενος ἀπὸ τοῦ κόπου μᾶς καρπὸς δὲν θὰ ἀφήσῃ νὰ φαίνεται τὸ ὑπερβολικὸν αὐτοῦ τοῦ κόπου. Δείξτε λοιπὸν, παρακαλῶ, εἰς ἡμᾶς, τὸν καρπὸν, εἴαν θέλητε νὰ διεγείρητε τὴν προθυμίαν μᾶς καὶ ὅχι νὰ τὴν

* Ὁ Χριστὸς συνηθίζει νὰ πράττῃ κάθε ἔργον εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν. Αὐτὸ σημαίνει ἡ φράσις «Ὁ ὄπω ἤκει ἡ ὥρα μου». Ἐν τούτοις, ὁ Κύριος ἐξεπλήρωσε τὴν αἰτίαν τῆς θεοτόκου διὰ τρεῖς λόγους: πρῶτον, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι Αὐτὸς δὲν ὑπέκειται εἰς καιροὺς, δεύτερον, διὰ νὰ μὴ προσβάλῃ τὴν Μητέρα ἐνώπιον τῶσων ἀνθρώπων καὶ τρίτον, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι δι' ἀδυναμίαν ἀπέφυγε τὴν θαυματουργίαν.

1. Α' Τιμόθ. 5, 17.

σθῆσετε, ἢ νὰ τὴν κάμετε περισσότερο ἀσθενῆ, ὥστε βλέποντες τὰ πνευματικὰ σας χωράφια νὰ εὐδοκίμοιεν καὶ τρεφόμενοι καὶ μεῖς μὲ τὰς ἐλπίδας τῆς ἀφθονίας καὶ ἀναλογιζόμενοι τὸν πλοῦτον μᾶς, νὰ μὴ ἀδρανῶμεν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐμπορευόμεθα τὴν καλὴν αὐτὴν πνευματικὴν ἐμπορίαν.

Καὶ σήμερον τὸ πρὸς ἐξέτασιν ζήτημα δὲν εἶναι καθόλου μικρὸν. Διότι, ὅταν ἡ Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ εἶπεν ὅτι «οἶνον δὲν ἔχουν», ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησε: «Τί εἶναι μεταξύ ἐμοῦ καὶ σοῦ γύναι; δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα μου» καὶ ἐνῶ ἐδῶσεν αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν, ἐν τούτοις ἔκαμεν ὅ,τι εἶπεν ἡ Μητέρα του. Καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ μικρότερον ζήτημα ἀπὸ αὐτὰ, τὸ ὁποῖον ἐζητήσαμεν κατὰ τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν μᾶς. Ἀφοῦ, λοιπὸν, ἐζητήσαμε τὴν σοφίθειαν Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸ θαῦμα, ὡς ἐλθῶμεν τοιαυτοτρόπως εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Διότι αὐτὸ δὲν τὸ λέγει ἐδῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάρα κάτω ὁ ἴδιος Εὐαγγελιστὴς ἐμφανίζεται νὰ λέγῃ: «Δὲν ἠμποροῦσαν νὰ συλλάθωσι αὐτόν, διότι δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»² καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον: «Οὐδεὶς ἔβαλεν ἐπάνω του χερί, διότι δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»³ καὶ ἄλλου πάλιν: «Ἦλθεν ἡ ὥρα: δόξασε τὸν Υἱὸν σου»⁴. Ὅλα αὐτὰ, τὰ ὅποια εἶναι διεσκορπισμένα εἰς ὄλον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου, συνεκέντρωσα ἐδῶ, διὰ νὰ δώσω τώρα ἐφάπαξ εἰς ὅλα αὐτὰ τὴν λύσιν. Ποία, λοιπὸν, εἶναι ἡ λύσις τῶν λεγομένων;

Ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: «Δὲν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα μου», ὅχι ὡς ὑποτεταγμένος εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν καιρῶν, ἢ εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς ὥρας—διότι πῶς εἶναι

2. Ἰωάν. 8, 20.

3. Ἰωάν. 7, 30.

4. Ἰωάν. 17, 1.

δυνατόν νά συμβαίη αὐτό εἰς τόν Δημιουργόν τῶν καιρῶν καί τῶν χρόνων καί τῶν αἰώνων;— ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε μέ τά κατ' αὐτόν τόν τρόπον λεχθέντα νά φανερώσῃ τοῦτο, ὅτι ὄλα τὰ πραγματοποιεῖ εἰς τόν κατάλληλον καιρόν καί ὄχι ὄλα μαζί. Ἐπειδὴ διαφορετικά θά ἐδημιουργεῖτο σύγχυσις καί ἀταξία, ἐάν δέν δημιουργοῦσε τὸ καθένα εἰς τόν καιρόν του, ἀλλ' ὄλα μαζί τὰ συνέχεε καί Γέννησιν καί Ἀνάστασιν καί Κρίσιν. Πρόσεξε, ὄμως. Ἐπρεπε νά δημιουργηθῇ ἡ κτίσις, ἀλλ' ὄχι ὄλη μαζί. Ἐπρεπε νά δημιουργηθῇ ὁ ἄνδρας καί ἡ γυναίκα, ἀλλ' οὔτε αὐτοὶ μαζί. Ἐπρεπε νά καταδικασθῇ μέ θάνατον τὸ ἀνθρώπινον γένος καί νά γίνῃ ἡ Ἀνάστασις, ἀλλ' ὑπάρχει μεγάλη ἀπόστασις μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν γεγονότων. Ἐπρεπε νά δοθῇ ὁ Νόμος, ἀλλ' ὄχι μαζί καί ἡ Χάρις, ἀλλὰ τὸ καθένα ἔπρεπε κατ' οἰκονομίαν νά δοθῇ εἰς τόν προσήκοντα καιρόν.

Ὁ Χριστός, λοιπόν, δέν ὑπετάσσετο εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν καιρῶν, ὁ Χριστός ὁ ὁποῖος καί εἰς τοὺς καιροὺς μάλιστα ἔβαλε τάξιν, ἐπειδὴ εἶναι καί ὁ Δημιουργός των. Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης παρουσιάζει ἐδῶ τὸν Χριστόν νά λέγῃ τὸ «δέν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα μου», διὰ νά δείξῃ ὅτι δέν ἦταν ἀκόμη γνωστός εἰς τοὺς πολλοὺς καί ὅτι δέν εἶχεν ἀκόμη συμπληρώσει οὔτε ὄλον τὸν ἄμιλον τῶν μαθητῶν του. Διότι τότε τὸν ἀκολουθοῦσε μόνον ὁ Ἀνδρέας καί ὁ Φίλιππος καί κανεὶς ἄλλος. Ἀλλὰ μάλλον οὔτε ὄλοι αὐτοὶ τὸν ἐγνώριζαν ὅσον ἔπρεπε, οὔτε ἡ Μητέρα του, οὔτε οἱ ἀδελφοὶ του. Διότι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μετὰ τὰ πολλὰ θαύματα εἶπε τοῦτο διὰ τοὺς ἀδελφούς του, ὅτι «οὔτε οἱ ἀδελφοὶ του ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»². Ἄλλ' οὔτε καί οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὸν γάμον τὸν ἐγνώριζαν. Διότι αὐτοὶ ἀσφαλῶς θά ἐπλησία-

² Ἰωάν. 7, 8.

ζαν καί θά τὸν παρακαλοῦσαν, ἐφ' ὅσον εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην. Δι' αὐτὸ ἀπήντησε: «Δέν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα μου», ὅαν νά εἶπε μέ πῶ ἀπλᾶ λόγια τὰ ἀκόλουθα: «Δέν εἶμαι ἀκόμη γνωστός εἰς τοὺς παρόντας, ἀλλ' οὔτε κἄν γνωρίζουν ὅτι ἐτελείωσεν ὁ οἶνος. Ἄφησέ τους πρῶτα νά αἰσθανθοῦν τὴν ἔλλειψιν τοῦ οἴνου. Διότι δέν ἔπρεπε ἀπὸ σένα νά ἀκούσω αὐτά, διότι εἶσαι μητέρα μου καί δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κάνεις ὑποπτον τὸ θαῦμα. Ἄλλ' ἔπρεπε αὐτοί, ποὺ ἔχουν τὴν ἀνάγκην, νά ἔλθουν καί νά παρακαλέσουν, ὄχι, φυσικά, ἐπειδὴ ἔχω ἀνάγκην παρακλήσεω, ἀλλὰ διὰ νά δεχθοῦν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὸ θαῦμα μέ μεγάλην προθυμίαν καί ἐλικρίνειαν. Διότι αὐτός, ὁ ὁποῖος γνωρίζει καλά ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἀνάγκην, ὅταν ζητήσῃ καί πάρῃ αὐτὰ ποὺ χρειάζεται, χρεώσται μεγάλην εὐγνωμοσύνην, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ δέν ἐκατάλαθε κἄν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐλλείψεως, δέν ἡμπορεῖ καθῶς εἶναι φυσικόν νά αἰσθανθῇ καλά καί μέ τὴν δύναμιν ποὺ πρέπει οὔτε τὴν εὐεργεσίαν».

Καί διὰ ποῖον λόγον, λέγει, ἀφοῦ εἶπε: «Δέν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα μου» καί ἠρνήθη νά κάνῃ αὐτό, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐζήτησεν ἡ Μητέρα του, ἔπειτα ἐπραγματοποίησεν αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ προηγουμένως ἠρνήθη νά πραγματοποιήσῃ; Μάλιστα μὲν διὰ νά δώσῃ ἰσχυρὰν ἀπόδειξιν καί εἰς τοὺς ἀντιλέγοντας καί εἰς αὐτοὺς ποὺ νομίζουν ὅτι ὑπόκειται εἰς καιροὺς, ὅτι δέν ὑπόκειται εἰς αὐτοὺς—διότι, ἐάν ὑπέκειτο, πῶς θά ἔκανε, προτοῦ ἀκόμη ἔλθῃ ὁ κατάλληλος καιρός, ὅτι ἀκριβῶς θά ἔκανε;— ἔπειτα δὲ καί διὰ νά τιμήσῃ τὴν Μητέρα, διὰ νά μὴ φανῇ ὅτι συνεχῶς ἀντιλέγει εἰς αὐτήν, διὰ νά μὴ νομισθῇ ὅτι ἀπὸ ἀδυναμίαν ἀρνεῖται τὴν θαυματουργίαν, διὰ νά μὴ προσβάλλῃ τὴν Μητέρα του, ἐνώπιον τῶσων ἀνθρώπων. Καί διότι ἐπὶ πλέον ἔφερε κοντὰ τοὺς ὑπηρέτας. Τὸ ἴδιο ἄλλωστε συνέβη καί μέ τὴν Χαναναίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν μολοντί εἶπε: «Δέν εἶναι ὄρθον νά λά-

θη κανείς τὸν ἄρτον τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸν ρίψῃ εἰς τὰ σκυλάκια»⁶, ἐν τούτοις, μετὰ τὴν ἀπάντησιν αὐτῆν, ἀπὸ σεβασμῶν πρὸς τὴν ἐξαιρετικὰ μεγάλην ἐπιμονὴν τῆς, τῆς ἔδωσε αὐτὸ ἀκριβῶς ποῦ ζητοῦσε. Παρ' ὅλον, θέβαια, ποῦ μαζὶ μὲ ἐκεῖνο εἶπε καὶ τοῦτο, ὅτι «δὲν ἀπεστάλην παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους»⁷, ἐν τούτοις καὶ αὐτὰ ἀφοῦ εἶπεν ἐθεράπευσε τὴν θυγατέρα τῆς γυναίκας ἐκείνης.

8'*. Ἄπ' ἐδῶ μαθαίνομεν ὅτι πολλὰς φορές μὲ τὴν θερμότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐπιμονὴν μας, ἀκόμη καὶ ἀνάξιοι ἂν εἴμεθα, καθιστῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀξίους τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Μητέρα του καὶ παρέμεινε ἐκεῖ καὶ ἐπέμενε καὶ τοὺς ὑπηρέτας ὠδήγησεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὥστε ἡ αἰτησις νὰ γίνῃ ἀπὸ περισσοτέρους ἀνθρώπους. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε τὸ «Ὅ,τι σὰς εἶπη, νὰ τὸ κάνετε». Διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἡ

6. Ματθ. 15, 26.

7. Ματθ. 15, 24.

* Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν παρατηρεῖται, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀνέφερεν, ὅτι τὰ πηλίνα δοχεῖα, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ὕδωρ μετεβλήθη εἰς οἶνον, ἐχρησίμευσαν πρὸς καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, διὰ νὰ μὴ ὑπομισθῇ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ὅτι τὰ δοχεῖα αὐτὰ ἐχρησίμευσαν διὰ τὴν ἀποθήκευσιν οἴνου καὶ ἐπαμένως ὀλίγος οἶνος ἐξ αὐτοῦ, ἀπομείνας ἐνδεχομένης εἰς τὰ δοχεῖα, συνηνώθη μὲ τὸ ὕδωρ καὶ ἀπετέλεσε τάχα λεπτότατον οἶνον. Ἀκολουθῶν, ὁ ἱερός Πατήρ παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἐδημιούργησεν οἶνον ἐκ τοῦ μηδενός, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ τὸ θαῦμα ὡς φαντασία, ἀλλὰ νὰ γίνῃ ἀποδεκτόν. Τέλος, ἡ κρίσις τοῦ Ἀρχιτρικλίνου, ὅτι ὁ οἶνος ἦταν καλός, θεβαῖοι σαφῶς τὴν ἀλήθειαν τοῦ θαύματος, διότι οἱ Ἀρχιτρικλῖνοι εἰς τὰ συμπόσια εἶχαν ὡς ἔργον τῶν τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τῶν τῆς τραπέζης καὶ συνεπῶς ἦσαν ὑποχρεωμένοι, προκειμένου νὰ ἀνταποκριθῶν εἰς τὰ καθήκοντά των, νὰ διατηροῦν τὴν νηφαλιότητά των, ἀπέχοντες οἴνου καὶ οἰασθήποτε ἄλλης ὑπερβολῆς, ἀπὸ τὰς συνήθειας εἰς τοιαύτας περιπτώσεις.

ἀρνησίς του δὲν ὤφειλετο εἰς ἀδυναμίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὸ ἀνεπίδεικτον τοῦ Ἰησοῦ καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι προβαίνει εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ θαύματος χωρὶς σοφῶν καὶ συγκεκριμένων λόγων. Δι' αὐτὸ καὶ ὠδήγησε κοντὰ του τοὺς ὑπηρέτας. «Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ἐξ λίθιναι στάμναι κατὰ τὸ ἔθος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἑκάστη δύο ἢ τρία μέτρα. Λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Γεμίσατε τὰς στάμνας ὕδατος. Καὶ ἐγένισαν αὐτάς ἕως ἄνω». Δὲν εἶπεν ἀπλῶς: «κατὰ τὸ ἔθος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν Ἰουδαίων», ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομίσουν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ὅτι εἶχεν ἀπομείνει ὀλίγος οἶνος μέσα εἰς τὶς στάμνας καὶ ὅτι αὐτὸς ἀφοῦ ἀνεμίχθη μὲ τὸ νερὸ ποῦ ἔρριξαν μέσα, μετεβλήθη εἰς λεπτότατον θῆθεν οἶνον. Δι' αὐτὸ εἶπε: «κατὰ τὸ ἔθος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν Ἰουδαίων», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τὰ σκευῆ ἐκεῖνα δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν ποτὲ ὡς δοχεῖα οἴνου.

Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἡ Παλαιστίνη εἶναι ἄνυδρος καὶ δὲν ὑπάρχουν σὲ πολλὰ μέρη κρήνες καὶ πηγές, ἐγένιζαν πάντοτε τὶς στάμνες μὲ νερὸ, διὰ νὰ μὴ τρέχουν εἰς τοὺς ποταμούς, ὅταν ἦσαν ἀκάθαρτοι, ἀλλὰ νὰ ἴμποροῦν μὲ τὸ νερὸ ποῦ εἶχαν ἀποθηκεύσει ἐκεῖ νὰ καθαρῶνται εὐκόλα. Καὶ διὰτὶ δὲν ἔκαμε τὸ θαῦμα προτοῦ γεμίσειν τὶς στάμνες, πρᾶγμα ποῦ θὰ ἦταν πολὺ περισσότερο ἀξιοθαύμαστον; Διότι ἄλλο εἶναι ἡ ποιοτικὴ μεταβολὴ τῆς οὐσίας προὑπαρχούσης ὕλης καὶ ἄλλο ἢ ἐκ τοῦ μηδενός δημιουργία αὐτῆς τῆς ἰδίας τῆς οὐσίας. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ εἶναι φυσικὰ πολὺ περισσότερο ἀξιοθαύμαστον. Ναί, ἀλλὰ τότε δὲν θὰ ἐφαίνετο εἰς τοὺς πολλοὺς τόσον ἀξιοτίστον. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, πολλὰς φορές περιορίζει ἠθελήμενα τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων, ὥστε νὰ γίνῃ καλλίτερα καὶ εὐκολώτερα ἀποδεκτόν.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, λέγει, δὲν ἔφερον ὁ ἴδιος τὸ νερὸ, ἀλλὰ διέταξε τοὺς ὑπηρέτας νὰ τὸ φέρουν καὶ ἐν

συνεχίει ἀφοῦ ἔκαμε τὸ θαῦμα ἐφάνερωσεν εἰς τοὺς παρόντας τὸ κρασί; Διὰ τὸν ἴδιον πάλιν λόγον καὶ ἐπὶ πλέον διὰ τὰ ἔχη αὐτοὺς τοὺς ἰδίους τοὺς ὑπηρέτας, οἱ ὅποιοι ἔφεραν τὸ νερὸ, μάρτυρας τοῦ συντελουμένου θαύματος καὶ ὅτι συνεπῶς τὸ θαῦμα δὲν ἦταν καθόλου φαντασία. Διότι εἰς περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν μερικοὶ ἀπ' αὐτοῦ, κατὰ τρόπον ἀναιδῆ, ἀμφισβητοῦσαν τὸ θαῦμα, θὰ ἤμποροῦσαν οἱ ὑπηρέται νὰ τοὺς ἀντιτείνουσι καὶ τοὺς θεοαἰώσουσι: «Ἐμεῖς φέραμε τὸ νερὸ». Ἐπὶ πλέον δὲ πρὸς ὅσα ἐλέγησαν ἀνατρέπει τοῦτο καὶ τὰ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπινοούμενα καὶ προβαλλόμενα δόγματα. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ὑπάρχουν μερικοὶ, οἱ ὅποιοι ἰσχυρίζονται ὅτι δημιουργὸς τοῦ κόσμου εἶναι ἄλλος καὶ ὅτι ὅλα αὐτὰ ποὺ φαίνονται δὲν εἶναι ἔργα Αὐτοῦ, ἀλλὰ κάποιου ἄλλου θεοῦ, προκειμένου νὰ ἀνατρέψῃ καὶ ἀνασκευάσῃ αὐτὸν τὸν ἀναιδῆ καὶ παράφρονα ἰσχυρισμὸν καὶ κλείσῃ τὰ στόματά τους, πραγματοποιεῖ τοιοῦτοτρόπως τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ θαῦματα ἀπὸ τὰς προϋπαρχούσας οὐσίας. Διότι, ἐὰν ὁ δημιουργὸς θεὸς ἦταν ἀντίθετος πρὸς Αὐτόν, δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῦσε τὰ ξένα πράγματα, διὰ τὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἰδικὴν του δύναμιν⁸.

Τώρα, λοιπόν, διὰ τὰ φανερώσῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι, ὁ ὅποιος μεταβάλλει εἰς τὰ ἀμπέλια τὸ νερὸ καὶ μετατρέπει σὲ κρασί τὴν θροχὴν διὰ μέσου τῆς ρίζης, αὐτὸ ἀκριθῶς τὸ ὁποῖον συντελεῖται εἰς τὸ φυτὸν ὕστερα ἀπὸ πολὺν χρόνον, αὐτὸ ἐπραγματοποίησεν εἰς τὸν γάμον συγχρόνως καὶ ἀμέσως. Ὅταν δὲ ἐγέμισαν τὶς στάμνες, εἶπεν: «Ἀντλήσατε τώρα καὶ φέρετε πρὸς τὸν ἀρχιτρίκλινον. Καὶ ἔφεραν. Καθὼς δὲ ὁ ἀρχιτρίκλινος ἐγεύθη τὸ

8. Ὑπαινίσσεται τὸν Γνωστικισμὸν, τὸν δεχόμενον παραλλήλως πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἄλλον κατώτερον αὐτοῦ, τὸν δημιουργόν.

ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβεβλημένον —καὶ δὲν ἤξευρε πόθεν εἶναι, οἱ ὑπηρέται ἡμῶς οἱ ἀντλήσαντες τὸ ὕδωρ ἤξευραν— φωνάζει τὸν τυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει εἰς αὐτόν: Κάθε ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον θάλλει καὶ ἀφοῦ πιεῖν πολὺ, τότε τὸν κατώτερον οὐ ἐφύλαξες τὸν καλὸν οἶνον ἕως τώρα».

Καὶ ἐδῶ πάλιν μερικοὶ προβάλλουν ἀντιρρήσεις καὶ εἰρωνεύονται καὶ λέγουσι: «Οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὸν γάμον ἄνθρωποι ἦσαν μεθυσμένοι καὶ ἡ αἰσθησις αὐτῶν, ποῦ ἐκλήθησαν, διὰ τὰ κρῖνον, ἐντελῶς ἀλλοιωμένη καὶ κατεστραμμένη ἀπὸ τὴν ζάλην τῆς μέθης καὶ συνεπῶς ἀνίκουσι νὰ ἀντιληφθῇ τὰ γινόμενα καὶ νὰ κρίνῃ τὰ διαδραματιζόμενα. Δὲν ἤμποροῦσαν νὰ καταλάβουν ἀκριθῶς οὔτε τί ἀπὸ τὰ δύο ἦταν τὸ γινόμενον νερὸ ἢ κρασί: ὅτι δὲ ἦσαν μεθυσμένοι τὸ ἐφάνερωσε μὲ ὅσα εἶπεν ὁ ἀρχιτρίκλινος». Καὶ εἶναι θεοαἰώσι καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημά τους γελοῖον, ἀλλ' ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν μειωτικὴν διὰ τὸ θαῦμα ὑποψίαν ἀνέτρεψε, διότι δὲν εἶπεν ὅτι οἱ συνδαιτημόνες ἐκλήθησαν διὰ τὰ ἀποφανθοῦν διὰ τὸ ἄληθές αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ ἀρχιτρίκλινος⁹, ὁ ὅποιος ἦταν νηφάλιος καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη τίποτε γευθῆ. Διότι γνωρίζετε λοιπὸν ὅλοι αὐτό, ὅτι οἱ ἐμπειστημένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν τῶν δαίτνων εἶναι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἐξ ἄλλων μάλιστα ἀπέχουν τελείως ἀπὸ τὸ κρασί, καθ' ὅσον ἔχουν ὡς ἀποκλειστικὸν τοὺς ἔργον τὴν ἐν εὐπρεπείᾳ καὶ τάξει διευθέτησιν τῶν πάντων. Δι' αὐτὸ καὶ πρὸς πιστοποίησιν τοῦ θαύματος ἐκάλεσε τὴν νηφαλίαν αἰσθησιν.

Διότι δὲν εἶπε: «Δώσατε εἰς τοὺς συνδαιτημόνας»,

9. Ἀρχιτρίκλινος ἦταν ὁ συμποσιάρχος, ὁ τραπεζοποιὸς θὰ ἐλέγαμε σήμερα. Ἡ λέξις ἀπὸ τὸ τρίκλινον, τὸ ὁποῖον ἦταν ἡ αἰθουσα φαγητοῦ. Εἰς αὐτὴν ἐντὶ καθισμάτων ὑπῆρχαν τρεῖς κλίνας, εἰς τὰς ὁποίας ἀνακεκλιμένοι ἐτρέγαν οἱ συνδαιτημόνες.

ἀλλὰ «φέρετε εἰς τὸν ἀρχιτρίκλινον. Καθὼς δὲ ὁ ἀρχιτρίκλινος ἐγεύθη τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβεβλημένον — καὶ δὲν ἤξευρε πόθεν εἶναι, οἱ ὑπηρέται δὲ μὴ ἤξευρον οἱ ἀντελήσαντες τὸ ὕδωρ— φωνάζει τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος». Καὶ διατί δὲν ἐφώνασε τοὺς ὑπηρέτας; Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἀπεκαλύπτετο τὸ θαῦμα. Διότι οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἀπεκάλυπτε τὸ γεγονός, ἀλλ' ἤθελεν ἥρεμα καὶ σιγὰ — σιγὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ δύναμις τῶν ἀποδεικτικῶν τῆς θεότητός του θαυμάτων. Ἐάν, λοιπὸν, οἱ ὑπηρέται ἐκαλοῦντο τότε καὶ ἀνεκρίνοντο πρὸς διαπίστωσιν τῆς ἀληθείας τοῦ θαύματος, δὲν θὰ ἐγίνοντο πιστευτοὶ ἀφηγούμενοι τὰ καθέκαστα, ἀλλὰ θὰ ἐθεωροῦντο παράφρονες, ὡς μαρτυροῦντες τόσον ψευδή καὶ καταπληκτικὰ γεγονότα καὶ ἀποδίδοντες αὐτὰ εἰς ἄνθρωπον ψιλόν, ὡς ἐθεωρεῖτο τότε ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὁ Ἰησοῦς. Διότι αὐτοὶ μὲν καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ἀντελήφθησαν τὸ ὀλοφάνερον καὶ ἀναντίρρητον τοῦ γεγονότος —διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀμφισβητήσουν καὶ ἀρνηθοῦν κάτι ποῦ ἔκαναν μὲ τὰ ἴδια τοὺς τὰ χέρια— εἰς ἄλλους δὲ μὴ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ θεοβαιώσουν τὸ γεγονός.

Δι' αὐτὸ οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἀπεκάλυψε εἰς ὅλους τὸ γεγονός, ἀλλ' εἰς αὐτόν, ὁ ὅποιος ἤμπορουσε λόγῳ τῆς νηφαλιότητός του νὰ ἀντιληφθῇ πλήρως καὶ νὰ διαπιστώσῃ ἐπακριθῶς τοῦτο. Τὴν σφαιστέραν δὲ κατανόησιν τοῦ θαύματος ἀφῆσεν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον. Διότι μετὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἄλλων θαυμάτων ἐπρόκειτο καὶ αὐτὸ νὰ γίνῃ πιστευτόν. Ὅταν δηλαδὴ, ἀργότερα ἐθεράπευσε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλικοῦ, δι' ὧν εἶπεν ἐκεῖ ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, κατέστησε φανερόν ὅτι καὶ τὸ ἐν Κανᾷ θαῦμα εἶχε γίνῃ περισσότερον σαφές καὶ φανερόν. Δι' αὐτὸ ἄλλωστε ὁ βασιλικὸς ἐκάλεσε τὸν Ἰησοῦν, διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱὸν του, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὸ θαῦ-

μα, ὅπως εἶπα. Πρῶγμα τὸ ὅποιον μᾶς ἀπεκάλυψε ὁ Ἰωάννης, διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἔκαμε τὸ νερὸ κρασί»¹⁰. Καὶ ὄχι μόνον τὸ ἔκαμε κρασί, ἀλλὰ ἀριστο κρασί.

γ'. Τέτοια, λοιπὸν, ἦσαν τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ. Πολὺ ὠραιότερα καὶ ἀνώτερα ἐκείνων, ποῦ ἐπιτελεῖ ἡ φύσις. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ ἄλλα. Ὅταν διώρθωνεν ἀνόνηρον μέλος σώματος, τὸ ἀποκαθιστοῦσε πολὺ καλλίτερον, ἀπ' ὅτι ἦσαν τὰ ὄγιη μέλη. Καὶ ὅτι ἦσαν κρασί καὶ μάλιστα κρασί ἀριστον αὐτὸ ποῦ προῆλθεν ἀπὸ τὴν μεταβολὴν τοῦ νεροῦ εἰς τὴν Κανᾷ, ἐπρόκειτο νὰ θεοβαιώσουν ὄχι μόνον οἱ ὑπηρέται, ἀλλὰ καὶ ὁ γαμβρὸς καὶ ὁ ἀρχιτρίκλινος, ὅτι δὲ ἡ θαυμαστὴ μεταβολὴ ἐγένετο ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἐθεοβαίωσαν αὐτοὶ ποῦ ἔφεραν τὸ νερὸ. Ὡστε, ἂν καὶ δὲν ἀπεκαλύφθη τὸ θαῦμα τότε, ἐν τούτοις δὲν ἀπεισιωπήθη καὶ δὲν ἔμεινε ἀγνωστον μέχρι τέλους. Τόσον πολλὰς καὶ ἀναγκαίας εἰς αὐτὸ μαρτυρίας προπαρεσκεύαζε διὰ τὸ μέλλον. Διότι, ὡς μάρτυρας μὲν τοῦ πραγματοποιηθέντος θαύματος τῆς μεταβολῆς τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον, εἶχε τοὺς ὑπηρέτας, ὡς μάρτυρας δὲ τοῦ ποιοτικῶς ἀνωτέρου γενομένου οἴνου, εἶχε τὸν ἀρχιτρίκλινον καὶ τὸν γαμβρόν.

Καὶ εἶναι μὲν φυσικὸν ὁ γαμβρὸς κάποιον ἀπάντησιν ἢ παρατήρησιν νὰ ἔκαμε, ὅταν ὁ ἀρχιτρίκλινος τοῦ ἀνεκοίωσε τὸ γεγονός, ἀλλ' ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ἐπειγόμενος νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ περισσότερα σπουδαία καὶ ἀναγκαία, παρέλειψε τὰ ὑπόλοιπα, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπιτροχάδην καὶ κατὰ τρόπον ξηρὸν ἀνέφερον τὸ γεγονός. Διότι τὸ ἀναγκαῖον ἦταν νὰ μάθωμεν, ὅτι ἔκαμε τὸ νερὸ κρασί καὶ κρασί καλὸ, ἐνῶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὸν ἀρχιτρίκλινον δὲν ἐθεώρησεν ἐξ ἰ-

¹⁰ Ἰωάν. 4, 46.

σου αναγκαίον νά την ἀναφέρῃ. Διότι πολλά ἀπό τὰ θαυμαστά γεγονότα, τὰ ὁποία ἦσαν προηγουμένως ὀπωσθήποτε περισσότερον ἀσαφῆ καὶ σκοτεινά, μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἔγιναν περισσότερον σαφῆ καὶ κατενοήθησαν καλλίτερα. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐξ ἀρχῆς ὡς αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι αὐτῶν τὰ ἐγνώριζαν, τὰ ἐξέθεσαν ἀργότερα μὲ μεγαλυτέραν ἀκρίβειαν. Τότε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς μετέβαλε τὸ νερὸ εἰς κρασί καὶ δὲν ἔπαυσεν ἔκτοτε ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα νά μεταβάλλῃ διαθέσεις ἀσταθεῖς καὶ χαλαράς. Διότι ὑπάρχουν, ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δὲν διαφέρουν καθόλου ἀπὸ τὸ νερὸ, τόσο ψυχροὶ καὶ χαλαροὶ καὶ οὐδέποτε σταθεροί. Αὐτούς, λοιπὸν, ποὺ εὑρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, πρέπει νά τοὺς ἀδηγήσωμεν εἰς τὸν Κύριον, διότι ἔτσι θὰ κατορθώσωμεν νά μεταθέσωμεν τὴν διάθεσιν των εἰς τὴν σταθερὰν κατάστασιν τοῦ πνευματικοῦ οἴνου, ὥστε ποτὲ πλέον νά μὴ διαρρέουν, ἀλλὰ νά διατηρήσουν τὴν σταθερὰν στυφότητα τοῦ οἴνου, καὶ νά γίνωνται ἔτσι αἰτίαι εὐφροσύνης καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ εἰς ἄλλους.

Ποιοὶ θὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ ψυχροί, ἢ οἱ προσέχοντες εἰς τὰ ἀσταθῆ καὶ ρέοντα πράγματα τῆς ζωῆς αὐτῆς, οἱ μὴ ἀρνούμενοι νά περιγελάσουν τὴν παρούσαν τρυφήν, οἱ ἐρασταὶ τῆς βόξης καὶ τῆς ἐξουσίας; Διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι ρεύματα, τὰ ὁποῖα δὲν στέκουσιν ποθενά, ἀλλὰ κατακυκλοῦν πάντοτε πρὸς τὰ κάτω μὲ μεγάλην ὀρμὴν. Καθ' ὅσον ὁ πλοῦσιος σήμερα, γίνεται αἰσθητὸς πτωχός. Αὐτὸς ποὺ σήμερα ἐμφανίζεται μὲ κήρυκα καὶ ζῶνῃ καὶ ὄχημα καὶ πολλοὺς ραβδούχους, πολλὰς φορές τὴν ἐπομένην ἡμέραν κατοίκησεν τὴν φυλακὴν, ἀφοῦ παρὰ τὴν θέλησίν του καὶ εἰς ἄλλον παρεχώρησεν αὐτὴν τὴν φαντασίαν. Αὐτὸς πάλιν ποὺ ζῆ πολυτελῶς καὶ τρώγει κατὰ κόρον καὶ ἂν φάγῃ μέχρι σκασμοῦ, δὲν ἔμπορεῖ νά συγκρατήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς

κοιλίας του, οὔτε διὰ μίαν ἡμέραν. Διότι καθὼς εἶναι συνηθισμένος νά τρώγῃ συνεχῶς, μόλις χωνεύσῃ τὴν ὑπερβολικὴν αὐτὴν τροφήν ποὺ ἔλαθε, ἀναγκάζεται ἀμέσως ἄλλα πάλιν φαγητὰ νά εἰσάγῃ εἰς τὴν κοιλίαν του, σὰν ἄλλος χεῖμαρρος ποὺ ποτὲ δὲν σταματᾷ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τὸν χεῖμαρρον, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἕνα ρεῦμα διαδέχεται συνεχῶς τὸ ἄλλο, ἔτσι καὶ μὲ τὸν κοιλιοδουλον, τὸν ὁποῖον ἡ ἔντονος ἐπιθυμία ἀναγκάζει νά τρώγῃ συνεχῶς καὶ νά προσθέτῃ ἀσταμάτητα εἰς τὴν προηγουμένην ὑπερβολικὴν τροφήν καὶ ἄλλην πάλιν.

Καὶ τέτοια θέθαια εἶναι ἡ φύσις τῶν βιοτικῶν πραγμάτων, ἔχει ὡς κληρὸν τῆς νά μὴ σταματᾷ ποτέ, ἀλλὰ διαρκῶς νά μεταβάλλεται καὶ παρασύρεται. Μετὰ τὴν τροφήν ὁμως δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ δυσάρεστον, ὅτι ζητεῖ διαρκῶς καὶ οὐδέποτε χορταίνεται καὶ σταματᾷ, ἀλλὰ δημιουργεῖ εἰς μᾶς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐξ Ἰσοῦ δυσάρεστα πράγματα. Διότι μὲ τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν δύναμιν καὶ ἀντοχὴν τοῦ σώματος χαλαρῶνει καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ γενναιοῦτητα τῆς ψυχῆς μετακινεῖ καὶ παρασύρει. Καὶ δὲν συνηθίζουσι νά κατατρώγουσιν τόσοσιν πολλὰ τὰ ποτάμια ρεύματα τίς ὄχθες καὶ νά τίς κάνουν νά παθαίνουν καθίζησιν, ὅσον ἡ τρυφή καὶ ἡ σπατάλη ἀφαιρεῖ εὐκόλα τὰ στηρίγματα τῆς ὑγείας μας. Καὶ ἂν μεταθῆς εἰς ἰατροῦσιν καὶ ἐρωτήσης σχετικῶς, θὰ μάθῃς ὅτι ὅλα σχεδὸν αἱ αἰτίαι τῶν ἀσθενειῶν ὀφείλονται εἰς αὐτὴν. Διότι ἡ λιτότης εἰς τὴν διαίταν εἶναι μητέρα τῆς ὑγείας. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ ἰατροὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὴν αὐτὸ τὸ ὄνομα, καθ' ὅσον τὴν ἐγκράτειαν ὠνόμασαν ὑγείαν —διότι ἡ ἐγκράτεια εἰς τὴν τροφήν εἶναι ὑγεία¹¹— τὴν δὲ λιτὴν διαίταν ὠνόμασαν μητέρα τῆς ὑγείας.

11. Ἰπποκρ. 1180 Ψ.

Ἐάν δέ ἡ λιτότης εἶναι μητέρα τῆς ὑγείας, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ὑπερβολή εἶναι μητέρα τῆς ἀσθενείας καί γεννᾷ πάθη, τὰ ὅποια ὑπερβαίνουν τὴν τέχνην καὶ αὐτῶν τῶν ἰατρῶν. Διότι ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν προέρχονται πολλαὶ ἀσθενείαι, ὅπως ποδαλγία, κεφαλαλγία, ἀμβλυωπία, χειραλγία, τρῶμοι, παραλύσεις, ἰκτερος, μακροὶ πυρετοί, φλογώσεις καὶ πολλαὶ ἄλλαι, τὰς ὁποίας δὲν εἶναι καιρὸς τῶρα διασῶν νὰ ἀναφέρωμεν. Καὶ δια αὐτὰ δὲν τὰ γεννᾷ ἡ λιτότης καὶ ἡ κανονικὴ διαίτα, ἀλλ' ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἀδηφάγία. Ἐάν δὲ ἐπιθυμῆς νὰ ἴδῃς καὶ τὰ ψυχικὰ ἀσθενήματα, τὰ ὅποια προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν ἴδιαν αἰτίαν, πρόσεξε καλὰ καὶ θὰ διαπιστώσης ὅτι πλεονεξία, θλακεία, μελαγχολία, νωθρότης, ἀσέλγεια, ὄλη ἡ ἀμάθεια ἐδῶ ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς. Διότι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι τρυφοῦν σὲ τέτοια τραπέζια καὶ κατασπαράσσονται ἀπὸ τέτοια θηρία, δὲν διαφέρουν καθόλου καὶ δὲν γίνονται τίποτε περισσότερο ἀπὸ ὄνοι.

Νὰ ὁμιλήσω καὶ διὰ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀηδίαν, τὴν ὅποιαν αἰσθάνονται οἱ ἀδηφάγοι; Ἄλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὁμιλήσω δι' ὅλα αὐτὰ λεπτομερῶς, δι' αὐτὸ μὲ ἓνα λόγον, ἀλλὰ κεφαλαίως σημασίας, θὰ καταστήσω φανερόν τὸ ὅλον ζήτημα. Ἀπὸ τὸ τραπέζι—ἐννοῶ τὸ πολυτελές— οὐδέποτε σηκώνονται ἱκανοποιημένοι καὶ χορτασμένοι. Διότι ἡ λιτότης, ὅπως εἶναι μητέρα τῆς ὑγείας, τοιοῦτοτρόπως εἶναι καὶ μητέρα τῆς εὐχαριστήσεως, ἐνῶ ἡ ὑπερβολή, ὅπως εἶναι μητέρα ἀσθενειῶν, τοιοῦτοτρόπως εἶναι καὶ πηγὴ καὶ ρίζα τῆς ἀηδίας. Διότι ὅπου ὑπάρχει κῆρος, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἐπιθυμία, ὅταν δὲ δὲν ὑπάρχῃ ἐπιθυμία, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ εὐχαριστήσις; Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τοὺς πτωχοὺς τοὺς θλέπομεν ὄχι μόνον περισσότερο συνετοὺς καὶ ὑγιεῖς ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ καὶ περισσότερον χαρούμενους καὶ εὐχαριστημένους. Ὅλα

αὐτὰ, λοιπόν, ἀφοῦ τὰ κατανοήσωμεν, ἄς ἀποφύγωμεν τὴν μέθην καὶ τὴν τρυφήν, ὄχι θέβαια μόνον αὐτὴν ποῦ ἀφορᾷ εἰς τὴν διαίταν, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν ἄλλην, τὴν ἀφορώσαν εἰς τὰ θιοτικά ἐν γένει πράγματα. Καὶ ἄς ἀνταλλάξωμεν ἐκείνην μὲ τὴν εὐχαριστήσιον, τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν εἰς τὰ πνευματικὰ προσήλωσίν μας καὶ κατὰ τὸν Προφήτην ἄς ἐντρυφήσωμεν εἰς τὸν Κύριον—«ἐντρυφήμα σου ἄς εἶναι ὁ Κύριος, λέγει, καὶ αὐτὸς θὰ σοῦ δώσῃ ὅ,τι ποθεῖ ἡ καρδιά σου»¹²— διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὰ ἐσῶ, τὰ ἐπὶ γῆς καὶ τὰ μέλλοντα πνευματικὰ ἐν οὐρανοῖς ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευθροσίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

12. Ψαλμ. 36, 4.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ' (23)
(Ίωάν. β', 11-22)

Ἐταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας* (Ίωάν. 2, 11).

α*. Είναι πολύ δυνατός ὁ διάβολος καὶ ἐπιτίθεται μέ μεγάλην σφοδρότητα, καθὼς πολιορκεῖ ἀπὸ παντοῦ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἴμεθα πάντοτε ἕτοιμοι καὶ νὰ ἀγρυπνῶμεν συνεχῶς καὶ νὰ ἀποκρούωμεν ἀπὸ παντοῦ τὴν ἔφοδον. Διότι ἐκμεταλλεῦται καὶ τὴν πλέον ἀσημαντὸν ἀφορμὴν, ποῦ εἶναι δυνατὸν νὰ τοῦ βοηθῆ καὶ ἀνοίγει μεγάλην εἰσοδὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰσάγει ἐντὸς ὀλόκληρον τὴν δύναμίν του. Ἐάν, λοιπόν, πρόκειται περὶ τῆς σωτηρίας μας, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀφήνωμεν νὰ μᾶς πλησιάζῃ, οὔτε καὶ εἰς τὰ πλέον μικρὰ καὶ ἀσημαντά. Ἐπει θὰ ἀνακόψωμεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν προέλασίν του καὶ θὰ προφυλάξωμεν τὰ μεγάλα. Καὶ διότι θὰ εἶναι μεγάλη ἀνοησία, ἐνῶ ἐκεῖνος καταβάλλει τέτοιαν προσπάθειαν, διὰ νὰ κατακυριεύσῃ καὶ καταστρέψῃ τὴν ψυχὴν μας, ἡμεῖς νὰ μὴ καταβάλλωμεν οὔτε τὴν αὐτὴν μέ ἐκεῖνον προσ-

* Τὸ θέμα ἐδῶ ἠθικόν. Ἡ ἀκρόασις τοῦ θεοῦ λόγου. Ὁ Χριστιανός, ὅταν ἀκούῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ εἶναι καθαρὸς καὶ τελειῶς ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε πονηρὸν λογισμὸν καὶ νὰ ἀκούῃ μὲ προσοχὴν, διότι διαφορετικὰ ὁ διάβολος μεταίναει τὴν ὠφέλειαν τῆς ἀκρόασιος καὶ παρεμποδίζει τὴν ἀποτελεσματικότητά τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας μας.

πάθειαν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἰδικῆς μας ψυχῆς. Καὶ δὲν τὰ λέγω αὐτὰ ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλ' ἐπειδὴ φοβοῦμαι μήπως, χωρὶς νὰ φαίνεται ἀπὸ μᾶς, στέκη ἀνάμεσά μας καὶ εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν ἱερὸν χώρον καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ λύκος αὐτός¹ καὶ ἀρπάξῃ κάποιον πρόβατον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ ὀκνηρίαν καὶ πονηρὰν ἐπιβουλὴν, ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν ἀγέλην καὶ τὴν ἀκρόασιν. Διότι, ἀν τὰ προκαλούμενα τραύματα ἦσαν αἰσθητά, ἢ τὰς πληγὰς ἐδέχετο καὶ τὸ σῶμα, δὲν ἐχρειάζετο κόπος διὰ νὰ καταλάβωμεν τὰς τοιοῦτου εἶδους ἐπιβουλὰς, ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ ψυχὴ εἶναι ἀόρατος καὶ αὐτὴ ἀκριθῶς εἶναι ποῦ δέχεται τὰ τραύματα, χρειάζεται νὰ εἴμεθα διαρκῶς ἀγρυπνοὶ καὶ πανέτοιμοι, ὥστε ὁ καθένας μας νὰ ἐρευνᾷ καὶ ἐλέγχῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸν ἑαυτὸν του. «Διότι οὐδεὶς γνωρίζει τὰ τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ εἶναι μέσα του»².

Ὁ λόγος, λοιπόν, ἀπευθύνεται πρὸς ὄλους καὶ εἶναι φάρμακον, τὸ ὁποῖον προσφέρεται εἰς ὄλους γενικῶς καὶ ἀνεξαιρέτως τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ἄλλ' ἀπὸ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐξαρτᾶται νὰ λάθῃ τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον εἰς τὸ νόσημά του. Δὲν γνωρίζω ἐγὼ τοὺς ἀσθενεῖς, δὲν γνωρίζω τοὺς ὑγιεῖς. Δι' αὐτὸ ἀναφέρωμαι ἐν ποικίλα θέματα, ὥστε νὰ κάμω τὸν λόγον χρήσιμον καὶ κατέλληλον δι' ὅλα τὰ πάθη, καθ' ὅσον ἄλλοτε μὲν στηλιτεύω τὴν πλεονεξίαν, ἀμέσως ἔπειτα ἀναφέρωμαι εἰς τὴν τρυφήν, ἔπειτα πάλιν καταφέρωμαι κατὰ τῆς ἀσελγείας, ἀκο-

1. Πρβλ. Α' Πέτρ. 5, 8.

2. Α' Κορινθ. 2, 11. Τὸ χωρίον παρατίθεται ἑλαφρῶς παραλλαγμένον, πρᾶγμα αὐθηθὲς εἰς τὸν Χρυσόστομον. Τὸ νόημά του, ὁμοῦς, εἶναι αὐστηρῶς τὸ αὐτὸ. Ἡ ἐλευθέρη αὐτὴ παράθεσις τῶν χωρίων εἶναι πρόσθετον δείγμα τῆς ἀκριβοστάτης γνώσεως τῆς Γραφῆς, τὴν ὁποῖαν εἶχε.

λούθως συνθέτω ἔπαινον καὶ παρακινῶ εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, ἔπειτα ὁμιλῶ διὰ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ἄλλα κατορθώματα καὶ παροτρύνω εἰς αὐτά. Διότι φοβοῦμαι μήπως, ἀσχολούμενοι καὶ ὁμιλοῦντες ἐπὶ ἑνὸς μόνον ἀπὸ τὰ θέματα αὐτά, κατὰ λάθος φροντίζω δι' ἄλλο πάθος, καθ' ἣν στιγμὴν σείς ὑποφέρετε ἀπὸ ἄλλα.

Δικαιολογημένα, λοιπόν, ποικίλλομεν τὴν διδασκαλίαν. Διότι, ἐὰν ἐδῶ ὀπῆρχε μόνον ἓνας, δὲν θὰ θεωροῦσα τόσοσιν πολλὴ ἀναγκαῖον νὰ ὁμιλῶ διὰ πολλὰ καὶ ποικίλα θέματα, ἐπειδὴ ὅμως εἶναι φυσικὸν μέσα σὲ τόσοσιν ἀνθρώπους νὰ ὑπάρχουν καὶ πολλὰ πάθη, δι' αὐτὸ ἀναφέρομαι σὲ πολλὰ συγχρόνως ζητήματα. Πάντως ὁ λόγος, ἀπευθυνόμενος πρὸς ὄλους, θὰ εὔρη τοὺς ἔχοντας τὴν ἀνάγκην του καὶ θὰ προσφέρῃ ἀναλόγως τὴν θεοῦθειάν του. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἡ Γραφὴ ἀσχαλεῖται μὲ πολλὰ καὶ ποικίλα θέματα καὶ μᾶς ὁμιλεῖ διὰ τόσα πράγματα, ἐπειδὴ ἀπευθύνεται εἰς τὴν κοινὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων. Μέσα δὲ σὲ τόσοσιν πλήθη ἀνθρώπων, ὑπάρχουν κατ' ἀνάγκην ὄλα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἂν καὶ ὄχι φυσικὰ ὄλα εἰς ὄλους. Διὰ νὰ ἀκούσωμεν, λοιπόν, τοὺς θεοῦς λόγους, πρέπει νὰ ἀπαλλάξωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ ὄλα αὐτὰ τὰ πάθη καὶ μὲ τεταμένην τὴν προσοχὴν μας νὰ ἀκούσωμεν καὶ τὰ σήμερον εἰς ἡμᾶς ἀναγνωσθέντα.

Ποῖα ὅμως εἶναι αὐτά; «Ταύτην, λέγει, τὴν ἀρχὴν τῶν θαυμάτων ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας»³. Εἶπα καὶ προηγουμένως ὅτι μερικοὶ δὲν δέχονται ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ. Διότι τί σημασίαν, λέγει, ἔχει, ἂν ἀναφέρεται ἡ φράσις «ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας»; Διότι, λέγει, ταύτην τὴν ἀρχὴν ἔκαμεν ἐν Κανᾶ». Ἐγὼ, πάντως, ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ ζήτημα,

3. Ἰωάν. 2, 11.

δὲν θὰ ἐπιμείνω καθόλου, ἐξετάζων μὲ κάθε ἀκριβείαν καὶ λεπτομερῶς τὰ καθέκαστα, ἀλλ' ὅπως ὅποτε ἐδηλώσαμε σαφῶς ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἤρχισε νὰ θαυματοουργῇ μετὰ τὸ θάπτισμα καὶ ὅτι πρὸ τοῦ θάπτισματος δὲν ἔκαμε κανένα θαῦμα. Εἴτε δὲ αὐτὸ, εἴτε ἄλλο, ἀπὸ τὰ μετὰ τὸ θάπτισμα πραγματοποιηθέντα θαύματα, εἶναι τὸ πρῶτο, μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπιμείνωμεν πάρα πολὺ. «Καὶ ἐφάνερωσε τὴν δόξαν του». Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Διότι δὲν ἦσαν πολλοὶ αὐτοί, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦσαν τὸ συντελούμενον θαῦμα, ἀλλ' οἱ ὑπηρεταὶ καὶ ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ ὁ γαμβρός. Πῶς, λοιπόν, ἐφάνερωσε τὴν δόξαν του; Ὅσον θεαίως ἐξηρτάτο ἀπὸ Αὐτόν. Ἄν, ὅμως, δὲν ἔμαθαν ὄλοι τότε διὰ τὸ θαῦμα, ἐν τούτοις, ἀργότερα, ἐπρόκειτο ὄλοι νὰ μάθουν δι' αὐτὸ. Διότι μέχρι σήμερον ὑμνεῖται καὶ δὲν ἔμεινε ἀγνωστον.

Ὅτι δὲ δὲν ἔμαθαν ὄλοι περὶ τοῦ θαύματος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ ἐπόμενα· διότι, ἀφοῦ εἶπε· «ἐφάνερωσε τὴν δόξαν του», συνεπλήρωσε· «Καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ», οἱ ὁποῖοι καὶ πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως αὐτοῦ τοῦ θαύματος ἐθαύμαζον Αὐτόν. Βλέπεις, ὅτι τὰ ἀποδεικτικὰ τῆς Θεότητός του σημεῖα τότε ἦταν ἀνάγκη νὰ πραγματοποιήσῃ, ὅταν παρευρίσκοντο ἐκεῖ οἱ εὐγνώμονες καὶ οἱ μετ' ἀκριβείας προσέχοντες τὰ γινόμενα; Διότι αὐτοὶ ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν εὐκολώτερα καὶ νὰ προσέξουν μὲ κάθε ἀκριβείαν τὰ γινόμενα. Καὶ πῶς θὰ ἐγένετο γνωστός, χωρὶς τὰ ἀποδεικνύοντα τὴν Θεότητά του θαύματα; Διότι καὶ ἰκανὴ διδασκαλία καὶ προφητεία καὶ τὸ θαῦμα ἐμβάλλουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουόντων τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὰς παρακινῶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ προσέχουν μὲ διάθεσιν τὰ γινόμενα. Διότι ἡ ψυχὴ ἔχει ἤδη ἐκ τῶν προτέρων ἐξοικειωθῆ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς οἱ Εὐαγγελισταὶ λέγουν εἰς πολλὰ μέρη καὶ εἰς ἄλλον τό-

πον, ὅτι Ἐκεῖνος δὲν ἔκαμε θαῦμα, ἐξ αἰτίας τῆς σκαιότητος τῶν ἀνθρώπων, ποῦ διέμενον ἐκεῖ.

«Καὶ μετὰ ταῦτα κατέθη εἰς Καπερναοὺμ αὐτὰς, καὶ ἡ μητέρα αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοί, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ὄχι πολλὰς ἡμέρας»⁴. Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν Μητέρα του εἰς Καπερναοὺμ; Διότι ἐδῶ οὐτε ἐπραγματοποίησε κανένα θαῦμα, οὔτε οἱ κάτοικοι αὐτῆς τῆς πόλεως ἦσαν ἐκ τῶν καλῶς πρὸς Αὐτὸν διακειμένων. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἦσαν ἐκ τῶν πλέον διεσθαρμένων. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐφάνέρωσεν ὁ Χριστός, ὅταν εἶπε· «Καὶ σύ, Καπερναοὺμ, ἡ ὁποία ὑψώθη ἕως τοῦ οὐρανοῦ, θέλεις καταθιθασθῆ ἕως Ἄδου»⁵. Ἔνεκα, λοιπόν, ποίας αἰτίας μετέθη εἰς τὴν πόλιν αὐτήν; Κατὰ τὴν γνώμην μου, μετέθη τότε ἐκεῖ, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο νὰ ἀνέλθῃ⁶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἔχη παντοῦ μαζί του τοὺς ἀδελφούς καὶ τὴν Μητέρα. Ἄφοῦ, λοιπόν, μετέθη ἐκεῖ καὶ παρέμεινεν ὀλίγον χρόνον πρὸς τιμὴν τῆς Μητρὸς, ἔπειτα ἤρχισε πάλιν νὰ θαυματουργῆ, ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως ἀποκατέστησεν ἡθικῶς⁷ ἐκείνην, ποῦ τὸν ἐγέννησε. Δι' αὐτὸ λέγει ὅτι ἀνέθη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὄχι μετὰ ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας⁸. Ἐπομένως, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα ἐθαπτίσθη. Τί ἔκαμεν, ὅμως, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅταν ἐφθάσε; Προέθη εἰς πράξιν, πλήρη δυνάμεων καὶ ἐξουσίας. Διότι τοὺς ἐμπόρους ἐκείνους,

4. Ἰωάν. 2, 12.

5. Λουκ. 10, 15.

6. Διότι ἡ Καπερναοὺμ εὕρισκετο εἰς πολὺ χαμηλότερον ἐπίπεδον.

7. Διὰ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἐν Κανά θαύματος, τὸ ὅποιον εἶχε ζητήσει ἡ Παρθένος καὶ διὰ τῆς ὁλης μετ' αὐτὸ τῆς διὰ τῆς ὁποίας τὴν περιέβαλε.

8. Ἰωάν. 2, 13.

τοὺς ἀργυραμοιβούς⁹, ἐκείνους ποῦ πωλοῦσαν τὰ περιστερία, τὰ πρόβατα καὶ τὰ θῶδια καὶ δι' αὐτὸ παρέμειναν ἐκεῖ, ἐξεδίωξε μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖ.

8*. Καὶ ἄλλας μὲν Εὐαγγελιστῆς¹⁰ ἀναφέρει ὅτι, ὅταν ἐξεδίωκε τοὺς ἐμπόρους, ἔλεγε· «Μὴ κάμνετε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου σπήλαιον ληστών»¹¹, ὁ δὲ Ἰωάννης λέγει, ὅτι ἔλεγε· «Οἶκον ἐμπορίου». Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ ἕνας λέγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ἐπραξε δύο φορές ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ὅτι τὰ δύο αὐτὰ περιστατικὰ δὲν συνέβησαν κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἕνα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς φανερώσεώς του, τὸ δὲ ἄλλο ὅταν ἐπῆγε διὰ νὰ ὁποσθῆ τὸ Πάθος. Δι' αὐτὸ καὶ τότε ἐχρησιμοποίησεν αὐστηροτέραν γλῶσσαν καὶ εἶπε τὴν λέξιν σπήλαιον. Κατὰ τὴν ἀρχὴν, ὅμως, τῆς διὰ τῶν ἀποδεικτικῶν σημείων φανερώσεώς του δὲν ὤμιλησεν ἔτσι, ἀλλ' ἐχρησιμοποίησε μᾶλλον ἡπιωτέραν γλῶσσαν, διὰ νὰ ἐπιπλήξῃ αὐτούς. Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φυσικὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐπραξε τοῦτο δύο φορές.

Καὶ διὰ ποῖον, λοιπόν, λέγει, λόγον προέθη εἰς αὐτήν

9. Ἀντίλλασσον τὰ ἕνα νομίσματα μετὰ Ἰουδαϊκά. Ἡ ἀνταλλαγὴ αὐτῆ ἦτο ἀναγκαία διὰ τοὺς ξένους, διότι τὸν φόρον εἰς τὸν ναὸν ἔπρεπε νὰ πληρῶσουν μετὰ Ἰουδαϊκὸν νόμισμα. Περὶ τοῦ φόρου αὐτοῦ βλ. ἐν Ἐξ. 30, 13.

¹⁰ Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἐξηγῶν τὸν λόγον τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀπαμακρύνσεως τῶν ἐμπόρων ἐκ τοῦ ἱεροῦ, παρατηρεῖ ὅτι ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Νομοθέτην τοῦ Νόμου, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔχει τὴν ἴδιαν μετὰ αὐτὸν θέλησιν. Προηγουμένως ὁ ἱερός Πατὴρ ἀναφέρει ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο συνέβη δύο φορές, μίαν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς φανερώσεώς του καὶ μίαν πρὸ τῶν Παθῶν του. Ἀκολούθως, παρατηρεῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἠνθήθη νὰ δώσει σημείων εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν ἦτο πονηρὸς καὶ βόλιος.

10. Ὁ Εὐαγγελιστῆς Ματθαῖος.

11. Ματθ. 21, 13 καὶ Ἰερ. 7, 11.

τὴν ἐνέργειαν ὁ Χριστὸς καὶ συμπεριφέρθη πρὸς αὐτοὺς μὲ τὴσιν αὐστηρότητα — τὸ ὅποιον οὐδέποτε ἄλλοτε φαίνεται νὰ ἐπραξε— καὶ μάλιστα καθ' ἦν στιγμὴν ὕβριζετο καὶ ἐκακολογεῖτο καὶ ἐπὶ πλέον καὶ Σαμαρείτης καὶ δαιμονισμένος¹² ἀκόμη ὠνομάσθη ἀπὸ αὐτούς; Διότι οὔτε ἠρέσθη τοῦλάχιστον μόνον εἰς τοὺς λόγους, ἀλλ' ἀφοῦ ἔλαθε καὶ φραγγέλιον¹³, τοιαυτοτρόπως τοὺς ἐξεδίωξεν ἀπ' ἐκεῖ. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι συμπεριφέρθησαν τότε περιέργως, διότι ἐνῶ, ὅταν εὐηργετοῦντο ἄλλοι ὑπ' Αὐτοῦ, ἐθύμωναν καὶ τὸν κατηγοροῦσαν, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐνῶ ὡς τιμωρηθέντες ὑπ' Αὐτοῦ ἦτο φυσικὸν νὰ ἐξαγριωθοῦν ἐναντίον του, δὲν τὸ ἐπραξάν καὶ δὲν τοῦ συμπεριφέρθησαν κακῶς. Διότι δὲν τὸν ἐπέπληξαν, οὔτε τὸν ὕβρισαν, ἀλλὰ τί τοῦ εἶπαν; «Τί σημεῖον δεικνύεις εἰς ἡμᾶς διότι κάμνεις αὐτά;»¹⁴. Βλέπεις ἀπὸ τί φθόνον ἔχουν κυριευθῆ καὶ πῶς αἱ εὐεργεσίαι τῶν ἄλλων ἐξώργισαν αὐτοὺς περισσότερον;

Ἄλλοτε μὲν τοὺς ἔλεγεν ὅτι μετέβαλαν τὸν ναὸν εἰς σπήλαιον ληστῶν, δεικνύων ὅτι τὰ ἐκεῖ πωλούμενα ἦσαν προϊόντα κλοπῆς καὶ ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας καὶ ὅτι ἐπλουτοῦσαν ἀπὸ τῆς ξένης συμφορᾶς. Ἄλλοτε δὲ τοὺς ἔλεγεν ὅτι τὸν μετέβαλαν εἰς οἶκον ἐμπορίου, ἀποκαλύπτων τὰς ἀναισχύντους συναλλαγὰς τῶν. Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον ἐπραξε τοῦτο; Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ

12. Ἰωάν. 8, 48.

13. Μαστίγιον, κατασκευασμένον ἀπὸ πολλὰ σχοινία. Δὲν τὸ ἐχρησιμοποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἀπλῶς δι' αὐτοῦ ἐνέπνευσε τὸν φθόνον εἰς τοὺς ἐν παρανομίᾳ εὐρισκομένους ἐμπόρους.

14. Ἰωάν. 2, 18.

θεραπεύη ἀσθενεῖς ἡμέραν Σάββατον¹⁵ καὶ ἐπειδὴ ἐπρόκειτο καὶ ἄλλα παρόμοια ἔργα νὰ πραγματοποιηθῇ, τὰ ὅποια ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐθεωροῦντο παράθλασις τοῦ Νόμου, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι εἶναι κανένας ἀντίθετος, ἀσεθῆς καὶ ἀντίπαλος τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἦλθε νὰ πράξῃ αὐτὰ ἀντιθέτως πρὸς τὸν Πατέρα, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν διορθῶναι τὴν ὑπόψιν τους. Διότι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε τὸσόν ζῆλον διὰ τὸν ἱερὸν Οἶκον τοῦ Δεσπότη, πρὸς τὸν Δεσπότην τοῦ Οἴκου καὶ εἰς τὸν Οἶκον αὐτὸν λατρευόμενον, δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐναντιώνεται.

Ἦσαν, θεβαίως, ἀρκετὰ καὶ τὰ προηγουμένα ἔπη, κατὰ τὰ ὅποια ἐζοῦσε σύμφωνα μὲ τὸν Νόμον, διὰ νὰ φανερώσουν τὸν σεβασμὸν του πρὸς τὸν Νομοθέτην καὶ ὅτι δὲν ἦλθε διὰ νὰ νομοθετήσῃ ἀντίθετα. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἦταν φυσικὸν ὅλα ἐκεῖνα νὰ λησμονηθοῦν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἐξ αἰτίας ἄλλωστε τοῦ ὅτι δὲν ἦσαν εἰς ὄλους γνωστά, ἀφοῦ ἐζοῦσε καὶ ἐμεγάλωνε εἰς τὸ σπῆτι τοῦ πτωχικά καὶ ταπεινά, τότε, λοιπὸν, ἐνώπιον ὄλων —καὶ διότι παρευρίσκοντο πολλοί, ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν ἑορτῆ— ἐπραξε τοῦτο καὶ κατὰ τρόπον ριψοκίνδυνον. Διότι οὔτε τοῦλάχιστον τοὺς ἐξεβίωξεν ἀπλῶς, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀνέτρεψε καὶ τὰ τραπέζια τους καὶ διεσκορπίσε τὰ χρήματά τους. Καὶ δι' ὄλων αὐτῶν τοὺς ἔδωκε νὰ καταλάβθουν, ὅτι Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπέβαλε τὸν ἑαυτὸν του εἰς κινδύνους, ὅπερ τῆς εὐκοσμίας τοῦ Οἴκου, δὲν ἐπρόκειτο νὰ περιφρονήσῃ τὸν Δεσπότην τοῦ Οἴκου. Διότι, ἐάν ἐπραττε αὐτὰ ἀπὸ ὑποκρισίας, ἔπρεπε νὰ δώσῃ μόνον συμβουλὰς. Τὸ νὰ κινδυνεύσῃ, ὅμως, συγχρόνως ἦταν πολὺ τολμηρὸν. Διότι δὲν ἦταν μικρὸν

15. Ἡμέρα ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεὸν (Ἐεσθ. 34, 21 καὶ 23, 12). Ἀπγορεύετο κάθε ἐργασία, ἀκόμη καὶ ἡ εὐεργεσία. Ἐσφαλμένη ἐρημνεία, τὴν ὅποιαν διώρθωσεν ὁ Κύριος (πρβλ. Μάρκ. 2, 27).

πράγμα να έκασθη με τόσον θυμόν κατ' ανθρώπων τῆς αγοράς καὶ νὰ ἐφελκύσῃ ἐναντίον του τὴν ὄργην τοῦ πλήθους τῶν ἐμπορευομένων ἐκείνων ἀνθρώπων τῆς αγοράς, τῶν διακρινομένων διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ἀταξίαν των, με τὰς ἐκτοξευθείσας κατ' αὐτῶν ὕβρεις καὶ τὰς προκληθείσας ζημίας. Δὲν ἦταν αὐτὴ ἐνέργεια ὑποκρινομένου, ἀλλὰ δεχομένου προθύμως νὰ ὑποστῇ τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς εὐκοσμίας τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ.

Δι' αὐτό, ὄχι μόνον με ἐκείνα τὰ ὅποια πράττει, ἀλλὰ καὶ με ἐκείνα τὰ ὅποια λέγει, φανερώνει τὴν πρὸς Αὐτὸν συμφωνίαν. Διότι δὲν εἶπε· «Τὸν οἶκον τὸν ἁγίου», ἀλλὰ «τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου». Νά, λοιπόν, ποῦ τὸν ὀνομάζει καὶ Πατέρα καὶ δὲν ὀργίζονται. Διότι ἐνόμιζον ὅτι Αὐτὸς ἀπλῶς τὸν ὀνομάζει ἔτσι. Ἐπειδὴ δὲ προχωρῶν ἐφώναζε δυνατώτερα, ὥστε νὰ φανερώσῃ ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ἔνοιαν τῆς ἰσότητος, τότε ἐξαγριώνονται πολὺ. Τί, λοιπόν, λέγουσιν ἐκεῖνοι; «Τί σημεῖον δεικνύεις εἰς ἡμᾶς διότι κάμνεις αὐτά»; Τί χειρίστη παραφροσύνη! Ἐχρειάζετο, λοιπόν, σημεῖον, διὰ νὰ σταματήσῃ τὰ κακῶς γινόμενα καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Οἶκον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν κατασχύνην; Αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς, ὁ θεῖος ὑπὲρ τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ ζῆλος, δὲν ἦταν μέγιστον σημεῖον ἀρετῆς; Οἱ καλοί, ὅμως, καὶ συνετοὶ ἐφανερώοντο καὶ ἀπ' ἑδῶ. Διότι λέγει· «τότε ἐνεθυμήθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι γεγραμμένον, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου μετέφαγεν»¹⁶. Ἄλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἐνεθυμήθησαν αὐτὴν τὴν προφητείαν, ἀλλ' ἔλεγον· «Τί σημεῖον δεικνύεις εἰς ἡμᾶς;». Ἐλεγον δὲ αὐτά, λυπούμενοι διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καταδικὴν τῆς ἀσχροκερδείας των, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἐζημιώνοντο καὶ ἐλπίζοντες νὰ τὸν ἐμποδίσουν καὶ θέλοντες νὰ τὸν προκαλέ-

16. Ἰωάν. 2, 17.

σουν νὰ κάμῃ θαῦμα καὶ νὰ τὸν καταγγείλουν καὶ καταδικάσουν διὰ τὰ γινόμενα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ δὲν τοὺς ἔδωκε τὸ σημεῖον, τὸ ὅποιον ζητούσαν. Ἐπειδὴ καὶ προηγουμένως τὸ ἴδιο ἀπεκρίθη πρὸς αὐτούς, οἱ ὅποιοι τὸν ἐπλησίασαν καὶ τοῦ ἐζήτησαν νὰ τοὺς δώσῃ σημεῖον· «Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ζητεῖ καὶ σημεῖον δὲν θέλει δοθῆ εἰς αὐτὴν εἰμὴ τὸ σημεῖον Ἰωάνη τοῦ προφήτου»¹⁷.

Ἄλλὰ τότε τοὺς ὠμίλησε σαφέστερα, τώρα, ὅμως, τοὺς ὠμίλει κατὰ τρόπον περισσώτερον αἰνιγματικόν. Καὶ τοὺς ὠμίλει ἔτσι ἐξ αἰτίας τῆς ἐσχάτης ἀναισθησίας των. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προλαμβάνει καὶ δίδει σημεῖα εἰς τοὺς μὴ ζητούντας αὐτά, ἐκεῖνος δὲν θὰ ἠρνεῖτο νὰ δώσῃ αὐτά εἰς τοὺς ζητούντας, ἐὰν δὲν διέθελε τὴν πονηρὰν καὶ δολίαν σκέψιν των καὶ τὴν ὀπουλον προαίρεσίν των. Πρόσεξε, διὰ νὰ καταλάβῃς ἀμέσως, αὐτὸ τὸ ἐρώτημά τους πόσην κακίαν ἔχει μέσα του. Διότι ἔπρεπε νὰ παραδεχθῶν πλήρως τὴν σπουδὴν καὶ τὸν ζῆλον του, ἔπρεπε νὰ καταχαροῦν διὰ τὴν τόσον μεγάλην ἀφροσύνην καὶ φροντίδα του ὑπὲρ τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις αὐτοὶ τὸν καταγγέλλουν καὶ τὸν κατηγοροῦν λέγοντες, ὅτι εἶναι μὲν δυνατόν νὰ ἐξέπεσον εἰς κατηλείαν, δὲν εἶναι, ὅμως, δυνατόν νὰ καταργήσῃ αὐτὴν, ἂν δὲν φανερώσῃ τὴν πρὸς τοῦτο δύναμιν καὶ ἐξουσίαν του με ἀνάλογον ἀποδευκτικὸν θαῦμα. Τί εἶπε, λοιπόν, ὁ Χριστός; «Κηρμίνισατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνεγείρω»¹⁸. Πολλὰ τέτοια λέγει, τὰ ὅποια εἰς τοὺς τότε ἀκούοντας δὲν ἦσαν φανερά, εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα, ὅμως, ὅποτε θὰ ἐπραγματοποιούντο, θὰ ἐγίνοντο φανερά. Διὰ τὴν, ὅμως, πράττει τοῦτο; Διὰ

17. Ματθ. 16, 4.

18. Ἰωάν. 2, 18.

νά φανερωθούν τὰ μετὰ ταῦτα, τὰ ὁποῖα ὡς Θεὸς προεῖδε καὶ προεφήτευσεν, ὅταν κατὰ τὸν καθωρισμένον χρόνον ἐκπληρωθῇ πλήρως καὶ ἡ προφητεία. Πράγμα, ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον ἔγινε καὶ μὲ τὴν προκειμένην προφητείαν.

Διότι, λέγει: «Ὅταν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, τότε ἐνεθυμήθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὴν Γραφὴν καὶ εἰς τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς»¹⁹. «Ὅταν, ὅμως, ἐλέγετο ἡ προφητεία, ἄλλοι μὲν διηρωτῶντο τί ἄραγε νὰ σημαίνει ὁ λόγος αὐτός, ἄλλοι δὲ ἀμφέβαλλον, λέγοντες: «Εἰς πεσσαράκοντα καὶ ἕξ ἔτη οἰκοδομήθη ὁ ναὸς αὐτός καὶ σὺ θὰ τὸν ἀνεγείρῃς εἰς τρεῖς ἡμέρας;»²⁰. Λέγοντες δὲ σαράντα ἕξ ἔτη, ἐννοοῦσαν τὴν δευτέραν ἀνοικοδόμησιν²¹. Διότι ἡ προηγουμένη ἀνοικοδόμησις ὠλοκληρώθη εἰς διάστημα εἰκοσιν ἐτῶν²².

γ'*. Διὰ τὴν, λοιπόν, τότε δὲν ἠρμήνευσε τὴν προφη-

19. Ἰωάν. 2, 22.

20. Ἰωάν. 2, 20.

21. Ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου. Κατὰ τὸν Ἰώσηπον ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτῆ τοῦ ναοῦ ἤρχισε τὸ ἔτος 20 - 12 π.Χ. καὶ ἐτελείωσε τὸ ἔτος 27 μ.Χ. Ἐπομένως τὸ Πάσχα, περὶ τοῦ ὁποῖου ἐδῶ ὁ λόγος, εἶναι πιθανῶς τὸ τοῦ ἔτους 28 μ.Χ.

22. Ἐννοεῖ τὴν μετὰ τὴν ἐκ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ἐπιστροφὴν (536) ἀνοικοδόμησιν τοῦ καταστραφέντος ὀπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος (587) ναοῦ, ἡ ὁποία διήρκεσε πράγματι εἰκοσιν ἔτη, ἦτοι ὀπὸ τὸ 536 ἕως τὸ 515 ἔτος π.Χ.

* Ἐν ἀρχῇ ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀναλῶει τὴν σημασίαν τῆς προφητείας τοῦ Κυρίου «Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον...» καὶ παρατηρεῖ ὅτι ἡ κατὰ τρόπον αἰνιγματικὸν ἐκτεθεῖσα αὐτῆ προφητεία ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία καὶ ἐπραγματοποιήθη βραδύτερον. Τὴν προφητείαν ἐξέφρασεν αἰνιγματικῶς, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐδέχοντο οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦτου, ὡς βραβεῖς καὶ κακόπιστοι. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἐνόησαν τὴν προφητείαν, μετὰ τὴν θεθεῖσαν εἰς αὐτοὺς χάριν τοῦ Ἁγίου

τείαν καὶ δὲν ἀπεκάλυψεν, ὅτι δὲν ὠμιλοῦσε περὶ αὐτοῦ τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ σώματός του, ἀργότερα δὲ ἀπεκάλυψε τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του. ὁ ἴδιος δὲ ὁ Χριστὸς ἐσιώπησε τελείως; Διὰ τὴν, λοιπόν, ἐσιώπῃ; Διότι δὲν θὰ ἐδέχοντο τὸν λόγον αὐτόν. Διότι, ἐάν οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐνοήσουν τὴν σημασίαν τῆς προφητείας, πολὺ περισσότερον οἱ ἄλλοι; Διότι, ὅταν, λέγει, ἀνέστη ὁ Ἰησοῦς ἐκ νεκρῶν, τότε ἐνεθυμήθησαν καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν λόγον καὶ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν». Διότι δύο ἦσαν τὰ κυρίως ἀπασχολοῦντα αὐτοὺς προηγουμένως, τὸ ἕνα ἡ Ἀνάστασις, τὸ ἄλλο καὶ μεγαλύτερον τοῦ πρώτου, ἐάν ὁ ἐντὸς αὐτοῦ κατοικῶν ἦτο Θεός. Αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ δύο ὑπνύθη, ὅταν εἶπε: «Κρημνίσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀνεγείρω αὐτόν». Πράγμα, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Παῦλος δὲν θεωρεῖ μικρὸν τεκμήριον Θεότητος, δι' αὐτὸ καὶ λέγει τὰ ἑξῆς: «Καὶ ἀπεδείχθη Υἱὸς Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἁγιωσύνης διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Διὰ τὴν, ὅμως, καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ καὶ παντοῦ αὐτὸ βίβει ὡς ἀποδεικτικὸν σημεῖον, λέγων, ἄλλοτε μὲν, «ὅταν ὑψωθῶ»²³ καὶ «Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου τότε θὰ γνωρίσετε ὅτι ἐγὼ εἶμαι»²⁴, ἄλλοτε δὲ, «Δὲν θὰ δοθῇ εἰς ἐσᾶς σημεῖον, εἰμὶ τὸ σημεῖον Ἰαννά»²⁵ καὶ ἐδῶ πάλιν «Εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀνεγείρω αὐτόν»; Διότι αὐτὸ ἦταν τὸ πλεόν κατάλληλον σημεῖον, διὰ νὰ φανε-

Πνεύματος. Ἐν τέλει ὁ θεῖος Χρυσόστομος συμβουλεύει τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἐπιθῶνται εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης καὶ νὰ ζοῦν ἠθικῶς. διὰ νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

23. Ρωμ. 1, 4.

24. Ἰωάν. 12, 32.

25. Ἰωάν. 8, 28.

ρώση ότι δεν ήταν απλώς άνθρωπος, τὸ ἱκανὸν νὰ ὑψώσῃ τὸ κατὰ τοῦ θανάτου τρόπαιον νίκης, τὸ δυνάμενον νὰ καταλύσῃ τὴν μακροχρόνιον τυραννίαν του καὶ τὸν σκληρὸν πόλεμον τόσον γρήγορα. Δι' αὐτὸ λέγει: «Τότε θὰ γνωρίσετε»²⁶. «Τότε». Πότε; «Όταν, ἀφοῦ ἀναστηθῶ, προσελκύσω κοντά μου τὴν Οἰκουμένην, τότε θὰ καταλάβετε, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἐπραγματοποιούσα ὡς Θεὸς καὶ γνήσιος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ τιμωρηθῇ ἡ ὕβρις, ἢ προσγενομένη εἰς τὸν Πατέρα»²⁷. Διατί, ὁμως, δὲν εἶπε καὶ ποῖαν σημεῖον ὑπῆρχε ἀνάγκη διὰ νὰ παύσῃ τὸ κακῶς γινόμενον, ἀλλ' ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ σημεῖον; Διότι ἐκεῖνο μὲν θὰ τοὺς ἐξώργιζε περισσότερο, αὐτὴ δὲ ἡ δοθεῖσα ἐδῶ ὑπόσχεσις μᾶλλον τοὺς κατέπληξεν. Ἄλλ' ὁμως τίποτε σχετικὸν μὲ αὐτὸ δὲν εἶπαν. Καὶ διότι ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ὅτι ἔλεγε ἀναξιόπιστον καὶ ἀπίθανον πρᾶγμα καὶ δὲν ἠνεύχοντο οὔτε νὰ τὸν ἐρωτήσουν, ἀλλ' ὡς κἀν ἀδύνατον τὸ προσπέρασαν καὶ τὸ ἀγνόησαν. Ἐάν, πάντως, ἦσαν ἄνθρωποι συνετοί, ἔν καὶ τοὺς ἐφάνη ἀναξιόπιστον ὅταν ἀργότερα ἐπραγματοποιήσῃ τὰ πολλὰ θαύματα, θὰ τὸν ἐπληροίαζαν καὶ θὰ τὸν ἐρωτοῦσαν σχετικῶς, θὰ ζητοῦσαν ἔστω καὶ ἐκ τῶν

26. Ὁλίγον ἀνατέρω ἔχει τὸν τύπον «Τότε γνώσεσθε». Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι χρησιμοποιοῖ μὲ κάποιαν ἐλευθερίαν τὰ χωρία, ἐδῶ ὁ τύπος «Τότε εἰσεσθε» ἐναρμονίζεται καλλίτερα μὲ τὴν ἀμέσως προηγουμένην πρότασιν. Δόναται νὰ ἀποδοθῇ, σύμφωνα μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος «εἰσεῖν», ὡς ἔξης: «Όταν θὰ ἀναστηθῶ, μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας παραμονῆς εἰς τὸν τάφον, τότε θὰ σκεφθῆτε ἐν πρός ἐμὲ τὰ γεγονότα, τότε θὰ θυμηθῆτε τὰ λόγια μου καὶ θὰ καταλάβετε ποῖος ἦμουν ἐγὼ, πού ἐπραξα ἐπὶ γῆς καὶ εἶπα ἕνα αὐτά, «Τότε εἰσεσθε» (Ἰωάν. 8, 28).

27. Ἡ προσγενομένη διὰ τῆς ἐκ φιλαυτίας καὶ ἐγαίσημοῦ παρakoῆς καὶ παραθέσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς διὰ τῆς θυσίας του ἱκανοποίησε πλήρως τὴν θεῖαν δικαιοσύνην καὶ ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον καὶ πάλιν φίλον καὶ υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

ὕστερον νὰ λύσουν τὴν ἀπορίαν των. Ἄλλὰ καθὼς ἦσαν ἀνόητοι, ἄλλα μὲν δὲν ἐπρόσεχαν καθόλου, ἄλλα δὲ τὰ παρακαλοῦθουσαν μὲ κακὴν καὶ βολίαν διάθεσιν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ὠμιλοῦσε κατὰ τρόπον αἰνιγματικόν.

Ἄλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι τοῦτο: Πῶς οἱ μαθηταὶ δὲν ἐγνώριζαν ὅτι ἔπρεπεν ὁ Κύριος νὰ ἀναστηθῇ ἐκ νεκρῶν; Διότι δὲν εἶχαν ἀκόμη ἀξιωθῆ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δι' αὐτὸ καὶ, συνεχῶς ἀκούοντες τοὺς περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου λόγους, τίποτε δὲν ἐκατάλαθαν, ἀλλ' ἐσκέπτοντο καὶ διηρωτῶντο, τί ἔπραξε νὰ σημαίνῃ αὐτό. Καὶ διότι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἦταν πρᾶγμα πολὺ ἀσύνηθες καὶ παράδοξον, τὸ νὰ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ ἀνασταίνῃ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ τὸν ἀνασταίνῃ τοιοῦτοτρόπως. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Πέτρος ἐπετιμήθη, ἐπειδὴ, χωρὶς τίποτε νὰ γνωρίζῃ περὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἔλεγεν: «Ἰλεῶς σοι»²⁸. Καὶ οὔτε ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψεν αὐτὸ σαφῶς εἰς τοὺς μαθητὰς του, προτοῦ συμβῆ τὸ γεγονός, διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν ἐξ ἀρχῆς καὶ κλονισθῇ ἀνεπανορθῶτως ἡ εἰς Αὐτὸν πίστις των, δυσπιστοῦντες καὶ ἀμφιβάλλοντες ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι τὸ λεγόμενον ἦταν πολὺ παράδοξον καὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη γνωρίσει καλὰ ποῖος εἶναι Αὐτός, πού εἶχαν ἐνώπιόν των. Διότι αὐτὰ, πού ἀποδεικνύονται σαφῶς ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πρᾶγματα, κανεὶς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀμφισβητήσῃ, αὐτὰ, ὁμως, πού λέγονται μὲ λόγους, εἶναι φυσικὸν μερικὸι νὰ ἀμφισβητοῦν. Δι' αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς ἔφησε τὸν λόγον αὐτὸν συγκεκαλυμμένον. Ὅταν δὲ διὰ τῆς δοκιμασίας ἐπραγματοποιήσῃ τὰ λεχθέντα, τότε ἀκριθῶς ἔδωκε καὶ τὴν δύναμιν τῆς καταναήσεως τῶν

28. Ματθ. 16, 22. Τὸ νόημα τῆς φράσεως εἶναι: Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ ἀπὸ αὐτοῦ. Τὸν ἀπέτρεπεν ἀπὸ τὸ πάθος, δι' αὐτὸ καὶ ἐπετιμήθη ὁ Πέτρος ἀπὸ τὸν Χριστόν.

λόγων και τόσην χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε ὅλα μαζί νά τά ἀντιληφθοῦν. Διότι λέγει· «Ἐκεῖνος»²⁹ θά σᾶς ὑπενθυμίῃ ὅλα»³⁰.

Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἰς μίαν νύκτα μόνον ἀπέβαλαν τόν πρὸς Αὐτόν σεβασμόν καί ἔφυγαν καί ἔλεγαν ὅτι δέν ἤθελαν οὔτε νά τόν ἴθουν, διόλου θέβαια δέν θά ἐμνημόνευαν τά καθ' ἑλὴν τήν διάρκειαν τῆς μετ' Αὐτοῦ ἐπικοινωνίας λεχθέντα καί πραχθέντα, ἂν δέν ἐτύχχαναν τῆς πλουσίως χορηγηθείσης χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί ἐάν ἐπρόκειτο, λέγει, νά πληροφορηθοῦν αὐτά ἀπό τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ποῖα ἀνάγκη ὑπῆρχε νά συναναστραφοῦν τόν Χριστόν, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο νά μὴ ἐνοήσουν τὰ λεγόμενά του; Διότι δέν ἐδίδασκε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ἀπλῶς τοὺς ὑπενθύμιζε ἐκεῖνα, τὰ ὅποια προηγήθει ὁ Χριστὸς τοὺς εἶπεν. Δέν συντελεῖ δὲ ὀλίγον εἰς τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐπαναφορά εἰς τὴν μνήμην τῶν πρὸς αὐτοῦς λεχθέντων. Διότι ἀπὸ τὸν Θεόν τοὺς ἐδόθη κατ' ἀρχάς ἡ τόσον πλουσία καί ἀφθονος χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔπειτα, ὅμως, διὰ τῆς ἀρετῆς τῶν ἐκράτησαν τὴν δοθεῖσαν αὐτὴν δωρεάν. Διότι ἐπέδειξαν θῖον λαμπρόν καί μεγάλην σύνεσιν καί κατέβαλαν πολλοὺς κόπους καί περιεφρόνησαν μὲν τὴν παροῦσαν ζωὴν, δέν ἔδωσαν δὲ καμμίαν σημασίαν εἰς τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ἀνώτεροι ὄλων αὐτῶν καί σάν ἐλεύθεροι ἀετοί, ποῦ πετοῦν ὑψηλά, μὲ τὰ ἔργα τοὺς ἐπέταξαν πρὸς αὐτόν τὸν οὐρανὸν καί δι' αὐτῶν ἐκέρδισαν τὴν ἀνέκφραστον χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Αὐτούς, λοιπόν, πρέπει καί ἡμεῖς νά μιμηθῶμε καί νά μὴ σθῆσωμε τὰς λαμπάδας τοῦ θείου φωτισμοῦ, ἀλλὰ νά τὰς διατηρήσωμεν διὰ τῆς ἐλεημοσύνης σκτινο-

29. Ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

30. Ἰωάν. 14, 26.

βολούσας. Αὐτοῦ τοῦ πυρός τὸ φῶς τοιοῦτοτρόπως διατηρεῖται. Ἄς συγκεντρώσωμεν, λοιπόν, τὸ ἔλαιον εἰς ἀγγεῖα, ὅσον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. Διότι δέν εἶναι δυνατόν νά προμηθευθῶμεν αὐτό, στὰν ἀπέλωμεν ἐκεῖ, οὔτε ἠμποροῦμε νά λάβωμεν αὐτό ἀπὸ ἀλλοῦ, παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ χεῖρ τῶν πτωχῶν. Ἄς συλλέξωμεν, λοιπόν, ἤδη ἀπ' ἐδῶ ἀφθονον ἔλαιον, ἐάν θέβαια θέλωμεν νά εἰσελθῶμεν μαζί μὲ τὸν νυμφίον. Διότι, διαφορετικὰ, θά μείνωμεν κατ' ἀνάγκην ἔξω τοῦ νυμφῶνος. Διότι εἶναι ἀδύνατον, τελείως ἀδύνατον, νά περάσωμεν τὰ πύργυρα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ χωρὶς τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, ἔστω καί ἂν μύρια ἄλλα ἀγαθὰ ἐπιτύχωμεν εἰς τὴν ζωὴν μας. Δι' αὐτό ἀκριβῶς ἄς ασκῶμεν μεγάλως τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, ὥστε νά ἀπολαύσωμεν τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νά ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καί τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καί τὸ κράτος πάντοτε, καί τώρα καί πάντοτε, καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ' (24)
(Ίωάν. β', 23-γ', 4)

«Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν» (Ίωάν. 2, 23).

α'*. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔζησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, ἄλλοι μὲν ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς τὴν πλάνην, ἄλλοι δὲ συνεκρατοῦντο εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν μερικοὶ, ἀφοῦ δι' ὀλίγον συνεκρατοῦντο εἰς αὐτήν, ἔπειτα πάλιν ἀπεμακρύνοντο αὐτῆς. Αὐτοὺς ἀκριθῶς καὶ ὁ Χριστὸς ὑπαινισσόμενος, τοὺς παρέθελε¹ πρὸς σπέρματα, τὰ ὅποια δὲν ἔπεσαν εἰς τὸ θῆθος τοῦ ἐδάφους,

* Ἄλλοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν, παρακινήθεντες εἰς ταῦτο ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του, ἄλλοι ἐπίστευσαν, παρακινήθεντες ἀπὸ τὰ θαύματα. Οἱ πρῶτοι ἦσαν πιστότεροι καὶ γνησιώτεροι τῶν δευτέρων, οἱ ὅποιοι «παχύτεροι» καθὼς ἦσαν ἐπιζητούντων θαύματα γεγονότα διὰ τὴν πίστευσαν. Εἰς τοὺς τελευταίους αὐτοὺς ὁ Χριστὸς κοῦκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν». Ἀκολουθῶς, ἐκθέτει τὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Νικοδήμου, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπισκεψίαν του αὐτὴν ἐπραγματοποίησε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, διότι ἐφοθεῖτο νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησιν τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας. Εἰς τὴν δευτέραν παράγραφον ὁ ἱερός Χρυσόστομος παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Νικόδημος μὲ ὅσα ἔλεγεν ἐφιμειτο ὅτι τὸν Χριστὸν ἐθεώρει φιλὸν ἄνθρωπον. Ὁ Χριστὸς δὲν τὸν ἐπέπληξε δι' αὐτὸ ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς του ἦτο νὰ δείξῃ εἰς τὸν Νικόδημον, ὅτι δὲν ἦτο ἀντιθέτος πρὸς τὸν Πατέρα, πρᾶγμα διὰ τὴν ὁποῖον κατηγορεῖτο. Αὐτὸ προεῖχε.
1. Εἰς τὴν γνωστὴν παραβολὴν τοῦ Σπορέως.

ἀλλ' εἶχαν τὰς ρίζας τῶν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Αὐτοὶ, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καταστρέφονται πολὺ γρήγορα. Αὐτοὺς μᾶς παρουσίασεν ἐδῶ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια: «Καὶ ἐνῶ ἦτο ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θλέποντες αὐτοῦ τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἔκαμνε. Αὐτὸς δὲ δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτούς»². Αὐτοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ἦσαν ἀκριθέστεροι, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίστευσαν εἰς Αὐτὸν μόνον παρακινούμενοι ἀπὸ τὰ θαύματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν. Διότι ἄλλους μὲν, οἱ ὅποιοι ἦσαν παχύτεροι εἰς τὴν σκέψιν, τοὺς προσεῖλκυον τὰ θαύματα, ἄλλους δὲ, οἱ ὅποιοι ἦσαν λογικώτεροι, τοὺς προσεῖλκυον αἱ προφητεῖαι τοῦ Κυρίου καὶ αἱ διδασκαλαί.

Ὅσοι, λοιπὸν, ἐγιναν μαθηταὶ του, παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν, αὐτοὶ ἦσαν σταθερότεροι ἀπὸ τοὺς πιστεύσαντας ἐξ αἰτίας τῶν θαυμάτων. Αὐτοὺς καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάριζε, διὰ τῶν ἐξῆς: «Μακάριοι ὅσοι δὲν εἶδον καὶ ἐπίστευσαν»³. Ἄλλ' ὅτι αὐτοὶ δὲν ἦσαν μεταξὺ τῶν γνησίων μαθητῶν του, φανερῶν καὶ ἡ συνέχεια: «Διότι αὐτὸς, λέγει, ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτούς». Διατί; «Διότι ἐγνώριζεν ὅλους καὶ διότι δὲν εἶχεν ἀνάγκην διὰ τὴν μαρτυρήσῃ κάποιος περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐγνώριζε τί ἦτο ἐντός τοῦ ἀνθρώπου»⁴. Αὐτὸ δὲ σημαίνει τὸ ἐξῆς: «Δὲν ἐδίδε σημασίαν εἰς τὰ ἀπ' ἐξω ἀκουόμενα λόγια, ἐφ' ὅσον ἐγνώριζε καλὰ αὐτὲς τὴς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἦταν μέσα εἰς τὴν σκέψιν των. Καὶ γνωρίζων καλὰ τὸν πρόσκαιρον ἐνθουσιασμόν τους, δὲν τοὺς ἐθεώρει μαθητὰς

2. Ἰωάν. 2, 23 καὶ 24.
3. Ἰωάν. 20, 29.
4. Ἰωάν. 2, 24 καὶ 25.

του σταθερούς και ώλοκληρωμένους, δέν ένεπιστεύετο εις αυτούς δλην τήν διδασκαλίαν του, όπως εις εκείνους, οι οποίοι είχαν ήδη γίνει ασφαλώς πιστοι μαθηταί του». 'Η γνώσις δέ τών καρδιών τών ανθρώπων είναι τοῦ Θεοῦ μόνον, ὁ ὁποῖος καὶ μόνος ἔπλασε τὰς καρδίας αὐτῶν⁵. Διότι λέγει· «Σὺ γνωρίζεις καὶ κανεὶς ἄλλος τὰς καρδίας»⁶. Δέν ἐχρειάζετο μάρτυρας, διὰ νὰ μάθῃ τὴν σκέψιν τῶν πλοσμάτων του, δι' αὐτὸ καὶ δέν ἐνεπιστεύετο τὸν πρόσκαιρον ἐνθουσιασμόν τους. Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι, χωρὶς νὰ γνωρίζουν, οὔτε τὰ παρόντα, οὔτε τὰ μέλλοντα, πολλές φορές καὶ εἰς τοὺς κακῶς διακευμένους καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μετ' ὀλίγον θὰ τοὺς ἐγκαταλείψουν καὶ λέγουν καὶ παραδίδουν τὰ πάντα, χωρὶς καμμίαν ἐπιφύλαξιν. Ὁ Χριστὸς, ὅμως, δέν ἐνεργεῖ παρομοίως. Διότι γνωρίζει τὰ μυστικά των καὶ τὰ γνωρίζει ὅλα μὲ κάθε ἀκριβείαν.

Τέτοιοι ὑπάρχουν καὶ σήμερον πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μὲν τὸ ὄνομα τῆς πίστεώς των, εἰς τὴν πραγματικότητα, ὅμως, εἶναι εὐπίστοι καὶ ἀσταθεῖς. Δι' αὐτὸ, οὔτε σήμερον ὁ Χριστὸς ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ τὰ περισσότερα ἀποκρύπτει. Ὅπως, δηλαδὴ, κάμνομεν ἡμεῖς ὄχι μὲ τοὺς ἀπλῶς φίλους μας, ἀλλὰ μὲ τοὺς γνησίους καὶ σταθεροὺς φίλους μας, τοὺς ὁποῖους ἐμπιστευόμεθα ἀνεπιφυλάκτως, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Θεός. Ἄκουσε, λοιπόν, τί λέγει ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητάς του· «Δέν σὺς λέγω πλέον δούλους, διότι οἱ εἶσθε φίλοι μου»⁷. Ἀπὸ ποῦ καὶ διατί; «Διότι ὅλα, ὅσα ἤκουσα ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, σὺς τὰ ἀπεκάλυψας»⁸. Δι' αὐτὸ οὔτε εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι τοῦ ζητοῦσαν

5. Ψαλμ. 32, 15.

6. Γ' Βασιλ. 8, 39.

7. Ἰωάν. 15, 14 καὶ 15.

8. Ἰωάν. 15, 15.

ἔκτακτα σημεῖα, ἔβιθε, διότι τοῦ ζητοῦσαν τὰ σημεῖα μὲ σκοπὸν νὰ τὸν δοκιμάσουν. Ἄρα, λοιπόν, ἡ ἀπαιτησις νὰ δίδωνται θαύματα εἶναι γνώρισμα ἀσταθῶν περὶ τὴν πίστιν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι πρὸς δοκιμασίαν τὰ ἐζήτησαν καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον διὰ τὸν ἴδιον λόγον τὰ ζητοῦν. Διότι καὶ σήμερον ὑπάρχουν οἱ ζητούντες θαύματα καὶ λέγοντες· «Διατί δέν γίνονται καὶ σήμερον θαύματα»; Διότι, ἐάν εἶσαι πιστός, ὅπως πρέπει νὰ εἶσαι, καὶ ἀγαπᾷς τὸν Χριστὸν, ὅπως πρέπει νὰ τὸν ἀγαπᾷς, δέν ἔχεις ἀνάγκην θαυμάτων. Διότι αὐτὰ δίδονται διὰ τοὺς ἀπίστους. Πῶς, λοιπόν, λέγει, δέν ἐδόθησαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους; Κατ' ἀρχὴν ἐδόθησαν θαύματα εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐάν, ὅμως, ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας δέν τοὺς ἐδόθησαν, τοῦτο συνέθη, διότι δέν τὰ ἐζήτησαν, προκειμένου νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀπώτερον σκοπὸν νὰ ἐπιθεβαιώσουν περισσότερο τὴν κακίαν τους.

«Καὶ ἦτο κάποιος ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὀνομαζόμενος, ἀρχὼν τῶν Ἰουδαίων. Οὗτος ἦλθε πρὸς αὐτὸν διὰ νυκτός»⁹. Αὐτὸς καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ Εὐαγγελίου ἀναφέρεται ὡς ὑποστηρίζων τὸν Χριστὸν. Διότι λέγει· «Ὁ νόμος μας δέν κρίνει κανένα, ἐάν προηγουμένως δέν ἀκούσῃ»¹⁰. Μὲ τὴν παρατήρησίν του αὐτὴν δυσχεραστοῦνται καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· «Ἐρεῦνησε καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας δέν ἠγέρθη»¹¹. Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν Σταύρωσιν ἐφρόντισε πάρα πολὺ διὰ τὴν ταφήν τοῦ σώματος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ. Διότι ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς· «ἦλθε καὶ ὁ Νικόδημος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθει πρὸς τὸν Ἰησοῦν διὰ νυ-

9. Ἰωάν. 3, 1.

10. Ἰωάν. 7, 51.

11. Ἰωάν. 7, 52.

κτός, φέρων μίγμα μύρου και αλόης έως εκατόν λίτρας¹². Και ἐδῶ, λοιπόν, διέκειτο μὲν συμπαθῶς πρὸς τὸν Χριστὸν, ὄχι ὁμῶς ὅπως ἔπρεπε, οὔτε εἶχε περὶ Αὐτοῦ τὴν ἀρμόζουσαν ἰδέαν, ἀλλὰ κατείχετο ἀκόμη ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀδυναμίαν. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐπεσκέφθη νύκτα, φοβηθεὶς νὰ πράξῃ τοῦτο κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

Ἄλλ' ὁ φιλόανθρωπος Θεός, παρ' ὄλον τοῦτο, δὲν τὸν ἀπώθησε, οὔτε τὸν ἐπέπληξε, οὔτε τὸν ἐστέρησε τῆς διδασκαλίας του, ἀντιθέτως, μάλιστα, συνεζήτησε μαζί του μὲ πολλὴν ἐπιείκειαν καὶ τοῦ ἀπεκάλυψε πάρα πολὺ ὑψηλὰ διδάγματα, κατὰ τρόπον ἀνιγματικὸν θέθαια, ἀλλ' ὅπως ὅποτε προέθη εἰς ἀποκάλυψιν αὐτῶν, ἔστω καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου. Διότι ὁ Νικόδημος ἦταν πολὺ περισσότερο ἀξίος συγγνώμης ἀπὸ αὐτοῦς, πού τοῦ ζητοῦσαν τὰ ἴδια, παρακινούμενοι ἀπὸ κακίαν. Διότι ἐκεῖνοι μὲν οὔτε κἀν ἦσαν ἀξιολογίας, ἐνῶ αὐτός, παρ' ὄλον πού ἦταν ὁμοίως ὑπεύθυνος κατηγορίας, ἐν τούτοις ὄχι τόσοσιν μεγάλης. Πῶς, λοιπόν, ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀνέφερε κάτι τέτοιο περὶ αὐτοῦ; Εἶπε, θέθαια, εἰς ἄλλον τόπον, ὅτι «καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν» ἐξ αἰτίας ὁμῶς τῶν Ἰουδαίων δὲν ὁμολογοῦν αὐτόν, διὰ νὰ μὴ γίνουιν ἀποσυνάγωγοι¹³, ἐδῶ, ὁμῶς, ὑπηνίχθη τοῦτο σαφῶς μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ ὅτι τὸν ἐπεσκέφθη νύκτα. Τί, λοιπόν, εἶπεν αὐτός; «Ραθροί, ξεύρομεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἦλθε διδάσκαλος; διότι οὐδεὶς δύναται νὰ κάμνη τὰ σημεῖα ταῦτα, τὰ ὅποια οὐ κάμνει, ἐὰν δὲν εἶναι ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ»¹⁴.

θ'. Ἀκόμη πρὸς τὰ κάτω στρέφεται ὁ Νικόδημος,

12. Ἰωάν. 19, 39.
13. Ἰωάν. 12, 42.
14. Ἰωάν. 3, 2.

ἀκόμη τὸν θεωρεῖ ἄνθρωπον καὶ σὺν νὰ εἶναι ἀπλῶς προφήτης συζητεῖ μαζί του, τίποτε μεγάλο δὲν φαντάζεται ἀπὸ τὰ ἀποδεικτικά τῆς Θεότητός του σημεῖα. «Ξεύρομεν, λέγει, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἦλθε διδάσκαλος». Τί, λοιπόν, ἔρχεσαι νύκτα καὶ κρυφὰ πρὸς τὸν διδάσκοντα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ; Πρὸς Ἐκεῖνον, πού ἦλθεν ἀπ' ἐκεῖ; Διατί δὲν συζητεῖς μαζί του μὲ παρηγοίαν; Ἄλλ' οὔτε αὐτὸ τοῦ παρετήρησεν ὁ Ἰησοῦς, οὔτε τὸν ἐπέπληξε. Λέγει: «κάλαμον συντετριμμένον δὲν θὰ συντρίψῃ καὶ φυτὸν καπνίζον δὲν θὰ σῆσῃ»¹⁵. Καὶ ὁ ἴδιος πάλιν «δὲν θὰ φιλονικῆσῃ, λέγει, οὔτε θὰ κραυγάσῃ»¹⁶, καὶ πάλιν: «δὲν ἦλθα, διὰ νὰ κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσω τὸν κόσμον»¹⁷. «Οὐδεὶς δύναται νὰ κάμνη ταῦτα τὰ σημεῖα, ἐὰν δὲν εἶναι ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ». Ἐκεῖνος, λοιπόν, ἀκόμη ὁμιλοῦσεν ὅπως οἱ αἰρετικοί, διότι ἔλεγεν ὅτι, ὅσα ἔπραττε, τὰ ἔπραττε καθοδηγούμενος καὶ ἔχων ἀνάγκην τῆς βοήθειας ἄλλων. Τί, λοιπόν, εἶπεν ὁ Χριστός; Κύτταξε μὲ πόσῃν συγκρατάσασιν τοῦ συμπεριεφέρθη. Ἄφ' ἑνὸς μὲν δὲν τοῦ εἶπε «δὲν ἔχω ἀνάγκην τῆς βοήθειας ἄλλων», ἀλλὰ «πράττω τὰ πάντα μὲ ἐξουσίαν» καὶ διότι εἶμαι γνήσιος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχω τὴν ἴδιαν μὲ τὸν Πατέρα δύναμιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπέφυγε τοῦτο προηγουμένως, ἐπειδὴ ὁ ἀκούων δὲν διέκειτο συμπαθῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτήν.

Διότι αὐτὸ, ἀκριβῶς, τὸ ὅποσον λέγω πάντοτε, αὐτὸ θὰ εἰπῶ καὶ τώρα, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποσον προεἶχε διὰ τὸν Χριστὸν δὲν ἦταν τόσοσιν ἢ ἀποκάλυψις τῆς ἀξίας του, ὅσον ἢ πίστις ὅτι τίποτε ἀπολύτως δὲν ἔπραττε ἀντιθέτως πρὸς τὸν Πατέρα. Δι' αὐτὸ πολλὰς φορὰς εἰς τοὺς

15. Ματθ. 12, 20 καὶ Ἰσα. 42, 3.
16. Ματθ. 12, 19.
17. Ἰωάν. 12, 47.

λόγους του εμφανίζεται μέτριος, ἐνῶ εἰς τὰς πράξεις του δὲν εἶναι ἔτσι. Διότι ὅταν θαυματουργῆ, ἐνεργεῖ τὰ πάντα μὲ ἐξουσίαν, λέγων· «Θέλω καθαρῶσθεϊ»¹⁸. «Τὸ κοράσιον, ἐγείρου»¹⁹. «Ἐκτεινον τὴν χεῖρα»²⁰. «Ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι»²¹. Σιῶπα, πεφίμωσο»²². «Ἄρον τὸν κράθθατόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου»²³. «Σοὶ λέγω, τὸ πονηρὸν δαιμόνιον, ἐξελθε ἀπ' αὐτοῦ»²⁴. «Γενηθῆτω σοι ὡς θέλεις»²⁵. «Ἄν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε· ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρειαν ἔχει»²⁶. «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ»²⁷. «Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐ φονεύσεις. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐκτῆ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει»²⁸. «Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀγιεῖς ἀνθρώπων»²⁹. Καὶ παντοῦ θλέπομεν τὴν μεγάλην του αὐθεντίαν. Διότι εἰς μὲν τὰς πράξεις του δὲν θά ἤμποροῦσε νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς τίποτε καὶ νὰ ἐπιρρίψῃ ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην μομφὴν —πῶς ἄλλωστε; διότι ἐάν μὲν τὰ λεγόμενά του δὲν ἀπεδεικνύοντο ἀληθῆ καὶ δὲν συνέβαινον, ὅπως διέτασσε, θά ἠδύνατο νὰ ὑποστηρίξῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτοῦ, ὅτι τὰ διατασσόμενα ἦσαν φαντασιοκοπήματα, ὡς προερχόμενα ἀπὸ παραλογισμόν, ἐπειδὴ, ὅμως, ὅτι διέτασσε ἐπραγματοποιεῖτο, αὐτῇ

18. Μάρκ. 1, 41.
19. Μάρκ. 5, 41.
20. Ματθ. 12, 13.
21. Ματθ. 9, 5.
22. Μάρκ. 4, 39.
23. Μάρκ. 2, 11.
24. Μάρκ. 5, 8.
25. Ματθ. 15, 28.
26. Μάρκ. 11, 3.
27. Λουκ. 23, 43.
28. Ματθ. 5, 21 καὶ 22.
29. Ματθ. 4, 19.

αὐτῇ ἢ πραγματικότης τοῦς ἔκλεινε ἀσυζητητὴ καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των τὰ στόματα εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἤμποροῦν νὰ εἰποῦν τίποτε ἀπολύτως— εἰς δὲ τοὺς λόγους του ἤμποροῦσαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀναιδείας των νὰ ἀποδώσουν εἰς Αὐτὸν πολλὰς φορές παραλογισμόν.

Πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον συνέθῃ καὶ μὲ τὸν Νικόδημον ἐδῶ, φανερά μὲν καὶ ξεκάθαρα δὲν εἶπε τίποτε, μὲ τρόπον δὲ ἀνιγμιατικὸν τὸν ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὴν ταπεινότητα, μὲ τὸ νὰ τὸν διδάξῃ ὅτι εἶναι αὐτάρκης εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν θαυμάτων. Διότι τέλειον τὸν ἐγέννησεν ὁ Πατὴρ καὶ αὐτάρκη καὶ χωρὶς νὰ ἔχη τὴν παραμικρὰν ἀτέλειαν. Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν πῶς τὸ ἐπέτυχεν αὐτό. Εἶπεν ἐκεῖνος· «Ραθῆί, ξεύρομεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἤλθες διδάσκαλος καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ κάμνῃ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα σὺ κάμνεις, ἐάν δὲν εἶναι μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός». Ἐνόμισεν ὅτι εἶχεν εἰπῆ ὀμηλᾶς περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀληθείας, μὲ αὐτὰ τοῦ εἶπε. Τί, λοιπόν, ἀπήντησεν ὁ Χριστός; Τοῦ ἀπεκάλυψεν, ὅτι οὔτε εἰς τὰ πρόθυρα τῆς προσηκούσης γνώσεως δὲν ἐφθασεν, οὔτε εἰς τὰ προπύλαια δὲν ἐστάθη, ἀλλ' ἔξω ἀπὸ τὸ ἀνάκτορον πλανᾶται ἀκόμη καὶ αὐτός καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος θά ἤμποροῦσε νὰ ὑποστηρίξῃ παρόμοια καὶ δὲν ἐπλησίασε κἀν εἰς τὴν ἀληθῆ γνῶσιν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει περὶ τοῦ Μονογενοῦς αὐτὴν τὴν γνώμην. Τί τοῦ ἀπήντησε, λοιπόν; «Ἀληθῶς, ἀληθῶς, σοῦ λέγω, ὅτι, ἐάν δὲν γεννηθῆ κανεὶς ἄνωθεν, δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»³⁰, δηλαδὴ, «ἐάν σὺ δὲν γεννηθῆς ἄνωθεν καὶ παραλάβῃς τὴν ἀκρίθειαν τῶν δογμάτων, πλανᾶσαι κάπου ἔξω καὶ εἶσαι μακρὰν τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν».

Ἄλλὰ δὲν τοῦ ὠμίλησε μὲ τὴν σαφήνειαν. Ἐπὶ πλεόν, δὲν ἀπηυθύνθη πρὸς αὐτὸν φανερά, ἀλλ' ὠμίλη-

³⁰. Ἰωάν. 3, 3.

σεν άορίστως, διά νά κάμη τόν λόγον άνετον και αυνεπώς εύκολα άποδεκτόν. Είπε, δηλαδή: «Εάν κανεις δέν γεννηθή», τό όποϊον σημαίνει σχεδόν ότι, «είτε σύ, είτε όποιοσδήποτε άλλος, διατηρεί περί έμου παρομοίας άντιλήψεις, εύρίσκειται όπωσδήποτε έξω από την θασιλείαν». Έπειδή, εάν δέν έλεγεν αυτά, έν τη έπιθυμία του νά έκφράση αυτό άκριθώς, τότε ή άπάντησις πρός τά λεχθέντα δέν ήταν ή άρμόζουσα. Έάν, λοιπόν, ήκουον αυτά οί 'Ιουδαίοι, θα τόν έγκατέλειπον χλευάζοντας, ό Νικόδημος, όμως, και εις αυτό έδειξε την φιλομάθειάν του. Διότι δι' αυτό και ό Χριστός όμιλεί σέ πολλά μέση άσαφώς, διά νά κεντρίση τούς άκούοντας, ώστε νά προσέξουν ιδιαιτέρως την έρώτησιν και διά νά τούς κάμη περισσότερον προσεκτικούς. Διότι πολλές φορές αυτό, πού λέγεται μέ κάθε ασφήνεια, διαφεύγει εύκολα τής προσοχής του άκροατού, ένώ τό άσαφές τόν κάμνει περισσότερον περίεργον και σπουδαϊόν.

Αυτό δέ, πού λέγει, σημαίνει τό ακόλουθον: «Έάν δέν γεννηθής άνωθεν, εάν δέν μετάσχησ τής χάριτος του 'Αγίου Πνεύματος, διά του λουτρού τής παλιγγενεσίας, δέν ήμπορείς νά λάθης περί έμου την προσήκουσαν άντιληψιν» διότι αυτή ή άντιληψις (έννοεί πού έχεις τώρα) δέν είναι πνευματική, αλλά ψυχική»^{30α}. 'Αλλ' άποφεύγων νά τόν στενοχωρήση, δέν έίπε μέν τίποτε τέτοιο εις αυτόν, ό όποϊος έξέθεσε τά ιδικά του και όμιλησεν όσον ήμπορούσε, άνυψώνει δέ αυτόν, χωρίς καθόλου νά τό καταλάθη, εις την άνωτέραν γνώσιν, διά τών έξής: «Έάν δέν γεννηθή κανεις άνωθεν». Τό «άνωθεν» έδω, άλλοι μέν ισχυρίζονται, ότι σημαίνει «άπό τόν ούρανόν», άλλοι δέ «έξ άρχής». Διότι αυτός, ό όποϊος δέν έγεννήθη τοιουτοτρόπως δέν είναι δυνατόν νά Ιδῆ την Βασίλειαν του Θεού, έπε, δεικνύων έδω τόν έαυτόν του και καθι-

30α. Πρβλ. 'Ιακ. 3, 15.

στῶν φανερόν ότι δέν είναι τοῦτο μόνον τό θλεπόμενον, αλλά μᾶς χρειάζονται άλλα μάτια, διά νά ίδωμεν τόν Χριστόν.

Αυτά, άφοῦ ήκουσεν ό Νικόδημος, έίπε: «Πώς δύναται άνθρωπος νά γεννηθή, ένώ είναι γέρον;»³¹. Τόν άποκαλείς Ρ α θ θ³² και του λέγεις ότι έχει έλθει από τόν Θεόν και δέν δέχεται τά λεγόμενά του, άλλ' άπευθύνεις πρός τόν Διδάσκαλον την λέξιν αυτήν, ή όποία φέρει πολλήν άναστάτωσην και δημιουργεί πολλά προβλήματα; Διότι ή λέξις «πώς» έκφράζει άπορία, ή όποία δέν χαρακτηρίζει άνθρωπους πολύ σταθερούς εις την πίστιν, άνθρωπους, οι όποιοι άκόμη είναι δεμένοι μέ την γῆν³³. Διότι και ή Σάρρα³⁴ δι' αυτό έγέλασεν, έπειδή άκριθώς έίπε την λέξιν «πώς». Και άλλοι πολλοί έξέπεσαν από την πίστιν, έπειδή αυτό άκριθώς έζήτησαν.

γ'*. «Έτσι και οι αίρετικοί παραμένουν άμετακίνητοι εις την αίρεσίν των, έξ αίτίας του ότι έπιζητοῦν εις πολλά ζητήματα τό «πώς». "Άλλοι μέν λέγουν: «Πώς έσαρκώθη;», άλλοι δέ: «Πώς έγεννήθη;» και ύποθάλλ-

31. 'Ιωάν. 3, 4.

32. Σημαίνει: Διδάσκαλος. 'Απεδίδετο, ως τιμητικός τίτλος, κατά τούς χρόνους του Κυρίου, εις τούς άποφοίτους τών ραββινικών σχολών.

33. Τα διαφέροντα του κόσμου είναι πολύ ισχυρά άκόμη και τούς έμποδίζουν νά άνυψώσιν πνευματικάς.

34. 'Υπαίσισεται την όλιγοπιστίαν τής Σάρρας, τής συζύγου του 'Αβραάμ, ή όποία έγέλασε... έν έαυτήν, όταν έμαθεν ότι εις μεγάλην ηλικίαν θα άποκτήσῃ τέκνον (πρβλ. Γεν. 18, 9-15).

* Τό θέμα ήθικόν. 'Η περιέργεια πρέπει νά έχῃ μέτρον. Δέν πρέπει νά υπερβῆται τά όρια του δυνατού, διότι τότε καταναΐβησιν. 'Ο χριστιανός δέν πρέπει νά ζητή περιέργως νά μάθῃ τά υπερβαίνοντα τάς δυνάμεις του, όπως, πώς έγεννήθη ό Υίός εκ του Πατρός κ.ά. Πρέπει μάλλον νά προσπαθῇ πάντοτε νά ζῆ βίον

λουν εις ανεπίτρεπτον ἔλεγχον τὴν ἄπειραν ἐκείνην θεῖαν οὐσίαν μετὸν ἀσθενῆ τους λογισμῶν. Αὐτά, λοιπόν, ἔχοντες ὑπ' ὄψει μας, πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ἀκαιρον αὐτὴν πολυπραγμοσύνην. Διότι αὐτοὶ ποῦ ἀναζητοῦν αὐτά, οὔτε τὸ «πῶς» θὰ μάθουν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὁρθὴν πίστιν θὰ ἐκπέσουν. Δι' αὐτό, λοιπόν, καὶ αὐτὸς ἀπόρησε καὶ ἐζήτησε νὰ μάθῃ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως. Καὶ διότι ἀντελήφθη ἀσφαλῶς, ὅτι τὸ λεγόμενον ἀπηυθύνετο καὶ πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐθρουθίσθη καὶ τὸν κατέλαβεν Πιγγος καὶ εὐρέθη εἰς ἀμηχανίαν, διότι, ἐνῶ ἦλθε νὰ τὸν συναντήσῃ σάν ἄνθρωπον, ἤκουσε σπουδαιότερα ἀπ' ὅτι ἠμποροῦσε νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ ἀνθρώπου καὶ τὰ ὅποια κανεὶς ποτὲ δὲν ἤκουσε. Καὶ ἀνῆλθε μὲν κατ' ἀρχὴν πρὸς τὸ ὕψος τῶν λεγομένων, ἐσκοτίσθη. Ὁμως, καὶ δὲν ἐστάθη ἐκεῖ, ἀλλὰ περιεφέρετο παντοῦ συνεχῶς καὶ ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν πίστιν.

Δι' αὐτό καὶ ἐπέμενε νὰ παρασκευάζῃ τὸ ἀδύνατον, ὥστε νὰ τὸν διεγείρῃ εἰς σαφεστέραν διδασκαλίαν. Διότι λέγει: «Μήπως ἠμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ εἰσέλθῃ διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του καὶ νὰ γεννηθῇ»;³⁵ Βλέπετε πῶς λέγει κανεὶς πράγματα καταγέλαστα καὶ φαίνεται σάν νὰ εἶναι μεθυσμένος καὶ φλύαρος, ὅταν ἐμπιστεύεται εἰς τὴν ἰδικὴν του λογικὴν τὰ πνευματικὰ, ὅταν περιεργάζεται τὰ λεχθέντα παρὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ἰδικὴν του ἀντίληψιν καὶ δὲν δέχεται τὴν συγκατάθεσιν τῆς πίστεως; Ἄκουσε διὰ τὴν πνευματικὴν γέννησιν καὶ δὲν τὴν ἐνόησεν ὡς πνευματικὴν, ἀλλὰ κατέθεσε χαμηλά, εἰς τὴν εὐτέλειαν τοῦ σώματος τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἀποκάλυψιν καὶ ἐστήριξεν εἰς

καθαρόν καὶ νὰ ἀσκήσῃ εὐρέως τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης. Μετὰ τὰς σκέψεις αὐτὰς κλείεται ἡ ὁμιλία αὕτη.

35. Ἰωαν. 3, 4.

τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν τὴν τόσο μεγάλην ἐκείνην ἀλήθειαν. Δι' αὐτό καὶ πλάθει παραλογισμοὺς καὶ ἀπορίας καταγελάστους.

Δι' αὐτό ἀκριβῶς καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε ὅτι: «Ὁ ψυχικὸς ἄνθρωπος δὲν δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος»³⁶. Ἄλλ' ὅμως καὶ τότε διετήρησε τὸν σεβασμὸν του πρὸς τὸν Χριστόν. Διότι δὲν εἰρωνεύθη τὸν λόγον αὐτόν, ἀλλ' ἐσιώπησε, νομίζων τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον καὶ τελείως ἀκατόρθωτον. Διότι δύο ἦσαν τὰ ἀκατανόητα εἰς αὐτόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ αὐτοῦ τοῦ εἴδους γέννησις καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Διότι οὔτε κἀν τὸ ὄνομα τῆς Βασιλείας αὐτῆς εἶχεν ἀκουσθῆ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων μέχρι τότε, οὔτε εἶχε γίνῃ λόγος ποτὲ περὶ τῆς γεννήσεως αὐτῆς. Ἄλλ' ἐστάθη προηγουμένης εἰς τὸ πρῶτον, μετὰ τὸ ὅποιον μάλιστα κατετάραξε τὴν σκέψιν του.

Ἐχοντες λοιπόν, ὑπ' ὄψει μας ὅλα αὐτά, ἅς μὴ προσπαθῶμεν διὰ τῆς λογικῆς μας νὰ ἐνοήσωμεν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Θεόν. Ἄς μὴ θάλωμεν τὰ οὐράνια κάτω ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας λογικὴν ἀκολουθίαν, ἅς μὴ τὰ ὑποθάλωμεν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως, ἀλλ' ἅς τὰ σπεπτόμεθα ὅλα μετὰ εὐσέβειαν καὶ σεβασμὸν καὶ ἅς τὰ δεχώμεθα, ὅπως ἀκριβῶς τὰ εἶπαν αἱ Ἁγία Γραφαί. Διότι ὁ περίεργος καὶ πολυπράγμα, ἐνῶ δὲν κερδίζει τίποτε, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὸ ζητούμενον, θὰ ὑποσῆ καὶ τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν. Ἄκουσε ὅτι ἐγέννησε. Πίστευσε αὐτὸ ἀκριβῶς ποῦ ἄκουσε. Μὴ ζητῆς τὸ πῶς, οὔτε νὰ ἀρνηθῆς ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τὴν γέννησιν. Διότι αὐτὰ τὰ πράγματα φανερόνουν ἐσχάτην ἀγνωμοσύνην.

Διότι ἐὰν αὐτός, μόλις ἄκουσε περὶ γεννήσεως, ὅχι περὶ ἐκείνης τῆς ἀπορρήτου, ἀλλ' αὐτῆς τῆς διὰ τῆς

36. Α' Κορινθ. 2, 14.

χάριτος τοῦ Θεοῦ πνευματικῆς ἀναγεννήσεως, ἐσκοτίσθη καὶ ἀπόρησε, ἐπειδὴ τίποτε τὸ μέγα δὲν ἐφάντασθη, ἀλλ' ἐσκέφθη περὶ αὐτῆς κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον καὶ ὕλικόν, αὐτοὶ, οἱ ὅποιοι κατὰ τρόπον ἀνεπίτρεπτον πολυπραγμονοῦν καὶ περιεργάζονται ἐκείνην τὴν φρικωδεστάτην καὶ ὑπερβαίνουσαν πάντα λόγον καὶ νοῦν, πόσης τιμωρίας θὰ εἶναι ἀξιοί; Διότι τίποτε δὲν φέρει τόσον σκοτισμόν, ὅσον ὁ ἀνθρώπινος λογισμός, ὅταν λέγῃ τὰ πάντα, κινούμενος ἀπὸ γεώδεις σκέψεις καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ φωτίζεται ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι τὸ γεῶδες τῶν λογισμῶν ἔχει πολλὴν λάσπη. Δι' αὐτὸ ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ τὰ θεῖα νόματα, προκειμένου νὰ κάμωμεν τὸ καθαρὸν τοῦ λογισμοῦ νὰ πορεύεται πρὸς τὰ ἄνω καὶ νὰ ἀναμινύεται πρὸς τὰ ἀπ' ἐκεῖ κινούμενα ὑψηλὰ διδάγματα, ἀφοῦ προηγουμένως κατακαθίσει ἡ λάσπη του.

Αὐτὸ δὲ ἐπιτυγχάνεται, ὅταν ἔχωμεν εὐγνώμονα ψυχὴν καὶ ὅταν ζῶμεν ὀρθῶς. Διότι πράγματι εἶναι δυνατόν καὶ ἀπὸ διεφθαρμένην ζωὴν καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ ἀκαιρον πολυπραγμοσύνην, νὰ πάθῃ σκοτισμόν ἢ διάνοια. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Γάλα σὰς ἐπότισα καὶ ὄχι στερεάν τροφήν. Διότι δὲν ἠδύνασθε νὰ δεχθῆτε αὐτήν, ἀλλ' οὔτε τώρα ἀκόμη δύνασθε. Ἐπειδὴ ἀκόμη εἰσθε σαρκικοί. Διότι ἐνῶ εἶναι μεταξύ σας φθόνος καὶ ἔρις καὶ διχόνοια, δὲν εἰσθε σαρκικοί»³⁷. Ἐπίσης, καὶ εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη ἠμπορεῖ νὰ προσέξῃ κανεὶς ὅτι ὁ Παῦλος εἰς αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἀποδίδει τὰ πονηρὰ δόγματα. Διότι ἡ ἐμπασθῆς ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ἰδῇ κάτι τὸ μέγα καὶ γενναῖον, ἀλλὰ σάν ἄλλος ὀφθαλμός, ὁ ὅποιος θολώνεται ἀπὸ κάποιον θρωμίαν, χάνει

37. Α' Κορινθ. 3, 2 καὶ 3.

τὴν καθαρότητα τῆς ὁράσεως καὶ συνεπῶς ὀφίσταται τὴν χειρίστην τὴν φύλῳσιν. Ἄς καθαρῶσωμεν, λοιπόν, τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἄς τοὺς φωτίσωμεν μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως, ἄς μὴ σπείρωμεν ἐπάνω εἰς τὰ ἀγκάθια. Πόσον δὲ μεγάλο εἶναι τὸ πλῆθος τῶν ἀγκαθίων, γνωρίζετε, ἔστω καὶ ἂν ἡμεῖς δὲν λέγωμεν. Διότι, ἄλλωστε, ἀκούσατε πολλὰς φορές τὸν Χριστόν, ὁ ὅποιος μὲ τὸ ὄνομα τῶν ἀγκαθίων ὀνομάζει τὴν ἀγωνιώδη μέριμναν τῆς ζωῆς αὐτῆς καὶ τὴν ἀπάτην τοῦ πλοῦτου.

Καὶ δικαίως. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἀγκάθια εἶναι ἀκαρπα, ἔτσι καὶ αὐτά. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνα ξεσχίζουσι αὐτοὺς ποὺ τὰ πιάνουσι, ἔτσι καὶ αὐτά τὰ πάθῃ. Καὶ ὅπως ἐκεῖνα καίγονται εὐκόλα καὶ καταστρέφονται μὲ τὴν φωτιά καὶ εἶναι μισητὰ εἰς τὸν γεωργόν, ἔτσι καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Καὶ ὅπως μέσα εἰς τὰ ἀγκάθια κρύπτονται ἄγρια θηρία καὶ φίδια καὶ σκορπιοί, ἔτσι καὶ εἰς τὴν ἀπάτην τοῦ πλοῦτου. Ἄλλ' ἄς ἐμπιστευθῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸ πῦρ τοῦ Πνεύματος, διὰ νὰ ἐξολοθρευθῶμεν καὶ τὰ ἀγκάθια, διὰ νὰ ἀπομακρύνωμεν καὶ τὰ θηρία, διὰ νὰ προσφέρωμεν τὸ ἔδαφος καθαρὸν εἰς τὸν γεωργόν καὶ μετὰ τὸ ἐπιμελὲς καθήρισμα νὰ ποτίσωμεν τὸ ἔδαφος αὐτὸ μὲ τὰ πνευματικὰ νόματα. Ἄς φυτεύσωμεν τὴν κατακαρπον ἐλαίαν, τὸ ἡμερώτατον τοῦτο φυτὸν, τὸ ἀειθαλές, τὸ χρησιμοποιοῦμενον διὰ νὰ φωτίζῃ, τὸ θρεπτικόν, τὸ ὠφέλιμον διὰ τὴν υἰεῖαν. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔχει ἡ ἐλεημοσύνη, σάν ἄλλη σφραγίς, ἡ ὁποία περιφρουρεῖ καὶ ἀσφαλίζει αὐτὰ μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ τὴν ἔχουσι ἀποκτήσει. Αὐτὸ τὸ φυτὸν οὔτε ὁ θάνατος τὸ ξηραίνει, ἀλλὰ στέκει πάντοτε καὶ φωτίζει τὴν σκέψιν, τρέφει τὰ νεῦρα τῆς ψυχῆς, καθιστᾷ μεγαλύτεραν τὴν δύναμιν. Ἄν κατέχωμεν αὐτὴν συνεχῶς, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἴδωμεν μὲ παρρησίαν καὶ τὸν νυμφίον Χριστόν καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν νυμφῶνα, τὸν ὁποῖον εἶθε ὁλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν

χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ' (25)

(Ἰωάν. γ', 5)

Ἐπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Ἀμήν, ἀμήν λέγω σοι Ἐάν μή τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. 3, 5).

α'. Τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια καθημερινῶς μεταβαίνουν εἰς τοὺς διδασκάλους, καὶ δέχονται τὰ μαθήματα καὶ ἀποδίδουν εἰς τὴν πρόβον καὶ οὐδέποτε σταματοῦν αὐτὴν τὴν προσπάθειαν ἀποκτήσεως ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερων γνώσεων, ὑπάρχουν μάλιστα καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας καὶ τὰς νύκτας προσθέτουν εἰς τὰς ἡμέρας καὶ ὅλα αὐτὰ ἀναγκάζονται ἀπὸ σᾶς νὰ τὰ κάμνουν χάριν φθαρτῶν καὶ προσκαίρων πραγμάτων. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ σᾶς, τοὺς ὠρίμους ἀνθρώπους, τόσον πόνον, ὅσον ἀπαιτεῖτε σεῖς ἀπὸ τὰ παιδιὰ σας. Διότι σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ προσέχετε

* Ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ πιστεύῃ καὶ ὄχι ἀπιστεῖν νὰ ἐρωτᾷ. Ἰδοὺ μία ἀκαιρὸς ἐρώτησις: «Πῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀναγεννᾷ τὸν βαπτιζόμενον μέσα εἰς τὸ νερὸ;». Καὶ εἶναι ἀκαιρὸς ἡ ἐρώτησις αὕτη, διότι δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἀπάντησις, ὅπως δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὸν ἐρώτημα τῆς πραγματοποίησις ποικιλίας αἰσθητῶν φαινομένων. Τὸ γεγονός τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως δεχόμεθα καὶ πιστεύομεν ἀπλῶς, κατονοοῦμεν δὲ ὅταν βιοῦμεν αὐτό. Ὅπως ἄποτε, ὅμως, δὲν γνωρίζομεν πῶς συντελεῖται τὸ μυστήριον τοῦτο. Ἐδῶ ἀπλῶς καὶ εὐσεβῶς ὀφειλομεν νὰ πιστεύωμεν.

εις τὰ λεγόμενά μας δύο φορές τὴν ἑβδομάδα μόνον καὶ ὄχι καθημερινῶς. Καὶ κατ' αὐτὰς τὰς δύο ἡμέρας σὰς ἀπασχολοῦμεν ἐλάχιστα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κάμωμεν ἐλαφρὸν τὸν κόπον σας. Δι' αὐτὸ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μὲ προσοχὴν παρουσιάζομεν ἐνώπιόν σας τὰ ἐκτιθέμενα εἰς τὰς Γραφάς, ὥστε νὰ καταστήθῃ δυνατὸν νὰ λάβετε αὐτὰ μὲ εὐκολίαν καὶ νὰ ἐναποθέσετε εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς διανοίας σας. Καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ τὰ συγκρατῆτε ὅλα εἰς τὴν μνήμην σας, ὥστε νὰ ἠμπορῆτε νὰ τὰ ἀπαγγέλλετε μὲ κάθε ἀκρίβειαν, ἐκτὸς ἐὰν εἶναι κανεὶς πάρα πολὺ κοιμισμένος καὶ νωθρὸς καὶ ἀπροθυμότερος ἀπὸ μικρὸ παιδί.

Ἄλλ' ἄς συνεχίσωμεν πάλιν τὰ κατὰ τὴν προηγουμένην συνάντησίν μας λεχθέντα καὶ ἄς ἴδωμεν κατὰ ποῖον τρόπον, ἐνῶ ὁ Νικόδημος ἐξέπεσε καὶ ὠδήγησε τὸ λεχθὲν εἰς τὴν φυσικὴν γέννησιν καὶ εἶπεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς γέροντα νὰ γεννηθῇ «ἄνωθεν», ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως αὐτῆς, κατὰ τρόπον περισσύτερον σαφῆ, ὁ ὁποῖος παρουσίαζε μὲν καὶ πάλιν δυσκολίαν εἰς τὸν ψυχικῶς ἐρωτῶντα, ἦτο δὲ μὲν εἰς θέσιν νὰ ὑψώσῃ τὸν ἀκούοντα ἀπὸ τὴν ταπεινότητα. Τί, λοιπὸν, τοῦ εἶπεν; Ἄλλῃθως, ἀληθῶς, σοὺ λέγω, ὅτι, ἐὰν δὲν γεννηθῇ κανεὶς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ¹. Αὐτὸ δὲ τὸ ὁποῖον δηλοῖ τοῦτο, εἶναι τὸ ἀκόλουθον: «Ἐσὺ μὲν θεωρεῖς τοῦτο ἀδύνατον, ἐγώ, δὲ μὲν, θεωρῶ τοῦτο τόσον πολὺ εὐκατόρθωτον, ὅσον καὶ ἀναγκαῖον καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος σωτηρίας. Διότι τὰ ἀναγκαῖα, τὰ ἔκαμεν ὁ Θεὸς πάρα πολὺ εὐκόλα. Διότι ἢ μὲν γῆνιν γέννησις, ἢ κατὰ σάρκα, γίνεται ἀπὸ τὸ χῶμα, δι' αὐτὸ καὶ ἀποκλείεται αὐτὴ ἢ γέννησις ἀπὸ

1. Ἰωάν., 3, 5.

τὰ οὐράνια—διότι τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξύ οὐρανοῦ καὶ γῆς;—ἐκείνη δὲ πραγματοποιημένη τῇ βοηθείᾳ τοῦ Πνεύματος, ἀνοίγει εὐκόλα σὲ μᾶς τὰς ἀψίδας τοῦ οὐρανοῦ. Ἀκούσατε ὅσοι εἰσθε ἐκτὸς αὐτοῦ τοῦ φωτισμοῦ. Φριξάτε, στενάξατε, διότι εἶναι φοβερά ἢ ἀπειλή, φοβερά ἢ ἀπόφασις.

Δὲν εἶναι δυνατὸν, λέγει, ὁ μὴ γεννηθεὶς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Διότι φορεῖ τὸ ἔνδυμα τοῦ θανάτου, τὸ ἔνδυμα τῆς κατάρτας, τὸ ἔνδυμα τῆς φθορᾶς, δὲν ἔλασεν ἀκόμη τὸ δεσποτικὸν γνώρισμα, εἶναι ξένος καὶ ἐχθρὸς, δὲν ἔχει τὴν βασιλικὴν συμφωνίαν. «Ἐάν, λέγει, δὲν γεννηθῇ κανεὶς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Ἄλλ' ὁ Νικόδημος καὶ πάλιν δὲν ἀντελήφθη. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε χειρότερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμπιστευώμεθα τὰ πνευματικὰ εἰς τοὺς λογισμοὺς μας. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι, τὸ ὁποῖον δὲν ἀφήσε καὶ αὐτὸν νὰ σκεφθῇ κάτι τὸ μέγα καὶ ὕψηλον. Δι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ὀνομαζόμεθα πιστοί, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψος τῆς πίστεως, ἀφοῦ ἀφήσωμεν τὴν γῆνιν ἀσθένειαν τῶν λογισμῶν καὶ διὰ νὰ ἐμπιστευθῶμεν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ μας εἰς αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν. Πράγμα, τὸ ὁποῖον ἂν ἔπραττε καὶ ὁ Νικόδημος, δὲν θὰ τοῦ ἐφάνετο ἀπραγματοποιήτου.

Τί, λοιπὸν, εἶπεν ὁ Χριστός; Ἀφοῦ τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, τὴν γεῶδη καὶ εὐτελεῆ, καὶ ἀφοῦ τοῦ ἀπεκάλυψεν ὅτι δὲν τοῦ ὠμιλοῦσε περὶ αὐτῆς τῆς γεννήσεως, τοῦ εἶπε τὴν ἀνωτέρω φράσιν, ἦτοι: ἐὰν δὲν γεννηθῇ κανεὶς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ δὲ τοῦ τὰ εἶπεν ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ τὸν προσελκύσῃ μὲ τὸν φόβον τῆς ἀπειλῆς πρὸς τὴν πίστιν καὶ διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ μὴ νομίζῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀδύνατον καὶ διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν σκέψιν του ἀπὸ

τήν σαρκικήν γέννησιν. Δι' ἄλλην γέννησιν ὀμιλῶ, λέγει, Νικόδημε, διατί κατεθάξεις τὸν λόγον εἰς τὴν γῆν; Διατί θάξεις κάτω ἀπ' ὅτῃν ἀνάγκην τῆς φύσεως τὸ γεγονός αὐτό; Ἡ γέννησις αὐτῆ εἶναι ἀνωτέρα καὶ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τῶν πόνους τῆς φυσικῆς γεννήσεως, δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς ἑσᾶς. Διότι γέννησις θέβαια λέγεται καὶ αὐτῆ, ἀλλὰ μόνον κατ' ὄνομα συμφωνεῖ μετ' ἐκείνην, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητά διαφέρει τελείως αὐτῆς. Ἀπομάκρυνε τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν κοινήν συνήθειαν. Ἄλλου εἶδους τοκετὸν εἰσάγω εἰς τὸν κόσμον. Θέλω κατ' ἄλλον τρόπον νὰ γενῶνται οἱ ἄνθρωποι. Ἦλθα, διὰ νὰ φέρω ἕξον τρόπον δημιουργίας. Ἐπλάσα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ γῆν καὶ ὕδωρ. Δὲν ἔγινεν, ὁμοίως, χρῆσιμον τὸ πλάσμα, ἀλλὰ διεστράφη τὸ σκεῦος. Δὲν ἐπιθυμῶ, λοιπόν, πλεόν νὰ πλάσω ἀπὸ γῆν καὶ ὕδωρ, ἀλλ' ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος.

Ἐάν δὲ κανεὶς ἐρωτήσῃ: «Πῶς ἠμπορεῖ νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὸ ὕδωρ;» θὰ ἐρωτήσω καὶ ἐγὼ «Πῶς προῆλθεν ἀπὸ τὴν γῆν; Διότι πῶς ὁ πηλὸς διεμοιράσθη εἰς διάφορα μέρη; Πῶς συνέθη νὰ εἶναι ἡ μὲν θασικὴ ὕλη μονοειδῆς —διότι μόνον γῆ ὑπῆρχε—, τὰ δὲ ἐξ αὐτῆς προελθόντα ποικίλα καὶ παντὸς εἶδους; Ἀπὸ τοῦ προῆλθον τὰ ὀστά, τὰ νεῦρα, αἱ ἀρτηρίαι, οἱ φλέβες; Ἀπὸ τοῦ προῆλθον οἱ λεπτεῖς μεμβράνες, τὰ ὄργανικὰ ἀγγεῖα, οἱ χόνδροι, οἱ χιτῶνες², τὸ ἥπαρ, ἡ σπλήν, ἡ καρδιά; Πῶς ἐσχηματίσθη τὸ δέρμα, τὸ αἷμα, τὸ φλέγμα, ἡ χολή; Πῶς πραγματοποιοῦνται αἱ τόσαι πολλαὶ ἐnergεῖαι; Πῶς προῆλθον τὰ ποικίλα χρώματα; Διότι αὐτὰ δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν γῆν, οὔτε ἀπὸ τὸν πηλόν. Πῶς θλασάται ἡ γῆ, δεχομένη τοὺς σπόρους, ἢ δὲ σάρ-

2. Περιθλήματα ὀργάνων τοῦ σώματος, ὡς ὁ ἀμφιθλιτροειδῆς χιτῶν τῶν ὀφθαλμῶν κ.λπ.

κα, δεχομένη ὁμοίως σπόρους, καταστρέφει αὐτοὺς καὶ τοὺς σαπίζει; Πῶς ἡ γῆ τρέφει τοὺς καρπούς, ποῦ σπείρονται εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς, ἢ δὲ σάρκα τρέφεται ἀπὸ αὐτοὺς, δὲν τρέφει αὐτούς; Ὅπως ἡ γῆ, ἡ ὁποία δέχεται τὸ ὕδωρ καὶ τὸ μεταβάλλει εἰς οἶνον. Ἡ σάρκα, ὁμοίως, ἡ ὁποία δέχεται πολλὰς φορὰς οἶνον, τὸν μεταβάλλει εἰς ὕδωρ. Ἀπὸ τοῦ γίνεται φανερόν ὅτι θλα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν γῆν, ἡ ὁποία κατὰ τὰ λεχθέντα ἐνεργεῖ ἀντιθέτως πρὸς τὸ σῶμα;»

Μὲ τὴν λογικὴν μὲν δὲν ἠμπορῶ νὰ δώσω ἐξηγήσιν, μὲ τὴν πίστιν δὲ μόνον δέχομαι αὐτὰ. Ἐάν, λοιπόν, αὐτὰ, ποῦ γίνονται καθημερινῶς καὶ ψηλαφῶνται, χρειάζονται τὴν πίστιν, πολὺ περισσότερον τὰ πνευματικώτερα καὶ μυστικώτερα ἀπὸ αὐτὰ. Διότι ὅπως ἀκριθῶς ἡ ἀφυχοσ γῆ, ἡ ἀκίνητος, ἐνεδυναμώθη μετ' ὃ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τόσα θαύματα προῆλθον ἐξ αὐτῆς, ἔτσι καὶ μετ' ὃ παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ ὕδωρ, θλα αὐτὰ τὰ παράδοξα καὶ ὑπερβαίνοντα κάθε λογικὴν πραγματοποιοῦνται.

Θ'*. Μή, λοιπόν, ἀπιστήσῃς, ἐπειδὴ δὲν βλέπεις αὐτὰ. Διότι οὔτε τὴν ψυχὴν βλέπεις, ἐν τούτοις πιστεύεις ὅτι ἔχεις ψυχὴν καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι κάτι διαφορετικόν ἀπὸ τὸ σῶμα. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς δὲν τὸν ἀνύψωσε μετ' αὐτὸ τὸ παράδειγμα, ἀλλὰ μετ' ἄλλο. Διότι ἡ ψυχὴ, ἂν καὶ εἰ-

* Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ὁ θεῖος Χρυσοστόμος ἐξηγεῖ τὴν συμβολικὴν σημασίαν τῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως κατὰ τὸ Βάπτισμα. Καὶ λέγει ὅτι διὰ μὲν τῆς καταδύσεως τοῦ βαπτιζομένου εἰς τὸ ὕδωρ εἰκονίζεται συμβολικῶς ἡ νέκρωσις καὶ ἡ ταφή τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, διὰ δὲ τῆς ἀναδύσεως ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ νέου ἀνθρώπου.

Εἰς τὴν τρίτην, τέλος, παράγραφον ὁ ἱερὸς Πατὴρ συμβουλεύει τοὺς χριστιανοὺς νὰ ζοῦν ζωὴν ἀξίαν τῆς ἐν οὐρανοῖς πατρὸς, ἀγαπῶντες καὶ παντοιοτρόπως περιβάλλοντες τοὺς πτωχοὺς.

να ασώματος, δὲν ἐχρησιμοποιήθη ὡς παράδειγμα δι' αὐτὸν ἀκριθῶς τὸν λόγον, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐκεῖνος ἀκῶμη ἐσκέπτετο ταπεινά. Τοῦ παρουσίασε δὲ ἄλλο παράδειγμα, τὸ ὁποῖον οὕτε κάποιαν ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν παχύτητα τῶν ὀλικῶν σωμάτων, οὕτε ἀνυψώθη εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀσωμάτων. Πράγμα, ποῦ ἀκριθῶς εἶναι ἡ κίνησις τοῦ ἀνέμου. Καὶ ἤρχισε κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπὸ τὰ λεπτότερα γήινα πράγματα, ὅπως οὐδέποτε ὕμνος παχύτερον τοῦ ἀνέμου. Διότι ὅπως ἀκριθῶς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ὡς στοιχεῖον ὑπέκειτο ἡ γῆ, τὸ πᾶν ὅμως συνετελέσθη ἀπὸ Αὐτὸν ποῦ ἐσχημάτιζε καὶ ἔδιδεν εἰς ὅλα μορφήν, ἔτσι καὶ τώρα ὑπόκειται μὲν ὡς στοιχεῖον τὸ ὕδωρ, τὸ πᾶν ὅμως πραγματοποιεῖται μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ τότε μὲν «ὁ ἄνθρωπος ἐγενεν εἰς ψυχὴν ζῶσαν»³, τώρα, ὅμως, «εἰς Πνεῦμα ζῶσποιοῦν»⁴.

Εἶναι δὲ μεγάλη ἡ διαφορά τῶν δύο αὐτῶν. Διότι ἡ μὲν ψυχὴ δὲν παρέχει καὶ εἰς ἄλλον τὸ ζῆν, τὸ δὲ Πνεῦμα δὲν ζῆ καθ' ἑαυτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους παρέχει τοῦτο. Κατ' αὐτὸν, λοιπὸν, τὸν τρόπον οἱ Ἀπόστολοι ἀνέστησαν καὶ νεκρούς. Καὶ τότε μὲν, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη, ἀφοῦ προηγουμένως ἐδημιουργήθη ἡ κτίσις, τώρα, ὅμως, ἀντιθέτως. Διότι πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς καινῆς κτίσεως δημιουργεῖται ὁ νέος ἄνθρωπος. Καὶ γεννᾶται, λοιπὸν, πρῶτος αὐτὸς καὶ κατόπιν μετασχηματίζεται ὁ κόσμος. Καὶ ὅπως ἀκριθῶς ὀλόκληρον τὸν ἐπλάσεν ἐξ ἀρχῆς, ἔτσι καὶ τώρα ὀλόκληρον τὸν δημιουργεῖ. Καὶ τότε μὲν εἶπε: «Ἄς κάμωμεν εἰς αὐτὸν θεοθῶν»⁵, τώρα,

3. Γεν. 2, 7.

4. Α' Κορινθ. 15, 45.

5. Γεν. 2, 18.

ὅμως, δὲν λέγει τίποτε τέτοιο. Διότι ἐκεῖνος, ποῦ ἔλαθε τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποῦ ἄλλου θεοθῶ θά ἔχη ἀνάγκη; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ποῖαν ἀνάγκη, λοιπὸν, ἔχει συμμαχίας;

Τότε ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ, τώρα τὸν ἤνωσε μὲ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Τότε διέταξε νὰ ἀρχώμεν τῶν ἰχθύων καὶ τῶν θηρίων, τώρα τὴν ἀρχὴν μας ἀνύψωσεν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Τότε μᾶς ἐβόλε νὰ ζῶμεν εἰς τὸν παράδεισον, τώρα, ὅμως, μᾶς ἀνοίξε τὸν οὐρανόν. Τότε ἐπλάσθη τὴν ἕκτην ἡμέραν, ἐπειδὴ ἔμελλε καὶ νὰ συμπληρωθῇ ἡ χρονικὴ περίοδος, τώρα δὲ ἡ νέα γέννησις πραγματοποιεῖται τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τότε ποῦ ἐδημιουργήθη καὶ τὸ φῶς. Εἶναι φανερόν ἀπ' ὅλα αὐτά, ὅτι τὰ τελούμενα ἡσαν πραγματοποιήσις ἄλλης ἀνωτέρας ζωῆς καὶ καταστάσεως πραγμάτων, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τέλος. Ἡ μὲν, λοιπὸν, προηγουμένη πλάσις ἐπραγματοποιήθη ἀπὸ γῆν, ἡ πλάσις τοῦ Ἀδάμ καὶ ἀπὸ πλευράν ἢ μετὰ ἀπὸ ἐκείνην, ἡ πλάσις τῆς γυναικὸς καὶ ἀπὸ σπέρμα ἢ μετ' αὐτήν, ἡ πλάσις τοῦ Ἀβελ, ἀλλ' ὅμως καμμία ἀπὸ αὐτὰς δὲν δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν, οὕτε νὰ παραστήσωμεν μὲ λόγον τὰ πραγματοποιηθέντα, μολοντί εἶναι πολὺ γήινα.

Πῶς, λοιπὸν, θά δυνηθῶμεν νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν νοσητὴν γέννησιν, τὴν συντελουμένην διὰ τοῦ Βαπτίσματος, τὴν πολὺ ὑψηλοτέραν τούτων καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ζητοῦνται λογικὰ ἐξηγήσεις τῆς θαυμαστῆς καὶ παραδόξου αὐτῆς λαχείας; Καθ' ὅσον καὶ οἱ ἄγγελοι παρευρίσκονται ἀπλῶς εἰς αὐτὴν τὴν γέννησιν. Ἄλλ' ὅμως, δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐξηγήσῃ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην διὰ τοῦ Βαπτίσματος πνευματικὴν γέννησιν. Διότι καὶ οἱ ἄγγελοι παρευρίσκονται, χωρὶς, ὅμως, νὰ κάμνουν τίποτε, ἀπλῶς καὶ μόνον παρατηροῦν τὰ γινόμενα. Ὁ

Πατήρ και ὁ Υἱὸς και τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πραγματοποιεῖ τὰ πάντα. Ἄς ἔχωμεν, λοιπόν, ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ Θεοῦ. Διότι εἶναι περισσότερο ἀκριβὴς ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας παρατήρησιν. Διότι ἡ παρατήρησις πολλὰς φορές κάνει και λάθος, ἐκείνη ὁμως εἶναι ἀδύνατον νὰ κάνῃ λάθος. Ἄς ἔχωμεν, λοιπόν, ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτήν. Διότι αὐτή, ἡ ὁποία ἔδωσε ὑπαρξιν εἰς τὰ μὴ ὄντα, θὰ εἶναι ἀξιόπιστος, ὅταν ὁμιλῇ και περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν.

Τὶ λέγει, λοιπόν, ἡ ἀπάντησις τοῦ Θεοῦ: "Ὅτι τὸ τελοῦμενον εἶναι γέννησις. Ἐάν δὲ κάποιος σοῦ εἰπῇ «Πῶς;» κλείσει του τὸ στόμα με τὴν ἀπάντησιν τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία εἶναι μεγίστη και σαφὴς ἀπόδειξις. Ἐάν δὲ κάποιος ἐρωτήσῃ «Διατί, λοιπόν, ἔχει χρησιμοποιηθῆ τὸ ὕδωρ;» θὰ ἐρωτησώμεν και ἡμεῖς: «Διατί, λοιπόν, ἡ γῆ ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὴν ἀρχὴν διὰ τὴν διάπλασιν τοῦ ἀνθρώπου; Ὅτι δὲ και χωρὶς τὴν γῆν ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι εἰς ὄλους φανερόν». Τίποτε, λοιπόν, μὴ περιεργάζεσαι. Ὅτι δὲ ἦτο ἀναγκαῖα και ἀπαραίτητος ἡ χρῆσις τοῦ ὕδατος, θὰ μάθῃς ἐκ τῶν ἐξῆς. Ὅταν κάποτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατέβῃε πρὸ τῆς δι' ὕδατος βαπτίσεως, ὁ Ἀπόστολος Πέτρος δὲν ἔμεινε μέχρις ἐκεῖνο, ἀλλ' ἀναγνωρίζων και τὴν εἰς τὸ ὕδωρ βάπτισιν ὡς ἀναγκαῖαν και ὄχι περιττήν, κύτταξε τί εἶπε: «Μήπως δύναται τις νὰ ἐμποδίσῃ τὸ ὕδωρ ὥστε νὰ μὴ βαπτισθοῦν οὗτοι, οἵτινες ἔλαβον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καθὼς και ἡμεῖς;»⁶. Ποῖα, λοιπόν, εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ ὕδατος; Και περὶ αὐτῆς, λοιπόν, τώρα, τῆς ἀνάγκης θὰ ὁμιλήσω και θὰ σὰς ἀποκαλύψω τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον.

6. Πράξ. 10, 47.

Διότι ὑπάρχουν και ἄλλοι ἀπόρητοι λόγοι τῆς καθιερώσεως πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἐγὼ θὰ σὰς ὁμιλήσω δι' ἕνα ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῶν. Ποῖος, λοιπόν, εἶναι αὐτός; Θεῖα σύμβολα τελοῦνται εἰς αὐτό, τάφος και νέκρωσις και ἀνάστασις και ζωὴ και ὅλα αὐτὰ γίνονται μαζί. Διότι σάν σὲ κάποιον τάφον, μόλις θυθίζομεν εἰς τὸ νερὸ τὰ κεφάλια μας, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος θάπτεται και κρύπτεται ὀλόκληρος μιά γιὰ πάντα, ἔπειτα πάλιν, μόλις ἡμεῖς τὰ ἀνορθώνομεν, ἀνέρχεται ὁ νέος ἄνθρωπος. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἶναι εὐκόλον εἰς ἡμᾶς νὰ θυθίσωμεν εἰς τὸ νερὸ τὰ κεφάλια μας και νὰ τὰ ἀνορθώσωμε πάλιν, καθ' ὅμοιον τρόπον εἶναι εὐκόλον εἰς τὸν Θεὸν νὰ θάψῃ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον και νὰ ἀνυψώσῃ τὸν νέον. Αὐτὸ δὲ γίνεται τρεῖς φορές, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ κατορθῶναι δύναμις Πατρὸς και Υἱοῦ και Ἁγίου Πνεύματος. Και ὅτι αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ἀπλήν εἰκασίαν, ἀκούσε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει: «Συνετάφημεν μαζί με αὐτὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον»⁷ και πάλιν: «Ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη»⁸ και πάλιν: «Σύμφυτοι ἐγίναμε κατὰ τὴν ὁμοίότητα τοῦ θανάτου αὐτοῦ»⁹.

Δὲν λέγεται δὲ μόνον τὸ Βάπτισμα Σταυρός, ἀλλὰ και ὁ Σταυρὸς Βάπτισμα. Διότι τὸ «Βάπτισμα, τὸ ὁποῖον ἐγὼ βαπτίζομαι, λέγει, θὰ βαπτισθῆτε»¹⁰ και πάλιν: «Βάπτισμα ἔχω νὰ βαπτισθῶ, τὸ ὁποῖον σεῖς δὲν γνωρίζετε»¹¹. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἡμεῖς εὐκόλα θυθίζομεν και ἀνορθώνομεν τὰ κεφάλια μας ἀπὸ τὸ νερὸ, ὅταν βαπτίζώμεθα, κατὰ παρόμοιον τρόπον και αὐτός,

7. Ρωμ. 6, 4.

8. Ρωμ. 6, 6.

9. Ρωμ. 6, 5.

10. Μάρκ. 10, 39 και Ματθ. 20, 22.

11. Λουκ. 12, 50.

εύκολα ἀφοῦ, ὅταν τὸ ἠθέλησεν, ἀπέθανεν, ἀνέστη, μάλ-
λον ὅμως καὶ πολὺ περισσότερον εύκολα, ἂν καὶ διὰ κά-
ποιον ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς λόγον, ὃ ὁποῖος κατ' οἰκονο-
μίαν Θεοῦ ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθῆ, ἀνέμενε πρὸς
τοῦτο τὰς τρεῖς ἡμέρας.

γ'. Ἀφοῦ, λοιπόν, κατηξιώθημεν τόσοσιν ὑψηλῶν μυστηρίων, ἃς ἐπιδειξώμεν θίον ἄξιον τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, ἃς ἐπιδειξώμεν πολιτείαν ἀρίστην. Ὅσοι δὲ δὲν ἠξιώθητε ἀκόμη αὐτῶν τῶν μυστηρίων, πρέπει νὰ πράττετε τὰ πάντα, ὥστε νὰ καταξιωθῆτε, διὰ νὰ γίνωμεν ὅλοι ἓνα σῶμα, διὰ νὰ εἴμεθα ὅλοι ἀδελφοί. Διότι ὅσον θὰ εἴμεθα ὡς πρὸς αὐτὸ χωρισμένοι, εἴτε πατέρας εἶναι αὐτὸς πρὸς τὸν ὁποῖον διαφέρομεν, εἴτε ἀδελφός, εἴτε ὁποιοσδήποτε ἄλλος συγγενής, δὲν εἶναι ἀκόμη γνήσιος καὶ ἀληθινός συγγενής, ἐφ' ὅσον εὐρίσκεται μακρὰν τῆς ἀνωθεν συγγενείας. Διότι ποῖον τὸ θῆλος ὅτι ἔχομεν τὴν αὐτὴν χοικὴν καταγωγὴν, ὅταν δὲν ἔχωμεν τὴν αὐτὴν πνευματικὴν καταγωγὴν καὶ συνεπῶς δὲν εἴμεθα πνευματικῶς ἠνωμένοι; Ποῖον δὲ τὸ κέρδος ἀπὸ τῆς στενῆς εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν συγγένειαν, ὅταν εἴμεθα ξένοι εἰς τὸν οὐρανόν; Διότι ὁ καταρχούμενος εἶναι ξένος πρὸς τὸν πιστόν. Διότι δὲν ἔχει τὴν ἴδιαν κεφαλὴν, δὲν ἔχει τὸν ἴδιον Πατέρα, δὲν ἔχει τὴν ἴδιαν Πόλιν, οὔτε τὴν αὐτὴν Τροφὴν, τὸ Ἐνδυμα, τὴν Τράπεζαν, τὴν Οἰκίαν, ἀλλὰ τὰ ἔχει ὅλα διαφορετικὰ.

Ἄλλα δι' αὐτὸν εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν, τὰ πάντα δι' ἐκείνον εὐρίσκονται εἰς τὸν οὐρανόν. Βασιλεὺς τοῦ πιστοῦ εἶναι ὁ Χριστός, τοῦ καταρχουμένου ἢ ἀμαρτίας καὶ ὁ διάσολος. Τρυφὴ διὰ τὸν πρῶτον εἶναι ὁ Χριστός, διὰ τὸν δεύτερον ἢ ὑλική, ἢ ὁποῖα σήπεται καὶ καταστρέφεται. Καὶ τὸ ἔνδυμα μὲν τοῦ ἑνὸς εἶναι τὰ ἔργα τῶν σκωλήκων, τοῦ δὲ ἄλλου ὁ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων. Πόλις τοῦ ἑνὸς ὁ οὐρανός, τοῦ ἄλλου ἡ γῆ. Ὅταν, λοιπόν, δὲν ἔχωμεν τίποτε κοινόν, εἰς τί θὰ κοινωνήσωμεν;

Πές μου. Ἀλλὰ τοὺς αὐτοὺς πόνους ἐλύσαμε καὶ ἀπὸ μίαν κοιλίαν προήλθαμε; Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ὀδηγεῖ καθόλου εἰς τὴν ἀκριβεστάτην συγγένειαν. Ἄς φροντίσωμεν, λοιπόν, νὰ γίνωμεν πολῖται τῆς ἀνω Πόλεως. Μέχρι τότε θὰ παραμένωμεν ἐξόριστοι, μακρὰν τῆς ἀρχαίας μας πατρίδος, εἰς τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν; Διότι δὲν κινδυνεύουν τὰ μικρὰ καὶ ἀσημαντα πράγματα.

Ἀλλ' ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, συμβῆ νὰ ἐλθῆ ἀπροσδόκητος ὁ θάνατος καὶ νὰ μᾶς πάρῃ ἀπὸ αὐτῶν τὸν κόσμον, ἐνῶ ἀκόμη εἴμεθα ἀμήνητοι, ἔστω καὶ ἂν ἔχωμεν ἀναρίθμητα ἀγαθὰ, τίποτε ἄλλο δὲν μᾶς περιμένει, τότε, παρὰ τιμωρίαν¹² καὶ σκουλήκι δηλητηριῶδες καὶ πῦρ ἀσθεστον καὶ δεσμὰ ἄλυτα. Ἀλλ' εἶθε νὰ μὴ συμβῆ ποτέ νὰ δοκιμάσῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐδῶ ἀκούοντας ἐκείνην τὴν φοβερὰν κόλασιν. Αὐτὸ δὲ θὰ γίνῃ, ἂν εἰς τὸν θεμέλιον λίθον, τὸν σταθερὸν καὶ ἀμετακίνητον, ἀκοδομήσωμεν χρυσόν καὶ ἄργυρον καὶ τιμίους λίθους, ἀφοῦ καταξιωθῶμεν τῶν ἀγίων μυστηρίων. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ δυνηθῶμεν, ὅταν ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, νὰ φανῶμεν πλούσιοι, ὅταν δὲν ἀφήσωμεν ἐδῶ χρήματα, ἀλλὰ τὰ μεταφέρωμεν εἰς τοὺς ἀσφαλεῖς ἐκείνους θησαυροὺς μὲ τὰ χέρια τῶν πτωχῶν. Ὅταν τὰ δανείσωμεν εἰς τὸν Χριστόν.

Πολλὰ ὀφειλομεν ἐκεῖ, ὄχι, θεθαια, χρήματα, ἀλλὰ

12. Ἀποδίδομεν δι' αὐτῆς τὴν λέξιν «γένενα», ἡ ὁποία ἦτο ἀρχικῶς περιοχὴ Ν.Α. τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐλέγετο καὶ κοιλὰς θρήνου, ἀπὸ τὸν θρήνον τῶν μικρῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἐθυσιάζοντο εἰς τὸν Μολὸχ (πρβλ. Γ' Βασ. 11, 7 κ.ά.). Ἀπὸ τότε ἡ κοιλὰς ἀπέκτησε ἀπαισίαν μνήμην καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς εἰκὼν τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ἄβου. Μὲ αὐτὴν τὴν συμβολικὴν ἔννοιαν τὴν χρησιμοποιοῦ ἐδῶ καὶ αὐτὴν καὶ τὰς ἄλλας ἐν συνεχείᾳ λέξεις ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Θέλει νὰ ἐκφράσῃ τὴν μετὰ θάνατον φρικτὴν ζωὴν τοῦ ἀσεβοῦς, τοῦ μακρὰν τοῦ Θεοῦ εὐρισκομένου ἀνθρώπου.

ἀμαρτήματα. "Ἄς δανείσωμεν, λοιπόν, εἰς Αὐτόν χρήματα διὰ νὰ λάβωμεν συγχώρησιν ἀμαρτημάτων. Διότι Αὐτός εἶναι, ποῦ δικάζει. "Ἄς μὴ ἀδιαφορήσωμεν δι' Αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἐδῶ πεινᾷ, διὰ νὰ μᾶς διαθρέψῃ ἐκεῖ καὶ Αὐτός. 'Ἐδῶ, ἅς τὸν ἐνδύσωμεν, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ καὶ 'Εκεῖνος ἐκεῖ γυμνούς τῆς ἰδικῆς του ἀσφαλείας. 'Ἐάν τὸν ποτίσωμεν ἐδῶ, δὲν θὰ εἴπωμεν, ὅπως ὁ πλούσιος· «Στέλλε τὸν Λάζαρον, διὰ νὰ σταλάξῃ μὲ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου του εἰς τὴν γλῶσσαν μας, ἢ ὅποια κατακαίεται»¹³. 'Ἐάν ἐδῶ τὸν δεχθῶμεν εἰς τὰς οἰκίας μας, ἐκεῖ θὰ προετοιμάσῃ πρὸς χάριν μας πολλὰς κοιτίδας¹⁴. 'Ἐάν τὸν ἐπισκεφθῶμεν, εὐρισκόμενον εἰς τὴν φυλακὴν, θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ καὶ Αὐτός ἀπὸ τὰ δεσμά. 'Ἐάν, ξένον ἐδῶ, τὸν περιβάλωμεν, δὲν θὰ ἀδιαφορήσῃ δι' ἡμᾶς, τοὺς ξένους εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἀλλὰ θὰ μᾶς κόμῃ μετόχους τῆς ἐννο Πόλεως. 'Ἐάν, ἀσθενῆ ἐδῶ, τὸν ἐπισκεφθῶμεν, γρήγορα θὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ καὶ Αὐτός ἀπὸ τὰς ἀσθενείας μας. Διότι ὡς λαμβάνοντες μεγάλα καὶ δίδοντες μικρά, ἅς δώσωμεν τοῦλάχιστον τὰ μικρά, διὰ νὰ ἐμπορευθῶμεν τὰ μεγάλα. Ὅσον ὑπάρχει ἀκόμη καιρὸς, ἅς σπείρωμεν, διὰ νὰ θερίσωμεν. Ὅταν ἔλθῃ ὁ χειμὼν, ὅταν ἡ θάλασσα δὲν διαπλέεται πλέον, δὲν εἴμεθα κύριοι τοῦ ἐμπορεύματος.

Πότε, ὅμως, θὰ ἔλθῃ ὁ χειμὼν; Ὅταν φθάσῃ ἐκεῖνη ἡ ἡμέρα, ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανής. Διότι τότε δὲν ἔμποροῦμε πλέον νὰ πλεύσωμεν αὐτὴν τὴν θάλασσαν, τὴν μεγάλην καὶ εὐρύχωρον. Διότι πρὸς αὐτὴν ὁμοιάζει ἡ παρούσα ζωὴ. Τώρα εἶναι ὁ καιρὸς τῆς σπορᾶς, τότε τῆς συγκομιδῆς καὶ τοῦ κέρδους. 'Ἐάν κάποιος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς σπορᾶς δὲν ρίψῃ τοὺς σπόρους, ἀλλὰ

13. Λουκ. 16, 24.

14. Πρβλ. Ἰωάν. 14, 2.

κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ θερισμοῦ, θὰ κοπιᾶσῃ ἄδικα καὶ θὰ γελοιοποιηθῇ. 'Ἐάν δὲ ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι καιρὸς σπορᾶς, δὲν πρέπει νὰ συλλέγωμεν, ἀλλὰ νὰ σκορπίζωμεν, διότι ἀκριβῶς ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι κατάλληλος πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

"Ἄς σκορπίσωμεν, λοιπόν, διὰ νὰ θερίσωμεν. Δὲν πρέπει νὰ θελήσωμεν νὰ συγκεντρώσωμεν τώρα, διὰ νὰ μὴ χάσωμεν τὸν καρπὸν. Διότι, καθὼς εἶπα, αὐτός ὁ καιρὸς μᾶς καλεῖ νὰ σπείρωμεν, νὰ δαπανήσωμεν, νὰ ἐξοδεύσωμεν, δὲν μᾶς καλεῖ νὰ συγκεντρώσωμεν καὶ ἀποθηκεύσωμεν. "Ἄς μὴ προδώσωμεν τὴν εὐκαιρίαν, ἀλλ' ἅς σπείρωμεν μὲ ἀφθονίαν καὶ ἅς μὴ λυπηθοῦμε τίποτε ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας, διὰ νὰ τὰ ἀπολαύσωμεν πλούσια, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΣ' (26)

(Ιωάν. γ', 6-11)

«Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστι» (Ιωάν. 3, 6).

α'*. Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μᾶς ἤξιωσε νὰ γνωρίσωμε μεγάλα μυστήρια, μεγάλα καὶ διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἀξιζάμε, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπεν Αὐτός νὰ μᾶς τὰ δώσῃ. Διότι, ἂν ὁποιοῦσθί κανεῖς τὴν ἰδικὴν μᾶς ἀξίαν, ὄχι μόνον δὲν ἀξιζάμεν τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' εἰμασταν ὑπεύθυνοι καὶ κολάσεως καὶ τιμωρίας. Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν ἔδωσε σημασίαν εἰς αὐτό, ὄχι μόνον μᾶς ἀπήλλαξε τῆς κολάσεως, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἐχάρισε καὶ ζωὴν πολὺ λαμπροτέραν τῆς προηγουμένης, μᾶς εἰσήγαγεν εἰς ἄλλον κόσμον, ἐδημιούργησεν ἄλλην κτίσιν· «Ὡστε καθένας, ποῦ εἶναι ἐνωμένος μετ' ὁν Χριστόν, εἶναι νέον δημιουργήμα¹», λέγει. Ποῖα νέα κτίσις; Ἄκουσε αὐτόν, ποῦ λέγει· «Ἐάν κανεῖς δὲν γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύ-

* Εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν καὶ εἰς τὴν πρώτην παράγραφον ἀναπτύσσονται αἱ ἐξῆς βασικαὶ σκέψεις: Ὁ ἀναγεννηθεὶς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἄνθρωπος εἶναι καὶ λέγεται πνευματικὸς ἄνθρωπος. Ἡ μυστικὴ αὐτῆ πνευματικῆ γέννησις δὲν σημαίνει τὴν πρόσληψιν τῆς οὐσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ τὴν πρόσληψιν τῶν προσόντων καὶ χαρισμάτων Αὐτοῦ. Ἀκολουθῶς, ἔρμηνεύεται ἡ φράσις ἐκ πνεύμα ὁπου θέλει πνεῖ, ποῦ σημαίνει ὅτι ὁ ἀνεμος φέρεται ἐκ φύσεως παντοῦ, χωρὶς νὰ ἴμωρῆ κανεῖς νὰ σταματήσῃ τὴν κίνησιν αὐτοῦ.

1. Β' Κορινθ. 5, 17.

ματος, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ². Ἐδέχθημεν ὡς ἀληθινόν ἕνα παράδεισον καὶ δὲν ἐφάνημεν ἀξιοὶ τῆς ζωῆς του καὶ μᾶς ἀνώψωσε εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Εἰς τὰ πρῶτα δὲν παρεμείναμε πιστοὶ καὶ μᾶς ἔδωσε μεγαλύτερα. Δὲν ἠμπορέσαμε νὰ ἀντισταθοῦμε εἰς τὸν καρπὸν ἐνὸς δένδρου καὶ μᾶς ἔδωσε τὴν ἀνω ἀπόλαυσιν. Εἰς τὸν παράδεισον εὐρισκόμενοι, δὲν ἐδείξαμεν καμμίαν ἐγκατέρησιν καὶ μᾶς ἀνοῖξε τοὺς οὐρανοὺς.

Δικαιολογημένα ἔλεγεν ὁ Παῦλος· «*Ὁ θάθος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ³. Ὅχι πλέον μήτερα, ὄχι πόνοι, ὄχι ὕπνοι καὶ συνουσίαι καὶ περιπλοκαὶ σωμάτων. Ἄνα, λοιπόν, ὕφαινεταὶ ἡ ἰδικὴ σας φύσις, ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ. Ἐχει δὲ χρησιμοποιοθῆ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον γίνεται τοκετός εἰς τὸ γεννώμενον. Διότι ἐκεῖνο, ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ μήτρα διὰ τὸ ἐμφρουν, αὐτὸ εἶναι διὰ τὸν πιστὸν τὸ ὕδωρ. Διότι εἰς τὸ ὕδωρ πλάθεται καὶ μορφώνεται. Τὸ μὲν, λοιπόν, πρῶτον ἔλεγετο· «Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἔρπετά ψυχῶν ζωσῶν⁴», ἀπὸ τότε, ὅμως, ποῦ ἐπέρασε τὰ νερά τοῦ Ἰορδάνου ὁ Δεσπότης Χριστός, τὸ νερὸ δὲν ἀναδίδει πλέον ἔρπετά ἐμφυχα, ἀλλὰ ψυχὰς λογικὰς καὶ πνευματοφόρους. Καὶ αὐτό, ποῦ ἔχει λεχθῆ, περὶ τοῦ ἡλίου, ὅτι «ὡς νυμφίος ἐξερχόμενος ἀπὸ τὸν νυμφικὸν του θάλαμον⁵», τοῦτο εἶναι τώρα καιρὸς νὰ εἴπωμεν μᾶλλον διὰ τοὺς πιστοὺς. Διότι καθιστᾷ τὰς ἀκτίνας πολὺ λαμπροτέρας τοῦ ἡλίου. Ἀλλὰ τὸ μὲν εἰς τὴν γυναικείαν μήτραν διαμορφούμενον ἐμφρουν χρειάζεται

2. Ἰωάν. 3, 5.

3. Ρωμ. 11, 33.

4. Γεν. 1, 20.

5. Ψαλμ. 18, 6.

χρόνον, εις τὸ ὕδωρ, ἄμως, δὲν συμβαίνει τοῦτα, ἀλλ' ὄλα γίνονται ἀστραπιαία.

Ἐκεῖ, λοιπόν, ὅπου ἡ ζωὴ εἶναι θνητὴ καὶ προέρχεται ἀπὸ σωματικὴν φθοράν, ἀργεὶ νὰ ἔλθῃ τὸ γεννώμενον—αὐτὴ εἶναι ἡ φύσις τῶν ὀλικῶν σωμάτων, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τελειοποιεῖται— μὲ τὰ πνευματικά ἄμως, δὲν γίνεται αὐτό. Διατί, λοιπόν; Διότι τὰ γινόμενα κατασκευάζονται ἐξ ἀρχῆς τέλεια. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Νικόδημος, ὅταν ἤκουεν αὐτά, ἐταράσσεται συνεχῶς, πρόσεξε, μὲ ποῖον τρόπον τοῦ ἀποκαλύπτει σιγά - σιγά τὸ ἀπόρητον αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου καὶ καθιστᾷ εἰς αὐτὸν σαφὲς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προηγουμένως ἦτο ἀσαφές, μὲ τὸ νὰ τοῦ λέγῃ, ὅτι «τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς εἶναι σὰρξ, τὸ δὲ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα»⁶. Τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ ὄλα τὰ αἰσθητὰ καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ περιεργασθῇ μὲ αὐτὰ τὰ μάτια τὴν μυσταγωγίαν. Τοῦ λέγει, δὲν ὀμιλοῦμε διὰ τὴν ὀλικὴν σὰρκα, ἀλλὰ διὰ τὸ δῦλον Πνεῦμα, Νικόδημε. Μὲ τὸν λόγον αὐτὸν τὸν παρεκίνησε κατ' ἀρχὴν πρὸς τὰ ἄνω. Νὰ μὴ ἐπιζητῆς, λοιπόν, τίποτε ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ—διότι τὸ Πνεῦμα δὲν ἔμπορεῖ νὰ φανῇ μὲ αὐτὰ τὰ αἰσθητὰ μάτια— οὔτε νὰ νομίζῃς ὅτι τὸ Πνεῦμα γεννᾷ σὰρκα.

Πῶς, λοιπόν, ἴσως ἐρωτήσῃ κανεὶς, ἐτέχθη ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου; Ὅχι μόνον ἀπὸ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σάρκα. Δι' αὐτό, ἀκριβῶς, καὶ ἔλεγεν ὁ Παῦλος, δηλῶν τοῦτο, τὰ ἐξῆς: «Ἐγεννήθη ἐκ γυναικὸς καὶ ὀπετάγη εἰς τὸν νόμον»⁷. Διότι τὸ μὲν Πνεῦμα διέπλασεν Αὐτὸν τοιοῦτοτρόπως, ἀλλ' ὄχι ἐκ τοῦ μηδενός—διότι εἰς τί ἐχρειάζετο ἡ μήτρα;— ἀλλ' ἀπὸ τὴν παρθενικὴν σὰρκα, τὸ «πῶς», ἄμως, συνέθη τοῦτο δὲν ἔμπορῶ νὰ τὸ

6. Ἰωάν. 3, 6.

7. Γελ. 4, 4.

ἐρμηνεύσω. Αὐτὸ δὲ ἔγινε, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς τὸ γεννώμενον ἔξενον τῆς ἰδικῆς μας φύσεως. Διότι ἔάν, παρὰ ταῦτα, ὕπάρχουν μερικαί, οἱ ὁποῖοι ἀμφισβητοῦν τὴν τοιαύτην γέννησιν, ἔάν δὲν ἤρχετο καθόλου εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν παρθενικὴν σὰρκα, εἰς ποῖαν ἀσέθειαν δὲν θὰ ἐξέπεφταν αὐτοί; «Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα». Βλέπεις τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος; Διότι ἐμφανίζεται νὰ ἐκτελῇ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἐλεγε, λοιπόν, προηγουμένως ὅτι «ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθησαν»⁸, ἐδῶ δὲ μᾶς λέγει ὅτι τὸ Πνεῦμα τοὺς γεννᾷ.

«Τὸ γεγεννημένον, λέγει, ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα». Αὐτὸ δὲ, ποῦ λέγει, σημαίνει τὸ ἐξῆς: «Αὐτός, ποῦ ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, εἶναι πνευματικός». Ἐδῶ δὲ γέννησιν δὲν λέγει τὴν κατ' οὐσίαν γέννησιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ χάριν καὶ τιμὴν. Ἐάν, λοιπόν, καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει γεννηθῆ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τὶ περισσώτερον θὰ ἔχη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν γεννηθῆ τοιοῦτοτρόπως; Κατὰ ποῖον δὲ τρόπον εἶναι Μονογενής; Διότι καὶ ἐγὼ ἐκ Θεοῦ ἔχω γεννηθῆ, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ τὴν οὐσίαν του. Ἐάν, λοιπόν, οὔτε Αὐτός ἐγεννήθη ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, εἰς τί διαφέρει ἀπὸ μᾶς ὡς πρὸς αὐτό; Θὰ εὑρεθῆ ἐπομένως ἔτσι κατώτερος καὶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα. Διότι ἡ αὐτοῦ τοῦ εἶδους γέννησις πραγματοποιεῖται μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Συνεπῶς, διὰ νὰ παραμένῃ Υἱὸς, χρειάζεται τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Καὶ σὲ τί διαφέρουν αὐτὰ ἀπὸ τὰ Ἰουδαϊκὰ δόγματα;

Μόλις, λοιπόν, εἶπεν ὁ Χριστὸς ὅτι αὐτός, ποῦ ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, εἶναι πνεῦμα, ἐπειδὴ τὸν εἶδε πάλιν νὰ θορυβῆται, καταφεύγει σὲ παράδειγμα ἀπὸ τὴν αἰσθητὴν πραγματικότητα. Διότι λέγει: «Μὴ ἀπο-

8. Ἰωάν. 1, 13.

ρήσης, ἐπειδὴ σοῦ εἶπα: Πρέπει νὰ γεννηθῆτε ἀνωθεν. Ὁ ἄνεμος, ὅπου θέλει, πνέει⁹. Διότι μὲ τὸ νὰ εἰπῆ: «Μὴ ἀπορρήσῃς», ἐφάνερωσε τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς του καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ λεπτότερον ἀπὸ τὰ ὄλικα σώματα. Διότι ἀπὸ μὲν τὰ σαρκικὰ τὸν ἀπεμάκρυνε, μὲ τὸ νὰ εἰπῆ: «Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα», ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν ἐγνωρίζε τί ἀκριβῶς ἦταν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔλεγε: «τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα», δι' αὐτὸ ἔπειτα τὸν μετέφερεν εἰς ἄλλην εἰκόνα. Καὶ δὲν τὸν ὠδήγησεν οὔτε εἰς τὴν παχύτητα τῶν ὄλικων σωμάτων, οὔτε τοῦ ὠμίλησεν ἀποκλειστικά καὶ καθαρὰ περὶ τῶν ἀσωμάτων. Διότι οὔτε ἄλλωστε θὰ ἤμποροῦσε ἐκεῖνος νὰ ἐνοήσῃ κάτι τέτοιο. Εὐρῆκε, λοιπὸν, κάτι ἐνδιάμεσον μεταξύ σώματος καὶ ἀσωμάτου, τὴν φορὰν τοῦ ἀνέμου καὶ τὸν ὠδήγησεν ἐκεῖ. Διότι περὶ αὐτοῦ λέγει ὅτι «τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλὰ δὲν ξεύρεις ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει»¹⁰.

Ἐάν δὲ λέγῃ: «Ὅπου θέλει πνέει», δὲν τὸ λέγει ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ἔχει κάποιαν προαίρεσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ φανερώσῃ τὴν ἐκ φύσεως ἀνεμπόδιστον καὶ μὲ ἐξουσίαν γινόμενην φορὰν αὐτοῦ. Διότι γνωρίζει ἡ Ἁγία Γραφή νὰ ὁμιλῇ τοιοῦτοτρόπως καὶ περὶ τῶν ἀψύχων, ὅπως, ὅταν λέγῃ: «Ἐπειδὴ ἡ κτίσις ὑπετάχθη εἰς τὴν ματαιότητα, ὅχι ἐκουσίως»¹¹. Ἡ φράσις, λοιπὸν, «ὅπου θέλει πνέει» φανερόν τι ἀκατάσχετον καὶ ὅτι διαχέεται παντοῦ καὶ ὅτι δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ κινήται πρὸς οἰανδήποτε κατεύθυνσιν, ἀλλὰ διασκορπίζεται μὲ μεγάλην ἐξουσίαν καὶ δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ παρεμποδίσῃ καὶ ἀνατρέψῃ τὸ ρεῦμα του.

9. Ἰωάν. 3, 7.

10. Ἰωάν. 3, 8.

11. Ρωμ. 8, 20.

8*. «Καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις», δηλαδὴ, τὸν πύταγον, τὸν θόρυβον. «Ἀλλὰ δὲν γνωρίζεις ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει. Τοιοῦτοτρόπως εἶναι ὁ καθένας ποῦ ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πνεύματος»¹². Ἐδῶ εὐρίσκειται ὀλόκληρον τὸ συμπέρασμα. Διότι, ἐάν, λέγει, αὐτὸ τὸ πνεῦμα, τὸ ὅποιον ἀντιλαμβάνεσαι μὲ τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ἀφήν, δὲν γνωρίζεις ἀπὸ ποῦ ὀρμητικὰ ἔρχεται καὶ ποῦ πορεύεται, πῶς περιεργάζεσαι τὴν ἀπὸ τὸ θεῖον Πνεῦμα προερχομένην ἐνέργειαν, ἀφοῦ δὲν γνωρίζεις τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀνέμου, μολονότι ἀκούεις ἦχον; Ἡ φράσις, λοιπὸν, «ὅπου θέλει πνέει» ἐλέγχθη καὶ πρὸς παράστασιν τῆς ἐξουσίας τοῦ Παρακλητοῦ. Αὐτὸ δέ, ποῦ λέγει, σημαίνει τὸ ἀκλόουθον. Ἐάν, λοιπὸν, αὐτὸ δὲν συγκρατεῖ κανεὶς, ἀλλὰ πηγαίνει ὅπου θέλει, πολὺ περισσότερο δὲν θὰ ἤμπορέσουν τῆς φύσεως νόμοι, τῆς σωματικῆς γεννήσεως ὅροι, ὅτιδήποτε ἀπὸ αὐτὰ, νὰ συγκρατήσουν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅτι δὲ περὶ τοῦ ἀνέμου ἔχει λεχθῆ τὸ «τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις», γίνεται φανερόν ἀπ' ἐκεῖ. Διότι δὲν θὰ ἔλεγε: «Τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις», ἐάν συνωμιλοῦσε μὲ

* Ὁ ἱερός Χρυσόστομος διατυπώνει ἐδῶ τὴν πολὺ δικαιολογημένην ἀκρίβειαν, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν γνωρίζει τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν πρέπει νὰ ἀπορῆ πῶς ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Κάτι ἀνάλογον συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἄνεμον καὶ ὅμως δὲν ἀπορεῖ κανεὶς πῶς δὲν γνωρίζει ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει, μολονότι βεβαίως ἀκούει τὸν ἦχον του. Αὐτὸ ἠθέλησε νὰ δεῖξῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν Νικόδημον λέγων: «τὴν φωνὴν αὐτοῦ "τοῦ ἀνέμου" ἀκούεις...». Ἀκολουθῶς, ἀναφέρει παλαιὰ θάματα, τὰ ὅποια εἶχον ὁμοιότητα πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ τὰ ὅποια ὁ Νικόδημος ὠφείλει, ὡς διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, νὰ γνωρίζῃ, ὅπως, φερ' εἰπεῖν, εἶναι ἡ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ προελθούσα Εὐα, ἡ ἐκ γυναικῶν στερῶν γέννησις, ὡς ἡ τῆς Σάρρας κ.λπ.

12. Ἰωάν. 3, 8.

ἀπιστον καὶ μὴ γνωρίζοντα τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὅπως, λοιπόν, ἀκριβῶς ὁ ἄνεμος δὲν φαίνεται, παρ' ὅλον, φυσικά, ποῦ θυάξει ἤχον, ἔτσι οὔτε ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησις φαίνεται μετ' ὁσμάτους ὀφθαλμούς, μολοντί θεσπιάως ὁ ἄνεμος εἶναι σῶμα, ἂν καὶ λεπτότατον. Διότι τὸ γινόμενον ἀντιληπτὸν μετ' αἰσθησίν τοῦ σώματος, εἶναι σῶμα. Ἐάν, λοιπόν, δὲν στενοχωρησῶν καὶ δὲν ἀδημονῆς, ἐπειδὴ δὲν βλέπεις τὸ σῶμα, οὔτε ἀμφιθάλλεις δι' αὐτό, διατί, ὅταν ἀκοῦς περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θορυβεῖσαι καὶ ζητεῖς τόσας ἐξηγήσεις, πρῶγμα ποῦ δὲν κάμνεις διὰ ὕλικόν σῶμα; Τί εἶπε, λοιπόν, ὁ Νικόδημος; "Ἐμμεῖν ἀκόμη εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν εὐτέλειαν καὶ τοῦτο μετὰ ἀπὸ παράδειγμα, τὸ ὅποιον μετ' ὅσην σαφήνειαν ἐξετέθη εἰς αὐτόν. Εἰς αὐτόν, λοιπόν, ὁ ὁποῖος τὸν ἠρώτησε πάλιν μετ' ἀπορίαν: «Πῶς ἔμπορον νὰ γίνουιν αὐτά;»¹³ ὁ Χριστὸς ἀπήντησεν αὐστηρότερα, μετ' ἅ ἀκόλουθα λόγια: «Σὺ εἶσαι ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ δὲν γνωρίζεις αὐτά;»¹⁴ Κύτταξε, πῶς δὲν καταλογίζει πουθενά πονηρίαν εἰς τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγαθότητα καὶ ἀφέλειαν.

Καὶ τί κοινὸν ἔχει ἡ γέννησις αὐτὴ πρὸς τὰ Ἰουδαϊκά; Ἰσως ἐρωτήση κανεὶς. Τί, λοιπόν, δὲν ἔχει κοινόν; Πές μου. Διότι καὶ ἡ δημιουργία τοῦ πρώτου ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ προέλευσις τῆς γυναικὸς καὶ αἱ στείρα, αἱ ὁποῖαι ἀπέκτησαν παιδιά καὶ τὰ διὰ τῶν ὕδάτων πραγματοποιηθέντα, λέγω δὲ αὐτά, ποῦ ἔγιναν εἰς τὴν πηγὴν, ἀπὸ τῆν ὁποίαν ὁ Ἐλισσαῖος ἔβγαλε τὸν σῖδρον¹⁵, ὅσα συνέθησαν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν

13. Ἰωάν. 3, 9.

14. Ἰωάν. 3, 10.

15. Πρβλ. Δ' Βασ. 6, 1-7.

θάλασσαν, τὴν ὁποίαν διέθησαν οἱ Ἰουδαῖοι¹⁶, ὅσα ἐπραγματοποιήθησαν εἰς τὴν κολυμθήθραν, τὴν ὁποίαν κινούσεν ὁ ἄγγελος¹⁷, ὅσα συνέθησαν εἰς τὸν Σύρον Νεεμόν, ὁ ὁποῖος ἐκαθαρίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν¹⁸, ὅλα αὐτά ὡς τύποι προσηγγεῖλαν τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ τὸν καθαρόν, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ λάθῃ χώραν εἰς τὸ μέλλον. Καὶ αὐτά, ποῦ ἐλέγχθησαν ἀπὸ τοὺς προφήτας αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως ὁπαινίσσονται, ὅπως, φερ' εἰπεῖν, τὸ «Θά ἀναγγελθῆ εἰς τὸν Κύριον ὡς λαὸς ἰδικὸς του καὶ θά ἀναγγεῖλαι τὴν δικαιοσύνην του εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ γεννηθῆ ἀπὸ τὸ πάθημα καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ ὀσίου του, λαόν τὸν ὅποιον ἀναγέννησε καὶ ἀνέδειξεν ὁ Κύριος»¹⁹, τὸ «Ὅστε ἡ νεανικὴ σου ἡλικία καὶ ἀκμὴ νὰ ἀνανεώνεται πάντοτε, ὅπως τοῦ ἀετοῦ»²⁰, τὸ «Φωτίζου Ἰερουσαλὴμ Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται»²¹, τὸ «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἀνομίαι»²².

Καὶ ὁ Ἰσαάκ, ὅμως, ἦταν τύπος αὐτῆς τῆς γεννήσεως. Διότι πές μου, Νικόδημε, κατὰ ποῖον τρόπον ἐγεννήθη ἐκεῖνος; Ἄραγε μετ' ὁσμάτους νόμον; Ὅχι, θεσπία. Τόσον διαφορετικὸς ἦταν αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς γεννήσεως ἀπὸ ἐκείνην τὴν γέννησιν. Ἐκείνη μὲν ἡ γέννησις ἐπραγματοποιήθη ὕστερα ἀπὸ σαρκικὴν μείξιν, ἐνῶ αὐτὴ δὲν ἔγινε μέσα ἀπὸ τὰ σαρκικά αἵματα τοῦ φυσικοῦ τοκέτος. Ἐγὼ δὲ ἀποδεικνύω ὅτι αὐτοὶ αἱ τρόποι

16. Πρβλ. Ἐξοδ. 14, 15-31.

17. Πρβλ. Ἰωάν. 5, 2 κ.έ.

18. Πρβλ. Δ. Βασιλ. 5, 1-19.

19. Ψαλμ. 21, 31 καὶ 32.

20. Ψαλμ. 102, 5.

21. Ἠσα. 60, 1.

22. Ψαλμ. 31, 1.

τῆς γεννήσεως ὄχι μόνον αὐτὴν τὴν γέννησιν προσηγγελλον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν. Διότι, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἠμποροῦσε εὐκολὰ νὰ πιστεῦση κανεὶς ὅτι παρθένος γεννᾷ, προηγήθησαν στεῖραι γυναῖκες, ἔπειτα ὄχι μόνον στεῖραι, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι εἶχον γηράσει. Καίτοι τὸ νὰ προέλθῃ γυναῖκα ἀπὸ πλευρᾶν ἦταν πολὺ περισσότερο ἀξιοθαύμαστον ἀπὸ τὸ νὰ γεννηθῇ στεῖρα. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ ἦταν ἀρχαῖον καὶ πολὺ παλαιόν, ἐξευρέθη ἄλλος πάλιν νέος τρόπος γεννήσεως καὶ πρόσφατος, ὁ διὰ τῶν στεριῶν γυναικῶν πραγματοποιηθεὶς, ὁ ὁποῖος προητοίμασε τὴν πίστιν εἰς τὸν παρθενικὸν τοκετόν. Ὅλα αὐτά, λοιπόν, τοῦ ἐθύμισε καὶ τοῦ εἶπε: «Σὺ εἶσαι ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ αὐτὰ δὲν γνωρίζεις; Ἐκεῖνο, ποὺ γνωρίζομεν καλὰ, αὐτὸ λέγομεν καὶ περὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως καὶ θεωρίας ἔχομεν ἴδει, περὶ αὐτοῦ μαρτυροῦμεν. Καὶ ὅμως οὐδεὶς δέχεται τὴν μαρτυρίαν μας.²³ Αὐτὰ συνεπλήρωσε καὶ ἔκαμε καὶ δι' αὐτῶν πάλιν ἀξιόπιστον τὸν λόγον καὶ συγκατέθεθ' ἐκ τούτου λόγου εἰς τὴν ἀδυναμίαν ἐκεῖνο:

γ* Τί, ὅμως, σημαίνει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγει: «Ἐκεῖνο, ποὺ γνωρίζομεν καλὰ, αὐτὸ λέγομεν καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἴδει, μαρτυροῦμεν»; Ἐπειδὴ καὶ σὲ μᾶς ἡ ὄρασις εἶναι ἡ ἀκριβεστέρα ἀπὸ τὰς ἄλλας αἰ-

23. Ἰωάν. 3, 10 καὶ 11.

* Κλείεται καὶ ἡ ὁμιλία αὕτη μὲ ἠθικὰς παραινέσεις. Ἰδιαίτερός τονίζεται ὅτι οἱ Χριστιανοὶ, ἀναλογιζόμενοι τὰ ἁμαρτήματά των, δὲν πρέπει νὰ ὀργίζονται κατὰ τοῦ πλησίον των. Ὁφείλου νὰ χαλιναγωγῶν τὴν ὀργὴν των καὶ νὰ συμπεριφέρονται πρὸς ὅλους πρᾶως καὶ εἰρηνικῶς. Ὁφείλου κατὰ τὴν ἐπίπλευσιν τῶν διαφορῶν των νὰ μὴ κραυγάζουσι, διότι ἡ κραυγὴ τρέφει τὴν ὀργὴν καὶ καθιστᾷ τὴν σύγκρουσιν ἀναπόφευκτον. Παντοῦ καὶ πρὸς πάντας πρέπει νὰ συμπεριφέρονται μὲ πραότητα καὶ καλωσύνην.

σῆσεις καὶ ἐὰν θελήσωμεν νὰ θεβαιώσωμεν κάποιον, ὁμιλοῦμε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, «ὅτι μὲ τὰ μάτια μας ἔχομεν ἴδει, δὲν γνωρίζομεν ἐξ ἀκοῆς», δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐπὶ τὸ ἀνθρωπινώτερον συνομιλεῖ μαζί του καὶ ἐπιθεβαιῶναι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου του. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι καὶ ὅτι δὲν θέλει νὰ παραστήσῃ τίποτε ἄλλο μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, οὔτε φανερῶναι αἰσθητὴν ὄρασιν, γίνεται ἀπ' ἐκεῖ φανερόν. Διότι ἀφοῦ εἶπε: «Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς εἶναι σὰρξ» καὶ «τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα», συνεπλήρωσε: «ἐκεῖνο, ποὺ γνωρίζομεν καλὰ, αὐτὸ λέγομεν καὶ αὐτὸ, ποὺ ἔχομεν ἴδει, μαρτυροῦμεν». Αὐτὸ δὲν εἶχεν ἀκόμη γεννηθῆ.

Πῶς, λοιπόν, λέγει: «Αὐτὸ ποὺ ἔχομεν ἴδῃ»; Δὲν εἶναι φανερόν, ὅτι ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἀκριβῆ καὶ ὄχι δι' ἄλλην, διαφοροτρόπως ἔχουσαν, γνώσιν; «Καὶ τὴν μαρτυρίαν μας οὐδεὶς δέχεται». Τὸ μὲν, λοιπόν, «αὐτὸ, ποὺ γνωρίζομεν καλὰ» ἢ τὸ λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸν Πατέρα, ἢ διὰ τὸν ἑαυτὸν του μόνον, τὸ δὲ «οὐδεὶς δέχεται» δὲν φανερῶναι ἐδῶ τὴν δυσἀρέσκειαν αὐτοῦ, ποὺ ὁμιλεῖ, ἀλλὰ δεικνύει ὅτι ὁ ὁμιλῶν πληροφορεῖ περὶ τοῦ συμβαίνοντος. Διότι δὲν εἶπε: «Τί πῶς ἀνάσθητον θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ ἀπὸ σᾶς, οἱ ὁποῖοι δὲν δέχεσθε αὐτὰ ποὺ σᾶς εἶπαμε μὲ τόσῃν ἀκρίθειαν; ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα καὶ μὲ τοὺς λόγους ἐπέδειξε κάθε ἐπιείκειαν καὶ δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀντιθέτως μάλιστα προσηγγεῖλε μὲ πραότητα καὶ μὲ τρόπον ἡμερον αὐτό, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ συμβῆ. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ὀηγεῖ καὶ μᾶς σὲ κάθε πραότητα καὶ μᾶς διδάσκει, ὅταν συζητοῦμε μὲ ἄλλους καὶ δὲν τοὺς πείθωμεν, νὰ μὴ δυσανασχετοῦμεν, οὔτε νὰ ἀγριεῶμεν. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀλλάξῃ κανεὶς τὸν δόστροπον, ἀλλ' ἀντιθέτως ἠμπορεῖ νὰ τὸν κάμῃ καὶ περισσότερο ἀπειθῆ.

Δι' αὐτὸ ἀφ' ἑνὸς μὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν νὰ

ὀργιζόμεθα, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κάμνωμεν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιόπιστον τὸν λόγον, ὄχι μὲ τὸ νὰ μὴ ὀργιζόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ ἐκτρεπώμεθα σὲ κραυγὰς. Διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δυναμώνει τὴν ὀργὴν εἶναι ἡ κραυγὴ. Ἐὰς ἐμποδίσωμεν, λοιπόν, τὸν ἵππον, διὰ νὰ καταστρέψωμεν τὸν ἀναθάτην. Ἐὰς περικόψωμεν τὰ πτερὰ τοῦ θυμοῦ καὶ δὲν θὰ ὑψωθῆ ἀκόμη τὸ κακόν. Διότι ἡ ὀργὴ εἶναι πάθος ἰσχυρόν, ἰσχυρόν καὶ φοβερόν εἰς τὸ νὰ κλέψῃ τὰς ψυχὰς μας. Δι' αὐτὸ πρέπει ἀπὸ παντοῦ νὰ τοῦ κλείσωμεν τὴν εἴσοδον. Καὶ διότι εἶναι παράλογον, θηρία μὲν νὰ ἠμποροῦμε νὰ δαμάζωμε, τὴν ἰδικὴν μας δὲ διάνοισιν, ὅταν ἀγριεύῃ, νὰ ἀνεχώμεθα. Εἶναι φωτιά δυνάτι ὁ θυμός, ἡ ὅποια κατατρώγει τὰ πάντα. Καὶ διότι καὶ σῶμα καταστρέφει καὶ ψυχὴν διαφθείρει καὶ ἀσθεῖ τὴν καθιστᾷ καὶ ἀίσχραν νὰ τὴν θλέπῃ κανείς. Καὶ ἐάν ἦταν δυνατὸν ὁ ὀργιζόμενος νὰ ἴδῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ὀργῆς του, δὲν θὰ ἐχρηιάζετο ἄλλην συμβουλήν. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀποκρουστικώτερον ἀπὸ ὀργιζόμενον πρόσωπον. Ἡ ὀργὴ εἶναι κάποια μέθη, μᾶλλον δὲ χειροτέρα ἀπὸ μέθη καὶ πῖο ἐλεεινὴ ἀπὸ δαίμονα.

Ἄλλ' ἂν φροντίσωμεν νὰ μὴ φωνάζωμεν, θὰ εὐρωμεν ἀρίστην ὁδὸν φιλοσοφίας. Δι' αὐτὸ ὁ Παῦλος μαζί μὲ τὴν ὀργὴν νὰ ἀποφεύγωμεν γράφει καὶ τὴν κραυγὴν, διὰ τῶν ἐξῆς λόγων· «Πᾶσα ὀργὴ καὶ κραυγὴ ἀς σηκωθῆ ἀπὸ σῶς»²⁴. Λοιπόν, ἀς πειθώμεθα εἰς τὸν διδάσκαλον πάσης φιλοσοφίας καὶ ὅταν ὀργιζόμεθα μὲ τοὺς ὑπηρέτας, ἀς σκεπτόμεθα τὰ ἁμαρτήματά μας καὶ ἀς ἐντρεπώμεθα τὴν ἐπιείκειάν των. Διότι, ὅταν ἐσὺ ὀβριζῆς, ἐκεῖνος δὲ ὑπομένη ἐν σιγῇ τὴν ὕβριν καὶ σὺ μὲν ἀσχημονῆς, ἐκεῖνος δὲ φιλοσοφῇ, τὸ γεγονός αὐτὸ

24. Ἐφεσ. 4, 31.

νὰ τὸ δέχῃσαι ἀντὶ οἰασθῆποτε ἄλλης νοουθεσίας. Διότι καὶ ἂν εἶναι ὑπηρέτης, ἐν τούτοις εἶναι ἄνθρωπος καὶ ἔχει ψυχὴν ἀθάνατον καὶ ἔχει τιμηθῆ ἀπὸ τὸν Δεσπότην Χριστὸν μὲ τὰ ἴδια δῶρα. Ἐάν δὲ ὁ ὁμότιμος μὲ μάς εἰς τὰ μεγαλύτερα καὶ πνευματικώτερα, χάρις εἰς κάποια ἀνθρωπίνην μικρὰν καὶ ἀσημαντὸν ὑπεροχὴν, ὑπομένη μὲ τὴν τὴν πραότητα τὰ ἰδικὰ μας ἁμαρτήματα, ποίας συγγνώμης θὰ εἴμεθα ἀξιοὶ ἡμεῖς ἢ ποίας ἀπολογίας, οἱ ὅποιοι δὲν ἠμποροῦμε νὰ φιλοσοφοῦμε διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον ὅμως δὲν θέλωμεν, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος διὰ τὸν ἰδικὸν μας φόβον; Ἀναλογιζόμενοι, λοιπόν, ὅλα αὐτὰ καὶ ἀντιλαμβανόμενοι τὰ ἁμαρτήματά μας καὶ τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀς φροντίζωμεν νὰ ὁμιλοῦμε παντοῦ ἡρεμα, ὥστε, ἀφοῦ γίνωμεν ψυχικῶς ταπεινοί, νὰ εὐρωμεν ψυχικὴν γαλήνην καὶ ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν παρούσαν καὶ τὴν μέλλουσαν, τὴν ὅποιαν εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΖ' (27)

(Ιωάν. γ', 12-16)

«Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐάν εἶπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε; Οὐδεὶς ἀναθέθηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ιωάν. 3, 12).

α'*. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πολλές φορές εἶπα, ἐκεῖνο καὶ τώρα θὰ εἰπῶ καὶ δὲν θὰ παύσω πάντοτε νὰ λέγω. Τί, ὅμως, εἶναι αὐτό; Ὅτι ὁ Ἰησοῦς πολλές φορές, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὑψηλῶν του ἀληθειῶν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας τῶν παρακολουθούντων, συγκρατοῦσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ δὲν παρέμενε πάντοτε εἰς τοὺς ἀνταξίους τῆς μεγαλωσύνης του λόγους, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τοὺς ἔχοντας συγκρατῶσασιν. Διότι τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ μίαν φοράν ἐάν λεχθῆ εἶναι ἰκανόν, ὅσον θεότατα εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς νὰ ἀκούσωμεν, νὰ παραστήσῃ ἐκείνην τὴν ἀξίαν, ἐνῶ τὰ ταπεινότερα καὶ τὰ ἐγγύτερα πρὸς τὴν διάνοιαν τῶν ἀκουόντων εὐρισκόμενα, ἐάν δὲν ἐλέγοντο συνεχῶς, δὲν θὰ ὠδηγοῦσαν γρήγορα τὸν πρὸς τὰ χαμηλά ρέποντα ἀκροατὴν εἰς

* Ὁ Ἰησοῦς, συμφώνως πρὸς τὸ προτασόμενον τῆς παρούσης ὁμιλίας ἐδάφιον, τὸ Βάπτισμα ἀπεκάλεισεν ἐπίγειον ἢ διότι τελεῖται ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ διότι ἢ διὰ τοῦ Βαπτίσματος πραγματοποιεῖται ἀναγέννησις εἶναι ἐπίγειος, συγκρινόμενη πρὸς τὴν προαιώνιον ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς γέννησιν.

τὴν κατανόησιν τῶν ὑψηλῶν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ὑψηλά ἔχουν λεχθῆ ὑπ' Αὐτοῦ κατὰ τρόπον ταπεινότερον. Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ ὀδηγήσῃ τοῦτο εἰς ἄλλην πάλιν θλάσθην, μὲ τὸ νὰ κρατῆ πρὸς τὰ κάτω τὸν μαθητὴν, δὲν ἐκθέτει ἀπλῶς τὰ κατώτερα, ἀν δὲν ἀναφέρῃ προηγουμένως καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν λέγει αὐτά, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἀκριβῶς ἔχει κάμει καὶ ἐδῶ. Ἄφοῦ, λοιπόν, ὠμίλησε περὶ τοῦ βαπτίσματος καὶ εἶπεν ὅσα ἀκριβῶς εἶπε καὶ περὶ τῆς κατὰ χάριν γενήσεως, τῆς πραγματοποιουμένης ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἐπιθυμῶν νὰ ἔλθῃ ἀκολουθῶς καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν του τὴν ἀπόρητον ἐκείνην καὶ ἀνέκφραστον γέννησιν, συγκρατεῖται προηγουμένως καὶ δὲν ἀναφέρει τίποτε περὶ αὐτῆς. Ἐπειτα ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν δὲν ἔρχεται εἰς αὐτήν.

Ποία εἶναι αὕτη; Ἡ παχύτης καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν ἀκουόντων. Καὶ αὐτὴν ἀκριβῶς ὑπαινισσόμενος εἶπεν: «Ἐάν τὰ ἐπίγεια σὰς εἶπα καὶ δὲν πιστεύετε, πῶς, ἐάν σὰς εἶπω τὰ ἐπουράνια, θὰ πιστεύσετε;». Ὡστε, ὅπου δῆποτε θὰ εἰπῆ κάτι μέτριον καὶ ταπεινόν, πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκουόντων. Τὰ δὲ ἐπίγεια ἐδῶ μερικοὶ μὲν ἰσχυρίζονται ὅτι ἔχουν λεχθῆ περὶ τοῦ ἀνέμου, σὺν νὰ ἔλεγε, δηλαδὴ, «ἐάν δὲν ἐπέισθητε οὔτε καὶ μὲ τὸ παράδειγμα ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, πού σὰς ἔφερα, πῶς θὰ δυνηθῆτε νὰ μάθετε τὰ ὑψηλότερα;». Ἐάν δὲ ἐδῶ ἐπίγειον ὀνομάζει τὸ θάπτισμα, μὴ ἀπορήσης, διότι τὸ ὀνομάζει ἔτσι ἢ ἐπειδὴ τελεῖται ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἢ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του τὴν φρικωδεστάτην ἐκείνην γέννησιν. Διότι παρ' ὅλον πού εἶναι ἐπουράνιος αὕτη ἡ γέννησις, ἐν τούτοις παραβαλλομένη πρὸς ἐκείνην τὴν ἀληθῆ, τὴν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, εἶναι ἐπίγειος. Καὶ ὀρθῶς δὲν εἶπε: «δὲν καταλασθαίνετε», ἀλλὰ «δὲν πιστεύετε», διότι ὅταν μὲν κάποιος δυσκολεύεται μὲ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ διὰ τοῦ νοῦ

και δεν τα αποδέχεται εύκολα, πολύ δικαίως ήμπορει να κατηγορηθῆ δι' ανοησίαν, όταν, όμως, δεν δέχεται αυτά, τα οποία δεν ήμπορει να λάθῃ με τὸ λογικόν του, ἀλλὰ μόνον με τὴν πίστιν, δεν ὀφείλεται πλέον τὸ ἔγκλημα αὐτὸ εἰς τὴν ανοησίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀπιστίαν. Ἄφοῦ, λοιπόν, τὸν ἠμπόδισε νὰ ζητήσῃ νὰ ἐνοήσῃ αὐτό, τοῦ τοῦ εἶπε, με τὴν λογικὴν, κατεφέρθη ἐπειτα ἐναντίον του με μεγαλύτεραν σφοδρότητα καὶ τὸν κατηγορήσε δι' ἀπιστίαν.

Ἐάν δὲ τὴν ἰδικὴν μας γέννησιν πρέπει νὰ δεχώμεθα διὰ τῆς πίστεως, ποίας τιμωρίας θὰ εἶναι ἄξιοι αὐτοί, ποὺ περιεργάζονται τὴν γέννησιν τοῦ Μονογενοῦς με τὴν λογικὴν των; Ἄλλ' ἴσως ἐρωτήσῃ κανείς: «Καὶ διατί ἐλέγοντο αὐτά, ἐάν δεν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν οἱ ἀκούοντες;». Διότι, ἂν καὶ αὐτοὶ δεν τὰ ἐπίστευαν, ἐν ταῦτοις οἱ μετὰ ἀπ' αὐτοὺς ἐπρόκειτο νὰ δέχωνται αὐτά καὶ ὀφελούνται. Καταφερόμενος, λοιπόν, ἐναντίον του με μεγάλην σφοδρότητα, φανερώνει ὅτι δεν γνωρίζει μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολὺ περισσότερα ἀπὸ αὐτά καὶ μεγαλύτερα. Καὶ τὸ ἐδήλωσε καὶ αὐτὸ εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ τῶν ἐξῆς: «Καὶ οὐδεὶς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν εἰμὴ ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν». Καὶ τί σημαίνει αὐτὴ ἡ συνέχεια, λέγει; Εἶναι πολὺ μεγάλης σημασίας καὶ πάρα πολὺ σύμφωνος πρὸς τὰ προηγούμενα. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι «γνωρίζομεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἠλθεθες διδάσκαλος»¹ αὐτὸ ἀκριθῶς διορθώνει μονομίαν, λέγων περίπου τὰ ἀκόλουθα: «Μὴ με νομίσης ὡς ἀπλοῦν διδάσκαλον, ὡς ἔνα ἀπὸ τούτων πολλοῦς προφήτας, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀπὸ τὴν γῆν. Διότι εὐρίσκομαι τώρα ἐδῶ κατελθὼν ἐξ οὐρανοῦ. Καὶ κανένας ἀπὸ τού-

1. Ἰωάν. 3, 2.

προφήτας δεν ἀνέβηκεν ἐκεῖ, ἐνῶ ἐγὼ ἐκεῖ διαμένω». Βλέπετε πῶς καὶ αὐτό, ποὺ φαίνεται ὑψηλόν, εἶναι ἐντελῶς ἀνάξιον τῆς μεγαλωσύνης του; Διότι δεν εὐρίσκεται μόνον εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ παντοῦ καὶ πληροῖ τὰ πάντα.

Ἄλλ' ἀκόμη συνομιλεῖ με τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀκροατοῦ, τὸν ὁποῖον θέλει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ προσελκύσῃ. Υἱὸν δὲ ἀνθρώπου ἐδῶ δεν ὠνόμασε τὴν σωματικὴν ὑπαρξιν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν κατωτέραν φύσιν ὀλόκληρον τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ ὀμιλήσῃ ἔτσι, ὠνόμασεν ἐδῶ. Καὶ διότι αὐτὸ εἶναι συνήθεια εἰς Αὐτόν, πολλές φορές ἀπὸ τὴν Θεότητα, πολλές φορές ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα νὰ ἐκφράζῃ τὸ ὅλον. «Καὶ καθὼς ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν εἰς τὴν ἔρημον, λέγει, οὕτω πρέπει νὰ ὑψωθῆ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». Καὶ τοῦτο πάλιν φαίνεται ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ προηγούμενα καὶ ὅτι ἔχει μεγάλην πρὸς αὐτὰ συνάφειαν. Διότι ἀφοῦ ἀπεκάλυψε τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν ποὺ ἐγίνε εἰς ἀνθρώπους διὰ τοῦ θαπτίσματος, προσέθεσε καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῆς, ἡ ὁποία δεν εἶναι μικρότερα ἐκείνης, τὴν πραγματοποιηθεῖσαν διὰ τοῦ Σταυροῦ. Ὅπως ἀκριθῶς καὶ ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Κορινθίους, αὐτὰς τὰς δύο εὐεργεσίας ἀνέφερε μαζί, διὰ τῶν ἐξῆς: «Μήπως ὁ Παῦλος ἔσταυρώθη διὰ σᾶς; ἢ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου ἐβαπτίσθητε;»². Διότι περισσότερον ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα αὐτὰ τὰ δύο δεικνύουν τὴν ἀνέκφραστον ἀγάπην του, ὅτι καὶ ὑπὲρ ἐχθρῶν ἔπαθε καὶ ὅτι, ἀφοῦ ὑπὲρ ἐχθρῶν ἀπέθανεν, ἐδώρησε διὰ τοῦ θαπτίσματος ὀλόκληρον τὴν σωγῶρσιν τῶν ἀμαρτημάτων.

θ'*. Καὶ διατί δεν εἶπε καθαρὰ ὅτι «πρόκειται νὰ

2. Α' Κορινθ. 1, 13.

* Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ὁ ἱερός χρυσόστομος ἐξηγεῖ

σταυρωθῶ», ἀλλὰ παρέπεμψε τούς ἀκροατάς εἰς τόν παλαιόν ἐκείνον τύπον; Πρῶτον μὲν, διὰ νὰ μάθουν ὅτι τὰ παλαιὰ εἶναι συγγενῆ πρὸς τὰ νέα καὶ ὅτι ἐκεῖνα δὲν εἶναι ξένα πρὸς αὐτὰ ἐδῶ. "Ἐπειτα, διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι δὲν προσήρχετο πρὸς τὸ πάθος παρὰ τὴν θέλησίν του καὶ ἀκόμη περισσότερο, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ καμμία θλάση δὲν προσγίνεται εἰς Αὐτὸν καὶ ὅτι ἀπ' ἐδῶ σώζονται πολλοί. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἰσχυρισθῇ κανεὶς: «Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σωθῇ ὁ πιστεύσας εἰς τὸν Σταυρωθέντα, ὅταν καὶ Αὐτὸς ἔχη κατακηθῆ ἀπὸ τὸν θάνατον;» μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν παλαιάν ἱστορίαν. Διότι, ὅν οἱ Ἰουδαῖοι μὲ τὸ νὰ ἴδουν χαλκίνην εἰκόνα θφεως, διέφυγον τὸν θάνατον, πολὺ περισσότερο ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι πιστεύουν εἰς τὸν Ἑσταυρωμένον δικαιολογημένα θὰ ἀπολαύσουν καὶ πολὺ μεγαλύτεραν τὴν εὐεργεσίαν. Διότι αὐτὸ δὲν γίνεται ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας ἐκείνου, ποὺ σταυρώνεται, οὔτε ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερισχύσεως τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἐπειδὴ «ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον»³, δι' αὐτὸ ὁ ἔμψυχος Αὐτοῦ νοσὸς σταυρώνεται, «διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον»⁴.

Βλέπεις τὴν αἰτίαν τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ πηγάζουσαν σωτηρίαν; Βλέπεις τὴν συγγένειαν τοῦ τύ-

ποῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν; Ἐκεῖ, οἱ Ἰουδαῖοι διέφυγον τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸν πρόσκαιρον θάνατον, ἐδῶ, οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Ἑσταυρωμένον διαφεύγουν τὸν αἰώνιον θάνατον. Ἐκεῖ, ὁ ὕψωθεις ὄφις ἐθεράπευε δῆγματα θφεων, ἐδῶ, ὁ σταυρωθεὶς Ἰησοῦς ἐθεράπευσε τὰς πληγὰς τοῦ νοητοῦ δράκοντος⁵. Ἐκεῖ, ἐθεραπεύετο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προσέθλεπεν εἰς τὸν ὄφιν μὲ αὐτοὺς τοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμούς, ἐδῶ, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά του διὰ ἐκείνος, ὁ ὁποῖος προσθλέπει μὲ τοὺς πνευματικοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸν Ἑσταυρωμένον Κύριον. Ἐκεῖ, ἐκείνο, τὸ ὁποῖον ὑψώθη ἦταν χαλκός, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ σχῆμα τοῦ θφεως, ἐδῶ, ὑψώνεται σῶμα Δεσποτικόν, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐκεῖ, ὄφις ἐδάγκωνε καὶ ὄφις ἐθεράπευε, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ θάνατος κατέστρεψε καὶ θάνατος ἔσωσεν. Ἄλλ' ὁ μὲν ἕνας ὄφις, αὐτὸς ποὺ ἐθανάτωνε, εἶχε δηλητήριον, ὁ δὲ ἄλλος, αὐτὸς ποὺ ἔσωζε ἦταν ἀπηλλαγμένος καὶ καθαρὸς ἀπὸ δηλητήριον. Καὶ ἐδῶ τὸ Ἰδιο πάλιν συνέβαινε. Διότι ὁ μὲν ἕνας θάνατος αὐτὸς ποὺ ἔφερε τὴν καταστροφὴν, εἶχεν ἁμαρτίαν, ὅπως ἀκριθῶς ὁ ὄφις εἶχε τὸ δηλητήριον, ὁ δὲ ἄλλος, ὁ θάνατος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἦταν ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, ὅπως ἀκριθῶς ἦταν ἀπηλλαγμένος ἀπὸ δηλητήριον ὁ χάλκινος ὄφις.

Διότι λέγει: «Ἅμαρτίαν δὲν ἔκαμεν, οὔτε εὐρέθη δόλος εἰς τὸ στόμα του»⁶. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκείνο, τὸ ὁποῖον λέγει ὁ Παῦλος: «Ἀπογυμνώσας τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας διεπόμπευσε παρηρησία, θριαμβεύσας κατ' αὐτῶν ἐπ' αὐτοῦ»⁷. Διότι ὅταν ἄλλος γενναῖος ἀθλητής,

5. Τοῦ διαβόλου.

6. Α' Καθολ. Πέτρου 2, 22 καὶ Ἦσ. 53, 9.

7. Κολασ. 2, 15.

3. Ἰωάν. 3, 16.

4. Ἰωάν. 3, 15.

ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ εἰσῆκωσε ὑψηλά τὸν ἀντίπαλόν του καὶ τὸν κατέρριψε καὶ τὸν κατενίκησεν ὀλοκληρωτικά, κατήγαγε περιφανεστέραν νίκην, ὁ Χριστὸς, ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια ὀλοκλήρου τῆς οἰκουμένης, κατέβαλε τὰς ἀντιπάλους δυνάμεις καὶ ἀφοῦ ἐθεράπευσε τοὺς πληττομένους εἰς τὴν ἐρημίαν, τοὺς ἀπηλευθέρωσεν ἀπὸ ὄλα τὰ θηρία, κρεμασθεὶς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἄλλὰ δὲν εἶπε «πρέπει νὰ κρεμασθῆ», ἀλλὰ «νὰ ὑψωθῆ» ἐπρωτίμως δὲ νὰ θάλῃ τὸ δεύτερον αὐτό, διότι εἶχε τὴν γνώμην ὅτι εἶναι καὶ περισσότερον εὐφημον εἰς τὸν ἀκούοντα καὶ κοντὰ εἰς τὸν τύπον.

«Διότι τόσον ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῆ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»⁸. Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει σημαίνει τὸ ἀκόλουθον: «Νὰ μὴ ἀπορήσῃς, διότι ἐγὼ πρόκειται νὰ ὑψωθῶ, διὰ νὰ σωθῆτε σεῖς; διότι καὶ εἰς τὸν Πατέρα φαίνεται τοῦτο καλὸν καὶ Αὐτὸς σὺς ἠγάπησε τόσον, ὥστε νὰ δώσῃ τὸν Υἱόν του ὑπὲρ τῶν δούλων καὶ μάλιστα δούλων ἀγνωμόνων». Μολονότι δὲν θὰ προέβαινε κανεὶς εἰς αὐτὸ οὔτε χάριν φίλου, οὔτε χάριν δικαίου εὐκόλως, πράγμα, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Παῦλος διὰ τῶν ἐξῆς ἐφανέρωσε: «Διότι μόλις καὶ μετὰ θίας θὰ εὐρεθῆ ἄνθρωπος νὰ ἀποθάνῃ διὰ κάποιον δίκαιον»⁹. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν, ἐπειδὴ συνωμιλοῦσε μὲ πιστοὺς, ἐξέθετε τὰ πράγματα διεξοδικώτερα, ἔδω δὲ ὁ Χριστὸς, ἐπειδὴ συνωμιλοῦσε μὲ τὸν Νικόδημον, ἐξέθετε τὰς αὐτὰς σκέψεις περισσότερον μὲν συγκρατημένα, μὲ μεγαλυτέραν ὁμως ἔμφασιν. Καὶ διότι κάθε λέξις ἔχει μεγάλην ἔμφασιν. Διότι μὲ τὴν φράσιν: «Τόσον ἠγάπησε» καὶ μὲ τὴν «Ὁ Θεὸς τὸν κόσμον» ἔδειξε

8. Ἰωάν. 3, 16.

9. Ρωμ. 5, 7.

τὴν μεγάλην θερμότητα τῆς ἀγάπης. Διότι εἶναι μεγάλη καὶ ἀπειρος ἡ διαφορά, καθ' ὅσον ὁ ἀθάνατος, ὁ ἀναρχος, ἡ ἀπέραντος μεγαλωσύνη, τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ εἶναι ἀπὸ γῆν καὶ τέφραν, ποῦ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ ἀναρίθμητα ἁμαρτήματα, ποῦ ἔχουν ὀριστικῶς ἐκπέσει ἠθικά, τοὺς ἀγνώμονας, αὐτοὺς ἀκριθῶς ἠγάπησε.

Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐν συνεχείᾳ προσέθεσεν, εἶναι ὁμοίως ἐμφαντικά, καθ' ὅσον λέγει: «Ὅτι τὸν Υἱόν του τὸν Μονογενῆ ἔδωκε» καὶ ἄχι κανένα δούλον, οὔτε ἀκόμη καὶ ἄγγελον, οὔτε ἀρχάγγελον. Μολονότι, θεθαίως, οὔτε διὰ τὸ παιδί του θὰ ἐπεδείκνυε κανεὶς τόσην φροντίδα, ὅσην ἐπέδειξεν ὁ Θεὸς διὰ τοὺς ἀγνώμονας δούλους. Τὸ μὲν, λοιπόν, Πάθος δὲν τὸ ἐφανέρωσε πολὺ καθαρὰ, ἀλλὰ κατὰ τρόπον συγκεκαλυμμένον, διὰ τῶν ἐξῆς: «Διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῆ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον». Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, εἶπε: «πρέπει νὰ ὑψωθῆ» καὶ ὑπνίχθη τὸν θάνατον, διὰ νὰ μὴ στενοχωρηθῆ ὁ ἀκροατὴς ἀπὸ τὰ λόγια του αὐτά, φανταζόμενος περὶ Αὐτοῦ κάτι τὸ ἀνθρώπινον, καὶ νομίζων τὸν θάνατόν του ἀνυπαρξίαν, πρόσεξε πῶς διάρθρωσεν αὐτὸ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ προσφερόμενος εἶναι Υἱὸς Θεοῦ καὶ ἀτιος ζωῆς καὶ μάλιστα ζωῆς αἰωνίου. Καί, φυσικά, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ παρεῖχε εἰς τοὺς ἀλλοιους ζωὴν μὲ τὸν θάνατόν του, δὲν ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ αἰωνίως εἰς τὸν θάνατον. Διότι, ἐάν οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Ἑσταυρωμένον Κύριον δὲν σφραγίζονται, πολὺ περισσότερον ὁ ἴδιος ὁ Ἑσταυρωμένος δὲν θὰ ἀφανισθῆ. Αὐτός, ποῦ σώζει τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν, πολὺ περισσότερον ὁ ἴδιος εἶναι ἀπληλαγμένος ἀπὸ αὐτὴν. Αὐτός, ποῦ χορηγεῖ εἰς τοὺς ἄλλους ζωὴν, πολὺ περισσότερον ὁ ἴδιος πηγάζει ζωὴν εἰς τὸν ἑαυτόν του. Βλέπετε, ὅτι παντοῦ χρειάζεται ἡ πίστις; Διότι λέγει ὅτι ὁ Σταυρὸς εἶναι πηγὴ ζωῆς, γεγονός, τὸ ὁποῖον ὁ λογισμὸς δὲν θὰ ἠμποροῦσεν εὐκόλως νὰ παραδεχθῆ

—και αυτό φαίνεται ακόμη και τώρα από τους Έλληνας, οι οποίοι ειρωνεύονται τούτο— ή πίστις, όμως, ή όποια υπερβαίνει την ασθένειαν των λογισμών, θά ήμπορούσεν εύκολα και νά τό άποδεχθῆ και νά τό έννοήση πλήρως. Άπό ποῦ, όμως, προέρχεται ή τόσο μεγάλη αγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον; Δέν προέρχεται ἀπό πουθενά ἄλλοῦ, ἀλλ' ἀπό τὴν ἀγαθότητα και μόνον.

γ'*, "Ας έντραπῶμεν, λοιπόν, τὴν αγάπην του, θς έντραπῶμεν τὴν υπερβολικὴν φιλανθρωπίαν του. Διότι Ἐκεῖνος μὲν δέν ἐλυτήθη οὔτε τὸν Μονογενῆ του Υἱὸν πρὸς χάριν μας, ἡμεῖς δέ και χρήματα λυπούμεθα νά προσφέρωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἐκεῖνος και τὸν γνήσιον Υἱὸν του προσέφερε πρὸς χάριν μας, ἡμεῖς δέ οὔτε τὰ χρήματα περιφρονούμεν πρὸς χάριν του, ἀλλ' οὔτε και πρὸς χάριν ἡμῶν τῶν ἰσίων. Και πῶς θά εἶναι αὐτὰ ἄξια συγγνώμης; Και ἂν ἴδωμεν κάποιον ἄνθρωπον νά ὀφίσταται πολλοὺς κινδύνους και νά εἶναι ἔτοιμος νά προσφέρῃ δι' ἡμᾶς και τὸν ἑαυτὸν του ἀκόμη, τὸν προτιμούμεν και τὸν τοποθετοῦμεν ὑπεράνω ἄλων και τὸν κατατάσσομεν μεταξὺ τῶν πρώτων και τῶν καλλιτέρων ἐκ τῶν φίλων μας. Και διὰ νά δείξωμεν τὴν αγάπην μας τοῦ προσφέρομεν ἄλλα τὰ ἰδικὰ μας και τὸν θεθαίνομεν ὅτι εἶναι ἰδικὰ του μᾶλλον παρά ἰδικὰ μας. Και δέν ἀρκοῦμεθα μέχρις ἐκεῖ, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι οὔτε και τότε προσφέρομεν εἰς αὐτὸν τό κατ' ἄξιον.

* Τὸ θέμα ἐδῶ, ὡς συνήθως, ἠθικόν. Οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουσιν νά ἀποδεικνύονται διαρκῶς ἀντάξιοι τῆς μέχρι θανάτου αγάπης τοῦ Χριστοῦ. Ὑπάρχει ἕνας δρόμος, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ τοῦ ὄραίου σκοποῦ. Ἡ αγάπη. Ἡ ἐμπρακτος πρὸς τοὺς πτωχοὺς αγάπη, ἡ ἐλεημοσύνη ὑπὸ τὰς ποικίλας μορφάς της εἶναι ὁ ἀσφαλέστερος δρόμος. Τὸν Χριστὸν πλησιάζομεν διὰ μίαν γενναίαν, σταθερὰν και ἐμπρόκτου αγάπης πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας ἐν γένει, εἰδικῶς δέ και κυρίως πρὸς τοὺς πάσχοντας.

Προκειμένου, όμως, περὶ τοῦ Χριστοῦ, δέν δεικνύομεν οὔτε τὴν αὐτὴν εὐγνωμοσύνην και ἐνῶ Ἐκεῖνος προσέφερε τὴν ζωὴν του χάριν τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας και ἔχυσε τὸ τίμιον αἷμα του δι' ἡμᾶς, δι' ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι δέν εἴμεθα, οὔτε ἀγαθοί, οὔτε διακεῖμεθα φιλικῶς πρὸς Αὐτόν, ἡμεῖς, οὔτε ὕλικά πράγματα, δέν προσφέρομεν χάριν ἡμῶν, ἀλλ' ἀβιαφοῦμε δι' Αὐτόν και τὸν ἀφήνομεν γυμνὸν και ξένον, Αὐτόν, ὁ ὅποιος ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν.

Και ποῖος θά μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κόλασιν; Διότι, ἂν δέν μᾶς τιμωροῦσεν ὁ Θεός, ἀλλ' ἡμεῖς ἐτιμωρούσαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἄραγε δέν θά καταδικάζαμε μόνοι μας τοὺς ἑαυτοὺς μας; Ἄραγε, δέν θά καταδικάζαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, ἐφ' ὅσον περιφρονήσαμε τὸν θυσιασθέντα ὑπὲρ ἡμῶν και τὸν ἀφήσαμε νά λειώνη ἀπὸ τὴν πείνα; Και διὰ τί ὀμιλῶ διὰ τὰ χρήματα; Διότι, ἐάν εἴχαμε μυρίας ζωάς, δέν ἔπρεπεν ἄλλας νά τὰς θυσιάσωμεν ὑπὲρ Αὐτοῦ; Μολονότι, θεθαίως, και τότε ἀκόμη δέν θά ἐπράτταμε τίποτε ἀντάξιον τῆς εὐεργεσίας. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος εὐεργετῆ πρώτον φανερώνει καθαρά τὴν καλωσύνην του, ἐνῶ ὁ εὐεργετούμενος, ὅτιδήποτε και ἂν ἀνταποδίδῃ, ὀφειλὴν ἀποδίδει, δέν κάμνει χάριν και μάλιστα, ὅταν ὁ εὐεργέτης εὐεργετῆ ἔχθρους και ὀνταποδίδων και εἰς τὸν εὐεργέτην θά καταθέτῃ τὰ γινόμενα και αὐτὸς ὁ ἴδιος θά ἀπολαμβάνῃ πάλιν αὐτά. Ἄλλ' ἡμᾶς οὔτε αὐτὰ μᾶς προσελκύουσιν, ἀλλ' εἴμεθα τόσοσ ἀγνώμονες, ὥστε τοὺς μὲν δούλους και τοὺς ἡμίονους και τοὺς ἵππους νά περιβάλλωμεν μὲ χρυσᾶ περιδέραια, τὸν δὲ Δεσπότην Χριστόν, ὁ ὅποιος περιέρχεται γυμνὸς και μεταβαίνει ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα και παραμένει πάντοτε εἰς τοὺς δρόμους και ἀπλώνει τὰ χέρια του, νά περιφρονῶμεν, πολλές φορές μάλιστα νά τὸν ἀντικρύζωμεν και μὲ σκληρὸ και θλοσυρὸ μάτι, μολονότι, θεθαίως, και αὐτὸ

ἀκριβῶς τὸ ὑπομένει χάριν ἡμῶν. Διότι εὐχαρίστως πεινᾷ, διὰ νὰ τραφῆς ἐσὺ καὶ περιέρχεται γυμνός, διὰ νὰ σοῦ δώσει τὴν θάσιν τῆς ἀφθαρσίας τοῦ ἐνδύματος.

Ἄλλ' οὔτε καὶ τότε δίδετε τίποτε ἀπὸ τὰ ἰδικά σας, ἀλλ' ἀπὸ τὰ ἐνδύματα, ἄλλα μὲν εἶναι σκωληκόθροτα, ἄλλα δὲ εἶναι θάρος εἰς τὸ κιθώτιον καὶ περιττὴ φροντίς εἰς αὐτοὺς ποὺ τὰ ἔχουν, ἐνῶ Ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἔδωσε καὶ αὐτὰ καὶ ἔλα τὰ ἄλλα, περιέρχεται γυμνός. Ἄλλὰ δὲν τὰ ἀφήνετε εἰς τὸ κιθώτιον, ἀλλὰ τὰ φορᾶτε σεῖς καὶ καλλωπίζεσθε; Πέστε μου, τί περισσότερο κερδίζετε ἀπὸ αὐτά; Μήπως, διὰ νὰ σὰς ἴδῃ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἀγορᾶς; Καὶ τί μ' αὐτό; Διότι δὲν πρόκειται νὰ θαυμάσουν ἐσένα, ποῦ περιβάλλεσαι αὐτά, ἀλλὰ αὐτὸν ποῦ δίδει εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ὡστε, ἂν θέλῃς νὰ θαυμάζεσαι, πρέπει νὰ ἐνδύῃς, ὅταν δὲ ἐνδύῃς ἄλλους, τότε μᾶλλον θὰ ἀπολαύσῃς μύρια χειροκροτήματα. Τότε, θὰ σὲ ἐπαινέσῃ καὶ ὁ Θεὸς μαζί μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Τώρα, ὅμως, δὲν θὰ σὲ ἐπαινέσῃ κανεὶς, ἀντιθέτως μάλιστα, ὅλοι θὰ σὲ φθονήσουν, βλέποντες τὸ μὲν σῶμα σου στολισμένον, τὴν δὲ ψυχὴν σου παραμελημένην.

Τέτοιος στολισμὸς ὑπάρχει καὶ εἰς τὰς ἀνηθικούς γυναίκας —πολλὲς φορές μάλιστα τὰ ἐνδύματά τους εἶναι πολυτελέστερα καὶ λαμπρότερα— ὁ στολισμὸς ὅμως τῆς ψυχῆς ὑπάρχει μόνον εἰς αὐτοὺς, ποὺ ζοῦν ἐν ἀρετῇ. Αὐτὰ λέγω διαρκῶς καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω, ὅχι τόσο διὰ τοὺς πτωχοὺς, ὅσον διὰ τὰς ἰδικὰς σας ψυχὰς. Διότι ἐκεῖνοι, καὶ ἂν δὲν βοηθηθοῦν ἀπὸ μᾶς, ἐν τούτοις ἀπὸ ἄλλους θὰ τύχουν κάποιας βοηθείας καὶ θὰ ἀνακουφισθοῦν. Ἄλλὰ καὶ ἂν δὲν βοηθηθοῦν, ἀλλὰ καταστραφοῦν ἀπὸ τὴν πείνα καὶ πάλιν δὲν εἶναι μεγάλη ἡ ζημία. Διότι εἰς τί ἔθλαψε τὸν Λάζαρον ἡ πτώχεια καὶ ἡ πείνα; Ἀπὸ σᾶς, ὅμως, ἂν δὲν σὰς βοηθήσουν οἱ πτωχοί, κανεὶς δὲν θὰ ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν. Ἄλλὰ θὰ εἰ-

παμεν τὰ ἴδια εἰς τὸν πλούσιον, ὁ ὁποῖος κατακαίεται αἰωνίως καὶ δὲν ἀνακουφίζεται ποτέ. Ἄλλ' εἴθε κανεὶς ποτέ νὰ μὴ ἀκούσῃ αὐτὰ τὰ λόγια, ἀλλ' εἴθε ὅλοι νὰ ἀπέλθωμεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ' (28)

(Ιωάν. γ', 17-21)

«Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον» (Ιωάν. 3, 17).

α'. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὀκνηροτέρους, διὰ νὰ δικαιολογήσουν μεγάλα ἀμαρτήματα καὶ ὑπερβολικὴν ὀλιγωρίαν, ἐκμεταλλεύονται τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποστηρίζουν τὰ ἀκόλουθα: «δὲν ὑπάρχει κόλασις, δὲν ὑπάρχει τιμωρία, ὅλα τὰ ἀμαρτήματά μας τὰ συγχωρεῖ ὁ Θεός». Αὐτοὺς, ἀκριβῶς, τοὺς ἀποστομόναι ὁ σοφὸς ἀνὴρ, μὲ τὰ ἑξῆς: «Μὴ εἰπῆς· μέγα τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν μου θὰ συγχωρήσῃ· διότι ὑπάρχει θεθαίως εἰς Αὐτὸν τὸ ἔλεος, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ ὀργή. Καὶ εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς θὰ ἐπιπέσῃ ὁ θυμὸς του»¹. Καὶ πάλιν· «Ὅσον μέγα εἶναι τὸ ἔλεός του,

* Εἰς τὴν παροῦσαν παράγραφον ἐκτίθενται τὰ ἀκόλουθα: Ὁ Χριστιανὸς διὰ τοῦ Βαπτίσματος λαμβάνει τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν του. Τοῦτο, ὅμως, δημιουργεῖ τὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ μέγιστον καθήκον νὰ μὴ ἀμαρτάνῃ πλέον, διότι ἀμαρτάνων καὶ μὴ μετανοῶν, γίνεται ἔνοχος πολὺ μεγαλύτερας, παρὰ προηγουμένως, κολάσεως. Διὰ τῆς φράσεως «ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται ὁ Χριστὸς μᾶς φανερώνει ὅτι ἂν καὶ κατὰ τὴν πρότην του παρουσίαν δὲν ἦλθε, διὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον, ἐν τούτοις ὃ μὴ πιστεύων εἰς Αὐτὸν τιμωρεῖται ἤδη ἀπὸ τώρα, καθ' ὅσον βαδίζει εἰς τὸ σκοτάδι καὶ στερεῖται τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ φωτισμένης γνώσεως.

1. Σοφ. Σειρ. 5, 6.

τόσον μεγάλη εἶναι καὶ ἡ δικαία τιμωρία, ποῦ στέλλει»². Καὶ ποῦ, λέγει, ὑπάρχει ἡ φιλανθρωπία του, ἐὰν πρόκειται νὰ λάθωμεν τὰς δικαίας διὰ τὰς ἀμαρτίας μας τιμωρίας; Καὶ ὅτι θὰ λάθωμεν τὰς δικαίας τιμωρίας, ἀκούσε ποῦ τὸ λέγει καὶ ὁ Προφήτης καὶ ὁ Παῦλος, διότι ὁ μὲν πρῶτος λέγει· «Σὺ θὰ ἀποδώσῃς εἰς τὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του»³, ὁ δὲ δεύτερος· «ὁ ὁποῖος θὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του»⁴. Ὅτι δὲ καὶ πάλιν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλη, καὶ τοῦτο φαίνεται ἀπὸ αὐτὰ ἐδῶ. Διότι ὁ Θεός, ἀφοῦ διήρσε τὴν ζωὴν μας εἰς δύο περιόδους, εἰς τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τὴν μὲν παροῦσαν, διὰ νὰ γίνωνται οἱ ἀγῶνες, τὴν δὲ μέλλουσαν, διὰ νὰ ἀπονέμονται οἱ στέφανοι, ἐπέδειξε καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὴν μεγάλην του φιλανθρωπίαν.

Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Διότι ἀπὸ μᾶς, ποῦ διεπράξαμε πολλὰ καὶ φοβερά ἀμαρτήματα καὶ ποῦ δὲν ἐπαύσαμεν ἀπὸ τὴν νεότητά μας μέχρι τὰ θεαθὰ γεράματα νὰ καταρρυπαίνωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ μύρια κακά, δὲν ἐζήτησεν εὐθύνας διὰ κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀμαρτήματα, ἀλλὰ τὰ συνεχώρησε μὲ λουτρόν παλιγγενεσίας καὶ μᾶς ἐχάρισε δικαιοσύνην καὶ ἀγιασμόν. Τί, λοιπόν, θὰ συμβῆ, λέγει, ἂν κάποιος, ἀφοῦ κατηξιώθη τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἀπὸ πολὺ μικρᾶς ἡλικίας, διαπράξῃ μετὰ ταῦτα μύρια ἀμαρτήματα; Αὐτός, λοιπόν, εἶναι ἄξιος μεγαλύτερας τιμωρίας. Διότι διὰ τὰ ἴδια ἀμαρτήματα, δὲν ὀφιστάμεθα τὰς ἴδιας τιμωρίας, ἀλλὰ πολὺ αὐστηροτέρας, ὅταν ἀμαρτήσωμεν μετὰ τὴν μυσταγωγίαν. Καὶ αὐτὸ μᾶς τὸ θεθαίονει ὁ Παῦλος, ὁ ὁ-

2. Σοφ. Σειρ. 16, 12.

3. Ψαλμ. 61, 13.

4. Ρωμ. 2, 6.

ποιος λέγει: «Εάν τις ἀθετήσῃ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων ἀποθνήσκει χωρὶς ἔλεος· πόσον στοχάζεσθε χειρότερας τιμωρίας θὰ κριθῆ ἄξιος ὁ καταπατήσας τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ νομίσας κοινὸν τὸ αἷμα τῆς διαθήκης καὶ ὕβρισας τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος;»⁵. Αὐτὸς θὰ εἶναι, λοιπόν, ἄξιος μεγαλυτέρας τιμωρίας.

Ἐν τούτοις ὁ Θεὸς ἀνοίξε καὶ δι' αὐτὸν τὶς πόρτες τῆς μετανοίας καὶ τοῦ ἔδωσε πολλὰς εὐκαιρίας, ἀν τὸ θελήσῃ θεοβαίως, νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματά του. Σκέψου, λοιπόν, πόσον μεγάλα εἶναι αὐταὶ αἱ ἀποδείξεις τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τῆς χάριτος χορηγήσας τῆς ἀφέσεως καὶ ὁ μὴ κολασμὸς τοῦ καὶ μετὰ τὴν χορήγησιν τῆς χάριτος ἀμαρτήσαντος καὶ ἀξίου πάσης τιμωρίας, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἡ διάθεσις εἰς αὐτὸν χρόνου καὶ προθεσμίας ἀπολογίας. Δι' ὅλα αὐτὰ ὁ Χριστὸς ἔλεγε πρὸς τὸν Νικόδημον: «Δὲν ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν του εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον».

Διότι δύο εἶναι αἱ παρουσίαι τοῦ Χριστοῦ, ἡ πρώτη εἶναι αὐτή, ἡ ὅποια ἐπραγματοποιήθη ἤδη καὶ ἡ δεύτερα εἶναι ἡ μέλλουσα. Δὲν ἔχουν δὲ καὶ αἱ δύο τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἀλλ' ἡ προηγουμένη ἐπραγματοποιήθη, ὅχι διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὰς πράξεις μας, ἀλλὰ διὰ νὰ συγχωρήσῃ, ἢ δὲ μέλουσα θὰ πραγματοποιηθῆ, ὅχι διὰ νὰ συγχωρήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξετάσῃ. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς λέγει διὰ μὲν τὴν πρώτην παρουσίαν του: «Δὲν ἦρθα, διὰ νὰ κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσω τὸν κόσμον»⁶, διὰ δὲ τὴν μέλλουσαν: «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς του, θὰ στήσῃ τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν

5. Ἐβρ. 10, 28 καὶ 29.

6. Ἰωάν. 12, 47.

του, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἀριστερῶν. Καὶ θὰ ἀπέλθουν οὗτοι μὲν εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον»⁷, μολονότι, θεοβαίως, κατὰ τὸ δίκαιον καὶ ἡ προηγουμένη παρουσία ἦταν παρουσία κρίσεως. Διατί; Διότι πρὸ τῆς παρουσίας του ὑπῆρχε νόμος φυσικὸς καὶ προφῆται καὶ γραπτὸς ἐπίσης νόμος καὶ διδασκαλία καὶ μύρια ὑποσχέσεις καὶ ἐπιδείξεις θαυμάτων καὶ κολάσεις καὶ τιμωρίαι καὶ πολλὰ ἄλλα, ἱκανὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν διόρθωσιν. Καὶ ἐπόμενον ἦταν μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ νὰ ζητήσῃ εὐθύνας, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι φιλάνθρωπος δὲν ἐξετάζει τὰ ἀμαρτήματά μας, ἀλλὰ προηγουμένως συγχωρεῖ αὐτά. Διότι, ἀν ἐπραττε τοῦτο, ὅλοι ἀνεξαιρέτως θὰ καταδικάζοντο εἰς ἀπώλειαν. Διότι λέγει: «ὅλοι ἠμάρτησαν καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ»⁸. Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ;

«Ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν δὲν κρίνεται, ὅστις δὲ μὴ δὲν πιστεύει εἶναι ἤδη κεκριμένος»⁹. Ἀλλὰ τότε, ἀν δὲν ἦλθε δι' αὐτὸ, διὰ νὰ κρίνῃ, δηλαδή, τὸν κόσμον, πῶς ἔχει κριθῆ ἤδη ἐκεῖνος ποῦ δὲν πιστεύει, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως; Σημαίνει, λοιπόν, αὐτὸ, ἢ ὅτι αὐτὴ ἡ ἀμετανόητος ἀπιστία εἶναι κόλασις—διότι τὸ νὰ εὑρίσκεται κανεὶς μακρὰν τοῦ φωτός, εἶναι γεγονός, τὸ ὁποῖον καὶ καθ' ἑαυτὸ, ἀποτελεῖ μεγίστην τιμωρίαν—ἢ προλέγει τὸ μέλλον. Ὅπως ἀκριθῶς ἐκεῖνος ποῦ φονεύει καὶ εἰς περίπτωσιν, ποῦ δὲν καταδικασθῆ ἀπὸ τὸν δικαστὴν, ἔχει ἤδη καταδικασθῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἴδιαν τὴν φύσιν τῆς πράξεώς του, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ ἀπιστος. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀδάμ, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ἔφαγεν ἀπὸ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν, ἀ-

7. Ματθ. 25, 31, 33 καὶ 46.

8. Ρωμ. 3, 23.

9. Ἰωάν. 3, 18.

πέθαναν. Διότι αυτή άκριθώς ήταν και η απόφασις του Θεού: «Κατά δέ την ήμέραν κατά την οποίαν θά φάγετε από τόν καρπόν του, θά χάσετε τό δικαίωμα τής άθανασίας, θά άποθάνετε σωματικώς και θά χωρισθήτε από έμέ, πού σάς έδωσα την ζωήν»¹⁰, μολοντί θεθαίως έζούσε.

Πώς, λοιπόν, απέθανε; Κατά την απόφασιν και κατά την φύσιν του πράγματος. Διότι αυτός, πού κατέστησε τόν έαυτόν του υπεύθυνον διά την κόλασιν διατελεί υπό την τιμωρίαν, έστω και άν κατ' άρχήν όχι ως προς τό πράγμα αυτό καθ' έαυτό, άλλ' ως προς την γνώμην και την απόφασιν. Διά να μη φαντασθή, λοιπόν, κανείς, όταν άκούση, ότι «Δέν ήλθον, διά να κρίνω τόν κόσμον»¹¹, ότι ήμπορεί να άμαρτάνη άτιμωρητί και ως έκ τούτου γίνη περισσότερον περί τά πνευματικά άκηρός, μέ τό να λέγη: «ήδη έχει κριθή», άπομονώνει και αυτήν την όλιγωρίαν. Έπειδή, δηλαδή, έπρόκειτο να έλθη ή κρίσις και δέν είχεν έλθει ακόμη, μέ τόν τρόπον αυτόν, μεταφέρει κοντά τόν φόβον τής τιμωρίας και δεικνύει ήδη την κόλασιν. Καί αυτό, επίσης, είναι άπόδειξις μεγάλης φιλανθρωπίας του Θεού, τό ότι όχι μόνον έδωσε τόν Υιόν, προς σωτηρίαν των ανθρώπων, αλλά και τό ότι αναθάλλει τόν καιρόν τής κρίσεως, μέ τόν σκοπόν να δώση την εύκαιρίαν εις τους άμαρτωλούς και άπίστους να απαλλαγούν μέ άνειν και έλευθερίαν από τά άμαρτήματά τους. «Όστις πιστεύει εις τόν Υιόν δέν κρίνεται», αυτός πού πιστεύει, όχι αυτός πού περιεργάζεται, αυτός πού πιστεύει, όχι αυτός πού πολυπραγμανεί. Τι, λοιπόν, άν ζή άκάθαρτον ζωήν και δέν πράττει αγαθάς πράξεις; Κυρίως μέν δι' αυτούς άκριθώς ό Παύ-

10. Γεν. 2, 17.

11. 'Ιωάν. 12, 47.

λος λέγει, ότι δέν είναι γνήσιοι πιστοί, διότι: «Όμολογούν ότι γνωρίζουν τόν Θεόν, μέ τά έργα τους όμως τόν άρνούνται»¹². Έν τούτοις έδω λέγει τούτο, ότι ως προς αυτό άκριθώς δέν κρίνεται, αλλά διά μέν τας πράξεις θά ύποστη σκληροτέραν τιμωρίαν, δι' άπιστίαν δέ δέν τιμωρείται, επειδή κατ' άρχήν έπίστευσε.

6*. Βλέπεις πώς ήρχισεν από φοβερά και κατέληξεν εις τά ίδια πάλιν; Διότι έν άρχή έλεγεν: «Έάν κάποιος δέν γεννηθή έξ ύδατος και Πνεύματος, δέν δύναται να εισέλθη εις την βασιλειαν του Θεού»¹³, έδω δέ πάλιν λέγει: «Όστις δέν πιστεύει εις τόν Υιόν είναι ήδη κεκριμένος», δηλαδή, μη νομίσης ότι ή αναβολή θά ώφελήση σε τίποτε αυτόν, πού κατέστη ήδη υπεύθυνος, εάν δέν άλλάξει. Διότι αυτός, ό όποιος δέν έπίστευσε, δέν θά εύρεθί εις καλλίτερον κατάστασιν από τους καταδικασθέντας και κολαζομένους.

«Και αυτή είναι ή κρίσις, ότι τό φώς ήλθεν εις τόν κόσμον και ό άνθρωποι ήγάπησαν τό σκοτός μάλλον παρά τό φώς»¹⁴. Έκείνο δέ τό όποιον λέγει, σημαίνει τό έξής: «Δι' αυτό κολάζονται, διότι δέν ήθέλησαν να άφήσουν τό σκοτάδι και να τρέξουν εις τό φώς». Έδω,

12. Τιτ. 1, 16.

* Εις την παράγραφον αυτήν άναλύεται ή φράσις: «ό φαύλα πράσων μισεί τό φώς και ούκ έρχεται προς τό φώς» και παρατηρείται ότι αυτός, πού συνεχώς άμαρτάνει είναι άδύνατον να προσέλθη και να πιστεύση εις τόν Χριστόν. Κατά συνέπειαν αυτός, πού δέν πιστεύει εις τόν Χριστόν ύποχρεωτικώς ζή βίον φαύλον και δέν ήμπορεί να κατορθώση καμμίαν άληθινήν άρετήν. Εις την τελευταίαν, τέλος, παράγραφον ό λόγος περί κενοδοξίας. Η κενοδοξία είναι ρίζα πολλών κακών, δι' αυτό ό χριστιανοί όφείλουν ν' άποφεύγουν αυτήν, να προσπαθούν δε συνεχώς να άφίσουν εις μόνον τόν Θεόν.

13. 'Ιωάν. 3, 5.

14. 'Ιωάν. 3, 19.

λοιπόν, τούς αφαιρεί κάθε δικαίωμα να απολογηθούν. Διότι, αν έρχόμουν, λέγει, διά να τιμωρήσω και διά να ζητήσω εὐθύνας διά τās πράξεις, θά εἶχαν να εἰποῦν, προκειμένου να δικαιολογηθῶν, ὅτι δι' αὐτό ἀκριθῶς ἐφύγαμε μακριά, τῶσα, ὅμως, δέν ἤμποροῦν τίποτε να εἰποῦν, διότι ἦλθα διά να τούς ἀπαλλάξω ἀπό τό σκοτάδι και να τούς δὴγήσω εἰς τό φῶς. Ποῖος, λοιπόν, θά ἐλεῦσε τόν μή θέλοντα να ἀφήσῃ τό σκοτάδι και να ἔλθῃ κοντά εἰς τό φῶς; Χωρίς δέ να ἔχουν τίποτε ἐναντίον μας, ἀντιθέτως μάλιστα, εὐεργετούμενοι ἀπό μᾶς μεγάλως, λέγει, ἀπομακρύνονται ἀπό κοντά μας. Αὐτό ἀκριθῶς και εἰς ἄλλο μέρος, καταγγέλλων αὐτούς, ἔλεγεν· «Μέ ἐμίσησαν ἀναίτιως»¹⁵ και πάλιν· «Ἐάν δέν εἶχα ἔλθῃ και δέν τούς εἶχα ὁμιλήσει, δέν θά εἶχαν ἀμαρτίαν»¹⁶.

Διότι αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐν ἀπουσίᾳ φωτός παραμένει εἰς τό σκοτάδι, ἴσως συγχωρηθῇ, ἐνῶ αὐτός, ὁ ὁποῖος, και μετά τήν παρουσίαν τοῦ φωτός εἰς αὐτόν, προτιμᾷ να παραμένῃ εἰς τό σκοτάδι, ἀποδεικνύει δισταγμῆν διάθεσιν και φιλόνηκον και κενόδοξον χαρακτήρα. Ἐπειτα, ἐπειδή αὐτό, τό ὁποῖον εἶπεν, ἐφαίνετο εἰς τούς πολλούς ἀπίστευτον—διότι κανεῖς, φυσικά, δέν θά προτιμοῦσε τό σκοτάδι ἀπό τό φῶς— ἀναφέρει και τήν αἰτίαν, ἐνεκα τῆς ὁποίας ἔπαθαν τούτο. Και ποία, λοιπόν, εἶναι αὐτή; «Διότι ἦσαν πονηρά τὰ ἔργα αὐτῶν. Ἐπειδή καθένος ὁ ὁποῖος πράττει φαῦλα μισεῖ τό φῶς και δέν ἔργεται εἰς τό φῶς, διά να μή ἐλεγχθῶν τὰ ἔργα αὐτοῦ»¹⁷. Και ὅμως δέν ἦλθε διά να κρίνῃ, οὔτε διά να ἐξετάσῃ, ἀλλά διά να συγχωρήσῃ και ἀπαλλάξῃ ἀπό

15. Ἰωάν. 15, 25.

16. Ἰωάν. 15, 22.

17. Ἰωάν. 3, 20.

τά ἀμαρτήματα και να δώσῃ ἀπό τήν πίστιν σωτηρίαν. Πῶς, λοιπόν, ἐφυγαν; Διότι, ἐάν, ὅταν ἦλθεν, εἶχε καταλάβῃ θεῖσιν δικαστοῦ, θά εἶχε τό λεχθὲν κάποιον νόημα—διότι ὁ συναισθανόμενος τήν ἐνοχλήν του συνηθίζει να ἀποφεύγῃ τόν δικαστήν— ἐνῶ αὐτόν ποῦ συγχωρεῖ ὄχι μόνον δέν ἀποφεύγουν αὐτοὶ ποῦ ἔχουν ἀμαρτήσῃ, ἀλλά και προστρέχουν εἰς αὐτόν.

Ἐάν, λοιπόν, ἦλθε διά να συγχωρήσῃ, αὐτοὶ φυσικῶν ἦταν να τρέξουν μάλιστα κοντά του, αὐτοὶ, οἱ ὁποῖοι εἶχαν συναισθήσῃ τῶν πολλῶν τούς ἀμαρτημάτων, πράγμα τό ὁποῖον ἄλλωστε και ἔγινε μέ πολλούς. Καθ' ὅσον και τελῶναι και ἀμαρτωλοὶ τόν ἐπλησίασαν και ἐκάθισαν κοντά του. Τί, λοιπόν, σημαίνει τό λεγόμενον; Λέγει αὐτά δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προτιμοῦν να παραμένουν διά παντός εἰς τήν κακίαν. Διότι Ἐκεῖνος μὲν δι' αὐτό ἀκριθῶς ἦλθε, διά να συγχωρήσῃ μὲν τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματα, να ἐξασφάλισῃ δέ ἀπό τὰ μέλλοντα, ἐπειδή μερικοὶ εἶναι τόσοσ ὀκηροὶ και ἀδιάφοροὶ πρὸς τούς πόνους τῆς ἀρετῆς, ὥστε να προτιμοῦν να παραμένουν προσκεκολλημένοι μέχρι τῆς τελευταίας τῶν πνοῆς εἰς τήν κακίαν και ποτέ να μή χωρίζουν ἀπό αὐτήν, αὐτούς ἀκριθῶς ἐδῶ φανεράνει μέ τό να τούς περιπαίξῃ. Ἐπειδή, δηλαδή, ὁ Χριστιανισμός ἀπαιτεῖ και ὀρθότητα δογμάτων και ὑγία πολιτείαν, φοβοῦνται, λέγει, να ἔλθουν πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδή δέν θέλουν να ζήσουν κατὰ τρόπον ὀρθόν. Διότι αὐτόν, ὁ ὁποῖος ζῆ μέσα εἰς τήν εἰδωλολατρίαν, κανεῖς δέν θά ἤμποροῦσε να κατηγορήσῃ—διότι αὐτός ποῦ ἔχει τέτοιους θεούς και ἑορτάς, σάν τούς θεούς, ἀλαχράς και καταγελάστους, παρουσιάζει ἔργα ἀνάλογα και ἀντάξια πρὸς τὰ δόγματά του— ἐνῶ οἱ πιστοὶ εἰς τόν Θεόν, ὅταν ζοῦν κατὰ τρόπον προδίδοντα ἀδιαφορίαν πρὸς τὰ πνευματικά και ἠθικά πράγματα, κατηγοροῦνται ἀπ' ὅλους και καταδικάζονται. Τόσον μεγάλο εἶναι

τό θαύμα και ενώπιον τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας.

Πρόσεξε, λοιπόν, μέ πόσῃν ἀκρίθειαν ἐκθέτει ἐκεῖνο, τό ὅποιον λέγει. Διότι δέν εἶπεν «ἐκεῖνος, ποῦ ἔπραξε φαῦλα, δέν ἔρχεται πρὸς τό φῶς», ἀλλ' «αὐτός ποῦ πράττει πάντοτε», δηλαδή, «ἐκεῖνος, ποῦ θέλει συνεχῶς νά κυλιέται εἰς τόν θόρβορον τῆς ἀμαρτίας, δέν θέλει νά θέτῃ τόν ἑαυτόν του κάτω ἀπό τούς νόμους μας, ἀλλά, παραμένων μακράν τῶν ὑψηλῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀληθειῶν, πορνεύει ἐλευθέρως καί πράττει γενικῶς ὅλα τά ἄλλα τά ἀπηγορευμένα. Διότι ἐάν ἔλθῃ ἐδῶ, σάν κλέπτης μέσα εἰς τό φῶς, φανερώνεται ἀμέσως. Δι' ὅλους αὐτούς τούς λόγους ἀποφεύγει τήν ἰδικήν μου ἐξουσίαν». Πολλούς, πράγματι "Ἐλληνας ἤμπορεῖς νά ἀκούσῃς νά λέγουν καί τώρα ἀκόμη, ὅτι δι' αὐτό δέν ἠμποροῦν νά προσέλθουν εἰς τήν πίστιν μας, ἐπειδὴ δέν ἠμποροῦν νά ἀφήσουν τήν μέθην καί τήν πορνείαν καί τά ἄλλα παρόμοια ἀμαρτήματα. Τί, λοιπόν; λέγει, δέν ὑπάρχουν καί Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι πράττουν τά φαῦλα καί "Ἐλληνες, οἱ ὅποιοι ζοῦν μέ σωφροσύνην καί ἀρετήν; "Οτι ὑπάρχουν Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι πράττουν τά φαῦλα, τό γνωρίζω καί ἐγώ, ἐάν, ὅμως, ὑπάρχουν καί "Ἐλληνες, οἱ ὅποιοι ζοῦν κατὰ τρόπον ὀρθόν, αὐτό ἀκόμη δέν τό γνωρίζω σαφῶς. Καί μή μοῦ εἰπῆς διὰ τούς ἐκ φύσεως ἐπιεικέας καί κοσμίους—διότι δέν εἶναι αὐτό ἀρετή— ἀλλά δι' αὐτόν, ὁ ὁποῖος δέχεται τήν σφοδράν ἐπίθεσιν τῶν παθῶν του καί ὑπομένει καρτερικά καί σωφρονεῖ.

"Ἀλλά δέν θά εὕρῃς τέτοιαν περίπτωσιν. Διότι, ἐάν ἡ ὑπόσχεσις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί ἡ ἀπειλή τῆς τιμωρίας καί ὅλη ἡ ἄλλη διδασκαλία, ἡ τόσον ὑψηλή, μόλις καί μετὰ θίας συγκρατοῦν τούς ἀνθρώπους εἰς τήν ἀρετήν, καθόλου, φυσικά, δέν θά ἐνδιαφεροῦν διὰ τήν ἀρετήν αὐτοί, οἱ ὅποιοι δέν πιστεύουν καθόλου εἰς αὐτά. "Ἐάν δέ ὑπάρχουν καί μερικοί, οἱ ὅποιοι ὑποκρι-

νοῦνται ὅτι πιστεύουν, αὐτοί πράττουν τοῦτο χάριν τῆς δόξης. Αὐτός, ὅμως, ὁ ὁποῖος πράττει τοῦτο χάριν τῆς δόξης, ὅταν εὕρῃ τήν εὐκαιρίαν, δέν θά διστάσῃ νά ἐνδώσῃ εἰς τὰς πονηράς ἐπιθυμίας. "Ἀλλά διὰ νά μή θεωρηθῶμεν ἀπό μερικούς φιλόνοικοι, ὅς δεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχουν μεταξύ τῶν "Ἐλλήνων ἀνθρώποι, οἱ ὅποιοι ζοῦν κατὰ τρόπον σώφρονα καί ἐνάρετον. Διότι αὐτό οὐδέποτε ἀντίκειται εἰς τόν λόγον, καθ' ὅσον ὁμιλήσῃ διὰ τό γενικῶς συμβαῖνον, ὄχι διὰ τό σπανίως γινόμενον.

γ'. Πρόσεξε, ὅμως, πῶς καί κατ' ἄλλον τρόπον, μέ τό νά εἰπῆ ὅτι «ἦλθε τό φῶς εἰς τόν κόσμον», ἀφήρσεν ἀπό αὐτοῦς κάθε δικαίωμα ἀπολογίας. Μήπως αὐτοί, λέγει, ἐζήτησαν αὐτό; Μήπως ὑπέφεραν; Μήπως ἐργάσθησαν μέ πολὺν κόπον διὰ νά τό εὔρουν; Τό ἴδιο τό φῶς ἦλθε πρὸς αὐτούς καί οὔτε τότε ἔτρεξαν πρὸς αὐτό. "Ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπάρχουν καί μερικοί μεταξύ τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ζοῦν κατὰ τρόπον ἀσύνητον, θά εἰπῶμεν τοῦτο, ὅτι δέν ὁμιλεῖ δι' αὐτούς ποῦ ἐξ ἀρχῆς ἔγιναν Χριστιανοί καί ἐδέχθησαν τήν εὐσέθειαν ἀπό προγόνους—ἀν καί πολὺ εὐκόλα καί αὐτοί πολλές φορές ἐξ αἰτίας κακῆς ζωῆς ἐξετράπησαν ἀπό τήν ἀκρίθειαν τῶν δογμάτων, ἀλλά πάντως νομίζω ὅτι τώρα δέν ὁμιλεῖ δι' αὐτούς— ἀλλά διὰ τούς "Ἐλληνας ἢ Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ὀφείλουν νά προσέλθουν εἰς τήν ὀρθήν πίστιν. Δεικνύει, δηλαδή, ὅτι κανεῖς, ὅσο ζῆ εἰς τήν πλάνην, δέν ἠμπορεῖ νά προσέλθῃ εἰς τήν πίστιν, ἐάν προηγουμένως δέν χαράξῃ ὀρθόν τρόπον ζωῆς καί πάλιν κανεῖς δέν ἠμπορεῖ νά παραμείνῃ διὰ παντός εἰς τήν ἀπιστίαν, ἐάν προηγουμένως δέν προσκολληθῇ ὀριστικά εἰς τό κακόν.

Καί μή μοῦ εἰπῆς, ὅτι εἶναι ἐγκρατής καί δέν προβαίνει εἰς ἀρπαγὰς καί ἀδικίας. Διότι δέν εἶναι μόνον αὐτά ἡ ἀρετή. Διότι τί τό ὄφελος, ὅταν ἔχη μὲν αὐτά,

είναι, όμως, δοῦλος τῆς κενῆς δόξης καὶ προτιμᾶ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν πλάνην ἐντροπόμενος τὴν συντροφιά τῶν φίλων; Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι ὀρθὸς θίος. Ὁ δοῦλος τῆς δόξης δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀνῆθικός ἐκείνου ποῦ πορνεύει. Αὐτὸς πραγματοποιεῖ πολὺ περισσότερα καὶ χειρότερα κακὰ ἀπὸ ἐκείνον. Ἄλλ' ἀνάφερέ μου κάποιον, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ πάθη καὶ ἐλευθερὸς ἀπὸ κάθε κακίαν καὶ ὁ ὁποῖος παραμένει πλησίον τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλὰ δὲν θὰ ἠμπορέσης νὰ μοῦ ἀναφέρῃς. Καὶ διότι αὐτοὶ ποῦ ἐξαιρετικὰ ὑπερηφανεύθησαν μεταξύ αὐτῶν καὶ κατενίκησαν καὶ τὸ πάθος τῶν χρημάτων καὶ τῆς κοιλίας, καθὼς λέγουν, αὐτοὶ ἀκριθῶς περισσότερον ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὑπεδουλώθησαν εἰς τὴν δόξαν. Πράγμα ποῦ ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν ὅλων τῶν κακῶν.

Τοιοιτοτρόπως παρέμειναν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν πλάνην των. Δι' αὐτὸ καὶ καταγγέλλων αὐτοὺς ἔλεγε: «Πῶς δύνασθε σεῖς νὰ πιστεύετε, οἱ ὁποῖοι λαμβάνετε δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπους;»¹⁸. Καὶ διατί δὲν συναμίλησε μετὸν Ναθαναὴλ δι' αὐτὰ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφάνερωσε καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὔτε ἐπεζέτεινε τὸν λόγον; Διότι οὔτε ἐκεῖνος τὸν ἐπλησίασε μετὸς σπουδῆν. Διότι αὐτὸς¹⁹ ἔθετεν αὐτὸ ὡς κύριον ἔργον του καὶ τὸν χρόνον ποῦ οἱ ἄλλοι τὸν ἐχρησιμοποιοῦν διὰ τὴν ἀνάπαυσιν²⁰, αὐτὸς τὸν διέθετε διὰ τὴν διδασκαλίαν, ἐνῶ ἐκεῖνος²¹ ἐπήγεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὕστερα ἀπὸ παρακίνησιν ἄλλου²².

18. Ἰωάν. 5, 44.

19. Ὁ Νικόδημος.

20. Ὑπαινίσταται τὸ γεγονός ὅτι ὁ Νικόδημος ἐπισκέφθη τὸν Κύριον καὶ συναμίλησε μαζί του νύκτα. Τὸ γεγονός φανερώνει πρᾶγματι τὸν ζῆλον του.

21. Ὁ Ναθαναὴλ.

22. Ἐνωεὶ τὸν Φίλιππον.

Ἐν τούτοις οὔτε ἐκείνον τὸν ἠγνόησε. Πρὸς ἐκείνον ἄλλωστε εἶπε: «Ἀπὸ τώρα θὰ ἴδῃτε τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιγμένους καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας»²³. Εἰς αὐτὸν, όμως, δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ τοῦ ὠμίλησε περὶ τῆς θείας οἰκονομίας καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, διαφορετικὰ, δηλαδὴ, ὠμίλησεν εἰς τὸν καθένα καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν διάθεσιν.

Διότι δι' ἐκείνον μὲν, ἐπειδὴ ἐγνώριζε καὶ τί ἀκριθῶς εἶχαν διδάξει οἱ προφῆται καὶ οὔτε τὸσον δειλὸς ἦταν, ἀρκοῦσε τὸσον μόνον νὰ ἀκούσῃ, ἐνῶ εἰς αὐτὸν ἐδῶ, ἐπειδὴ κατείχετο ἀκόμη ἀπὸ φόβον, δὲν ἀπεκάλυψε μὲν τὸ πᾶν μετὰ σαφήνειαν, τοῦ ἐκλόνησε ὅμως τὴν γνώμην, ὥστε μετὰ τὸν φόβον νὰ διώξῃ τὸν φόβον, λέγων πρὸς αὐτὸν ὅτι καὶ ὁ ἄπιστος κρίνεται καὶ ἡ ἀπιστία ἀπὸ πονηρὰν συνείδησιν πηγάζει. Ἐπειδὴ δὲ ὠμιλοῦσε πολὺ καὶ διὰ τὴν δόξαν τῶν πολλῶν, δι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ αὐτὴν μάλλον ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ παρὰ τὴν κόλασιν —διότι πολλοὶ, λέγει, ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας ἐπίστευον εἰς αὐτὸν, ἐξ αἰτίας ὅμως τῶν Ἰουδαίων δὲν ὠμολόγουν φανερὰ τὴν πίστιν των»²⁴— καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἤρχισε νὰ τὸν ἐλέγχῃ καὶ ἐφάνερωσε, δι' ὅσον εἶπεν, ὅτι ὁ μὴ πιστεύων εἰς Αὐτὸν δὲν εἶναι δυνατὸν δι' ἄλλον τινὰ λόγον νὰ μὴ πιστεύῃ, παρὰ μόνον ἐξ αἰτίας τῆς ἀκαθάρτου ζωῆς του. Καὶ εἰς μὲν τὴν συνέθειαν λέγει: «Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς»²⁵, ἐδῶ δὲ: «ἦλθε τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον», διότι εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν ὠμιλοῦσε μάλλον συγκεκαλυμμένα, ὅσον, ὅμως, προχωροῦσεν, ἐγίνετο περισσότερον σαφές. Ἄλλ', ὅμως, ὁ ἀνθρώπος κατείχετο ἀπὸ τὴν δόξαν τῶν πολ-

23. Ἰωάν. 1, 52.

24. Ἰωάν. 12, 42.

25. Ἰωάν. 8, 12.

λδων, δι' αὐτὸ καὶ δὲν τολμοῦσε οὔτε νὰ ὁμιλήσῃ ἐλευθερα, ὅπως ἔπρεπε.

Ἄς ἀποφεύγωμεν, λοιπόν, τὴν κενοδοξίαν, διότι τὸ πάθος τοῦτο εἶναι τὸ τυραννικώτερον ἀπ' ὅλα τὰ πάθη. Ἐδῶ ἔχουν τὴν ρίζαν τῶν ἡ πλεονεξία καὶ ἡ ἀγάπη τῶν χρημάτων. Ἄπ' ἐδῶ προέρχονται τὸ μῖσος, οἱ πόλεμοι, αἱ μάχαι. Διότι αὐτὸς ποῦ ἀγαπᾷ τὸ περισσότερον δὲν ἔμπορεῖ πουθενὰ νὰ σταματήσῃ. Ἡ ἀγάπη του δὲ αὐτὴ δὲν προέρχεται ἀπὸ πουθενὰ ἄλλοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς κενῆς δόξης. Διότι πῆς μου, διὰ ποῖον λόγον οἱ πολλοὶ διατηροῦν πλῆθος εὐνούχων καὶ ἀγέλας ζώων καὶ περιβάλλονται ἀπὸ μεγάλην φαντασίαν; Ὅχι διότι ἔχουν ἀνάγκην ὧτων αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλουν νὰ ἔχουν αὐτοὺς ποῦ συναντοῦν μάρτυρας τῆς ἀνοήτου αὐτῆς φαντασίας. Ἄν ἀποκόψωμεν αὐτὴν τὴν κακίαν, μαζὶ μὲ τὸ κεφάλι θὰ καταστρέψωμεν καὶ τὰ ὑπόλοιπα μέλη της καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ τίποτε ποῦ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ κατοικοῦμε τὴν γῆν ὅπως τὸν οὐρανόν. Διότι ἴσους ἀπὸ μᾶς συλλαμβάνει εἰς τὰ δίκτυα της δὲν ἐξωθεῖ μόνον εἰς τὴν κακίαν, ἀλλὰ καὶ σάν ἄλλη ἀρετὴ ἐμφανίζεται μεταξύ αὐτῶν καὶ στέκει δίπλα τῶν καὶ ὅταν δὲν κατορθώσῃ νὰ μᾶς ἐκδιώξῃ ἀπ' ἐκεῖ, προκαλεῖ μεγάλην ζημίαν εἰς τὴν ἴδιαν τὴν ἀρετὴν, καθ' ὅσον τὴν ὑποχρεώνει μὲν νὰ ὑποστῇ τοὺς πόνους, τὴν ἐμποδίζει ὅμως νὰ δρέψῃ τοὺς καρπούς. Διότι αὐτὸς, ποῦ ἀποβλέπει πρὸς αὐτὴν τὴν δόξαν καὶ νηστεύει καὶ προσεύχεται καὶ ἐλεεῖ, χάνει τὸν μισθόν του. Ποῖα χειρότερα ζημία θὰ ἔμπορούσε νὰ γίνῃ ἀπὸ αὐτὴν, ἀπὸ τὸ νὰ ἐκπέσῃ, δηλαδή, κανεὶς ἀπὸ τὴν θεῖαν δόξαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀγωνισθῇ ματαιῶς καὶ ὀδύκως καὶ γελοιοποιηθῇ; Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν ἀποβλέπῃ κανεὶς καὶ εἰς τὰς δύο, νὰ ἐπιτύχῃ καὶ τὰς δύο. Καὶ εἶναι θεοβαίως δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰς δύο, ἀλλὰ τοῦτο ἔμπορεῖ νὰ συμβῇ ὅταν δὲν ἐπιθυμῶμεν καὶ τὰς δύο, ἀλλὰ τὴν μίαν, τὴν

θεῖαν δόξαν, ὅταν ὅμως ἀγαπῶμεν καὶ τὰς δύο, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰς δύο. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς, ἐάν θέλωμεν νὰ κερδίσωμεν τὴν δόξαν, πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ νὰ ἐπιδιώκωμεν μόνον ἐκ Θεοῦ προερχομένην δόξαν. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ κερδίσωμεν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην καὶ τὴν θεῖαν δόξαν, τὴν ὁποῖαν εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΘ' (29)

(Ιωάν. γ', 22-30)

«Ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ του εἰς τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ ἔμεινον ἐκεῖ μαζὶ με αὐτοῦς καὶ ἐθάπτιζεν» (Ἰωάν. 3, 22).

α'*. Τίποτε δὲν ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ φανερώτερον οὐτε ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ὅπως πάλιν τίποτε δὲν εἶναι ἀσθενέστερον ἀπὸ τὸ ψεῦδος, ἔστω καὶ ἂν σκεπάζεται με ἀμέτρητα προστατευτικὰ σκεπάσματα. Διότι καὶ ἔτσι περισσότερο ἀποκαλύπτεται καὶ εὐκολὰ καταρρέει. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εὐρίσκειται γυμνὴ ἐμπρὸς εἰς ἄλλους ἐκείνους πού ἔχουν τὴν θέλησιν νὰ ἐξετάζουν τὴν ἀκμὴν τῆς. Καὶ οὔτε ἐπιθυμεῖ νὰ παραμένῃ κρυμμένη, οὔτε φοβεῖται τὸν κίνδυνον, οὔτε τρέμει τὰς ἐπιθουλὰς, οὔτε ποθεῖ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, οὔτε εἶναι ὑπεύθυνος δι' ὅποιανδήποτε ἄλλην ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, ἀλλὰ στέκεται πάνω ἀπὸ ἅλα καί, μολονότι ἀντιμετωπίζει πολλὰς ἐχθρότητας, παραμένει ἀκατανίκη-

* Εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν δικαιολογεῖται διατί δὲν ἐθάπτιζεν ὁ Χριστός. Δὲν εἶχε ἀποστείλει εἰσὶ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπετελεῖτο τὸ βῆπτισμά του. Βαπτίζον ὅμως οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου. Ἐπίσης, ἐξακολουθεῖ νὰ βαπτίζῃ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. Ἀπὸ δὲν γίνετα ἀπὸ ἀνταγωνισμὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προσπάθειάν του νὰ ἀποδείξῃ εἰς τοὺς μαθητὰς Του, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔβλεπαν με εὐμενὲς πνεῦμα τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου, ὅτι ἡ ἀποστολὴ του αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν εἶχε, νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν ὁδὸν διὰ τὸν Ἰησοῦν. *Ὁθεν

τος. Καὶ ὅσους καταφεύγουν πρὸς αὐτὴν, ὡς εἰς ἀσφαλὲς ὄχυρόν, τοὺς προφυλάσσει με τὴν μεγάλῃ τῆς δύναμιν. Ἀποφεύγει δὲ τὰς κρυφίας ἐνεργείας καὶ δετι ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν τὸ ἀποκαλύπτει εἰς ἄλλους. Ἀπὸ ἄλλωστε ἀπεδείκνυε καὶ ὁ Χριστὸς ὅταν συνεζήτει με τὸν Πιλάτον¹ καὶ ἔλεγεν: «Ἐγὼ πάντοτε φανερὰ ἐδίδοσα καὶ τίποτε δὲν εἶπα κρυφὰ»².

«Ἦστερα ἀπὸ αὐτὰ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ του εἰς τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ ἔμεινον ἐκεῖ καὶ ἐθάπτιζεν»³.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἑορτῶν λοιπὸν ἀνέβαινον εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ παρουσιάσῃ μέσα εἰς τὸ πλῆθος τὰ δόγματα καὶ τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὰ θαύματα. Ὅταν ὅμως ἐτελείωνεν ἡ περίοδος τῶν ἑορτῶν πολλὰς φορὰς ἐπήγαινον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἰορδάνου, ἐπειδὴ καὶ ἐδῶ συνεκεντροῦντο πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἐσύχναζε θέβαια εἰς τοὺς κοσμοπληθεῖς τόπους πάντοτε, ὄχι διὰ νὰ κἀν ἐπίδειξιν, οὔτε ἀπὸ φιλοδοξίαν, ἀλλὰ κατεχόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὠφελήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο. Ἄν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς παρακάτω λέγῃ

τὸ βῆπτισμα, πού ἐτέλει αὐτὸς καὶ ἐκεῖνο τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ἐγένετο διὰ νὰ προσελκουσθῶν οἱ πολλοὶ εἰς τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀκόμη, ὁ Ἰωάννης ὁνομάζει τὸν αὐτὸν του φίλον τοῦ Χριστοῦ, ὄχι διὰ νὰ δείξῃ τὸ ὁμότιμον πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν μεγάλῃν του χαρὰν διὰ τὴν καθημερινὴν ἀδερσίαν τῶν ὁπαδῶν τοῦ Χριστοῦ. Τέλος ὁ ἱερός Χρυσόστομος προτρέπει ἀποφυγὴν τῆς κενοδοξίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ αἰτία κάθε κακοῦ, καὶ ἐπιθωξιν τῆς μελλούσης δόξης, ἡ ὁποία εἶναι ἀληθινὴ, ἀποφελῆς καὶ μόνιμος.

1. Ἡ ἀπάντησις αὐτῆ τοῦ Κυρίου δίδεται εἰς τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων Καϊάφαν καὶ εἰς τὸν Πιλάτον. Πρβλ. Ἰωάν. 18, 12-21.

2. Ἰωάν. 18, 20. Τὸ ἐδάφιον παρατίθεται περιληπτικῶς ὑπὸ τοῦ θείου Πατρὸς.

3. Ἰωάν. 3, 22.

ὅτι δὲν ἐβάπτιζεν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ οἱ μαθηταὶ του⁴. εἶναι λοιπὸν φανερόν ὅτι καὶ εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσιν τὸ ἴδιον λέγει, ὅτι δηλαδὴ μόνον οἱ μαθηταὶ ἐβάπτιζον.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν ἐβάπτιζεν ὁ Ἰησοῦς; ἐπρόφθασεν ὁ Ἰωάννης (καὶ ἔδωκε τὴν ἀπάντησιν) ὅταν εἶπεν «Αὐτὸς θὰ σὰς βαπτίσῃ με Πνεῦμα Ἅγιον καὶ με πῦρ»⁵. Δὲν εἶχεν ὁμοίως δώσει ἀκόμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Δικαιολογημένα λοιπὸν δὲν ἐβάπτιζεν. Οἱ μαθηταὶ του ὁμοίως ἐβάπτιζον, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ προσελκύσουν περισσότερους ἀνθρώπους εἰς τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ διὰ τί τέλος πάντων, ἐφ' ὅσον ἐβάπτιζον οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, δὲν ἐσταμάτησε νὰ κἀνὴ τὸ ἴδιον καὶ ὁ Ἰωάννης, ἀλλὰ ἐπέμενε νὰ βαπτίσῃ καὶ αὐτὸς καὶ μάλιστα ἐπραττεν αὐτὸ μέχρις οὗ κλεισθῆ εἰς τὴν φυλακὴν; Πραγματικά, με τὸ νὰ εἰπῇ «Ἐξηκολούθει δὲ ὁ Ἰωάννης νὰ βαπτίσῃ εἰς τὴν Αἰνὼν»⁶ καὶ με τὸ νὰ προσθέσῃ «Διότι οὗτος δὲν εἶχεν ἀκόμη ριφθῆ εἰς τὴν φυλακὴν»⁷, φανερώνει ὅτι μέχρι τότε δὲν ἔπαυσε νὰ βαπτίσῃ.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐβάπτιζεν μέχρι τότε; (Διότι ἀσφαλῶς θὰ ἔδινε μεγαλύτερον κύρος εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, ἐὰν ἔπαυε νὰ βαπτίσῃ αὐτὸς, ὅταν ἤρχισαν ἐκεῖνοι). Διὰ τί λοιπὸν ἐβάπτιζεν; Διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς του συναισθήματα ἀνταγωνισμοῦ καὶ νὰ μὴ τοὺς καταστήσῃ περισ-

4. Πρὸς Ἰωάν. 4, 2.

5. Ματθ. 3, 11.

6. Ἰωάν. 3, 23. Αἰνὼν Ἰουδαίας τῆς Ἰουδαίας εἰς τὰς δυτικὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου, πλησίον τῆς Σαλείμ. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ ἦσαν πολλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τὸ εἶχεν ἐπιλέξει διὰ νὰ βαπτίσῃ.

7. Ἰωάν. 3, 24.

σότερον ἐριστικῶς. Διότι πραγματικά, ἐνὶ πολλὰς φορές τὸ διεκήρυττε καὶ πάντοτε παρεχόρει τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τόσοον πολὺ ἐμίαινε τὸν ἑαυτὸν του, ἐν τούτοις δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοὺς πείσῃ νὰ γίνουσι ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ. Ἐὰν λοιπὸν ἐπρόσθετε καὶ αὐτὸ, θὰ τοὺς ἔκανε πρὸς πολὺ ἀντιδραστικῶς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς τότε ἤρχισε κυρίως τὸ κηρυκτικὸν του ἔργον, ὅταν ὁ Ἰωάννης δὲν ὑπῆρχε πλέον. Ἐγὼ δὲ τὴν γνώμην ὅτι δι' αὐτὸ ἀφέθηκε νὰ θανατωθῆ τόσοον γρήγορα ὁ Ἰωάννης, ὥστε ὄλον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πλήθους νὰ στραφῇ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ μὴ δημιουργηταὶ σχίσμα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐξ αἰτίας τῶν διαφορετικῶν ἀπόψεων πού εἶχαν καὶ διὰ τοὺς δύο.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω, καὶ ὅταν ἐβάπτιζεν ὁ Ἰωάννης δὲν ἔπαυε συνεχῶς νὰ προτρέπη τοὺς βαπτιζομένους πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἀποδεικνύη μεγάλο καὶ σεβαστὸν κάθε τι πού ἀνεφέρτε εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ἐξ ἄλλου τὸ βάπτισμά του δὲν εἶχε κανένα ἄλλον σκοπὸν παρὰ μόνον νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν ἐρχόμενον ὕστερα ἀπὸ αὐτόν.

Αὐτὸς λοιπὸν πού ἐκήρυττεν αὐτά, με ποῖον τρόπον ἀπεδείκνυε ἀξίους σεβασμοῦ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ; Διότι, ἐὰν ἔπαυε, ἀντιθέτως θὰ ἔδινε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ κάνει αὐτὸ ἀπὸ φθόνον ἢ ὀργήν, ἐνὶ μετὰ τὴν ἐπιμονὴν του εἰς τὸ κήρυγμα ἔδινε μεγαλύτεραν ἰσχύν εἰς αὐτά. Πραγματικά, δὲν ἔπαιρνε τὴν δόξαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ προέτρεπε πρὸς τὸν Χριστὸν τοὺς ἀκροατὰς του καὶ δὲν συνεργάζετο μαζί του καθόλου ὀλιγό-τερον ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ μαρτυρία του δὲν προεκάλει ὀποψίας καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶχε πολὺ μεγαλύτεραν φήμην εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ ἐκεῖνους. Αὐτὸ λοιπὸν δεικνύων καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔλεγεν «Ἐξήρχοντο καὶ ἐβαπτίζοντο ἀπὸ αὐτὸν οἱ κάτοικοι ὀλοκλήρου τῆς Ἰου-

δαίας και τῆς περὶ τὸν Ἰορδάνην περιοχῆς»⁸. Ἐνῶ λοιπὸν ἐθάπτιζον οἱ μαθηταὶ, πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν παρέλειπαν νὰ τρέχουν πρὸς αὐτόν.

Ἐάν κανεὶς ὅμως θὰ εἶχε τὴν ἀπορίαν νὰ μάθῃ: Καὶ κατὰ τί ἦτο ἀνώτερον τὸ θάπτισμα τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου; θὰ τοῦ ἀπαντήσωμεν ὅτι δὲν διέφερον καθόλου μεταξύ των. Διότι καὶ τὰ δύο καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν εἶχαν τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ διὰ τοὺς δύο μίᾳ ἦτο ἡ αἰτία τοῦ θάπτισματος, νὰ ἀδηγήσουν εἰς τὸν Χριστὸν τοὺς θάπτιζομένους. Διὰ νὰ μὴ περιφέρωνται δηλαδὴ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἔτσι νὰ συγκεντρώνουν δόσους ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν, ὅπως ἔκανε ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος⁹ καὶ ὁ Φίλιππος διὰ τὸν Ναθαναήλ¹⁰, συνέστησαν τὸ θάπτισμα διὰ νὰ προσελκύουν μὲ αὐτὸ τοὺς πάντας χωρὶς κῆπον καὶ νὰ τοὺς προετοιμάζουν διὰ τὴν μέλλουσαν πίστιν.

Τὸ ὅτι θέθαια δὲν διέφερον καθόλου μεταξύ των τὰ θάπτισματα αὐτά, τὸ ἀποδεικνύει ἡ συνέχεια. Καὶ ποία εἶναι αὕτη; «Ἐγένετο», λέγει, «συζήτησις ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου μὲ κάποιον Ἰουδαῖον διὰ τὸν καθαρισμόν ποῦ ἔδιδαν τὰ θάπτισματα»¹¹. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου δηλαδὴ κατεχόμενοι ἀπὸ αἰσθήματα ἀντιδράσεως πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον, ὅταν τοὺς εἶδαν νὰ θάπτιζον, ἤρχισαν νὰ συζητοῦν μὲ τοὺς θάπτιζομένους, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ἰδικὸν τῶν θάπτισμα ἦτο ἀνώτερον ἀπὸ τὸ θάπτισμα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἐπῆραν λοιπὸν κάποιον ἀπὸ τοὺς θάπτισθέντας καὶ ἐπεχείρουν νὰ τὸν πείσουν διὰ τὴν ἀνωτερότητα τοῦ θάπτισματός των, ἀλλὰ δὲν κατ-

8. Ματθ. 3, 5-6.

9. Πρβλ. 1, 41-43.

10. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 44-52.

11. Ἰωάν. 3, 25.

ώρθωσαν νὰ τὸν πείσουν. Διὰ τὸ ὅτι αὐτοὶ προεκάλεσαν τὸ θέμα αὐτὸ καὶ δὲν τὸ ἐζήτησεν ὁ Ἰουδαῖος, ἄκουσε πῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸ ἀφῆσε νὰ ἐννοηθῇ. Δὲν εἶπε δηλαδὴ ὅτι κάποιος Ἰουδαῖος συνεζήτησε μὲ αὐτούς, ἀλλὰ ὅτι «ἔγινε συζήτησις ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου μὲ κάποιον Ἰουδαῖον διὰ τὸν καθαρισμόν ποῦ ἔδιδαν τὰ θάπτισματα».

6'. Πρόσεξε ὅμως, σὲ παρακαλῶ, καὶ τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἐχρησιμοποίησε γλῶσσαν ἐπιθετικὴν, ἀλλὰ ὅσον τοῦ ἦτο δυνατόν ἐλαφρύνει τὴν κατηγορίαν, λέγων ὅτι ἀπλῶς ἔγινε συζήτησις. Ἐπειδὴ, τὸ ὅτι θέθαια τὰ λεγόμενα προήρχοντο ἀπὸ ζηλοτυπίαν, τὸ φανερώνουν τὰ παρακάτω, ἂν καὶ αὐτὰ τὰ ἐκθέτει ὁ Εὐαγγελιστὴς χωρὶς καμμίαν ἐχθρότητα. «Καὶ ἦλθαν», λέγει, «πρὸς τὸν Ἰωάννην οἱ μαθηταὶ του καὶ τοῦ εἶπαν: Διδάσκαλε, ἐκεῖνος ποῦ ἦτο μαζί σου πέραν ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην διὰ τὸν ὁποῖον σὺ ἔδωκες μαρτυρίαν¹², κύτταξε αὐτὸς τώρα θάπτιζει καὶ ὅλοι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν»¹³, δηλαδὴ, αὐτὸς τὸν ὁποῖον σὺ ἐθάπτισες. Διότι αὐτὸ ἐννοοῦν ὅταν λέγουν, «διὰ τὸν ὁποῖον σὺ ἔδωκες μαρτυρίαν». Ὡς νὰ τονίζουσι: Αὐτὸν ποῦ τὸν κατέστησες λαμπρόν καὶ τὸν ἔκανες ἐνδοξόν, τολμᾷ νὰ κἀνῃ τὰ ἴδια μὲ σέ. Δὲν εἶπαν ὅμως: Αὐτὸν ποῦ σὺ ἐθάπτισες, (διότι τότε θέθαια θὰ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐνθυμηθοῦν καὶ τὴν φωνὴν ποῦ ἦλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος). Ἀλλὰ τί εἶπαν; «Ἐκεῖνος ποῦ ἦτο μαζί σου πέραν ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην, διὰ τὸν ὁποῖον σὺ ἔδωκες μαρτυρίαν». Δηλαδὴ, αὐτὸς ποῦ ἀνῆκε εἰς τὴν τάξιν τῶν μαθητῶν καὶ δὲν εἶχε τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἡμᾶς, αὐτός, ἀφοῦ

12. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 32.

13. Ἰωάν. 3, 26.

ἀπεσχίσθη ἀπὸ σέ, θαπτιζει. Ἐνόμιζαν ὅτι ὄχι μόνον μέ αὐτὰ θά ἐξώργιζαν τὸν Ἰωάννην, ἀλλὰ καὶ μέ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἰδικόν των ἔργον ἤρχιζε νὰ παρακμάζη πλέον. Διότι λέγουν «ὄλοι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν». Εἶναι συνεπῶς φανερόν ὅτι οὔτε τὸν Ἰουδαῖον, μέ τὸν ὁποῖον εἶχαν τὴν συζήτησιν, κατῴρθωσαν νὰ πείσουν. Αὐτὰ τὰ ἔλεγαν, διότι εὐρίσκοντο εἰς πνευματικὴν ἀνωριμότητα ἀκόμη καὶ διότι δὲν εἶχαν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν κενσοβοξίαν.

Τί ἀπαντᾷ ὁμοῦς ὁ Ἰωάννης; Δὲν τοὺς ἐπιτιμᾷ θέσθαι μέ αὐστηρότητα, ἐπειδὴ ἐφοβείτο μήπως ἀποσχισθῶν καὶ ἀπὸ αὐτόν καὶ διαπράξουν κανένα ἄλλο κακόν, ἀλλὰ τί λέγει; «Κανένας ἄνθρωπος δὲν ἔμπορεῖ νὰ λάθῃ τίποτε, ἐάν δὲν τοῦ ἔχη βοθὴ τοῦτο ἀπὸ τὸν οὐρανόν»¹⁴. Ἐάν δὲ ἡμιλεῖ διὰ τὸν Χριστόν μέ λέξεις ποὺ ταιριάζουν περισσότερο εἰς ἄνθρωπον, νὰ μὴ παραξενεύεσαι. Διότι δὲν εἶχε κυριευθῆ ἀπὸ πάθος αὐτοῦ τοῦ εἴδους διὰ νὰ διδάξῃ τὰ πάντα περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀμέσως καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ θέλει ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τοὺς καταπλήξῃ καὶ νὰ τοὺς φοβήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι καταπολεμοῦντες τὸν Ἰησοῦν δὲν πολεμοῦν κανένα ἄλλον παρὰ τὸν Θεόν. Ἐκεῖνο δηλαδὴ ποὺ ἔλεγεν ὁ Γαμαλιήλ¹⁵: «Δὲν δύνασθε νὰ τὸ καταστρέψετε,

14. Ἰωάν. 3, 27.

15. Γαμαλιήλ: Φαρισαῖος νομοδιδάσκαλος καὶ μέλος τοῦ Συνεδρίου τῶν Ὁ', ἐγγονὸς τοῦ ἐπίσης νομοδιδασκάλου Χιλλέλ. Πληθυσίον του ἐμαθήτευσεν ὁ Παῦλος (Πράξ. 22, 3). Ὡς μέλος τοῦ Συνεδρίου ἐτήρησε νηφαλιὰν στάσιν κατὰ τὴν δίκην τοῦ ἀποστόλου Πέτρου (Πράξ. 5). Ἀπέθανε τὸ 57 ἢ 58 μ.Χ. καὶ κατὰ τὴν παράδοσιν ἐγενε χριστιανὸς κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου του.

τε, προσέξατε μήπως εὐρεθῆτε πολέμιοι τοῦ Θεοῦ»¹⁶, τὸ ἴδιον καὶ ἐδῶ λέγει κάπως συνεσκιασμένα ὁ Ἰωάννης. Πραγματικά, μέ τὸ νὰ εἰπῇ: «Κανένας ἄνθρωπος δὲν ἔμπορεῖ νὰ λάθῃ τίποτε, ἐάν δὲν τοῦ ἔχη βοθὴ τοῦτο ἀπὸ τὸν οὐρανόν», φαίνεται ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν ἤθελε νὰ φανερώσῃ παρὰ ὅτι ἐπιχειροῦν τὰ ἀδύνατα καὶ ὅτι γίνονται πάλιν θεομάχοι. Τί λοιπόν; Ὁ Θεοῦδᾶς¹⁷ καὶ οἱ ὄπαδοί του δὲν διέθεταν ἰδικὴν των δύναμιν; Διέθεταν, ἀλλὰ ἀμέσως διελύθησαν καὶ ἐχάθησαν. Μέ τὸν Χριστόν ὁμοῦς δὲν εἶναι τὸ ἴδιον. Μέ τὸν τρόπον αὐτόν τοὺς παρηγορεῖ μέ ἡρεμίαν, διότι τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸς ποὺ τοὺς κάνει νὰ μὴ ἔχη πλέον ἀπήχησιν τὸ ἔργον τους δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός. Κατὰ συνέπειαν, ἐάν τὰ ἀναφερόμενα εἰς αὐτόν εἶναι λαμπρά καὶ ὄλοι οἱ ἄνθρωποι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν, δὲν πρέπει νὰ θαυμάζουν. Διότι ἔτσι εἶναι τὰ θεῖα πράγματα καὶ ὁ Θεὸς τὰ κατασκευάζει, ἐνῶ ἄνθρωπος δὲν θά ἔμποροῦσε νὰ πράξῃ παρόμοια ποτέ. Τὰ ἀνθρώπινα, λοιπόν, ὄλα γενικῶς εἶναι εὐδάλωτα καὶ σάπια καὶ γρήγορα διαλύονται καὶ χάνονται, ἐνῶ αὐτὰ δὲν εἶναι τὰ ἴδια καὶ ἄρα δὲν εἶναι ἀνθρώπινα.

Πρόσεξε πῶς, δταν εἶπαν: «Διὰ τὸν ὅποιον σὺ ἐδωκες μαρτυρίαν», καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιχειρήμα τότε, τὸ ὅποιον ἐνόμιζαν ὅτι θά συνετέλει εἰς τὴν καταδίκην τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἔστρεψεν ὁ Ἰωάννης εἰς θῆρος των. Διότι, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Ἰησοῦ δὲν ὄφειλετο εἰς τὴν ἰδικὴν του μαρτυρίαν, τώρα μέ αὐτὰ τοὺς ἀποστομῶνει λέγων: «Κανένας ἄνθρωπος δὲν ἔμπορεῖ νὰ λάθῃ τίποτε, ἐάν δὲν τοῦ ἔχη βοθὴ τοῦ-

16. Πράξ. 5, 39.

17. Θεοῦδᾶς: Ἐπαναστάτης Ἰουδαῖος εὐρών κακὸν τέλος. Ἀναφέρεται ὡς παράδειγμα ὑπὸ τοῦ Γαμαλιήλ εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Ὁ' (Πράξ. 5, 36).

το από τὸν οὐρανόν». Τι σημαίνουν αὐτά; Ἐάν, λέγει, παραδέχεσθε τὴν ἰδικὴν μου μαρτυρίαν καὶ τὴν θεωρή- τε ἀληθῆ, καταλάβετε ὅτι ὄχι ἐμένα ἀντὶ ἐκείνου, ἀλλὰ ἐκείνον ἀντὶ ἐμοῦ πρέπει νὰ προτιμᾶτε. Διότι ποίαν μαρτυρίαν ἔδωκα; Σὰς καλῶ ὡς μάρτυρας αὐτῆς. Δι' αὐτὸ καὶ προσθέτει: «Σεῖς οἱ ἴδιοι εἴσαθε μάρτυρές μου ὅτι εἶπα: Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' εἶμαι ἀπεσταλ- μένος ἀπὸ τὸν Θεόν ὡς πρόδρομός του»¹⁸. Ἐάν, λοιπόν, παραδέχεσθε τὴν ἰδικὴν μου μαρτυρίαν καὶ μοῦ προ- θάλλετε αὐτά καὶ μοῦ λέγετε: «Διὰ τὸν ὅποιον σὺ ἔδω- κες μαρτυρίαν», (ὡς ἀπαντῶ) ὅτι ὄχι μόνον δὲν εὐρί- σκεται ὁ Χριστός εἰς μειονεκτικὴν θέσιν, ἐπειδὴ ἐδέχθη τὴν ἰδικὴν μου μαρτυρίαν, ἀλλ' ἀντιθέτως πλεονεκτεῖ ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό. Ἄλλωστε ἡ μαρτυρία δὲν ἦτο ἰδικὴ μου ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. Ὡστε, ἐάν σὰς φαίνομαι ἀ- ξιόπιστος, ἀνάμεσα εἰς τὰ ἄλλα εἶπα καὶ αὐτό, ὅτι εἶ- μαι ἀπεσταλμένος προτίτερα ὡς πρόδρομος ἐκείνου.

Βλέπετε πῶς ἀποδεικνύει σιγὰ - σιγὰ ὅτι ἡ φωνὴ ἦ- το θεία; Διότι ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον περίπου σημασίαν: Εἶμαι διάκονος καὶ λέγω τοὺς λόγους ἐκεί- νου πού με ἀπέστειλεν. Δὲν κολακεύω αὐτὸν χάριν ἀν- θρωπίνων ἀνταλλαγμάτων, ἀλλ' ὑπηρετῶ τὸν Πατέρα του, ὁ ὅποιος καὶ με ἀπέστειλεν. Δὲν ἔκανα λοιπὸν τὴν μαρτυρίαν γιὰ λόγους χαριστικούς, ἀλλὰ εἶπα αὐτὸ πού ἀπεστάλην νὰ εἰπῶ. Νὰ μὴ ἔχετε λοιπὸν τὴν γνώμην ὅτι εἶμαι μέγας δι' αὐτό, διότι τὸ ἔργον μου αὐτὸ ἐκεί- νον φανερώνει μέγαν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶναι ὁ Κύριος τῶν πραγμάτων.

Καὶ διὰ τὴν καταστάσιν αὐτὸ σαφές πάλιν προσθέτει καὶ λέγει: «Ἐκεῖνος πού ἔχει τὴν νόμην εἶναι ὁ γαμ- θρός. Ὁ φίλος δὲ τοῦ γαμβροῦ, πού στέκεται κοντά του

18. Ἰωάν. 3, 28.

καὶ ἀκούει τὴν φωνὴν του, χαίρεται διὰ τὴν φωνὴν τοῦ γαμβροῦ»¹⁹. Καὶ πῶς αὐτός, πού εἶπεν ὅτι, «δὲν εἶμαι ἀξιὸς νὰ λύσω τὸ λωρίον τοῦ ὑποδήματός του», λέγει ὅτι τώρα εἶναι φίλος αὐτοῦ; Δὲν τὰ λέγει αὐτὰ διὰ τὴν ὑπερηφανεύσθαι οὔτε διὰ τὴν καμπάσθαι, ἀλλὰ διὰ τὴν δεῖξαι ὅτι καὶ αὐτός δι' αὐτὸ ἐνδιαφέρεται καὶ φροντίζει κυ- ρίως καὶ ὅτι αὐτὰ δὲν γίνονται χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ οὔτε καὶ τοῦ προζενοῦν λύπην, ἀλλ' ἀντίθετα τὰ ἐπιθυμεῖ καὶ τὰ φροντίζει καὶ ἀκόμη ὅτι αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁ- ποῖα ἔπραττεν διὰ τὰ ἄλλα, ὅσα ἐδήλωσε πολὺ συνε- τῶς μετὰ τὴν ὀνομασίαν τοῦ φίλου. Διότι οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ γαμβροῦ δὲν χαίρονται οὔτε εὐφραίνονται τόσον δι' αὐ- τὰ, ὅσον οἱ φίλοι.

Ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ φίλου τοῦ Ἰησοῦ ὄχι διὰ τὴν δεῖξαι τὸ ὁμότιμον πρὸς αὐτὸν, ἀπόφυγε τοιαύτας σκέψεις, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ παραστήσῃ τὸ μέγεθος τῆς εὐχαριστήσεώς του καὶ συγχρόνως συγκαταθαί- νων πρὸς τὴν ἰδικὴν τους ἀδυναμίαν. Διότι καὶ τὴν δια- κονίαν ὑπεδήλωσεν ὅταν εἶπεν, «ὅτι εἶμαι ἀπεσταλμέ- νος ἀπὸ τὸν Θεόν ὡς πρόδρομος ἐκείνου». Δι' αὐτὸν ἀ- κριβῶς τὸν λόγον ὠνόμασε τὸν ἑαυτὸν τοῦ φίλου τοῦ νυμφίου, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν οἱ μαθηταὶ του ὅτι ἐστενοχω- ρεῖτο ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα, ἔτσι ἀποδεικνύει ὅτι ὄχι μόνον δὲν στενοχωρεῖται ἀλλὰ καὶ ὅτι χαίρεται ὑπερβο- λικά. Ἀφοῦ λοιπὸν ἤλθα διὰ τὴν ἐπιτύχῃ αὐτὸ τὸ ἔρ- γον, εὐρίσκομαι τόσον μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ λυπηθῶ δι' ὅσα γίνονται, δεδομένου μάλιστα ὅτι τότε θὰ ἐνοιωθα μωλυτέραν λύπην, ὅταν δὲν θὰ ἐπραγματοποιεῖτο αὐ- τό. Πραγματικά, ἐάν ἡ νύμφη δὲν ἐπήγαυε πλησίον τοῦ νυμφίου²⁰, τότε θὰ ἦμουν λυπημένος, λέγει ὁ Ἰωάννης,

19. Ἰωάν. 3, 29.

20. Μεταφορικῶς ὀνομάζονται οὕτω οἱ πιστοὶ, οἱ ὁποῖοι μυ- στικῶς συνάπτονται πρὸς τὸν νυμφίον Χριστὸν.

ἀλλ' ὄχι τώρα, ὅταν ἡ ἰδική μου ἀποστολή ἐπέτυχεν. Διότι ὅταν τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ σημειώσῃ πρόοδον, ἡμεῖς εὐδοκίμοιμεν, ἀφοῦ ἐκεῖνο, πού ἠθέλαμεν, ἐγίνε καὶ ἡ νόμῃ γνωρίζει τὸν γαμβρόν. Ἄλλωστε καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι τὸ διαβεβαιώνετε αὐτό, ὅταν λέγετε «ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν». Δι' αὐτὸ ἐφρόντιζα λοιπὸν καὶ δι' αὐτὸ ἔπραττα τὰ πάντα. Συνεπῶς χαίρομαι καὶ ἀγάλλομαι καὶ σκιρτῶ τώρα πού θλέπω ὅτι ἐγίνε καὶ αὐτό.

γ'. Ἄλλὰ τί σημαίνουν οἱ λόγοι: «Ὁ φίλος τοῦ γαμβροῦ, πού στέκεται κοντά του καὶ ἀκούει τὴν φωνήν του, χαίρεται διὰ τὴν φωνήν τοῦ γαμβροῦ»; Ἐκτὸς τὴν παραβολὴν μετέφερε τὸν λόγον εἰς τὴν προκειμένην πραγματικότητα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἀνέφερε τὸν γαμβρόν καὶ τὴν νόμῃν, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ νυμφαγωγία²¹ ἐγένετο μετὰ τὴν νύμφην καὶ διδασκαλίαν, διότι ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία συνάπτεται πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Ἡ πίστις γεννᾶται ἀπὸ τὸ ἀκουόμενον κήρυγμα, τὸ δὲ κήρυγμα γίνεται διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ»²². Δι' αὐτὴν τὴν φωνήν²³ λοιπὸν χαίρομαι ἐγώ. Καὶ τὸ «ἐστηκὸς» ὅμως δὲν τὸ ἐχρησιμοποίησε τυχαίως, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ἰδική του ἀποστολή ἐτελειώθη καὶ ὅτι αὐτὸς πλέον πρέπει νὰ στέκεται καὶ νὰ ἀκούῃ, ἀφοῦ παρέδωσε τὴν νόμῃν εἰς ἐκείνον, καὶ ὅτι εἶναι λειτουργὸς καὶ διάκονος καὶ ἀκόμη ὅτι ἐκείνου, διὰ τὰ ὅποια ἔτρεφεν ἀγαθὰς ἐλπίδας καὶ τὸν ἐγέμι-

21. Ὅπως ἀναφέρονται τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν μνηστειάν καὶ τὸν γάμον τῆς νύμφης, τὰ ὅποια ἴσαν γεγονότα πού προϋπέθεταν συζητήσεις μεταξὺ τῶν γονέων, τῶν φίλων καὶ τῶν ἀγαθῶν εἰς γάμον πρὸς ἐνημέρωσιν καὶ ἀλληλοκατανόησιν.

22. Ρωμ. 10, 17.

23. Πιθανὸν ἐδῶ ὁ Ἰωάννης νὰ ἀναφέρεται εἰς λόγους ἢ διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ, τοὺς ὁποίους διεβίβασεν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ του καὶ οἱ ὅποιοι ἐπέλασαν χαρὰς τὴν καρδίαν του.

ζαν ἀγαλλίασιν, ἐπραγματοποιήθησαν. Ὅθεν, διὰ νὰ δείξῃ αὐτό, προσθέτει: «Αὐτὴ λοιπὸν ἡ χαρὰ μου εἶναι πλήρης καὶ τέλεια»²⁴. Δηλαδὴ, τὸ ἰδικόν μου ἔργον καὶ ἡ ἀποστολή, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ πράξω, ἐφθασαν εἰς αἴσιον τέλος καὶ δὲν ἤμπορῶ νὰ κάνω τίποτε περισσότερον.

Ἐπειτα, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ ὄχι μόνον τὴν παρουσίαν ἀλλὰ καὶ τὴν μελλοντικὴν ἀύξησιν τοῦ πάθους, ὁμιλίαν ἀποφαίνεται καὶ διὰ τὰ μελλοντικὰ γεγονότα, διαβεβαιών αὐτὰ καὶ ἀπὸ τὰ λεχθέντα καὶ ἀπὸ τὰ συμφέοντα. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχίζει λέγων: «Ἐκεῖνος πρέπει νὰ αὐξάνῃ, ἐγὼ δὲ νὰ μικραίνω»²⁵, πού σημαίνει: Τὸ ἰδικόν μου ἔργον ἐσταμάτησε καὶ ἔπαυσε πλέον, ἐνῶ πρέπει νὰ αὐξάνῃ τὸ ἔργον ἐκείνου. Αὐτὸ λοιπὸν, διὰ τὸ ὅποιον σὰς ἔχει πιάσει φόθος, δὲν θὰ συμβῆ τὴν τῶρα μόνον, ἀλλὰ καὶ θὰ αὐξηθῇ πολὺ περισσότερον. Διότι αὐτὸ εἶναι πού δίδει μεγαλυτέραν λαμπρότητα εἰς τὸ ἰδικόν μας ἔργον. Δι' αὐτὸ, ἄλλωστε, ἦλθα καὶ αισθάνομαι μεγάλην χαρὰν, ἐπειδὴ τὸ ἔργον του ἔχει μεγάλην ἀπήχησιν καὶ ἐπραγματοποιήθησαν αὐτά, χάριν τῶν ὁποίων ἐγίναν ὅλα τὰ ἰδικὰ μας.

Εἶδες μὲ πόσῃν ἡρεμίαν καὶ μεγάλῃν σαφίαν καταπράνε τὸ πάθος των καὶ ἐσθῆσε τὴν ζηλοτυπίαν των καὶ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἐπιχειροῦν τὰ ἀδύνατα, πρᾶγμα πού καταπαύει τελείως τὴν κακίαν; Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐλήφθη πρόνοια νὰ συμβοῦν αὐτά, ὅταν ἐζούσεν ἀκόμη ὁ Ἰωάννης, διὰ νὰ ἔχουν οἱ μαθηταὶ του τὸν ἴδιον μάρτυρα τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν δικαιολογίαν, ἐάν δὲν θὰ ἐπειθόντο εἰς αὐτόν. Ἐξ ἄλλου δὲν ὠμίλησεν ἀπὸ ἰδικῆν του προ-

24. Ἰωάν. 3, 29.

25. Ἰωάν. 3, 30.

τοφουλίαν διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ὁ Ἰωάννης οὔτε ἐπειδὴ τὸν ἠρώτησαν ἄλλοι ἄνθρωποι. (Διότι οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ ἦσαν οἱ ἐρωτῶντες διὰ τὰ μάθουν καὶ οἱ ἀκροώμενοι). Ὡστε θέσια θὰ ἐπειθόντο τόσοι εἰς τοὺς λόγους, ἐὰν ὠμίλει ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅσον εἶχαν αὐτοκατάκριτον τὴν ἀπόφασιν, ὅταν τὸν ἤκουσαν νὰ τοὺς ἀπαντᾷ ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐρώτησίν των. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δι' αὐτὸ πρὸ πάντων ἀπεστέρησαν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀπὸ κάθε δικαιολογίαν, ἐπειδὴ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν ἀπὸ ἰδικὴν των πρωτοφουλίαν καὶ ἤκουσαν, ὅσα ἤκουσαν²⁶.

Τὶ διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά; Ὅτι αἰτία ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ κενοδοξία. Διότι αὐτὴ τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν ζηλοτυπίαν καὶ αὐτὴ πάλιν, ἀφοῦ ἠσύχασαν ἐπ' ὀλίγον χρόνον, τοὺς ἐξήγειρε, ὥστε νὰ πλησιάσουν τὸν Ἰησοῦν καὶ νὰ τοῦ εἰποῦν «Διατί οἱ μαθηταὶ σου δὲν ἠσθεύουν;»²⁷.

Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί, τὸ πάθος αὐτό. Διότι, ἂν τὸ ἀποφύγωμεν, θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν γέενναν, ἐπειδὴ αὐτὸ κυρίως ἀνάπτει τὴν φωτιάν αὐτῆς. Τόσον πολὺ ἔχει ἐπεκτείνει τὴν κυριαρχίαν του πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, ὥστε ἐξουσιάζει κατὰ τρόπον τυραννικὸν κάθε ἡλικίαν καὶ κάθε ἄξιαν. Αὐτὸ ἔχει προκαλέσει σᾶλον εἰς τὰς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ λυμαίνεται καὶ τὰ κοσμικὰ πράγματα. Αὐτὸ ἀνέτρεψε καὶ οἰκίας ὀλοκλήρους καὶ πόλεις καὶ λαοὺς καὶ ἔθνη. Καὶ διατί παραξενεύεσαι, ἐπειδὴ τὸ πάθος αὐτὸ ἐξῆλθε καὶ εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἀπέθειξε καὶ ἐκεῖ τὴν μεγάλην του δύναμιν; Πραγματικὰ, ὅσοι ὠμίλησαν περιφρονητικὰ διὰ τὰ χρήματα καὶ κατέκριναν τὴν ἐν γένει κοσμικὴν

26. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 19-27.

27. Ματθ. 9, 14.

μεγαλοπρέπειαν καὶ τὰς ἀνθρωπίνους συνηθείας καὶ ἦσαν κύριοι τῆς τόσοι τυραννικῆς σαματικῆς ἐπιθυμίας, αὐτοὶ πολλὰς φορές, ὅταν τοὺς ἐκυρίευσεν ἡ κενοδοξία, ἔχασαν τὰ πάντα. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ πάθους καὶ ὁ κοπιᾶσας πολὺ ἀπὸ τὸν μὴ κοπιᾶσαντα καθόλου, ἀλλὰ πολὺ ἀμαρτήσαντα, ὁ Φαρισαῖος τοῦ Τελώνου βηλαδῆ, δι' αὐτὸ τὸ ἀμάρτημα, λέγω, ἔφυγεν ἀπὸ τὸν ναὸν καταδικασμένος.

Ἄλλὰ τὸ νὰ κατηγοροῦμεν τὸ πάθος αὐτὸ δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν, (διότι ὄλοι τὰ παραδέχονται αὐτά), ἐνῶ τὸ πρόβλημα εἶναι, πῶς θὰ κατανικήσωμεν αὐτό. Πῶς θὰ κατανικήσωμεν αὐτὸ λοιπὸν; Ἄν ἀντιπαρτάξωμεν τὴν δόξαν εἰς τὴν δόξαν. Δηλαδή, ὅπως περιφρονοῦμεν τὸν ἐπίγειον πλοῦτον, ὅταν στρέψωμεν τὸ βλέμμα μας πρὸς τὸν ἄλλον ἐκείνον πλοῦτον, καὶ ὅπως ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν ἐδῶ ζωὴν μας, ὅταν σκεφθῶμεν τὴν κατὰ πολὺ ἀνωτέραν ταύτης, ἔτσι θὰ δυνηθῶμεν νὰ μὴ ἀσχαλοῦμεθα μὲ τὴν κοσμικὴν δόξαν, ὅταν γνωρίσωμεν τὴν πολὺ σεμνοτέραν ταύτης, τὴν πραγματικὴν δόξαν. Διότι αὐτὴ ἡ ἐδῶ δόξα εἶναι κενὴ καὶ ματαία, ἔχει μόνον τὸ ὄνομα χωρὶς περιεχόμενον, ἐνῶ ἐκείνη, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἶναι ἀληθινή καὶ ἔχει ὕμνητάς ὄχι ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους καὶ τὸν Κύριον τῶν ἀρχαγγέλων, μᾶλλον ὅμως μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν κυττάξῃς πρὸς ἐκεῖνο τὸ θέατρον, ἂν γνωρίσῃς τοὺς ἐκεῖ στεφάνους, ἂν μετατεθῆς πρὸς τὰς ἐκεῖ ἐπιδοκιμασίας, δὲν θὰ ἠμπορέσουν ποτὲ νὰ σὲ ἐξουσιᾶσουν τὰ ἐπίγεια, οὔτε θὰ τὰ θεωρήσῃς σπουδαῖα, ὅταν γίνωνται, οὔτε θὰ τὰ ζητήσῃς, ὅταν θὰ ἀπουσιάζουν. Πραγματικὰ, καὶ μέσα εἰς τὰ ἀνάκτορα κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ περιστοιχίζουσι τὸν βασιλέα δὲν παραμελεῖ τὴν προσπάθειαν νὰ φανῇ ἀρεστὸς εἰς τὸν ἔχοντα τὸ στέμμα καὶ καθήμενον εἰς τὸν θρόνον καὶ νὰ ἐξετάξῃ τοὺς κρωγμοὺς τῆς καλίας

κούδας ἢ τὸν θόρυβον τῶν μυῶν καὶ τῶν κινήσεων ποῦ πετοῦν καὶ βομβοῦν. Διότι αἱ ἐπευφημῖαι τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι καθόλου ἀνώτεροι ἀπὸ αὐτά.

Ἐποὶ λοιπὸν ἐγνωρίσαμεν τὴν εὐτέλειαν τῶν ἀνθρώπων, ὡς συγκεντρώσωμεν τὰ πάντα εἰς τοὺς ἀσφαλεστάτους θησαυροὺς καὶ ὡς ἐπιδιώξωμεν τὴν σταθερὰν καὶ ἀμετακίνητον δόξαν. Αὐτὴν εἶθε ὁλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, μαζὶ μετὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Λ' (30)

(Ἰωάν. γ', 31-34)

«Εκεῖνος ποῦ ἐρχεται ἀπὸ ἐπάνω, εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους. Ἐκεῖνος ποῦ ἐγεννήθη εἰς τὴν γῆν, εἶναι ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὴν γῆν» (Ἰωάν. 3, 31).

α*· Εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα ὁ ἔρως διὰ τὴν δόξαν, φοβερὸν καὶ πλήρες ἀπὸ κακὰ. Εἶναι ἀγκάθι, ποῦ θγαίνει δύσκολα, καὶ θηρίον ἀτίθασσον καὶ πολυκέφαλον, τὸ ὁποῖον ἐξοπλίζεται κατὰ τῶν ἐκτροφῶν του. Διότι ὅπως ἀκριθῶς τὸ σκουλήκι κατατρώγει τὰ ξύλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γεννιέται, καὶ ἡ σκουριά τὸν σίδηρον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προέρχεται καὶ ὁ σκόρος τὰ μαλλιά, καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ἡ κενοδοξία καταστρέφει τὴν ψυχὴν, ἢ ὁποῖα τὴν ἐκτρέφει. Δι' αὐτὸ καὶ χρειάζεται μεγάλη προθυμία διὰ νὰ ἀφανίσωμεν τὸ πάθος αὐτό.

Πρόσεξε λοιπὸν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν πόσα λέγει ὁ Ἰωάννης εἰς τοὺς μαθητάς του, οἱ ὁποῖοι ὑπέφεραν ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, καὶ μόλις τοὺς κα-

*· Εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν συνεχίζεται ὁ λόγος διὰ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας καὶ ἐξάρεται ἡ ταπεινοσύνη τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προφῆτου, ὁ ὁποῖος λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅτι ἐκ τῆς γῆς ἐστὶ καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ, ἐνῶ ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκ ἄνωθεν ἐρχόμενος. Δὲν πρέπει νὰ ἀπομονώνωμεν τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀλλὰ νὰ προσπαθῶμεν νὰ κατανοήσωμεν τὸν σκοπὸν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν πνευματικὴν κατάστασιν ἐκείνων πρὸς τοὺς ὁποῖους ἀπευθύνεται, διότι διαφορετικὰ θὰ περιπέσωμεν εἰς πλά-

ταπραύνει. Διότι εις ὅσα τοὺς εἶπε προηγουμένως¹, προσθέτει καὶ ἄλλους λόγους. Ποιοὶ εἶναι αὐτοί; «Ἐκεῖνος ποὺ ἔρχεται ἀπὸ ἐπάνω, εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους. Ἐκεῖνος ποὺ ἐγεννήθη εἰς τὴν γῆν, εἶναι ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὴν γῆν». Ἐπειδὴ, λέγει, προσβάλλετε πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὴν ἰδικὴν μου μαρτυρίαν καὶ ἰσχυρίζεσθε ἔτσι ὅτι ἐγὼ εἶμαι περισσότερο ἀξιόπιστος, οὐκ εἶπα ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζετε καλὰ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι δυνατόν ὁ ἐρχόμενος ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς νὰ καταστῆ ἀξιόπιστος ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κατοικοῦντος τὴν γῆν.

Ἡ φράσις «ἐπάνω πάντων», τί σημαίνει καὶ τί θέλει νὰ δηλώσῃ; Τὸ ἀκόλουθον² φανερώνει δηλαδὴ μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ κανένα, ἀλλ' ὁ ἴδιος εἶναι αὐτάρκης καὶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ὅλων.

Ἐπίσης, ὁ Ἰωάννης λέγει ὅτι αὐτὸς προέρχεται ἀπὸ τὴν γῆν καὶ λαλεῖ ἀπὸ τὴν γῆν, ὅχι διότι ὠμιλεῖ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του διάνοιαν, ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς εἶπεν ὁ Χριστός, «ἐάν οὐκ εἶπα τὰ ἐπίγεια καὶ δὲν ἐπιστεύσατε»³, (δομάζων οὕτω τὸ θάπτισμα, ὅχι ἐπειδὴ ἦτο ἐπίγειον, ἀλλ' ἐπειδὴ παρέβαλλεν πρὸς τὴν ἀπόρητον γέννησίν του τὸ λεχθέν), καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Ἰωάννης εἶπεν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὅτι ὁμιλεῖ ἀπὸ τὴν

νας. Ἐπίσης ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος συνιστᾷ τὴν συνεχῆ καὶ προσεκτικὴν μελέτη τῶν θείων Γραφῶν, διότι οὕτω καὶ ἡ ζωὴ ρυθμίζεται κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ Χριστιανοὶ καθίστανται ἱκανοὶ νὰ ἀντιμετωπίζωσιν τοὺς πολεμίους τῆς πίστεως. Ἡ ἀδιαφορία τῶν ἀκροατῶν δὲν πᾶσι τὸν κήρυκα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, διότι ἔχει τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι πράττει ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτόν, ἀν καὶ θὰ ἤσχετο νὰ εἶχαν πνευματικὰ ἕνδιαφέροντα. Ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ ἐμείωνε τὴν ἰδικὴν του ἀμοιβήν.

1. Ἀναφέρεται εἰς ὅσα εἶπεν εἰς τὴν 29ῃν ὁμιλίαν καὶ ἰδιαιτέρα εἰς τὸ Ἰωάν. 3, 27-30.

2. Ἰωάν. 3, 12.

γῆν, ἐπειδὴ παραβάλλει τοὺς λόγους του πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι τίποτε ἄλλο δὲν σημαίνουν αἱ λέξεις, «ὁμιλεῖ ἀπὸ τὴν γῆν», παρά ὅτι οἱ ἰδικοὶ μου λόγοι συγκρινόμενοι μὲ τοὺς λόγους ἐκεῖνου εἶναι μικροί, ταπεινοὶ καὶ εὐτελεῖς, καὶ μάλιστα τόσον ἀσημαντοὶ, ὥστε δικαιολογημένα δέχονται γῆνιν φύσιν. Ἄλλωστε εἰς ἐκεῖνον «πάρχουν ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας κρυμμένοι»³.

Τὸ ὅτι θέθεια δὲν ὁμιλεῖ διὰ ἀνθρωπίνους διαλογισμούς, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὸ ἐξῆς: «Ἐκεῖνος ποὺ ἐγεννήθη εἰς τὴν γῆν, εἶναι ἀπὸ τὴν γῆν». Μολοντοὶ δὲν προήρχοντο τὰ πάντα εἰς αὐτόν ἀπὸ τὴν γῆν, ἀλλὰ τὰ σπουδαιότερα ἦσαν οὐράνια. Διότι καὶ ψυχὴν εἶχε καὶ ἦτο μέτοχος πνεύματος ὅχι ἐπιγείου. Τότε διατί λέγει ὅτι εἶναι ἀπὸ τὴν γῆν; Τίποτε ἄλλο δὲν ὑπαινίσσεται ἐδῶ παρά ὅτι: Ἐγὼ εἶμαι μικρὸς καὶ ἀνάξιος λόγου, ἐπειδὴ προέρχομαι ἀπὸ χαμηλά καὶ ἐγεννήθην εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ ὁ Χριστὸς ἔχει ἔλθει εἰς ἡμᾶς ἀπὸ ὑψηλά.

Μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους λοιπόν, ἀφοῦ ἔσθθησε πρῶτον τὸ πάθος, τότε πλέον ὁμιλεῖ διὰ τὸν Χριστὸν μὲ μεγαλυτέραν παρησίαν. Διότι, προτοῦ νὰ γίνῃ αὐτὸ, ἦτο περιττόν νὰ ὁμιλῆ, ἐπειδὴ οἱ λόγοι του δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ εὗρουν τόπον εἰς τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροατῶν του. Ὅταν ὅμως ξερρίζωσε τὰς ἀκάνθας, ἀρχίζει πλέον χωρὶς φόβον νὰ ρίπῃ τὰ ὑπέρηματα, λέγων: «Ἐκεῖνος ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους, καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει ἰδῆ καὶ ἤκουσε, αὐτὸ μαρτυρεῖ. Καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ κανεὶς δὲν τὴν δέχεται»⁴.

Ἀφοῦ εἶπε κάτι μεγάλο καὶ ὑψηλὸν διὰ τὸν Ἰησοῦν, πάλιν ὁδηγεῖ τὸν λόγον εἰς τὰ ταπεινότερα. Διότι

3. Κολασ. 2, 3.

4. Ἰωάν. 3, 30-31.

τό «ἐκεῖνο πού ἤκουσε καί ἔχει ἰδῆ», ἔχει λεχθῆ περισσότερον σύμφωνα μέ τά ἀνθρώπινα μέτρα. Ἐπειδή δέν γνωρίζει, ὅσα γνωρίζει ὁ Ἰησοῦς, ἀπό τήν ὄρασιν καί ἀπό τήν ἀκοήν, ἀλλ' εἶχε τά πάντα εἰς τήν φύσιν του, δεδομένου ὅτι προήλθε τέλειος ἀπό τοῦ κόλπου τοῦ Πατρὸς καί δέν εἶχεν ἀνάγκην ἀπό διδασκαλίαν. «Διότι καθὼς μέ γνωρίζει ὁ Πατήρ, ἔτσι καί ἐγὼ γνωρίζω τόν Πατέρα»⁵.

Τότε, τί σημαίνει ἡ φράσις «ἐκεῖνο πού ἤκουσε καί ἐκεῖνο πού ἔχει ἰδῆ μαρτυρεῖ»; Ἐπειδή μέ τὰς αἰσθήσεις αὐτάς⁶ μαθαίνομεν τά πάντα ἡμεῖς καί θεωροῦμεθα διδασκαλοὶ ἀξιόπιστοι, δι' ὅσα ἡ μέ τὰ μάτια μας εἶδαμεν ἢ τὰ ἠκούσαμεν μέ τὰ αὐτιά μας, διότι δέν πλάθουμεν μύθους, οὔτε λέγομεν ψεῦδη, αὐτό ἤθελε καί ὁ Ἰωάννης νά ἐπιτύχη ἐδῶ καί εἶπε τό «ἐκεῖνο πού ἤκουσε καί ἔχει ἰδῆ», δηλαδή, τίποτε ἀπό ὅσα λέγει δέν εἶναι ψεῦδος, ἀλλά τά πάντα εἶναι ἀληθῆ. Ἐξ ἄλλου καθ' ὅμοιον τρόπον καί ἡμεῖς, ὅταν θέλωμεν νά ἐξακριβώσωμεν κάτι, ἐρωτῶμεν πολλάς φορές: Σὺ τό ἤκουσες; Σὺ τό εἶδες; Καί ἂν ἀποδειχθῇ αὐτό, ἡ μαρτυρία εἶναι ἀναμφίβητος.

Ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ὅταν λέγῃ: «Καθὼς ἀκούω, κρίνω»⁷, καί «ὅσα ἤκουσα ἀπό τόν Πατέρα μου, λαλῶ»⁸, καί «ὅ,τι ἔχομεν ἰδῆ, λέγομεν»⁹ καί ὅσας ἄλλας παρομοίας ἐκφράσεις χρησιμοποιεῖ, (δέν τό κάνει) διὰ νά μάθωμεν ὅτι ὅσα λέγει, τὰ λέγει ὕστερα ἀπὸ διδασκαλίαν, (διότι ἡ ἀποδοχή τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶναι ἀπόδειξις τῆς χειροτέρας ἀνοησίας), ἀλλά διὰ νά ἀ-

5. Ἰωάν. 10, 15.

6. Τήν ὄρασιν καί τήν ἀκοήν.

7. Ἰωάν. 5, 30.

8. Ἰωάν. 8, 26.

9. Ἰωάν. 3, 11.

παλλάξῃ ἀπό κάθε ὑποψίαν ὅλους τοὺς λόγους του ἀπὸ τοὺς ἀναιοχύντους Ἰουδαίους. Ἐπειδή δηλαδή δέν εἶχαν ἀκόμη σχηματίσει τήν ἀρμόζουσαν γνώμην δι' αὐτόν, ἀναφέρεται συνεχῶς πρὸς τόν Πατέρα, ὥστε ἔτσι νά καθιστᾷ ἀξιόπιστα τὰ λεγόμενα.

θ'. Καί διὰ τί σέ ἐκπλήσσει τό γεγονός ὅτι καταφεύγει πρὸς τόν Πατέρα, ὅταν ὁ ἴδιος πολλάς φορές προσφεύγῃ εἰς τοὺς προφήτας καί τὰς Γραφάς; Ὅπως ὅταν λέγῃ: «Ἐκεῖνοι εἶναι πού μαρτυροῦν δι' ἐμέ»¹⁰. Ἄρα γε θά παραδεχθῶμεν ὅτι εἶναι κατώτερος καί ἀπὸ τοὺς προφήτας, ἐπειδή παίρνει ἀπὸ αὐτοὺς τὰς μαρτυρίας; Ἄπαγε. Διότι διὰ τήν ἀδυναμίαν τῶν ἀκρατῶν του μεθοδεύει ἔτσι τόν λόγον καί λέγει ὅτι, ὅσα κηρύττει, τὰ κηρύττει ἀφοῦ τὰ ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τόν Πατέρα, ὅχι θέθαια ἐπειδή ἐχρειάζετο διδασκαλόν, ἀλλά διὰ νά πιστεύσουν ἐκεῖνοι ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ λεγόμενα δέν εἶναι ψεῦδος.

Αὐτό πού λέγει ὁ Ἰωάννης ἔχει τήν ἀκόλουθον σημασίαν: Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νά ἀκούσω τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ, διότι ἔρχεται ἀπὸ τόν οὐρανόν καί ἀναγγέλλει τὰ οὐράνια, τὰ ὁποῖα αὐτὸς μόνον γνωρίζει σαφῶς. Τὸ «ἔχει ἰδῆ καί ἤκουσε», αὐτὸ θέλουν νά δηλώσουν.

«Καί τήν μαρτυρίαν αὐτοῦ κανεὶς δέν τήν δέχεται». Μά, ἀφοῦ καί μαθητάς εἶχε, καί πολλοὶ ἐπρόσεχαν εἰς τοὺς λόγους του, διὰ τί λοιπὸν λέγει «κανεὶς»; Αὐτὸ ἔχει λεχθῆ ἀντὶ τοῦ «ὀλίγου» εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν. Διότι ἂν ἐννοοῦσε «κανένα», τότε πῶς ἐπρόσθεσεν: «Ἐκεῖνος πού ἐπίστευσεν εἰς τήν μαρτυρίαν του, ἔθαλε τήν σφραγίδα του ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής»¹¹.

10. Ἰωάν. 5, 39.

11. Ἰωάν. 3, 33. Τὸ χαρίον εἰς ἐρμηνευτικὴν μετάφρασιν εἶναι ὡς ἑξῆς: «Ἐκεῖνος πού ἐπίστευσεν εἰς τήν μαρτυρίαν του καί

Ἐδῶ ὁμως καυτηριάζει καὶ τοὺς μαθητὰς του, διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν ἀκόμη εἰς αὐτόν. Ὅτι θέσια οὐτε ἀργότερα ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους του, ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὅσα ἐλέγχθησαν μετέπειτα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λοιπὸν, ὅταν εὗρισκετο εἰς τὴν φυλακὴν, τοὺς ἀπέστειλε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, διὰ νὰ τοὺς συνδέσῃ περισσότερον μὲ αὐτόν. Αὐτοὶ ὁμως καὶ τότε μόλις καὶ μετὰ βίας ἐπίστευσαν, πρῶγμα πού καὶ ὁ Χριστὸς ὑπαινίσσεται, ὅταν εἶπεν· «Καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος πού δὲν θά σκανδαλισθῇ ἀπὸ ἐμέ»¹².

Συνεπῶς διὰ κανένα ἄλλον λόγον δὲν εἶπεν, «καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ κανεὶς δὲν τὴν δέχεται», παρὰ διὰ νὰ περιφρουρήσῃ τοὺς μαθητὰς του καὶ σχεδὸν τοὺς λέγει· Νὰ μὴ νομίσετε ὅτι εἶναι ψευδῆ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἐπειδὴ ὄλγοι πρόκειται νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτόν ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι «ὅσα ἔχει ἰδῆ, μαρτυρεῖ», τονίζει.

Αὐτὰ τὰ λέγει ὁ Ἰωάννης καυτηριάζων συγχρόνως καὶ τὴν ἀναισθησίαν τῶν Ἰουδαίων. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Εὐαγγελιστής, ὁ ὁποῖος ἀρχόμενος τοῦ Εὐαγγελίου του τοὺς ἐπετίμησεν, ὅταν εἶπεν, «Ἦλθεν εἰς τὴν χώραν του καὶ οἱ ἰδικοὶ του δὲν τὸν παρεδέχθησαν»¹³. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἔγκλημα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ κατηγορία τῶν ὄσων δὲν τὸν ἐδέχθησαν.

Ἐκεῖνος πού ἐπίστευσεν εἰς τὴν μαρτυρίαν του, ἔβαλε τὴν σφραγίδα του ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής». Ἐδῶ ἐκφοβίζει καὶ τοὺς μαθητὰς του, διότι ἀποδεικνύει

ἐνεκολπῶθη τὴν διδασκαλίαν του, αὐτὸς ἔβαλε τὴν σφραγίδα του ὑποκάτω ἀπὸ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Υἱοῦ καὶ ἀπεσταλμένου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπεθεσάωσεν ἐπισήμως, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής καὶ δὲν ψεύδεται».

12. Ματθ. 11, 6.

13. Ἰωάν. 1, 11.

ὅτι ἐκεῖνος πού δὲν πιστεύει εἰς τὸν Ἰησοῦν, δὲν ἀπιστεῖ μόνον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ἀπιστεῖ καὶ εἰς τὸν Πατέρα. Δι' αὐτὸ καὶ προσθέτει· «Διότι ἐκεῖνον πού ἀπέστειλεν ὁ Θεός, κηρύσσει τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ»¹⁴. Ἐπειδὴ λοιπὸν κηρύσσει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁποῖος πιστεύει καὶ ὁποῖος ἀπιστεῖ, εἰς ἐκεῖνον πιστεύει καὶ ἀπιστεῖ. Τὸ «ἐσφράγισεν» σημαίνει ἀπέδειξε.

Ἔτσι ἀφοῦ ὠμίλησεν, διὰ νὰ ἀδείξῃ ἀκόμη περισσότερο τὸν φόβον προσθέτει· «ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής», ἀποδεικνύων ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλη περίπτωση νὰ ἀπιστήσῃ κανεὶς εἰς τὸν Ἰησοῦν, παρὰ ἔαν κατηγορήσῃ τὸν Θεὸν διὰ ψεῦδος. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν λέγει τίποτε ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνα πού ὀρίζει ὁ Πατήρ, ἀλλὰ μόνον τὰ τοῦ Θεοῦ, ὁποῖος παρακούει τὸν Χριστόν, παρακούει εἰς τὸν ἀπιστεῖλαντα αὐτόν.

Βλέπεις πῶς τοὺς προκαλεῖ κατάπληξιν μὲ τοὺς λόγους του αὐτοῦ; Διότι μέχρι τώρα δὲν ἐνόμιζαν ὅτι εἶναι καθόλου σοβαρὸν ἢ ἀσυκακοῦ εἰς τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ τὸσον μεγάλον κίνδυνον ἠπειλίησε τοὺς ἀπίστους, διὰ νὰ καταλάβουν ὅτι παρακούουν εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, ὅσοι παρακούουν εἰς τὸν Χριστόν»¹⁵.

Εἰς τὴν συνέχειαν ἐπεξηγεῖ τὸν λόγον αὐτόν, συγκαταβαίνων πρὸς τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν, καὶ λέγει· «Διότι ὁ Θεὸς δὲν δίδει τὸ Πνεῦμα μὲ μέτρον»¹⁶. Πάλιν, ὅπως εἶπα, κατεβάζει εἰς τὰ ἀνθρώπινα πλαίσια τὸν λόγον του καὶ ἔτσι τὸν ποικίλλει καὶ τὸν καθιστᾷ εὐκολοπαράδεκτον ἀπὸ τοὺς τότε ἀκροατὰς του. (Διότι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη δυνατότης διὰ νὰ προκαλέσῃ καὶ νὰ αὐξήσῃ τὸν φόβον). Ἐπειδὴ ἔαν ἔλεγεν κάτι τὸ μεγάλο

14. Ἰωάν. 3, 34.

15. Ἐντὶ Χριστῷ εἰς τὸ ἀρχαῖον κείμενον ὑπάρχει «θεοῦ», ὅπερ ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τυπωγραφικὸν λάθος.

16. Ἰωάν. 3, 34.

καὶ ὑψηλὸν διὰ τὸν Ἰησοῦν, δὲν θὰ τὸν ἐπίστευαν, ἀλλὰ θὰ τὸν περιεφρόνουν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀνάγει τὰ πάντα εἰς τὸν Πατέρα, ὁμιλῶν ἀκόμη ὡς νὰ ἦτο ἄνθρωπος ὁ Χριστός.

Ἄλλὰ τί σημαίνουν αὐτὰ ποῦ εἶπεν, «ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δίδει τὸ Πνεῦμα μετρίον»; Θέλει νὰ καταδείξῃ ὅτι οἱ ἡμεῖς ἐπήραμεν μετρίον τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, (Πνεῦμα θέβαια ἐδῶ ὀνομάζει τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι αὐτὴ διανέμεται), ἐνῶ ὁ Χριστὸς ἔχει ἀμέτρητον καὶ ἀλόκληρον ὅλην τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐὰν ὁμοῦς ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ εἶναι ἀμέτρητος, πολὺ περισσότερον θὰ εἶναι ἡ οὐσία.

Βλέπεις ὅτι καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἀπειρον; Αὐτὸς λοιπὸν ποῦ ἐδέχθη πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποῦ ἐγνώριζε καλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἔλεγεν ὅτι «ἐκεῖνο ποῦ ἠκούσαμεν, κηρύττομεν, καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔχομεν ἴδῃ, μαρτυροῦμεν»¹⁷, πῶς ἦτο δίκαιον νὰ θεωρηθῇ ὑπόπιτος; Διότι δὲν λέγει τίποτε, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ, οὔτε κἀπὶ ποῦ δὲν ἀνήκει εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν λέγει τίποτε διὰ τὸν Θεὸν Λόγον, ἀλλὰ καθιστᾷ τὴν διδασκαλίαν ἀξιόπιστον μετὰ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Διότι, ὅτι ὑπάρχει Θεός, τὸ ἐγνώριζαν καλὰ, καὶ ἀκόμη ὅτι ὑπάρχει Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ἤξεραν (ἔσω καὶ ἂν δὲν εἶχαν τὴν ἀρμόζουσαν δι' αὐτὸ γνῶσιν), ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζαν ὅτι ὑπάρχει Υἱός. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς καταφεύγει πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ διαθεβαίνει τὰ λεγόμενα.

Διαφορετικά, ἔαν κανεὶς ἀφαιρέσῃ τὴν αἰτίαν αὐ-

17. Ἰωάν. 3, 11.

τὴν καὶ ἐξετάσῃ μεμονωμένα τὰ λεχθέντα, θὰ εὐρεθῇ πολὺ μακρὰν τῆς ἀξίας τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι δι' αὐτὸ ἀξιόπιστος εἰς αὐτούς, ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔχει τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι δὲν χρειάζεται τὴν βοήθειαν ἐξ αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος εἶναι πῆλως αὐτάρκης. Προσωρινῶς ὁμοῦς ὁμιλεῖ σύμφωνα μετὰ τὴν γνώμην τῶν πνευματικῶς ἀτελεστέρων, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς ἀνυψώσῃ σιγά - σιγά ἀπὸ τὰ ταπεινά.

Αὐτὰ τὰ λέγω διὰ νὰ μὴ παρατρέχωμεν ἀπλῶς τὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀλλὰ νὰ προσπαθῶμεν νὰ κατανοῶμεν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ὁμιλοῦντος καὶ τὴν πνευματικὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν καὶ πολλὰ ἄλλα εἰς αὐτά. Διότι οἱ διδασκαλοὶ δὲν λέγουν τὰ πάντα ὅπως θέλουν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ λέγουν ὅπως ἡ ἀντιληπτικότης τῶν πνευματικῶς ἀδυνάτων ἀπαιτεῖ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Δὲν ἠμπόρεσα νὰ σᾶς ὁμιλήσω ὅπως θὰ ὁμιλοῦν εἰς τοὺς πνευματικῶς προωδευμένους, ἀλλὰ σᾶς ὁμιλήσα ὡς πρὸς ἀνθρώπους ποῦ ἔχουν γῆϊνα φρονήματα. Σᾶς ἐπότισα με γάλα καὶ οὐχὶ με στερεὰν τροφήν»¹⁸. Ἦθελα θέβαια, λέγει, νὰ σᾶς ὁμιλήσω ὡς εἰς ἀνθρώπους πνευματικῶς προωδευμένους, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσα. Διὰ τί; Ὅχι ἐπειδὴ ὁ ἴδιος δὲν ἠδύνατο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι δὲν εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ τὸν ἀκούσουν οὕτως ὁμιλοῦντα.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Ἰωάννης ἠθέλε νὰ δείξῃ εἰς τοὺς μαθητὰς του μερικὰς μεγάλας ἀληθείας, ἀλλὰ ἐκεῖνοι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὰς ἀνεχθοῦν ἀκόμη. Δι' αὐτὸ καὶ ἀσχολεῖται περισσότερο μετὰ τὰς ἀπλουστερας διδασκαλίας.

18 Α' Κορινθ. 3, 1-2. Οἱ λέξεις «γάλα» καὶ «βρώμα» χρησιμοποιοῦνται μεταφορικῶς πρὸς δῆλωσιν τῆς ἀπλῆς καὶ τῆς ὑψηλῆς πνευματικῆς διδασκαλίας ἀντιστοιχῶς.

γ'. Ἐπιβάλλεται λοιπὸν νὰ ἐρευνῶμεν μὲ ἀκρίβειαν τὰ πάντα. Διότι τὰ περιεχόμενα τῶν Γραφῶν εἶναι ὄπλα πνευματικά. Ἀλλὰ ἐὰν δὲν μάθωμεν νὰ χρησιμοποιοῦμεν, ὅπως ἀρμόζει, τὰ ὄπλα καὶ νὰ ἐξοπλισωμεν σωστὰ τοὺς μαθητὰς, αὐτὰ μὲν διατηροῦν τὴν ἰσχὺν των, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ ὠφελήσουν καθόλου τοὺς δεχομένους αὐτά. Ἄς ὑποθέσωμεν, δηλαδὴ, ὅτι ἔχομεν θώρακα, κράνος, ἀσπίδα καὶ δόρυ καὶ ἄς πάρῃ κάποιος τὰ ὄπλα αὐτὰ καὶ τὸν μὲν θώρακα νὰ τὸν θάλλῃ εἰς τὰ πόδια, τὸ δὲ κράνος, ἀντὶ νὰ τὸν φορέσῃ εἰς τὸ κεφάλι, νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὰ μάτια καὶ τὴν ἀσπίδα νὰ μὴ τὴν προσβάλλῃ πρὸ τοῦ στήθους, ἀλλὰ νὰ προσπαθῇ νὰ τὴν προσαρμόσῃ εἰς τὰ πόδια, ἔρα γε θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ὠφελῆθῃ καθόλου ἀπὸ τὰ ὄπλα αὐτά, ἢ δὲν θὰ ἀποφύγῃ καὶ τὴν θλάσῃ; Εἶναι πασιφανές αὐτό, ἀλλὰ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀκαταλληλότητα τῶν ὄπλων, παρὰ ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν ἐκείνου πού δὲν γνωρίζει νὰ τὰ χρησιμοποιοῖ ὀρθῶς. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰς Γραφὰς. Ἐὰν δηλαδὴ συγγέωμεν τὴν τάξιν αὐτῶν, αὐταὶ καὶ πάλιν θὰ διατηρήσουν τὴν ἰδικὴν των δύναμιν, ἀλλ' ἡμᾶς δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσουν καθόλου.

Αὐτὰς τὰς ἀληθείας, ἂν καὶ συνεχῶς τὰς κηρύσσω εἰς σὰς καὶ κατ' ἰδίαν καὶ δημοσίᾳ, τίποτε δὲν κατορθῶνω πλέον. Διότι σὰς θέλω νὰ εἴσθε ὅλον τὸν χρόνον προσκολλημένοι εἰς τὰ θιοτικά πράγματα, ἐνῶ μὲ τὰ πνευματικά δὲν ἀσχολεῖσθε οὔτε εἰς τὰ ὄνειρά σας. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ ζωὴ μας χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ ὅταν ἀγωνιζώμεθα διὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔχομεν μεγάλην δύναμιν, ἀλλὰ γινόμεθα καταγέλαστοι καὶ εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς τοὺς αἰρετικούς. Καὶ ἐὰν μὲν, ἐνῶ εἴσθε ἀμελεῖς καὶ διὰ τὰ ἄλλα, ἐδεικνύατε τὴν ἰδίαν ἀδιαφορίαν καὶ διὰ τὰ πνευματικά, οὔτε καὶ ἔτσι ἠμπορούσε νὰ θεωρηθῇ ἄξιον δικαιολογίας τὸ γεγονὸς αὐ-

τό. Τώρα ὅμως ὁ καθένας σας διὰ τὰ θιοτικά πράγματα εἶναι πιὸ κοπτερός καὶ ἀπὸ τὸ ξίφος, καὶ ὅσοι ἀσχολοῦνται μὲ τέχναις καὶ ἐπαγγέλματα καὶ ὅσοι διαχειρίζονται τὰ πολιτικά πράγματα, ἐνῶ εἰς τὰ ἀπαραίτητα καὶ τὰ πνευματικά ζητήματα εἰμεθα οἱ περισσότερον ἀδιάφοροι ἀπὸ ὅλους, ἀπασχολούμενοι μὲ τὰ πάρεργα ὡς νὰ ἦσαν κύρια ἔργα καὶ ἐκεῖνα πού ἔπρεπε νὰ θεωρῶμεν ἀναγκαιότερα ἀπὸ κάθε ἔργον, αὐτὰ δὲν τὰ λογαριάζωμεν οὔτε ὡς πάρεργα. Ἡ δὲν γνωρίζετε ὅτι αὐτὰ δὲν ἐγράφησαν μόνον διὰ τοὺς πρώτους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς; Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ: «Αὐτὰ ἐγράφησαν διὰ νὰ νοουθετηθῶμεν ἡμεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους κατέληξαν τὰ τέλη τῶν αἰώνων»¹⁹, «διὰ νὰ κρατοῦμεν στερεὰ τὴν ἐλπίδα μὲ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν παρηγορίαν πού δίδουν αἱ Γραφαί»²⁰.

Καὶ γνωρίζω θέβαια ὅτι ματαίως ὁμιλῶ, ἀλλὰ δὲν θὰ παύσω νὰ κηρύττω. Διότι πράττων αὐτό, θὰ ἔχω νὰ ἀπολογηθῶ εἰς τὸν Θεόν, ἔστω καὶ ἂν δὲν μὲ ἀκούῃ κανεὶς. Ἐκεῖνος ὅμως πού ὁμιλεῖ εἰς προσέχοντας ἔχει ὡς ἐπίσχυσιν τῆς ὁμιλίας του τὴν πειθῶ τῶν ἀκροατῶν του, ἐνῶ ὅποιος κηρύττει, χωρὶς νὰ εἰσακούεται, ἀλλὰ δὲν παύει νὰ ὁμιλῇ, αὐτός θὰ εἶναι ἄξιος μεγαλύτερας τιμῆς, διότι σύμφωνα μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ κάνει ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν καὶ ὅταν κανεὶς δὲν τὸν προσέχη. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἡ ἰδικὴ μου ἀμοιβὴ εἶναι μεγαλύτερα ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς σας παρακοῆς, ἐν τούτοις ἐπιθυμῶ νὰ ἐλαττωθῇ αὐτὴ μάλλον καὶ νὰ αὐξηθῇ ἡ ἰδικὴ σας σωτηρία, ἐπειδὴ θεωρῶ μέγαν μισθὸν τὴν ἰδικὴν σας εὐδοκίμησιν. Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω τώρα ὅχι διὰ νὰ καταστήσω τὸν λόγον μου ἀθάστακτον καὶ θαρῶν, ἀλλὰ διὰ

19. Α' Κορινθ. 10, 11.

20. Ρωμ. 15, 4.

νά σας αποδείξω τὴν λύπην ποὺ αἰσθάνομαι διὰ τὴν ἀδιαφορίαν σας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶθε ἔλοι μας νὰ ἀπαλλαγῶμεν καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν πνευματικὴν προθυμίαν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΑ' (31)
(Ἰωάν. γ', 35-36 καὶ δ', 1-12)

Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ τοῦ ἔδωκε τὰ πάντα εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ δὲν πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἀλλὰ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω του¹.

α'*. Μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος τῆς συγκρατήσεως καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται εἰς ὅλα τὰ πράγματα. Ἐτσι ἐτελειοποιήσαμεν τὰς τέχνας, χωρὶς νὰ μαθαίνωμεν τὰ πάντα μαζεμένα ἀπὸ τοὺς διδασκάλους. Ἐτσι ἐκτίσαμεν τὰς πόλεις, δημιουργοῦντες αὐτὰς ἡρεμα καὶ σιγά - σιγά. Ἐτσι συγκρατοῦμε τὴν ζωὴν μας. Καὶ μὴ ἐκπλήττεσαι, ἐάν εἰς τὰ ἐπίγεια ζητήματα τὸ πρᾶγμα εἶναι τόσοσιν ἰσχυρόν, διότι καὶ εἰς τὰ πνευματικὰ θὰ ἤμποροῦσε κάποιος νὰ εὕρῃ ὅτι ἡ δύναμις τῆς σοφίας αὐτῆς εἶναι μεγάλη. Πραγματικὰ, ἔτσι ἠδυνήθησαν νὰ

1. Ἰωάν. 3, 35-36.

* Παλλὰ πνευματικὰ θέματα θίγονται εἰς τὴν παρούσαν ἀρκούντως μακρὰν ὁμιλίαν. Ἐν πρώτοις τονίζεται λίαν ἐμφαντικῶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πατρὸς ὅτι ἡ εἰς τὸν Χριστὸν ὀρθὴ πίστις, ὅταν δὲν ἀκολουθῆται καὶ ἀπὸ ἀνάλογον ζωῆς, δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν σωτηρίαν. Ἐν συνεχείᾳ λέγεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν φθόνον τῶν Φαρισαίων ἔφυγεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, διότι, ἐάν

ἀπαλλαγούν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὁδηγούμενοι μὲ ἡμεῖαν καὶ αἰγὰ - σιγά, χωρὶς νὰ ἀκούουν ἐξ ἀρχῆς τίποτε τὸ ὑψηλόν, οὔτε σχετικῶς μὲ τὰ δόγματα τῆς πίστεως, οὔτε σχετικῶς μὲ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς. Ἔτσι μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἦτο ὁ καιρὸς ὑψηλοτέρων δογμάτων, προσεῖλκυαν τοὺς πάντας οἱ ἀπόστολοι χωρὶς νὰ κηρύττουν ἐξ ἀρχῆς τίποτε τὸ ὑψηλόν. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς ὠμίλει εἰς τὴν ἀρχὴν πρὸς τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Ἰωάννης τώρα, ὡς νὰ ὠμίλει διὰ κάποιον ἀνθρώπον ἀξίον θαυμασμοῦ, παρενέβαλεν τὰς ὑψηλὰς ἀληθείας συνεσκιασμένως. Εἰς τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ ἔλεγεν· «Δὲν ἠμπορεῖ τίποτε νὰ λάθῃ ὁ ἀνθρώπος ἀπ' ἐαυτοῦ»². Ἐπειτα, ἀφοῦ σηνήνωσε κάτι τὸ ὑψηλόν καὶ εἶπεν· «ἐκεῖνος ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους»³, ὁδηγεῖ τὸν λόγον πάλιν εἰς τὰ ταπεινά καὶ λέγει πολλά ἄλλα καὶ ὅτι «ὁ Θεὸς δὲν δίδει τὸ Πνεῦμα μὲ μέτρον»⁴. Συνεχίζει ὁμοῦ καὶ προσθέτει· «Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ τοῦ ἔδωσε τὰ πάντα εἰς

ἔμενε χωρὶς νὰ ὁποσθῇ τίποτε ὑπ' αὐτῶν, δὲν θὰ ἐγένετο πιστευτὴ ἢ σάρκωσις του. Κατὰ τὴν πρὸς τὴν Γαλιλαίαν πορείαν ὁ Κύριος ἐπέρσεν ἀπὸ τὴν Σαμαρείαν, ἐνθα ἀνεπαύετο εἰς τὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ. Ἐδῶ δίνεται ἡ ἀφορμὴ νὰ ἐξετάσῃ ἱστορικῶς ἢ διημιουργία τοῦ λαοῦ τῶν Σαμαρειτῶν καὶ νὰ ἀναφερθοῦν οἱ λόγοι τῆς ἐχθρότητος τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτούς. Ἐν τῷ μεταξύ ἔρχεται ἡ Σαμαρείτις εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀρχίζει ὁ μεταξὺ διαλόγος. Ὁ Κύριος δὲν τηρεῖ τὰς Ἰουδαϊκὰς ἀπεγορεύσεις καὶ αὐτὸ προξενεῖ ἐντύπωσιν εἰς τὴν γυναῖκα. Ὁ Χρυσόστομος ἐξαίρει τὴν φιλομάθειαν καὶ τὴν λεπτότητα τῆς συμπεριφορᾶς τῆς Σαμαρείτιδος καὶ προτρέπει νὰ τὴν μιμηθῶμεν. Τέλος παροτρώνει τοὺς ἀκροατὰς του ὅπως χρησιμοποιοῦν καταλλήλως τὸν παρόντα βίον διὰ νὰ προετοιμῶνται διὰ τὴν μέλλουσαν αἰώνιον ζωὴν.

2. Ἰωάν. 3, 27.
3. Ἰωάν. 3, 31.
4. Ἰωάν. 3, 34.

τὴν ἐξουσίαν του»⁵. Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν ὀφέλειαν ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ κήρυγμα διὰ τὴν κόλασιν καὶ ὅτι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι δὲν προσελκύονται τόσον ἀπὸ τὴν ἐξαγγελίαν τῶν καλῶν, ὅσον ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν κακῶν, τελειώνει εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸν λόγον του καὶ λέγει· «ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐκεῖνος δὲ ποῦ δὲν πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω του»⁶. Πάλιν ἐδῶ εἰς τὸν Πατέρα ἀποδίδει τὴν δικαιοδοσίαν τῆς κολάσεως. Διότι δὲν εἶπεν, ἡ ὀργὴ τοῦ Υἱοῦ, (ὅν καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ κριτὴς), ἀλλὰ τοὺς ὑπενήθυσεν τὸν Πατέρα, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς φθῆσῃ περισσότερον.

Ἄρα γε εἶναι ἀρκετὸν, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν Υἱὸν διὰ νὰ ἔχωμεν ζωὴν αἰώνιον; Ὁχι θέθαια. Καὶ ἀκουσε τὸν Χριστὸν ποῦ ὑπέδειξεν αὐτὸ καὶ εἶπεν· «Ὁχι ὁ καθένας ποῦ μοῦ λέγει Κύριε, Κύριε, θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁷. Ἄλλωστε καὶ μόνῃ ἡ θλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ ρίξῃ κάποιον εἰς τὴν γέενναν⁸. Ἄλλὰ διατὶ ὁμιλῶ δι' ἕνα μέρος τῆς δογματικῆς διδασκαλίας; Διότι ἐὰν κανεὶς ἔχη τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ δὲν ἔχει ὀρθὸν τρόπον ζωῆς, δὲν κερδίζει τίποτε ἀπὸ τὴν πίστιν διὰ τὴν σωτηρίαν. Ἐπίσης· καὶ ὅταν λέγῃ «Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γνωρίζουν σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν»⁹, νὰ μὴ νομισωμεν ὅτι εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν σω-

5. Ἰωάν. 3, 35.
6. Ἰωάν. 3, 36.
7. Ματθ. 7, 21.
8. Πρβλ. Λουκ. 12, 10.
9. Ἰωάν. 17, 3.

τηρίαν μας τὸ λεγόμενον. Διότι ἔχομεν ἀνάγκη καὶ ἀπὸ ζωῆν καὶ ἀπὸ συνηθείας ἀγαθᾶς.

Καὶ ἐδῶ λοιπὸν εἶπεν· «Ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον», ἀλλὰ τὴν συνέχειαν τὴν ἔθεσε ἀσθητοτέρως. Διότι τὸν λόγον δὲν τὸν πλέκει μόνον μὲ τὴν ἐξαγγελίαν τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν τῶν ἀντιθέτων. Καὶ πρόσεξε μὲ ποῖον τρόπον. Ἐπρόσθεσε δηλαδὴ· «Ἐκεῖνος ποῦ δὲν πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν, δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἀλλὰ ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω του». Καὶ ἐδῶ ἡμῶς δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ἡ πίστις μόνη εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν σωτηρίαν. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύουν τὰ ὅσα ἔχουν λεχθῆ εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν Εὐαγγελίων διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς. Δι' αὐτὸ θέσθαι δὲν εἶπεν· Αὕτῃ εἶναι μόνον ἡ αἰώνιος ζωὴ, οὔτε· Ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν μόνον ἔχει αἰώνιον ζωὴν. Ἀλλὰ εἰς τὸν καθένα ἐξ αὐτῶν¹⁰ ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχει ἡ μακαρία ζωὴ. Ἄν λοιπὸν δὲν ἀκολουθῆ τὴν πίστιν ἢ κατὰλληλος ζωὴ, θὰ ἐπακολουθήσῃ μεγάλη τιμωρία.

Ἐπίσης δὲν εἶπεν ὅτι (ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ) τὸν περιμένει, ἀλλὰ ὅτι «μένει ἐπάνω του»¹¹, διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι οὐδέποτε θὰ σηκωθῆ ἀπὸ ἐπάνω του. Δηλαδὴ, διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ φράσις, «δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν», σημαίνει πρόσκαιρον θάνατον, ἔθεσε τὸ ρῆμα αὐτὸ, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι συνεχῶς θὰ ἐπικάθεται ἐπάνω εἰς αὐτόν. Τὸ ἔκανε δὲ αὐτὸ διὰ νὰ τοὺς παρωθήσῃ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς πρὸς τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ δὲν ἔκανε ἰδιαίτερος τὴν παραινέσιν αὐτὴν πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ τῆς ἔδωσε χαρακτῆρα καθολικόν, ὥστε νὰ τοὺς προσελκύσῃ πρὸς τὸν Χριστόν ὅσον ἠδύνατο

10. Δηλαδὴ εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ εἰς τὸν ἐξ αὐτῆς πηγάζοντα ἀνάλογον τρόπον ζωῆς.

11. Πρβλ. Ἰωάν. 3, 36.

περισσότερον. Δὲν εἶπε δηλαδὴ, ἐάν πιστεύσητε, καὶ ἐάν δὲν πιστεύσητε, ἀλλὰ ἀπευθύνει τὸν λόγον πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ ἀπαλλάξῃ τὰ λεγόμενα ἀπὸ κάθε ὑποψίας. Καὶ τὸ ἔκανε αὐτὸ ἀσθητοτέρως ἀπὸ τὸν Χριστόν. Διότι ὁ Χριστὸς εἶπεν ὅτι, «ὁποῖος δὲν πιστεύει, ἔχει πλέον κατακριθῆ»¹², ἐνῶ ὁ Ἰωάννης λέγει· «Δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἀλλὰ ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω του». Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικόν. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ ὁμιλῆ κάποιος διὰ τὸν ἑαυτὸν του μόνος του καὶ νὰ ὁμιλῆ δι' αὐτόν ἕνας ἄλλος. Ἀσφαλῶς θὰ ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Χριστὸς πολλὰς φορὰς θὰ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ἀπὸ φαντασίαν καὶ διὰ νὰ κομπάσῃ, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ὑποψίαν αὐτῆν. Βέβαια καὶ ὁ Χριστὸς ἀργότερον ἐχρησιμοποίησεν ἀσθητοτέραν γλώσσαν, ἀλλὰ τότε πλέον εἶχαν ὑψηλοτέραν ἰδέαν δι' αὐτόν.

«Ὅταν λοιπὸν ἔμαθεν ὁ Κύριος ὅτι οἱ Φαρισαῖοι¹³ ἤκουσαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς προσελκύει καὶ θαπτίζει περισσότερους μαθητὰς παρὰ ὁ Ἰωάννης¹⁴—μολοντί ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐθάπτιζεν, ἀλλ' ἐθάπτιζαν οἱ μαθηταὶ του— ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν»¹⁵.

Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐθάπτιζε¹⁶ θέσθαι, ἀλλὰ οἱ καταδόται ἔλεγαν αὐτὰ, ἐπειδὴ ἦθελαν νὰ προκαλέσουν τὸν φθόνον εἰς τοὺς ἀκούοντας αὐτούς.

12. Ἰωάν. 3, 18.

13. Οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν ἐκδηλώσει ἤδη τὴν ἐχθρότητα αὐτῶν πρὸς τὸν Ἰωάννην. Εἰς τὸν Ἰησοῦν ἡμῶς ἀντιμετωπίζον πρόσωπον ἐπιτυχέστερον καὶ μετὰ μεγαλυτέρας ἀποτελεσματικότητος συνεχίζον τὸ ἔργον τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἐχθρότης τῶν λοιπῶν ἐστράφη μεγαλυτέρα πρὸς αὐτόν.

14. Πρβλ. Ἰωάν. 3, 23-26.

15. Ἰωάν. 4, 1-3.

16. Πρβλ. τὰ λεγόμενα σχετικῶς εἰς τὴν 29ην ὁμιλίαν.

Διατί λοιπόν αναχωρεί; ἔρωτᾷ κάποιος. Ὁχι ἀπὸ θειλίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ σταματήσει τὴν ζηλοτυπίαν αὐτῶν καὶ νὰ ἀνακόψῃ τὸν φθόνον των. Εἶχε θέσθαι τὴν δυνατότητα νὰ τοὺς νικήσῃ, ἐάν τοῦ ἐπετίθεντο, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ τὸ πράττῃ συνεχῶς αὐτό, διὰ νὰ μὴ γεννῶνται ἀμφισβολαὶ διὰ τὴν πραγματικότητα τῆς σαρκώσεως. Διότι ἐάν, κάθε φορά πού τὸν συνελάμβανεν, διέφευγεν, ἀσφαλῶς πολλοὶ θὰ εἶχαν σχετικὰς ὑποψίας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὰς περισσώτερας του πράξεις τὰς ἔκανεν ὡς νὰ ἦτο ἀπλοῦς ἄνθρωπος. Διότι ὅπως ἤθελε νὰ τὸν πιστεύουσιν ὅτι ἦτο Θεός, ἔτσι ἤθελε νὰ πιστευθῇ ὅτι, ἐν καὶ Θεός, ἐφόρει σάρκα ἀνθρωπίνην. Δι' αὐτὸ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν ἔλεγε πρὸς τὸν μαθητὴν «Ψηλάφησε καὶ ἴδε, διότι τὸ πνεῦμα δὲν ἔχει σάρκα καὶ ὄστα»¹⁷. Ἐπίσης διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐμάλωσε καὶ τὸν Πέτρον, ὅταν τοῦ εἶπεν: «Ἰλέως εἰς σέ Κύριε, νὰ μὴ γίνῃ αὐτός»¹⁸. Τόσον μεγάλῃ σπουδαιότητι ἀπέδιδεν εἰς αὐτὸ τὸ θέμα ὁ Κύριος¹⁹.

θ'. Ἄλλωστε καὶ μεταξύ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι μικρὸν τὸ θέμα αὐτό, οὔτε διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἀσήμαντον τὸ κεφάλαιον αὐτό, διὰ τοῦ ὁποίου ἐγιναν καὶ ἤχησαν εἰς πέρας τὰ πάντα. Διότι ἔτσι καὶ ὁ θάνατος κατελύθη καὶ ἡ ἁμαρτία ἐχάθη καὶ ἡ κατάρρα ἐξηφανίσθη καὶ τὰ ἀμέτρητα ἀγαθὰ εἰσῆλθαν εἰς τὴν ζωὴν μας. Δι' αὐτὸ πρὸ πάντων ἤθελε νὰ γίνῃ πιστευτὴ ἡ οἰκονομία τῆς σαρκώσεως, ἡ ὅποια ἐγίνε δι' ἡμᾶς ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ μυρίων ἀγαθῶν. Ἐνῶ φροντίζει διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του, ἀφήνει νὰ συσκιάζεται ἡ θεία.

17. Λουκ. 24, 39.

18. Ματθ. 16, 22.

19. Νὰ πιστευθῇ δηλ. ὅτι ἔφερε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησε λοιπόν, ἔρχεται πάλιν εἰς τὰ ἱδια ἔργα, ὅσα ἔκανε καὶ προηγουμένως. Διότι δὲν ἐφευγεν ἀπλῶς διὰ τὴν Γαλιλαίαν, ἀλλὰ ἐτοίμαζε κάποια μεγάλα ἔργα, τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς Σαμαρείτας δηλαδὴ, καὶ ὅχι μόνον τὰ ἐσχεδίαζεν αὐτά, ἀλλὰ τὸ ἔκανε αὐτὸ μὲ τὴν σοφίαν πού τὸν διέκρινεν, ὥστε νὰ μὴ ἀφήσῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καμμίαν πρόφασιν ἀναισχύντου δικαιολογίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπαινισσόμενος καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐπρόσθεσεν: «Ἐπρεπε²⁰ νὰ περάσῃ διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας»²¹, δεικνύων ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐπραττεν αὐτὸ ὡς κάτι τὸ πάρεργον κατὰ τὴν διάρκειαν πορείας του πρὸς τὴν Γαλιλαίαν. Τὸ ἴδιον ἔκαναν καὶ οἱ Ἀπόστολοι. Ὅπως δηλαδὴ ἐκείνοι, ὅταν τοὺς κατεβίωκον οἱ Ἰουδαῖοι, τότε ἐστρέφοντο καὶ ἐκήρυττον πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Χριστός, ὅταν τὸν ἀπήλασαν, τότε ἐπλησίασε καὶ τοὺς Σαμαρείτας, ὅπως ἔκανε καὶ μὲ τὴν Συροφονικίσσαν γυναῖκα²². Αὐτὸ δὲ ἐγίνε διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ κάθε δικαιολογίαν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ λέγουν ὅτι μᾶς ἐγκατέλειψε καὶ πηγαίνει πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπελογοῦντο καὶ ἔλεγον: «Εἰς σὰς τοὺς Ἰουδαίους ἦτο ἀναγκαῖον νὰ κηρυχθῇ πρῶτον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ἡμῶς σεῖς οἱ ἴδιοι κρίνετε τοὺς

20. Ἐάν ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν συντομωτέραν ὁδὸν πρὸς τὴν Γαλιλαίαν, ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ διέλθῃ ἀπὸ τὴν Σαμαρείαν. Οἱ ἀσπληρότεροι Ἰουδαῖοι ἀπέφευγον τὴν διὰ τῆς Σαμαρείας ὁδόν, προτιμῶντες τὴν διὰ τῆς Περσίας ταξίδιον, ὅπερ ἦτο μακρότερον. Ὁ Κύριος ἡμῶς ἀπηλλαγμένος τοῦ κατὰ τὴν Σαμαρειτῶν Ἰουδαϊκοῦ μίσους δὲν θεωρεῖ ἀναγκαῖον νὰ προτιμήσῃ τὴν ὁδὸν αὐτήν.

21. Ἰωάν. 4, 4.

22. Πρβλ. Μάρκ. 7, 24-30.

ἐαυτοῦς σας ἀναξίους δι' αὐτόν, ἰδοὺ στρεφόμεθα πρὸς τοὺς ἐθνικούς²³. Καὶ ὁ Ἰδιος ὁ Ἰησοῦς λέγει πάλιν «Δὲν ἦλθα παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους»²⁴. Καὶ πάλιν «Δὲν εἶναι σωστόν νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίψῃ εἰς τὰ σκυλάκια»²⁵. Ὅταν ὁμοῦ ἀπήλασαν τὸν Ἰησοῦν, ἤνοιξαν θύραν²⁶ εἰς τοὺς ἐθνικούς.

Ἄλλὰ καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς δὲν ἔρχεται κατὰ κύριον λόγον ὁ Ἰησοῦς πρὸς ἐκείνους, ἀλλὰ ὅταν διήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ. Διερχόμενος λοιπόν, «ἔρχεται εἰς κάποιαν πόλιν τῆς Σαμαρείας ἣ ὅποια ἐλέγετο Συχάρ²⁷, πού ἦτο πλησίον εἰς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Ἰακώβ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ²⁸. Ὑπῆρχε δὲ ἐκεῖ πηγὰδι²⁹ τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνοιχθῆ ἀπὸ τὸν Ἰακώβ»³⁰. Διατί ὁμοῦς ὁ Εὐαγγελιστὴς διδίδει τόσας λεπτομερείας διὰ τὸν τόπον; Διὰ νὰ μὴ παραξενευθῆς, ὅταν θὰ ἀκούσῃς τὴν γυναῖκα νὰ λέγῃ· «Ὁ πατήρ μας Ἰακώβ μᾶς ἔδωκε τὴν πηγὴν αὐτήν»³¹. Διότι ὁ τόπος αὐτὸς ἦτο ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον διέπραξαν τὸν φοβερὸν ἐκείνον φόνον ὁ Λευΐτης καὶ ὁ Συμεών³², ἐπειδὴ ἠγανάκτησαν διὰ τὴν

23. Πράξ. 13, 46.

24. Ματθ. 15, 24.

25. Ματθ. 15, 26.

26. Ἐδωσαν δηλαδὴ τὰς προϋποθέσεις νὰ στραφῆ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὰ ἔθνη.

27. Συχάρ· Πόλις τῆς Σαμαρείας πλησίον τῆς Συκάρ καὶ νοτιοανατολικῶς αὐτῆς κειμένη.

28. Πρβλ. Γεν. 48, 29.

29. Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ὀνομάζεται Βηρ-Ζακούμ.

30. Ἰωάν. 4, 5-6.

31. Ἰωάν. 4, 12.

32. Ἡ Δείνα ἦτο θυγάτηρ τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ ἐκ τῆς γυναικὸς του Λείας (Γεν. 30, 21). Ταύτην ἠγάπησε καὶ ἤρπασεν ὁ Συχέμ, υἱὸς τοῦ Ἐμμώρ, ἀρχὸν τῶν Στεκιμῶν, ἀλλὰ οἱ ἀδελ-

ἀρπαγὴν τῆς ἀδελφῆς των Δείνας³³.

Ἀεῖζει ὁμοῦς νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ πῶς προήλθαν οἱ Σαμαρείται. Διότι ὅλη ἡ περιφέρεια αὐτὴ ὀνομάζεται Σαμάρεια. Ἀπὸ ποῦ λοιπόν ἐπήρξε τὸ ὄνομα αὐτό; Σομὸρ ἐλέγετο τὸ ὄρος ἀπὸ τὸν κατακτητὴν αὐτῆς τῆς χώρας, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς Σαμαρείας εἶναι ὁ Ἐφραΐμ»³⁴. Οἱ κάτοικοι ὁμοῦς δὲν ὀνομάζοντο Σαμαρείται, ἀλλὰ Ἰσραηλίται. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἦλθαν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅταν ἔγινε βασιλεὺς ὁ Φακεέ³⁵, ἐπέδραμεν ἐναντίον τοῦ ὁ Θεγλαθφαλασάρ³⁶ καὶ ἐκυριευσεν πολλὰς πόλεις καὶ ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ Ἠλά καὶ, ἀφοῦ τὸν ἐφόνευσεν, ἔδωκε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Ὡσηέ³⁷. Ἐναντίον τοῦ ἦλθεν ὁ Σαλαμανασάρ³⁸, ὁ ὁποῖος καὶ ἐκυρι-

φοῖ τῆς Συμεὼν καὶ Λευὶ ἐφόνευσαν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἐπῆραν πίσω τὴν Δείνα.

33. Πρβλ. Γεν. 34, 1 ἔξ.

34. Ἠσ. 7, 9.

35. Φακεέ· Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ (737-732 π.Χ.), υἱὸς τοῦ Ρομελίου καὶ διάδοχος τοῦ Φακεοῦ, ὃν ἐφόνευσεν εἰς τὴν Σαμάρειαν (Δ' Βασιλ. 15, 25 ἔξ.). Ἀντεστάθῃ εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν Ἀσσυρίων καὶ ὄργάνωσε συμμαχίαν βασιλέων ἐναντίον των. Ὁ Θεγλαθφαλασάρ ὁμοῦς ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τοῦ βασιλείου του καὶ ἠττήσθη ἀρκετὸν πληθυσμὸν.

36. Θεγλαθφαλασάρ· Βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας (745-727), ἰδρυτὴς ἰδικῆς του δυναστείας. Τὸ 733 π.Χ. ἐπέδραμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἀδήγησε πολλοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν Ἀσσυρίαν (Βασ. Δ', 15, 29 καὶ 16, 10. Παραλ. Α', 5, 26).

37. Ὡσηέ· Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ βαρείου βασιλείου, υἱὸς τοῦ Ἠλά. Ἐστηρίχθη εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεγλαθφαλασάρ, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο φόρου ὑποτελής. Εἰς τὴν προσπάθειαν του ὁμοῦς νὰ συσπασθῆ μετὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατὰ τῶν Ἀσσυρίων συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Σαλαμανασάρ Ε' (Βασιλ. Δ', 17, 1 κ.ἔ.).

38. Σαλαμανασάρ· Διάδοχος τοῦ Θεγλαθφαλασάρ, ἐπολιόρκησε τὴν Σαμάρειαν ἐπὶ τριετίαν, τὴν ὁποῖαν καὶ ἐκυριευσεν ὁ διάδοχος του Σενναχηρίμ τὸ 722 π.Χ.

ευσεν άλλας πόλεις και τὰς κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς³⁹. Ὁ Ὡσηὲς ἔμωσ ὑπετάγη μὲν εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ ἀργότερον ἀπεστάτησε και ἐστράφη πρὸς τὴν συμμαχίαν τῶν Αἰθιοπῶν⁴⁰. Τὸ ἀντελήφθη αὐτὸ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας και ἐξεστράτευσεν ἐναντίον του και ἀφού τοὺς ἐκυρίευσεν, δὲν τοὺς ἀφῆσε πλέον νὰ κατοικοῦν εἰς τὸν χῶρον ἐκείνον ὡς ξεχωριστὸν ἔθνος, ἐπειδὴ εἶχεν ὑποψίας διὰ παρομοίας μελλοντικὰς ἀποστασίας, ἀλλὰ τοὺς μετέφερεν εἰς τὴν Βαβυλώνα και τὴν Μηδίαν και ἀπὸ ἐκεῖ συνεκέντρωσε διαφόρους λαοὺς και τοὺς ἐγκατέστησεν εἰς τὴν Σαμαρείαν, ὥστε νὰ εἶναι ἀσφαλὴς ἡ κυριαρχία του εἰς τὸ ἐξῆς, ἐφ' ὅσον θὰ κατεῖχαν τὸν τόπον οἱ ἰδιόκοι του.

Ὅταν συνέθῃσαν αὐτὰ, ἐπειδὴ ἤθελεν ὁ Θεὸς νὰ ἀποδείξῃ τὴν δυνάμιν του και ὅτι δὲν ἀφῆσε χωρὶς βοήθειαν τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ ἀδυναμίας, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἐκδοθέντων, ἐξαπέστειλε λέοντας κατὰ τῶν θαρθάρων και ἐφόνευσεν τοὺς ἀνθρώπους. Ἀνηγέλησαν αὐτὰ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀσσυρίας και ἀπέστειλεν ἕνα ἱερέα διὰ νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ οὐτε και τότε ἀφῆσαν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἀσέθειαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἥμισυ. Ἐνῶ δὲμως ἐπενοῦσεν ὁ καιρὸς, ἀφῆσαν τὰ εἰδῶλα και ἐλάτρευον τὸν ἀληθινὸν Θεόν.

Ἔτσι εἶχαν λοιπὸν τὰ πράγματα, ὅταν ἐπανήλθον οἱ Ἰουδαῖοι⁴¹ και ἀπεστρέφοντο αὐτοὺς διότι τοὺς ἐθεώρουν ἀλλοφύλους και ἐχθροὺς και ἀπὸ τὸ ὄρος τοὺς ὀνόμαζαν Σαμαρείτας. Διὰ τοὺς Ἰουδαίους δὲν ὑπῆρξε μικρὰ ἢ διαμάχη πρὸς τοὺς Σαμαρείτας εἰς τὰ ἐπόμενα

39. Πρβλ. Δ' Βασιλ. 17, 1 ἐξ.

40. Πρβλ. σημείωσιν 37 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

41. Ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Βαβυλώνας.

ἔτη. Διότι οἱ Σαμαρείται δὲν παρεδέχοντο διὰ τὰ θεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, παρὰ μόνον τὰ τοῦ Μωυσέως, ἐνῶ δὲν ἀπέδιδαν μεγάλην σημασίαν εἰς τὰ θεῖα τῶν προφητῶν. Εὐρίσκοντο λοιπὸν εἰς ἀνταγωνισμὸν μεταξύ των, διότι οἱ Σαμαρείται ἐπεδίωκαν νὰ εἰσαγάγουν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν ἐθνότητα και ὑπερηφανεύοντο διὰ τὸν Ἀθραάμ και τὸν ἐθεώρουν πρόγονόν των, ἐπειδὴ ἦτο ἀπὸ τὴν Χαλδαίαν. Ἐπίσης και τὸν Ἰακώβ ὀνόμαζαν πατέρα των, ἐπειδὴ και αὐτὸς ἦτο ἀπόγονος τοῦ Ἀθραάμ. Οἱ Ἰουδαῖοι δὲμως μαζί μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς ἀπεχθάνοντο και τοὺς Σαμαρείτας.

Ὅθεν διὰ τὰ ἴδια θέματα περιέπαιζαν και τὸν Χριστὸν και τοῦ ἔλεγαν· «Εἶσαι Σαμαρείτης και ἔχεις δαιμόνιον»⁴². Και διὰ τὸν καταβαίνοντα ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν Ἱεριχώ, ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδίου θέματος, εἰσάγει ὁ Χριστὸς τὸν Σαμαρείτην νὰ τοῦ προσφέρῃ βοήθειαν, ὁ ὁποῖος Σαμαρείτης ἐθεωρεῖτο ἀσήμενος, εὐκαταφρόνητος και θδελυκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους⁴³. Και εἰς τὴν παραβολὴν τῶν δέκα λεπρῶν⁴⁴, ὀνόμασεν ἀλλογενῆ τὸν ἕνα λεπρὸν διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν. (*Ἦτο θέβαια Σαμαρείτης). Ἀλλὰ και ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς μὲ τὸ ἴδιον πνεῦμα ὁμιλεῖ εἰς τοὺς μαθητὰς του και λέγει· «Εἰς δρόμον ποῦ ὀδηγεῖ εἰς χώραν κατοικοῦμένην ἀπὸ εἰδωλολάτρας νὰ μὴ μεταβῆτε κει εἰς πόλιν ποῦ ἀνήκει εἰς Σαμαρείτας νὰ μὴ εἰσέλθητε»⁴⁵.

γ'. Ὅχι μόνον διὰ τὴν πλοκὴν τῆς διηγῆσεως μᾶς ὑπενθύμισεν ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸν τόπον τοῦ Ἰακώβ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἀπὸ παλαιὰ εἶχαν ἐκδηληθῆ ἀπὸ

42. Ἰωάν. 8, 48.

43. Πρβλ. Λουκ. 10, 33 ἐξ.

44. Πρβλ. Λουκ. 17, 11 ἐξ.

45. Ματθ. 10, 5.

ἐκεῖ οἱ Ἰουδαῖοι. Διότι ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν προγόνων τῶν τούσ τόπους αὐτῶν τοὺς εἶχαν ἐκεῖνοι ἀντὶ αὐτῶν. Πραγματικὰ ἐκεῖνα ποὺ κατεῖχον οἱ πρόγονοι αὐτῶν, χωρὶς νὰ εἶναι ἰδικὰ τῶν, αὐτὰ, ἐξ αἰτίας τῆς ραθυμίας καὶ τῆς παρανομίας αὐτῶν, τὰ ἔχασαν αὐτοί, ἂν καὶ ἦσαν ἰδικὰ τῶν. Ἔτσι βλέπομεν ὅτι καμμία ἀφέλεια δὲν προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀγαθοὺς προγόνους, ἐὰν δὲν εἶναι ἀγαθοὶ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν. Διότι οἱ θάρσαροι, ὅταν ὑπέστησαν τὴν καταστροφὴν ἀπὸ τοὺς λέοντας, ἀμέσως ἐπανῆλθαν εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν εὐσέθειαν, ἐκεῖνοι ὅμως, ἂν καὶ ὑπέμειναν τόσας τιμωρίας, οὐτε καὶ τότε ἐσυνετίσθησαν.

Ἦλθε λοιπὸν ἐδῶ ὁ Χριστὸς διὰ νὰ καταργήσῃ διὰ παντὸς τὸν ἀκόλαστον καὶ ἀδιάφορον τρόπον ζωῆς καὶ νὰ εἰσαγάγῃ τὸν φιλόπονον καὶ αὐστηρὸν. Δὲν χρησιμοποιεῖ θέβαια ὑποζύγια, ἀλλὰ θαδίζει συνεχῶς, ὥστε καὶ ἐκουράσθῃ ἀπὸ τὴν ὁδοιπορίαν. Καὶ εἰς κάθε εὐκαιρίαν αὐτὸ διδάσκει, νὰ εἶναι δηλοῦθ ὁ καθένας ἱκανὸς νὰ ἐξυπηρετῆται μόνος του καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὰ περιττὰ πράγματα, χωρὶς νὰ ζητῇ τὰ πολλὰ. Διότι τόσοσ πολλὸ θέλει νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ περιττὰ, ὥστε ἀποκόπτει πολλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα. Δι' αὐτὸ ἔλεγεν «Αἱ ἀλεπούδες ἔχουν φωλεὰς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔχουν μέρη ποὺ κουρνιάζουν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ νὰ ἀκουμῆσῃ τὸ κεφάλι του»⁴⁶. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν παραμένει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρήμους, ὅχι μόνον τὴν ἡμέρα ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα. Τὸ ἴδιον διεκήρυσσε καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ἔλεγεν «Θὰ πῆν νερό ἀπὸ τὸν χεῖμαρρον εἰς τὴν ὁδόν»⁴⁷, διὰ νὰ καταδείξῃ τὴν αὐστηρότητα καὶ λιτότητα τῆς ζωῆς του.

46. Ματθ. 8, 20.

47. Ψαλμ. 109, 7.

Τοῦτο ὑποδεικνύει καὶ ἐδῶ ὁ Ἰωάννης: «Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν θῶς ἦτο κουρασμένος ἀπὸ τὴν ὁδοιπορίαν ἐκέθητο κοντὰ εἰς τὸ πηγάδι. Ἦτο σχεδὸν μεσημέρι. Ἐρχεται τότε μίᾳ γυναίκα ἀπὸ τὴν Σαμαρείαν διὰ νὰ θγάλῃ νερό ἀπὸ τὸ πηγάδι. Καὶ ὁ Ἰησοῦς τῆς εἶπε: Δός μου νὰ πῖω. Οἱ δὲ μαθηταὶ του εἶχον ὑπάγει εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ ἀγοράσουν τρόφιμα»⁴⁸.

Ἀπὸ ὅσα γράφονται ἐδῶ πληροφοροῦμεθα καὶ τὴν ἀντοχὴν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς ὁδοιπορίας καὶ τὴν ἀδιαφορίαν του διὰ τὰς τροφὰς καὶ ὅτι τὰς ἐθεώρει ὡς πάρεργον. Καὶ οἱ μαθηταὶ λοιπὸν ἐδιδάχθησαν νὰ συμπεριφέρονται μὲ τὸν ἴδιον τρόπον. Πραγματικὰ δὲν ἐπαίρναν ἐφόδια μαζί των. Καὶ τὸ φανεράνει αὐτὸ ἄλλος Εὐαγγελιστὴς, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι, ὅταν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἔκαμε λόγον διὰ τὴν ζύμην τῶν Φαρισαίων, ἐκεῖνοι ἐσκέπτοντο ὅτι δὲν εἶχαν μαζί των ἄρτους⁴⁹. Ἐπίσης καὶ ὅταν μᾶς παρουσιάξῃ ὁ Εὐαγγελιστὴς πεινασμένους τοὺς μαθητὰς νὰ μαθοῦν τὰ στάχυα καὶ νὰ τρώγουν⁵⁰, καὶ ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴν πείναν ἐπήγε πρὸς τὴν συκιάν⁵¹, τίποτε ἄλλο δὲν κάνει, παρὰ αὐτὸ μὲ ἄλλα αὐτὰ μᾶς διδάσκει, νὰ περιφρονοῦμεν τὴν κοιλίαν καὶ νὰ μὴ θεωροῦμεν σπουδαίαν τὴν λειτουργίαν τῆς.

Κύτταξε λοιπὸν αὐτοὺς ὅτι καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν οὐτε φέρουν τίποτε μαζί των οὐτε πάλιν ἀπὸ τὸ πρῶτὸ ἀμέσως φροντίζουν δι' αὐτὸ, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τροφὰς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἄραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γευματίζουν, ἀγοράζουν τρόφιμα. Ἡμεῖς ὅμως δὲν κάνομεν τὸ ἴδιον. Ἀντίθετα ἀμέσως μόλις θὰ σηκωθῶμεν ἀπὸ τὸ κρεθῶθαι, πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα δι' αὐτὰ

48. Ἰωάν. 4, 6-8.

49. Πρβλ. Ματθ. 16, 5-12.

50. Πρβλ. Ματθ. 12, 1, Μάρκ. 2, 23, Λουκ. 6, 1.

51. Ματθ. 21, 18-22.

φροντίζομεν, φωνάζομεν τοὺς μαγείρους καὶ ὑπηρέτας καὶ μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον ἀσχολούμεθα μὲ αὐτὰ καὶ ὕστερα δευτερευόντως προσέχομεν τὰ ἄλλα καὶ μάλιστα ἔτσι ποὺ προτάσσομεν τὰ θιοτικά τῶν πνευματικῶν καὶ ὅσα ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν πέραργον αὐτὰ τιμῶμεν ὡς ἀναγκαῖα. Δι' αὐτὸ καὶ γίνονται τὰ πάντα ὄνω κάτω. Ἐπρεπε ἡμῶς νὰ συμβαίη τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ ἀφοῦ ἀσχοληθῶμεν ἰδιαιτέρως μὲ ὅλα τὰ πνευματικὰ θέματα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν, νὰ ἐνδιαφερωθῶμεν καὶ διὰ τὰ θιοτικά.

Ἐπίσης ἐδῶ δὲν φανερόνεται μόνον ὁ ἐπίπονος τρόπος τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλλειψις κάθε μορφῆς ὑπερηφανείας, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὄχι μόνον ἐκοπίασε καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν δρόμον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἀπέμεινεν τελείως μόνος καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ ἀπῆλθαν. Βέβαια ὀπῆρχεν ἡ δυνατότης, ἐάν ἤθελεν, ἢ νὰ μὴ τοὺς ἀποστείλῃ ὅλους, ἢ, ἀφοῦ ἔφυγον ἐκεῖνοι, νὰ ἔχη ἄλλους ὑπηρέτας. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἠθέλησεν. Διότι ἔτσι πραγματικὰ συνήθισε τοὺς μαθητὰς του νὰ καταπνίγουν κάθε εἶδος ἐγωῖσμοῦ.

Καὶ τί τὸ σπουδαῖον, ἴσως νὰ εἴπῃ κάποιος, ἐάν ἐφέροντο μὲ μετριοφροσύνη αὐτοὶ ποὺ ἦσαν ἄλιεῖς καὶ σκηνοποιοί; Ἦσαν θέβαια ἄλιεῖς καὶ σκηνοποιοί, ἀλλ' ἀπότομα ἀνέβησαν εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔγιναν λαμπρότεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς θαυλιεῖς, ἐφ' ὅσον ἠξιώθησαν νὰ χρηματίσουν μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος θεσπίζει τῆς οἰκουμένης, καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὸν θαυμαζόμενον ἀπὸ ὅλους. Ἐξ ἄλλου γνωρίζετε καλὰ ὅτι ὅσοι προέρχονται ἀπὸ χαμηλά αὐτοὶ πρὸ πάντων, ὅταν ἀποκτήσουν ἀξιώματα, παρασύρονται εὐκολώτερον πρὸς τὸν ἐγωῖσμόν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν πείραν τῆς τόσο μεγάλης τιμῆς. Τοὺς συνεκράτει λοιπὸν εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτὴν καὶ τοὺς ἐδίδασκε

μὲ ὅλας τὰς πράξεις του νὰ εἶναι συνεσταλμένοι καὶ εἰς καμμίαν περίπτωσιν νὰ μὴ χρειάζωνται ὑπηρέτας.

«Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν ὅπως ἦτο κουρασμένος ἀπὸ τὴν ὁδοπορίαν», λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, «ἐκάθητο κοντὰ εἰς τὸ πηγάδι». Βλέπετε ὅτι ἐκάθησεν ἀπὸ τὴν κούρασιν, ἀπὸ τὴν ζέσθην καὶ διὰ νὰ περιμένῃ τοὺς μαθητὰς του; Ἐγνώριζε θέβαια τί θὰ συνέβαινε μὲ τοὺς Σαμαρείτας, ἀλλὰ δὲν ἦλθε δι' αὐτὸ προηγουμένως. Τὸ γεγονός ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πηγάδι, ἢ ὅποια ἐδεικνυε τὴσιν φιλομάθειαν. Διότι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, καὶ ὅταν ἤρχετο κοντὰ τῶν ὁ Ἰησοῦς, τὸν ἐξεδίωκαν, ἐνῶ οἱ ἔθνικοι, καὶ ὅταν κατηθύνετο πρὸς ἄλλους, τὸν προσεῖλκυον κοντὰ τῶν. Οἱ μὲν ἐφθονοῦσαν, οἱ δὲ ἐπίστευαν. Ἐκεῖνοι ἠγαπάκτων, αὐτοὶ ἐθαύμαζαν καὶ τὸν προσεκύουν. Τί λοιπὸν; Ἐπρεπε νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὴν σωτηρίαν τόσοσιν ἀνθρώπων καὶ νὰ μὴ προσέξῃ μίαν τόσοσιν μεγάλην προθυμίαν; Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐταίριαζε εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Ἰησοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ τακτοποιεῖ τὰ πάντα μὲ τὴν σοφίαν ποὺ τὸν διέκρινεν. Ἐκάθητο λοιπὸν διὰ νὰ ἀναπαύσῃ καὶ ξεκουράσῃ τὸ σῶμά του κοντὰ εἰς τὸ πηγάδι. Ἦταν μεσημέρι, πράγμα ποὺ ἐδήλωσε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν «Ἦτο περίπου ἕκτη⁵² ὥρα καὶ ἐκάθητο οὕτω». Τί σημαίνει ἡ λέξις «οὕτως»; Δὲν ἐκάθητο, λέγει, εἰς θρόνον οὔτε εἰς προσκεφάλαιον, ἀλλὰ ἀπλῶς ἐπάνω εἰς τὸ ἔδαφος ὅπως ἔτυχεν.

«Ἐρχεται τότε μία γυναῖκα ἀπὸ τὴν Σαμαρείαν διὰ νὰ θγάλῃ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι».

δ'. Πρόσεξε ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀποκαλύπτει ὅτι

52. Ἦτο ἕκτη ὥρα ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, δηλαδὴ 12 μεσημέρι κατὰ τὴν σημερινὴν ὥραν.

καί ἡ γυναίκα δι' ἄλλον σκοπὸν ἐβγήκεν ἀπὸ τῆν πόλιν, ὥστε νά ἀποστομώσῃ ἀπὸ κάθε πλευράν τῆν ἀναίσχυντον ἀντιλογίαν τῶν Ἰουδαίων καί νά μὴ ἡμπορῇ κανεὶς νά τοῦ προσβάλλῃ ὅτι ἔρχεται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὴν ἰδικὴν του ἐντολήν, διότι, ἐνῶ διέτασσε τοὺς μαθητάς του νά εἰσέρχωνται εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν, ὁ ἴδιος συνομιλεῖ μὲ τοὺς Σαμαρείτας. Δι' αὐτὸ εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι «οἱ μαθηταὶ του εἶχον ὑπάγει εἰς τὴν πόλιν διὰ νά ἀγοράσουν τρόφιμα», ὥστε νά δώσῃ πολλὰς αἰτίας διὰ τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς συνομιλήσῃ μὲ αὐτήν.

Τί ἔκανε λοιπὸν ἡ γυναίκα; Ὅταν ἤκουσεν: «Δός μου νά πῶ», πολὺ φρόνιμα χρησιμοποιεῖ τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ διὰ νά ἐρωτήσῃ καὶ λέγει: «Πῶς σὺ, ὁ ὁποῖος εἶσαι Ἰουδαῖος, ζηταῖς νά πῆς νερό ἀπὸ ἐμέ, ἡ ὁποία εἶμαι γυναίκα Σαμαρείτισσα; Διότι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἤρχοντο εἰς σχέσεις μὲ τοὺς Σαμαρείτας»⁵³. Καὶ πῶς ἀντελήφθη ὅτι ἦτο Ἰουδαῖος; Ἴσως ἀπὸ τὰ ἐνδύματα καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ὁμιλίας του. Σὺ ὅμως κότταζε πάσον ἐξυμνη εἶναι ἡ γυναίκα αὐτή. (Διότι, ἐάν ἔπρεπε κάποιος νά προφυλαχθῆ, αὐτὸς ἦτο ὁ Ἰησοῦς καὶ ὄχι ἐκείνη). Πραγματικὰ δὲν εἶπεν ὅτι οἱ Σαμαρείται δὲν ἔρχονται εἰς σχέσεις μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πλησιάζουν τοὺς Σαμαρείτας. Καὶ ὅμως ἡ γυναίκα, ἂν καὶ ἦτο ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν ἐνοχὴν, ἐπειδὴ ἐνόμισεν ὅτι ὁ ἄλλος ἔπιπτεν εἰς αὐτήν, δὲν ἐσιώπησεν, ἀλλὰ, ὅπως νομίζει, διορθώνει ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἐγένετο σύμφωνα μὲ τὸν νόμον.

Πιθανὸν ὅμως κάποιος νά διατυπώσῃ τὴν ἀκόλουθον ἀπορίαν. Πῶς ὁ Χριστὸς ἐζήτησε νά πῆ νερό ἀπὸ αὐτήν, ἐνῶ τὸ ἀπηγόρευεν ὁ νόμος; Ἐάν κάποιος ἀπαν-

53. Ἰωάν. 4, 9.

τήσῃ, ὅτι ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι δὲν θά τοῦ δώσῃ, τότε δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν ἔπρεπε νά ζητήσῃ νερό.

Τί ἡμποροῦμεν λοιπὸν νά εἰπώμεν; Ὅτι τοῦ ἦτο ἀδιάφορον πλεόν νά ἐκπληρώσῃ παρομοίως ἀπαγορεύσεις. Διότι αὐτὸς ποῦ κατευθύνει τοὺς ἄλλους νά τὰς καταργοῦν, πολὺ περισσώτερον θά τὰς παρέβλεπεν ὁ ἴδιος. «Διότι δὲν κάνει θέθηλον τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνο ποῦ εἰσάγεται μὲ τὴν τροφήν εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ θγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα»⁵⁴.

Ἐξ ἄλλου ἡ συνομιλία τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴν Σαμαρείτισσαν δὲν θά ἦτο μικρὰ κατηγορία κατὰ τῶν Ἰουδαίων, διότι ἐκεῖνοι μὲν, ἂν καὶ πολλὰς φορὰς προσεκαλοῦντο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν καὶ μὲ τοὺς λόγους καὶ μὲ τὰς πράξεις, ἐν τούτοις δὲν τὸν ἐδέχοντο, ἐνῶ αὐτή, πρόσεξε, πῶς πιάνεται ἀπὸ μίαν ἀσήμαντον ἐρώτησιν. Ὁ Ἰησοῦς θέθεια δὲν εἶχε σχεδιάσει ἀπὸ προηγουμένως αὐτὴν τὴν συνάντησιν οὔτε τὴν πορείαν. Ὅταν λοιπὸν τὸν ἐπλησίασαν μερικοὶ, δὲν τοὺς ἠμπόδισεν. Διότι εἰς τοὺς μαθητάς του ἀπλῶς ἔλεγε νά μὴ εἰσέρχωνται εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν, ὄχι ὅμως νά τοὺς ἀπομακρύνουν, ὅταν ἔρχονται μόνον των. (Αὐτὸ δὲν ἐταίριαζε καθόλου εἰς τὴν φιλανθρωπίαν του).

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀπαντᾷ εἰς τὴν γυναίκα καὶ τῆς λέγει: «Ἐάν ἐγνώριζες τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ σοῦ λέγει: Δός μου νά πῶ, σὺ θά τοῦ ἐζήτησες καὶ θά σοῦ ἐδίδῃ νερό τρεχοῦμενον»⁵⁵. Κατὰ πρῶτον ἀποδεικνύει ὅτι ἦτο ἀξία νά ἀκούσῃ καὶ ὄχι νά περιφρονηθῇ καὶ τότε ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτὸν του. Διότι πραγματικὰ ἐπρόκειτο ἀμέσως, ὅταν θά ἐμάθαινε ποῖος εἶναι, νά ὑπακούσῃ καὶ νά προσέξῃ εἰς

54. Ματθ. 15, 11.

55. Ἰωάν. 4, 10.

αυτόν, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τοὺς Ἰουδαίους. Διότι αὐτοί, ὅταν τὸν ἐγνώρισαν, δὲν ἐζήτησαν τίποτε, οὔτε ἐπεθύμησαν νὰ μάθουν κάτι χρήσιμον, ἀλλὰ τὸν ὕβριζαν καὶ τὸν ἐδίωκαν. Ἡ γυναίκα ὁμῶς, ὅταν ἤκουσεν αὐτά, κύταξε, μὲ πόσῃ λεπτότητά ἀποκρίνεται: «Κύριε, οὔτε δοχεῖον ἔχεις νὰ ἀντλήσῃς νερὸ καὶ τὸ πηγᾶδι εἶναι θαυθ. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔχεις τὸ τρεχοῦμενο νερὸ;»⁵⁶. Πρὸ ὀλίγου τὴν ἀπῆλαξεν ἀπὸ τὴν ταπεινὴν ἀντιληψιν καὶ ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους. Διότι ἐδῶ δὲν τὸν ὀνομάζει «Κύριον» τυχαία, ἀλλὰ τοῦ ἀποδίδει μεγάλην τιμὴν. Ὅτι θέθαια ἔλεγεν αὐτὸ διὰ νὰ τὸν τιμήσῃ, φαίνεται ἀπὸ τὴν συνέχειαν. Δηλαδή, δὲν τὸν περιέπαιξεν οὔτε τὸν διεκωμώδησεν, ἀλλὰ ἀπλῶς διετύπωσε τὴν ἀπορίαν τῆς. Ἐάν ὁμῶς δὲν ἀντελήφθῃ ἀμέσως τὰ πάντα, μὴ παραζενεύσῃ, διότι οὔτε καὶ ὁ Νικόδημος τὸ ἐπέτυχεν αὐτό. Τί λέγει ἐκεῖνος λοιπὸν: «Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνουσι αὐτά;»⁵⁷. Καὶ πάλιν: «Πῶς ἤμπορεῖ νὰ γεννηθῇ ὁ ἄνθρωπος πάλιν, ὅταν ἔχη πλέον γηράσει;»⁵⁸. Καὶ πάλιν: «Μήπως ἤμπορεῖ νὰ εἰσελθῇ διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας τοῦ καὶ νὰ ξαναγεννηθῇ;»⁵⁹. Αὐτὴ ὁμῶς ἐρωτᾷ μὲ μεγαλύτερον σεβασμὸν: «Κύριε, οὔτε δοχεῖον ἔχεις νὰ ἀντλήσῃς νερὸ καὶ τὸ πηγᾶδι εἶναι θαυθ. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔχεις τὸ τρεχοῦμενο νερὸ;». Ἀλλὰ θέθαια ἔλεγεν εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλα ἐκαταλάσθαι ἐκείνη, οὔτε ἤκουσε τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰς λέξεις, οὔτε ἦτο εἰς θέσιν ἀκόμη νὰ ἀντεληφθῇ κάτι τὸ ὑψηλόν, ἀν καὶ ἤμποροῦσε, ἐάν ἔβιδεν αὐθάδη ἀπάντησιν, νὰ εἰπῇ: Ἐάν

56. Ἰωάν. 4, 11.

57. Ἰωάν. 3, 9.

58. Ἰωάν. 3, 4.

59. Ἰωάν. 3, 4.

εἶχες τὸ τρεχοῦμενο νερὸ, δὲν θὰ ἐζήτης ἀπὸ ἐμέ, ἀλλὰ θὰ ἐβίδες εἰς τὸν ἑαυτὸν σου πρῶτον. Τώρα ὁμῶς ἀπλῶς κομπάζεις. Δὲν εἶπεν ὁμῶς τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ ἀποκρίνεται μὲ μεγάλην λεπτότητα καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὴν συνέχειαν. Πραγματικὰ εἰς τὴν ἀρχὴν λέγει: «Πῶς σὺ, ὁ ὁποῖος εἶσαι Ἰουδαῖος, ζητεῖς νὰ πῆς νερὸ ἀπὸ ἐμέ;». (Καὶ δὲν εἶπεν, ἐφ' ὅσον ὠμίλει πρὸς ἐχθρὸν καὶ ἀλλόφυλον: Μακάρι νὰ μὴ μοῦ συμψῆ ποτὲ νὰ προσφέρω νερὸ εἰς ἓνα ἄνθρωπον ποῦ εἶναι ἐχθρὸς μοῦ καὶ ἀπεχθάνεται τὸ ἔθνος μου). Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα πάλιν, ὅταν τὸν ἤκουσε νὰ λέγῃ μέγιστα πράγματα, διὰ τὰ ὅποια πρὸ πάντων ἐξαγριώνονται οἱ ἐχθροί, οὔτε τὸν κατεγέλασεν οὔτε τὸν διέσυρεν, παρὰ τί λέγει: «Μήπως σὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸ πηγᾶδι αὐτὸ καὶ ἔπινε ἀπὸ αὐτὸ ὁ ἴδιος καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ καὶ τὰ ζῶά τοῦ;»⁶⁰.

Βλέπεις μὲ ποῖον τρόπον εἰσάγει τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν οἰκογένειαν; Ὅτι δὲ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Ἐκεῖνος αὐτὸ τὸ νερὸ ἐχρησιμοποιοῦ καὶ δὲν εἶχε τίποτε περισσότερον νὰ μᾶς δώσῃ. Τὰ ἔλεγεν αὐτά διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἀπὸ τὴν πρώτην ἀπάντησιν ἐδέχθη μεγάλο καὶ ὑψηλὸν νόημα. Διότι τὸ «ὁ ἴδιος ἔπινε ἀπὸ αὐτὸ καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ καὶ τὰ ζῶά τοῦ», δὲν φαίνεται νὰ ὑπαινίσσεται τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι εἶχε μὲν τὴν ἐνοίαν τοῦ καλυτέρου ὕδατος, ἀλλὰ οὔτε τὸ εὔρισκεν οὔτε τὸ ἐγνώριζε καλά. Καὶ διὰ νὰ ὀμιλήσω περισσότερον καθαρά, αὐτὸ ποῦ θέλει νὰ εἰπῇ εἶναι τὸ ἀκόλουθον: Δὲν ἤμπορεῖς θέθαια νὰ ὑποστηρίξῃς, λέγει, ὅτι ὁ Ἰακώβ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς μὲν αὐτὸ τὸ πηγᾶδι, αὐτὸς δὲ ἐχρησιμοποιοῦ ἄλλο. Διότι καὶ ὁ ἴδιος καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ ἀπ' αὐτὸ ἔπιναν. Καὶ δὲν θὰ ἔπιναν, ἐάν θέθαια

60. Ἰωάν. 4, 12.

είχεν άλλο καλύτερο πηγάδι. Από αυτό λοιπόν το πηγάδι ούτε ούθ' θα ήμπορέσης να δώσης, ούτε είναι δυνατόν να έχης άλλο καλύτερον, αν και δέν δέχεται ότι είσαι ανώτερος από τόν 'Ιακώβ. Από ποῦ λοιπόν θά πάρης τό νερό, τό ὅποιον ὀπόσχεσαι νά μᾶς δώσης;

Ἄλλά οἱ 'Ιουδαῖοι δέν συνεζήτουν μέ τόν 'Ιησοῦν τόσον φιλικά, ἄν καί τοὺς ἔκανε λόγον διὰ τό ἴδιον θέμα καί τοὺς ἀνέφερε τό ὕδωρ αὐτό⁶¹. Ἐπίσης ἔταν ὀμίλησε διὰ τόν Ἀβραάμ, ἐπεχείρησαν νά τόν λιθοβολήσου⁶². Ἡ γυναίκα ὅμως δέν συμπεριφέρεται μέ τόν ἴδιον τρόπον πρός τόν 'Ιησοῦν, ἀλλά μέ μεγάλην λεπτότητα μέσα εἰς τήν ζέστην καί τήν ὥρα τῆς μεσημβρίας λέγει καί ἀκούει τά πάντα μέ πολλήν προθυμίαν, χωρίς νά σκέπτεται κάτι παρόμοιον, ὅπως ἦτο φυσικόν νά εἰποῦν οἱ 'Ιουδαῖοι! Δηλαδή μαινεται καί τά ἔχει χαμένα αὐτός, ὁ ὁποῖος μέ κρατεῖ ἐδῶ εἰς τήν πηγὴν καί τό πηγάδι καί δέν μοῦ δίδει τίποτε παρά μόνον καυχᾶται μέ τοὺς λόγους. Ἀντίθετα κάνει ὀπομονήν καί παραμένει ἐκεῖ μέχρις ὅτου εὐρη ἐκεῖνο πού ζητεῖ.

ε'. Ἐάν ὅμως ἡ Σαμαρεῖτισσα γυναίκα δεικνύει τόσην προθυμίαν διὰ νά μάθῃ κάτι χρησίμον καί παραμένει πλησίον τοῦ Χριστοῦ, ἄν καί δέν τόν ἐγνώριζεν, ποῖαν συγγνώμην θά ἔχωμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι, ἄν καί τόν γνωρίζωμεν καλὰ καί δέν εἴμεθα οὔτε κοντά εἰς τό πηγάδι οὔτε εἰς τήν ἐρημίαν οὔτε εἶναι μεσημέρια οὔτε μᾶς καίει ὁ ἥλιος, ἀλλ' εἶναι πρῶτ' καί εὐρισκόμεθα κάτω ἀπό μίαν τόσον ὄραιον στέγην καί ἀπολαμβάνομεν τήν σκιάν καί τήν δροσίαν, δέν ἔχομεν τήν ὀπομονήν νά ἀκούσωμεν κάτι ἀπό τά λεγόμενα, ἀλλά μᾶς κοιμίζει ἡ ἀδιαφορία; Ἐκείνη ὅμως δέν ὀμοιάζει μέ ἡμᾶς, ἀλ-

61. Πρβλ. 'Ιωάν. 7, 37-44.

62. Πρβλ. 'Ιωάν. 9, 57-59.

λά τόσον συνεπαίρνεται ἀπό τοὺς λόγους τοῦ 'Ιησοῦ, ὥστε νά προσκαλῆ καί ἄλλους. Οἱ 'Ιουδαῖοι ὄχι μόνον δέν προσεκάλουν ἄλλους, ἀλλά καί ἐκείνους πού ἤθελαν νά πλησιάσουν τόν 'Ιησοῦν τοὺς ἠμπόδιζαν καί τοὺς ἀπηγόρευαν. Δι' αὐτό καί ἔλεγαν: «Μήπως ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν κανείς ἀπό τοὺς ἄρχοντας; Ὅχι. Ἄλλά μόνον ὁ ὄχλος αὐτός πού δέν ἤξεύρει τόν νόμον καί δι' αὐτό εἶναι καταραμένοι»⁶³.

Ἄς μιμηθῶμεν λοιπόν τήν Σαμαρεῖτιν, ἄς διαλεχθῶμεν μέ τόν Χριστόν, διότι καί σήμερα εὐρίσκεται ἀνάμεσά μας καί μᾶς ὀμιλεῖ μέ τοὺς προφήτας καί τοὺς μαθητάς του. Ἄς τόν ἀκούσωμεν καί ἄς πιστεύσωμεν. Μέχρι πότε θά ζῶμεν ἄσκοπα καί μάταια; (Διότι ἔταν δέν πράττωμεν ὅτι ἀρέσει εἰς τόν Θεόν, εἶναι ὡς νά ζῶμεν ἄσκοπα). Μᾶλλον ὅμως δέν ζῶμεν μόνον ἄσκοπα, ἀλλά ζῶμεν καί διὰ τό κακόν. Διότι ἔταν δαπανήσωμεν τόν καιρόν πού μᾶς ἐδόθη ὄχι ὅπως πρέπει, θά ἀποθάνωμεν καί θά ὕποστῶμεν τήν θαυρτέραν τιμωρίαν διὰ τήν ἄσκοπον δαπάνην. Διότι δέν θά δώση θέθαια λόγον εἰς τόν πιστωτῆν του μόνον ἐκεῖνος πού ἐπῆρε χρήματα διὰ νά ἐμπορευθῆ καί τά κατέφαγε, ἐνῶ ἐκεῖνος πού ἐσπατάλησε μίαν τόσον μακράν ζωὴν θά μείνῃ ἀτιμώρητος. Ὁ Θεός δέν μᾶς ἔφερεν εἰς τήν παροῦσαν ζωὴν καί δέν μᾶς ἔδωσε ψυχὴν διὰ νά τά χρησιμοποιοῦσωμεν μόνον εἰς τήν γῆν, ἀλλά διὰ νά πράττωμεν τά πάντα ἀποθλέποντες πρός τήν μέλλουσαν ζωὴν. Διότι τά ἄλογα ζῶα εἶναι χρήσιμα μόνον εἰς τόν ἐπίγειον θλον, ἐνῶ ἡμεῖς δι' αὐτό ἔχομεν ἀθάνατον ψυχὴν, ὥστε νά ἐτοιμάζωμεν τά πάντα διὰ τήν προετοιμασίαν ἐκείνης τῆς οὐρανοῦ ζωῆς. Πραγματικά, ἐάν μᾶς ἐρωτήσῃ κάποιος διὰ τήν ἀναγκαῖότητα τῶν ἵππων, τῶν

63. 'Ιωάν. 7, 48-49.

δυναν και τῶν θεῶν και τῶν ἄλλων παρομοίων οικιακῶν ζῶων, δὲν θά εἰπῶμεν καμμίαν ἄλλην παρά ὅτι μᾶς ἐξυπηρετοῦν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Δι' ἡμᾶς ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νά εἰπῶμεν τὸ ἴδιον, ἀλλά ὅτι ἡ ἀνωτέρα κατάστασις εἶναι ἢ μετὰ τὴν ἐδῶ ἀποδημίαν μας και ὅτι πρέπει νά πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε νά λάμψωμεν ἐκεῖ, ὥστε νά συμπεριληφθῶμεν εἰς τὸν χορὸν τῶν ἀγγέλων και νά ἰστάμεθα συνεχῶς πληροῖον τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Διότι δι' αὐτὸ ἐπλάσθη ἀθάνατος ἡ ψυχὴ και τὸ σῶμα δὲ θά καταστῆ ἀθάνατον, διὰ νά ἀπολαύσωμεν τὰ ἀτελεύτητα ἀγαθὰ. Ἄν ὅμως παραμένῃς προσκολλημένος εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ σοῦ προσφέρονται οἱ οὐράνιοι, συλλογίσου πόσον μεγάλη προσβολὴ γίνεται εἰς τὸν προσφέροντα. Διότι ἐκεῖνος σοῦ προτείνει τὰ οὐράνια, ἐνῶ ἐσὺ δὲν δίδεις μεγάλην σημασίαν εἰς αὐτὰ και τὰ ἀνταλλάσσεις μετὰ τὴν γῆν. Δι' αὐτὸ και ἠπειλήσῃς μετὰ τὴν γέννησιν, ἐπειδὴ καταφρονεῖτο και διὰ νά μάθῃς ἔτσι πόσα καλὰ ἀποστερεῖς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου. Μοκάρῃ ὅμως νά μὴ συμβῆ νά γνωρίσωμεν τὴν κόλασιν ἐκείνην, ἀλλά νά φανῶμεν εὐάρεστοι εἰς τὸν Χριστὸν και νά ἀποκτήσωμεν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ μετὰ τὴν χάριν και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μετὰ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα και εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΒ' (32)
(Ἰωάν. δ', 18-20)

Ἐπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς και τῆς εἶπεν Καθένας ποῦ πίνει ἀπὸ τὸ νερὸν αὐτό, θά διψᾷ πάλιν. Ἐκεῖνος ὅμως ποῦ θά πίῃ ἀπὸ τὸ νερὸν, τὸ ὅποιον θά τοῦ δώσω ἐγὼ, δὲν θά διψᾷ ποτε εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ νερὸ ποῦ θά τοῦ δώσω θά μεταβληθῆ μέσα του εἰς πηγὴν νεροῦ ποῦ θά πῇ δᾶ διὰ νά τοῦ παρέχῃ ζωὴν αἰώνιον¹.

α*· Ἡ Ἅγια Γραφή τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἄλλοτε τὴν ὀνομάζει πῦρ και ἄλλοτε ὕδωρ, διὰ νά δείξῃ ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτὰ δὲν εἶναι παραστατικά τῆς οὐσίας ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας. Διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφόρου οὐσίας, ἀλλ' εἶναι ἀόρατον και μονοειδές. Τὸ ἓνα ὄνομα τὸ δίδει ὁ Ἰωάννης ὁ Βα-

1. Ἰωάν. 4, 13-14.

Ἐἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνά χεῖρας ὀμιλίας ἐπεξηγεῖ ὁ θεὸς Πατὴρ, ὅτι ὁ Κύριος ὀνομάζει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα «ὕδωρ», ὅχι διὰ νά δείξῃ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν ἐνεργεσίαν αὐτοῦ. Ὁμοίως ὀνομάζεται ἐπὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν. Ἐν συνεχείᾳ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ὑπολοίπου ὀμιλίας ἀποτελεῖ ἓνα ὕμνον εἰς τὴν σύνεσιν τῆς Σαμαρείτιδος, ἡ ὅποια συγκρινομένη πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἀποδεικνύεται κατὰ πολὺ ἀνωτέρα αὐτῶν. Διότι ἐκεῖνοι, ἂν και ἐβλέπον τὸν Χριστὸν νά τοὺς παρέχῃ σαφεῖς ἀποδεί-

πιστής όταν λέγει: «Αὐτός θά σᾶς βαπτίση μέ Πνεῦμα Ἅγιον καί μέ πῦρ»², τό δέ ἄλλο ὁ Χριστός: «Θά τρέξουν ἀπό τήν κοιλιαν τοῦ ποταμοῦ ὕδατος, πού θά εἶναι τρεχούμενον. Τοῦς λόγους δέ αὐτούς εἶπεν ὁ Κύριος», λέγει, «διά τό Πνεῦμα, τό ὁποῖον ἐπρόκειτο νά λάθουν»³.

Ἔτσι συνομιλῶν μέ τήν Σαμαρεῖτιν ὀνομάζει τό Ἅγιον Πνεῦμα ὕδωρ: «Ἐκεῖνος πού θά πῆ ἀπό τό νερό, τό ὁποῖον θά τοῦ δώσω ἐγώ, δέν θά διψᾷ ποτέ εἰς τόν αἰῶνα».

Ὄνομάζει δέ τό Ἅγιον Πνεῦμα ταιουσιτρόπως, διότι μέ τήν προσηγορίαν τοῦ πυρός ὑπαινίσσεται τήν δραστηριότητα καί τήν θερμότητα καί τήν καταλυτικήν δύναμιν τῆς χάριτος ἐπὶ τῶν ἁμαρτημάτων, ἐνῶ μέ τήν ὀνομασίαν τοῦ ὕδατος φανερώνει ἀφ' ἑνός μὲν τόν καθαρμόν πού γίνεται μέ αὐτό, ἀφ' ἑτέρου δέ τήν μεγάλην ἀναψυχήν πού δίδει εἰς τὰς ψυχάς, αἱ ὁποῖαι τό δέχονται. Καί δικαιολογημένα. Διότι, ὡς παράδεισον στολισμένον μέ κάθε εἶδους καρποφόρα καί ἀειθαλῆ δένδρα, ἔτσι κάνει τήν πρόθυμον ψυχὴν καί δέν τήν ἀφῆνει νά αἰσθανθῆ ὅτε λύπην ὅτε σατανικήν ἐπιβουλήν, διότι κατασθῆναι εὐκόλα ὄλα τὰ φλογισμένα θέλη τοῦ πονηροῦ.

Σὺ ὅμως πρόσεξε τήν σοφίαν τοῦ Χριστοῦ μέ πᾶσον ἤρεμον τρόπον ἀνυψώνει πνευματικῶς τήν γυναῖκα.

Ξεῖς τῆς θεότητος τοῦ μέ τὰ θαύματά τοῦ καί τοῦς λόγους τοῦ, ἐν τοῖσις ἐλεγχόμενοι ὅπ' αὐτοῦ δέν διαρροῦντο, ἀλλ' ἐγίνοντο σκληρότεροι. Ἡ Σαμαρεῖτις ὅμως, ἂν καί δέν εἶχεν ἰδεῖ τόν Χριστόν θαυματουργοῦντα, ὀφίσταται μέ πραότητα τόν ἐλεγχον καί πιστεύει εἰς τόν Κύριον. Τέλος ὁ Χρυσόστομος συμβουλεύει τοῦς ἀκούοντας νά μὴ φιλοδοξοῦν ν' ἀποκτήσουν βιβλία μέ λαμπράν διακόσμωσιν, ἀλλά νά μελετοῦν συνεχῶς τὰς θείας Γραφάς, αἱ ὁποῖαι προσφέρουν τόν ψυχικόν καί σωματικόν ἀγιασμόν.

2. Ματθ. 3, 11.

3. Ἰωάν. 7, 38-39.

Δέν τῆς εἶπε δηλαδή ἀπό τήν ἀρχήν: «Ἐάν ἐγνώριζες ποῖος εἶναι ἐκεῖνος πού σοῦ λέγει, Δός μου νά πῶ»⁴, ἀλλά ὅταν αὐτῆ τοῦ ἔδωσεν ἀφορμὴν μέ τό νά τόν ὀνομάσῃ Ἰουδαίου, καί τόν ἔθεσε ὑπὸ κατηγορίαν⁵, τότε, διά νά ἀποκρούσῃ τήν κατηγορίαν τῆς εἶπεν αὐτά: Ἄφου εἶπεν λοιπόν, «ἐάν ἐγνώριζες ποῖος εἶναι ἐκεῖνος πού σοῦ λέγει, δός μου νά πῶ» καί τήν ἠνάγκασε μέ τὰς μεγάλας ἐπαγγελίας νά ἐνθυμηθῆ τόν πατριάρχην Ἰακώβ, ἔδωσε ἔτσι εἰς τήν γυναῖκα τήν δυνατότητα νά ἰδῆ καλύτερα. Ἔπειτα, ὅταν ἐκείνη τοῦ προέβαλεν: «Μήπως σὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τόν πατέρα μας τόν Ἰακώβ;»⁶ δέν τῆς ἀπήντησεν, Ναί, εἶμαι ἀνώτερος, διότι θά ἔδιδε τήν ἐντύπωσιν ὅτι κομπάζει μόνον, ἀφου δέν ὑπῆρχεν ἡ ἀνάλογος ἀπόδειξις. Μέ ὅσα λέγει ὁμιῶς αὐτῆ τήν ἀπόδειξιν προετοιμάζει. Πραγματικά δέν τῆς εἶπεν ἀπλῶς, θά σοῦ δώσω νερό, ἀλλά προηγουμένως ἐξήλειψε τήν ἰδέαν τῆς γυναίκος διά τόν Ἰακώβ καί ὕστερα ἐξυψώνει τό ἰδικόν του νερό, ἐπιθυμῶν νά ἀποδείξῃ τήν διαφορὰν τῶν προσφερόντων προσώπων ἀπὸ τήν διαφορὰν τῶν προσφερομένων καί τήν ὑπεροχὴν τοῦ ἔναντι τοῦ πατριάρχου. Ἐάν θαυμάζῃς, λέγει, τόν Ἰακώβ, ἐπειδὴ σοῦ ἔδωσεν αὐτό τό νερό, τί θά εἴπῃς, ἐάν σοῦ δώσω ἐγώ πολὺ ἀνώτερον; Ἄλλωστε ἐπρόφθασες καί παρεδέχθης ὅτι εἶμαι ἀνώτερος ἀπὸ τόν Ἰακώβ ὅταν προέβαλες ὡς ἀντίρροιν καί εἶπες, «Μήπως εἶσαι σὺ ἀνώτερος τοῦ Ἰακώβ»; ἐπειδὴ σοῦ ὑπεσχέθην ὅτι θά σοῦ δώσω καλύτερον νερό. Ἄν λοιπόν λάθῃς αὐτό τό νερό θά παραδεχθῆς πάντως ὅτι εἶμαι ἀνώτερος.

Βλέπεις τήν ἀδέκαστον κρίσιν τῆς γυναίκος, ἡ ὁποῖα ἀπὸ τὰ γεγονότα ἀποφασίζει καί διά τόν πατριάρ-

4. Ἰωάν. 4, 10.

5. Πρβλ. Ἰωάν. 4, 9.

6. Ἰωάν. 4, 12.

χην και διά τόν Χριστόν; Οί 'Ιουδαίοι όμως δέν έκριναν μέ τόν τρόπον αυτόν, αλλά και όταν έβλεπαν τόν 'Ιησοῦν νά έκδιώκη τούς δαιμόνας από τούς ανθρώπους, όχι μόνον δέν τόν παρεδέχοντο ώς άνώτερον τοῦ πατριάρχου; αλλά τόν ώνόμαζαν και δαιμονισμένον. Ἡ γυναίκα όμως δέν σκέπτεται όπως αὐτοί, αλλά από εκεί παίρνει τήν άπόφασιν, από οπου θέλει και ο Χριστός, δηλαδή από τήν άπόδειξιν τῶν έργων. Διότι και ο 'Ιδιος δ' 'Ιησοῦς μέ τόν τρόπον αὐτόν δικάζει και κρίνει, όταν λέγει: «Εάν δέν έκτελῶ τά έργα τοῦ Πατρός μου, μή πιστεύετε εἰς ἐμέ. Ἐφ' ὅσον όμως τά έκτελῶ, και εάν δέν πιστεύετε εἰς ἐμέ, πιστεύσατε όμως εἰς τά έργα»⁷. Ἔτσι και ἡ γυναίκα οδηγείται πρὸς τήν πίστιν.

Δι' αὐτό και όταν ἤκουσεν ο 'Ιησοῦς, «Μήπως εἶσαι οὐ άνώτερος τοῦ πατρός μας 'Ιακώβ;», άφησε τήν συζήτησιν διά τόν 'Ιακώβ και κάνει λόγον διά τὸ νερό και λέγει: «Καθένας πού πίνει από τὸ νερόν αὐτό, θά διψάσῃ πάλιν», και ἔτσι κάνει τήν σύγκρισιν στηριζόμενος όχι εἰς τήν κατηγορίαν, αλλά εἰς τήν ὑπεροχήν. Δέν λέγει δηλαδή οτι τὸ νερό αὐτό δέν ἀρξίζει, οὔτε οτι εἶναι εὐτελές και άσήμαντον, αλλά εκείνο επικαλεῖται, τὸ ὁποῖον και ἡ φύσις μαρτυρεῖ: «Καθένας πού πίνει από τὸ νερόν αὐτό, θά διψάσῃ πάλιν. Ἐκεῖνος όμως πού θά πῆ ἀπό τὸ νερόν, τὸ ὁποῖον θά τοῦ δώσω ἐγώ, δέν θά διψάσῃ ποτέ εἰς τὸν αἰῶνα».

Ἦκουσε θέθαια προηγουμένως ἡ γυναίκα διά τὸ «ὕδωρ τὸ ζῶν», αλλά δέν άντελήφθη τήν σημασίαν του. Πραγματικά επειδή «ὕδωρ ζῶν» ὀνομάζεται και τὸ νερό πού τρέχει συνέχεια και εκείνο πού ἀναδύεται χωρίς καμμίαν διακοπήν και δέν στερεούου καθόλου οί κρουνοί, ἐνόμισεν ἡ γυναίκα οτι δι' αὐτό τῆς ἔλεγεν ο 'Ιη-

7. 'Ιωάν. 10, 37-38.

σοῦς. Διά τόν λόγον αὐτόν λοιπόν, διά νά καταστήσῃ περισσότερο σαφές τὸ λεγόμενον κάνει τήν σύγκρισιν μέ θάσιν τήν ὑπεροχήν και προσέθεσεν: «Εκεῖνος πού θά πῆ ἀπό τὸ νερόν, τὸ ὁποῖον θά τοῦ δώσω ἐγώ, δέν θά διψάσῃ ποτέ εἰς τὸν αἰῶνα». Μέ τούς λόγους αὐτούς, όπως εἶπα, ἀπεδείκνυε τήν ὑπεροχήν τήν ἰδικήν του, αλλά και μέ οσα εἶπεν εἰς τήν συνέχειαν. Διότι τὸ ὕλικόν νερό δέν ἔχει τίποτε από αὐτά πού εἶπεν. Καί ποῖα εἶναι αὐτά; «Θά μεταβληθῆ μέσα (τὸ νερό πού θά τοῦ δώσῃ ο 'Ιησοῦς) εἰς πηγὴν νεροῦ πού θά πηδᾷ διά νά τοῦ παρέχῃ ζῶν αἰώνιον». Ὅπως ἀκριβῶς εκείνος πού ἔχει μέσα του πηγὴν, δέν θά διψάσῃ ποτέ, καθ' ὅμοιον τρόπον και οποιος ἔχει τὸ νερό αὐτό τοῦ 'Ιησοῦ.

Και ἡ γυναίκα ἐπίστευσεν ἀμέσως, ἀποδειχθεῖσα πολὺ συνετώτερα τοῦ Νικοδήμου, και όχι μόνον συνετώτερα αλλά και άνδρειότερα. Διότι ο Νικόδημος, αν και ἤκουεν πολλὰς παραβολὰς διδασκαλίας, οὔτε ἐκάλεσε κανένα άλλον εἰς αὐτάς, οὔτε ο 'ιδιος εἶχε τὸ θάρρος νά τὰς διακηρύξῃ, ἐνῶ αὐτὴ κάνει ἔργον ἀποστολικόν και ἀναγγέλλει τήν εὐχάριστον ἀγγελίαν πρὸς οἷους και προσκαλεῖ τούς πάτας πλησίον τοῦ 'Ιησοῦ και ἀκόμη προσελκύει τούς κατοίκους μιᾶς ὀλοκλήρου πόλεως πρὸς αὐτόν. Καὶ εκείνος μὲν, όταν ἤκουσε τούς λόγους τοῦ Κυρίου, ἔλεγεν: «Πῶς εἶναι δυνατόν νά γίνουιν αὐτά;»⁸, και όταν ο Χριστός ἔφερε τὸ σαφές παράδειγμα τοῦ ανέμου, δέν ἠμπόρεσεν οὔτε και ἔτσι νά καταλάβῃ τὰ λεγόμενα, ἡ γυναίκα όμως δέν συμπεριφέρθη μέ τόν ἴδιον τρόπον. Κατ' ἀρχὰς εἶχε μὲν ἀπορίας, άλλ' ὕστερα δέν ἀπεδέχθη ὑπό ορους τὸν λόγον, αλλά ἔλασεν σταθερὰν άπόφασιν και θιάζεται νά λάθῃ ἀμέσως τὸ νερόν αὐτό. Διότι όταν εἶπεν ο Χριστός, «Θά μεταβλη-

8. 'Ιωάν. 3, 9.

θη μέσα του εις πηγήν νερού που θά πηδᾷ διά τὰ νὰ τοῦ παρέχη ζωὴν αἰώνιον», ἀμέσως λέγει ἡ γυναῖκα: «Δὸς μου τὸ νερὸν αὐτό, διὰ νὰ μὴ διψῶ καὶ διὰ νὰ μὴ ἔρχωμαι ἐδῶ καὶ θγάζω νερὸν ἀπὸ τὸ πηγάδι»⁹.

θ'. Βλέπεις πῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνάγεται εἰς τὸ ὕψος τῶν δογμάτων ἢ Σαμαρείτις; Κατὰ πρῶτον ἐνόμισεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι κάποιος Ἰουδαῖος που παραβαίνει τὸν νόμον. Ἐπειτα, ὅταν ὁ Κύριος ἀπέκρουσεν αὐτὴν τὴν κατηγορίαν, (διότι τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ τὴν κατηγορήσῃ εἰς τὸσον ὑψηλὰς ἀληθείας, δὲν ἔπρεπε νὰ γεννᾷ ὑποψίαν), ἐπειδὴ ἤκουσε «ἕδωρ ζῶν», ἐνόμισεν ὅτι ὁμιλεῖ διὰ τὸ ὕλικόν νερόν. Εἰς τὴν συνέχειαν ἀντελήφθη ὅτι ἐγίνετο λόγος διὰ πνευματικὰ πράγματα καὶ ἐπίστευσεν ὅτι τὸ νερὸ αὐτὸ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ἀδυναμίαν τῆς διψῆς, δὲν ἐγνώριζεν ὅμως ἀκόμη τί ἦτο αὐτό, ἀλλὰ εὐρίσκετο εἰς ἀπορίαν, ἔχουσα τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὰ αἰσθητά, χωρὶς νὰ ἔχη σαφῆ γνώσιν τοῦ πράγματος.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, που εἶδε καθαρώτερα, χωρὶς ὅμως νὰ ἀντιληφθῇ τὰ πάντα, («δὸς μου», λέγει, «τὸ νερὸν αὐτό, διὰ νὰ μὴ διψῶ καὶ διὰ νὰ μὴ ἔρχωμαι ἐδῶ καὶ θγάζω νερὸν ἀπὸ τὸ πηγάδι»), προετίμησε ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν Κύριον ἀπὸ τὸν Ἰακώβ. Δὲν χρειάζομαι θεῖα αὐτὸ τὸ πηγάδι, ἐὰν θὰ πάρω ἀπὸ σέ τὸ νερὸ ἐκεῖνο. Προσέχεις ὅτι θάξει τὸν Κύριον εἰς ἀνωτέραν μοῖραν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην; Αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς εὐσεβοῦς ψυχῆς. Ἐδειξεν πόσῃ μεγάλῃ πίστιν εἶχεν εἰς τὸν Ἰακώβ. Ἐγνώρισε τὸν ἀνώτερον καὶ δὲν τὴν ἠμπόδισεν ἡ προηγουμένη τῆς δοξασία. Δὲν ἦτο εὐκόλος ἡ γυναῖκα εἰς τὴν πίστιν, (διότι δὲν ἀπεδέχθη

9. Ἰωάν. 4, 15.

ἀθασανίστως τὰ λεγόμενα, αὐτὴ, που μὲ τόσῃ μεγάλῃ ἀκρίθειαν τὰ ἐξήτασεν), οὔτε πάλιν ἦτο ἀπειθῆς καὶ ἐριστικῆ. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπέδειξεν ἀπὸ τὴν παράκλησιν που ἔκανε. Βέβαια καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους εἶπε κάποτε ὁ Κύριος: «Ἐκεῖνος που θὰ φάγῃ ἀπὸ τὴν σάρκα μου, δὲν θὰ πεινάσῃ, καὶ ἐκεῖνος που πιστεύει εἰς ἐμέ, δὲν θὰ διψᾷ ποτέ»¹⁰, ἀλλὰ ὅχι μόνον δὲν ἐπίστευσαν παρὰ ἐσκανδαλίσθησαν. Ἡ γυναῖκα ὅμως δὲν ἔπαθε κάτι παρόμοιον, ἀλλὰ παραμένει κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ζητεῖ τὸ νερὸ αὐτό. Εἰς τοὺς Ἰουδαίους λοιπὸν ἔλεγεν: «Ἐκεῖνος που πιστεύει εἰς ἐμέ, δὲν θὰ διψᾷ ποτέ», εἰς τὴν γυναῖκα ὅμως δὲν ὁμιλεῖ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ κάπως περισσότερο αἰσθητῶς, «ἐκεῖνος που θὰ πῖν ἀπὸ τὸ νερὸ αὐτό, δὲν θὰ διψᾷ». Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν ἐπαγγελία πνευματικῶν πραγμάτων καὶ ὅχι αἰσθητῶν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν, ἀφοῦ ἀνύψωσε τὸν νοῦν τῆς μὲ τὰς ὑποσχέσεις, χρησιμοποιεῖ ἀκόμη ὁ Κύριος λέξεις μὲ αἰσθητὸν περιεχόμενον, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσεν ἀκόμη ἡ γυναῖκα νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ἀκρίθειαν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων. Διότι ἐὰν τῆς ἔλεγεν ὅτι, ἐὰν πιστεύσῃς εἰς ἐμέ δὲν θὰ διψᾷς, δὲν θὰ ἀντελαμβάνετο τὸ λεγόμενον, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζεν οὔτε ποῖος ἦτο ὁ ὁμιλῶν οὔτε διὰ ποίου εἶδους δίψαν ἔλεγεν. Διὰ τὸ ὅμως δὲν ἔκανε τὸ ἴδιον καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους; Διότι ἐκεῖνοι εἶχαν ἰδῆ πολλὰ θαύματα, ἐνῶ αὐτὴ δὲν εἶδε κανένα θαῦμα παρὰ ἤκουσε τοὺς λόγους κατὰ πρῶτον.

Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀποκαλύπτει τὴν δύναμιν τοῦ ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν προφητεῖαν του καὶ δὲν κάνει κατ' εὐθείαν τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ τί λέγει; «Πήγαინε φώναξε τὸν ἄνδρα σου καὶ ἔλα ἐδῶ». Καὶ ἐκεῖνη λέγει: «Δὲν ἔχω ἄν-

10. Ἰωάν. 6, 35.

δρα. Λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς: Καλὰ εἶπες ὅτι δὲν ἔχω ἄνδρα. Διότι ἔχεις πέντε ἄνδρας καὶ τὴν αὐτὴν ποῦ ἔχεις δὲν εἶναι ἄνδρας σου. Αὐτὸ τὸ εἶπε ἀλήθεια. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυναῖκα: Κύριε, καταλαβαίνω ὅτι εἶσαι προφήτης¹¹. Ὡ, πόση μεγάλη εἶναι ἡ φιλοσοφία τῆς γυναίκος. Μὲ πόσῃ πραότητα δέχεται τὸν ἔλεγχον. Καὶ πῶς νὰ μὴ τὸν ἐδέχεται; ἐρωτᾷ κάποιος. Διατί; Εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, μήπως δὲν ἤλεγξε πολὺ φορὰς καὶ τοὺς Ἰουδαίους καὶ μάλιστα αὐστηρότερα; Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ φέρῃς εἰς τὸ μέσον τὰ ἀπόρητα τῆς διανοίας καὶ νὰ ἀποκαλύψῃς ἕνα πρᾶγμα ποῦ γίνεται εἰς τὰ κρυφά. Τὸ πρῶτον εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ μόνον καὶ κανεὶς ἄλλος δὲν τὸ γνωρίζει, παρὰ ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἔχει εἰς τὴν σκέψιν του, ἐνῶ τὸ δεύτερον τὸ γνωρίζουν ὅλοι ὅσοι παίρνουν μέρος εἰς τὴν διάπραξιν αὐτοῦ. Ὅταν ὁμοῦ ἠλέγχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, δὲν δέχονται μὲ πραότητα τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ ὅταν τοὺς εἶπεν, «διὰ τί ζητεῖτε νὰ με φονεύσετε;»¹², ὅχι μόνον δὲν ἐκδηλώνουν θαυμασμόν, ὅπως ἡ γυναῖκα, ἀλλὰ τὸν λοιδοροῦν καὶ τὸν ὑβρίζουν. Καὶ ἐκεῖνοι θέθαια καὶ ἀπὸ ἄλλα θαύματα εἶχαν τὴν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως τοῦ Ἰησοῦ, ἐνῶ αὐτὴ μόνον αὐτὸ εἶχεν ἀκούσει, καὶ ὁμοῦ ὅχι μόνον δὲν ἐθαύμασαν ἀλλὰ καὶ ὑβρῖσαν λέγοντες: «Εἶσαι δαιμονιασμένος, ποῖος ζητεῖ νὰ σὲ φονεύσῃ»¹³. Ἡ γυναῖκα ὁμοῦ ὅχι μόνον δὲν τὸν ὑβρίζει, ἀλλὰ καὶ θαυμάζει καὶ δοκιμάζει κατὰ πλῆξιν καὶ τὸν θεωρεῖ ὡς προφήτην. Ἄν καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτὸς προσέβαλε περισσότερον τὴν γυναῖκα, παρὰ ἐκεῖνος τοὺς Ἰουδαίους. Διότι αὐτὸς ἀπεκάλυψε προσωπικὸν ἁμάρτημα, ἐνῶ ἐκεῖνος κοινόν. Καὶ εἶναι γεγονός ὅτι δὲν θυγύ-

11. Ἰωάν. 4, 16-19.

12. Ἰωάν. 7, 19.

13. Ἰωάν. 7, 20.

μεθα τόσοσιν διὰ τὰ κοινὰ ἁμαρτήματα, ὅσον διὰ τὰ προσωπικά. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐθεώρουν ὅτι θὰ ἔκαναν κάποιον μεγάλο κατόρθωμα, ἐάν θὰ ἐφόνευαν τὸν Ἰησοῦν, ἐνῶ τὸ ἁμάρτημα τῆς γυναίκος ἐθεωρεῖτο ἀπὸ ὄλους ὡς κακόν. Καὶ ὁμοῦ δὲν ἐστενοχωρήθη ἡ γυναῖκα, ἀλλὰ κατεπλάγη καὶ ἐθαύμαζεν.

Καὶ εἰς τὸν Ναθαναὴλ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἔκανεν ὁ Ἰησοῦς. Διότι δὲν ἐπροφήτευσεν προηγουμένως οὐτε τοῦ εἶπεν, «σὲ εἶδα ποῦ ἦσουν κάτω ἀπὸ τὴν συκίαν», ἀλλὰ ὅταν ἐκεῖνος τὸν ἠρώτησε, «ἀπὸ ποῦ με γνωρίζεις»¹⁴, τότε τοῦ ἐπρόσθεσε τὴν προφητείαν. Ἦθελε δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς νὰ παίρῃ ἀφορμὴν καὶ διὰ τὰς προφητείας καὶ διὰ τὰ θαύματα ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ ἤρχοντο κοντὰ του ὥστε καὶ νὰ δέχωνται εὐκολώτερα τὰ συμβαίνοντα αὐτὰ καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ὑποψίαν τῆς κενοδοξίας.

Τὸ ἴδιον λοιπὸν κάνει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Διότι τὸ νὰ ἐλέγξῃ προηγουμένως τὴν γυναῖκα λέγων, δὲν ἔχεις ἄνδρα, θὰ ἐφαίνετο θαρρὺ καὶ περὶ τὸν. Ἐνῶ τὸ γεγονός ὅτι ἐπῆρεν ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ἴδιαν, διορθώνει ὅλα αὐτὰ καὶ φαίνεται πολὺ φυσικόν καὶ καθιστᾷ πραοτέραν τὴν γυναῖκα.

Καὶ ποῖα συνέπεια ὑπάρχει εἰς τὴν συζήτησιν, ἀπορεῖ κάποιος, μὲ τὸ νὰ εἶπῃ, «Πῆγαίνε φώναζε τὸν ἄνδρα σου»; Ὁ λόγος ἀνεφέρτετο εἰς τὴν πνευματικὴν δωρεάν καὶ χάριν, ποῦ ὑπερέβαινε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἐπέμενε ἡ γυναῖκα καὶ ἤθελε νὰ λάθῃ τὴν δωρεάν, καὶ ὁ Ἰησοῦς τῆς λέγει, «φώναζε τὸν ἄνδρα σου», δεικνύων κατὰ κάποιον τρόπον ὅτι ἔπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ συμμετάσχῃ εἰς αὐτὰ. Ἐκείνη λοιπὸν θιάζεται νὰ τὴν λάθῃ καί, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἀποκρύπτει τὸ αἰσχρὸν τοῦ πρά-

14. Ἰωάν. 1, 49.

γματος, επειδή ἐνόμιζεν ὅτι συζητεῖ μὲ ἄνθρωπον, λέγει, «δὲν ἔχω ἄνδρα». Ὄταν ἤκουσεν αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς, τότε εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν κάνει τὸν ἔλεγχον καὶ ἐκθέτει καὶ τὰ δύο μὲ ἀκρίβειαν. Δηλαδή καὶ τοὺς προηγουμένους ἄνδρας ἠρίθμησεν ὄλους καὶ τὸν κρυπτόμενον σημερινὸν ἀπεκάλυψεν.

Τὶ ἔκανε λοιπὸν ἡ γυναῖκα; Δὲν ἐστενοχωρήθη, οὔτε τὸν ἄφησε καὶ ἔφυγε, οὔτε ἐξέλαθε τὸ πρᾶγμα ὡς προσβολήν, ἀλλὰ τὸν θαυμάζει περισσότερο καὶ ἐπιμένει ἀκόμη. Διότι «θεωρῶ ὅτι εἶσαι προφήτης», λέγει. Καὶ πρόσεξε τὴν σύνεσίν της. Δὲν κατέληξεν ἀμέσως εἰς τὸ συμπέρασμα αὐτὸ, ἀλλ' ἀκόμη ἐρευνᾷ καὶ θαυμάζει. Διότι τὸ «θεωρῶ» αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει. Δηλαδή, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι προφήτης.

Ἐπειτα, ὅταν ἐσχημάτισεν αὐτὴν τὴν γνώμην διὰ τὸν Ἰησοῦν, δὲν τὸν ἐρωτᾷ τίποτε τὸ θιαστικόν, οὔτε διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος οὔτε διὰ χρήματα οὔτε διὰ πλοῦτον, ἀλλὰ ἀμέσως διὰ τὰ δόγματα τῆς πίστεως. Τί λέγει λοιπὸν; «Οἱ πατέρες μας ἐπροσκύνησαν καὶ ἐλάτρευσαν τὸν Θεὸν εἰς τὸ ὄρος¹⁵ αὐτό», (ἐννοεῖ τὸν Ἀθραάμ, διότι ἐκεῖ λέγουν ὅτι ἐπῆγε τὸν υἱὸν του διὰ τὰ

15. Πρόκειται διὰ τὸ ὄρος Γαριζεῖν, τὸ ὁποῖον καὶ ἐδείκνυεν ἡ γυναῖκα, διότι τὸ φρέαρ κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ. Σύμφωνα μὲ τὴν σαμαρείτικὴν μετάφρασιν τῆς Πεντατεύχου εἰς τὸ Γαριζεῖν προσέφερον οἱ Ἰουδαῖοι τὴν πρώτην θυσίαν, ὅταν διέβησαν τὸν Ἰορδάνην καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν γῆν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Γραφήν ὁ Ἀθραάμ (Γεν. 12, 7) καὶ ὁ Ἰακώβ (Γεν. 33, 20) ἀνήγειραν θυσιαστήρια εἰς τὴν Συχέμ. Ἐπίσης καὶ τὸ Δευτερονόμιον (11, 29, 27, 12) θεωρεῖ τὸ Γαριζεῖν ὡς τόπον εὐλογίας. Ἐπὶ πλεόν μετὰ τὴν ἐπίδοσον ἀπὸ τὴν Βαβυλωνίαν αἰχμαλωσίαν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Νεεμίου περὶ τὸ 400 π.Χ. εἶχεν ἀνεγερθῆ καὶ ναὸς ἐπὶ τοῦ Γαριζεῖν καταστραφεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ὑρκανοῦ περὶ τὸ 129 π.Χ. Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ κάτοικοι τῆς Ναπλοῦς (τῆς παλαιᾶς Συχέμ) ἀνέρχονται εἰς τὸ Γαριζεῖν καθ' ὁρισμένas ἡμέρας πρὸς τέλειαν θρησκευτικῶν τελετῶν.

τὸν θυσίαση)¹⁶, «καὶ πῶς σεῖς οἱ Ἰουδαῖοι λέγετε¹⁷, ὅτι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα¹⁸, εἶναι ὁ ἱερός τόπος, ὅπου πρέπει νὰ προσκυνῶμεν τὸν Θεόν»;¹⁹.

γ'. Εἶδες πῶς ἀνυψώθη ἡ διάνοιά της; Ἐκεῖνη ποῦ ἐφρόντιζε νὰ μὴ κουράζεται διὰ τὴν δίψαν, τώρα ἐρωτᾷ πλέον καὶ διὰ τὰ δόγματα.

Τὶ ἔκανεν ὁμοῦς ὁ Χριστός; Δὲν ἔλυσε τὸ ζήτημα, (διότι δὲν ἦταν αὐτὸ ἡ κυρία φροντίς του, νὰ ἀπαντᾷ δηλαδή ἀπλῶς εἰς τὰ λεγόμενα, αὐτὸ ἦτο πάρεργον), ἀλλὰ δὴδηγεῖ τὴν γυναῖκα πάλιν εἰς μεγαλύτερον ὕψος. Καὶ δὲν τῆς ὁμιλεῖ προηγουμένως δι' αὐτά, παρὰ ὅταν παρεδέχθη ὅτι εἶναι προφήτης, ὥστε νὰ ἀκούσῃ πλέον τὰ ὅσα λέγονται μὲ μεγάλην θεσβαῖότητα. Διότι αὐτὴ ποῦ ἐπίστευσεν εἰς τὴν προφητικὴν ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ, δὲν θὰ εἶχε πλέον εἰς τὸ μέλλον καμμίαν ἀμφιβολίαν δι' ἐκεῖνα ποῦ θὰ ἔλεγοντο.

Ἄς νοιώσωμεν ἐντροπὴν καὶ ἄς κοκκινίσωμεν λοιπὸν. Ποῖα γυναῖκα, ποῦ εἶχε πέντε ἄνδρας διαδοχικῶς, ποῦ ἦτο Σαμαρείτις, δεῖκνυει τόσον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ δόγματα καὶ οὔτε ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας, οὔτε τὸ γεγονός ὅτι ἦλθεν ἐκεῖ δι' ἄλλον σκοπὸν, οὔτε τίποτε ἄλλο τὴν ἀπέτρεψεν ἀπὸ τὴν συζήτησιν διὰ τὰ θέματα αὐτοῦ τοῦ

16. Σύμφωνα μὲ κάποια σαμαρείτικὴν παράδοσιν εἰς τὸ Γαριζεῖν ἀνήγειρε θυσιαστήριον ὁ Ἀθραάμ διὰ τὴν θυσίαν τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ἐκεῖ συνητήθη μὲ τὸν Μελχισεδέκ.

17. Ἡ Σαμαρείτις ἔκανε τὴν ἐρώτησιν, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἡ ἀποψὶς τῶν Σαμαρειτῶν εἶναι ἀνωτέρα τῆς τῶν Ἰουδαίων καὶ τὸ ὄρος Γαριζεῖν τόπος τιμωτέρος τῶν Ἱεροσολύμων.

18. Διὰ τὸν τόπον αὐτὸν γίνεται λόγος εἰς τὸ Δευτερονόμιον, 12, 5, 16, 2, 26, 2. Ἐν τούτοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ δὲν ἐδόθη εἰς τὴν Πεντάτευχον, ἀλλὰ εἰς τὰ μεταγενέστερα βιβλία τοῦ Νόμου, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδέχοντο οἱ Σαμαρείται. Ὅτι ὁ τόπος εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ ἀπαντᾶται εἰς τὸ Β' Παράλ. 6, 6, 7, 12 καὶ Ψαλμ. 77, 68.

19. Ἰωάν. 4, 20.

είδους; Ἡμεῖς ὁμως ὄχι μόνον δὲν συζητοῦμεν διὰ τὰ δόγματα, ἀλλὰ διὰ τὰ πάντα κατεχόμεθα ἀπὸ ἀστόχαστου καὶ ἀσκοποῦ διαθέσειν. Δι' αὐτὸ ἔχουν παραμεληθῆ τὰ πάντα. Διότι ποῖος ἀπὸ σᾶς, εἰπέ μου σὲ παρακαλῶ, ὅταν ἐπῆγεν εἰς τὸ σπίτι του, ἐπῆρεν εἰς τὰ χέρια του ἓνα χριστιανικὸν βιβλίον καὶ ἐμελέτησε τὸ περιεχόμενον του καὶ ἠρεύνησε τὴν Γραφήν; Κανένας δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἰπῇ κάτι παρόμοιον, ἀλλὰ εἰς τοὺς περισσοτέρους θὰ εὐρωμεν πεσοῦς²⁰ καὶ ζάρια καὶ πουθενὰ βιβλία, παρὰ εἰς ὀλίγους μόνον. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ εἶναι ὅμοιοι μὲ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν, διότι τὰ ἔδεσαν καὶ τὰ ἔβαλαν διὰ παντὸς μέσα εἰς κιβώτια καὶ ἄλλον τὸ ἐνδιαφέρον των δι' αὐτὰ περιορίζεται εἰς τὴν λεπτότητα τῶν μεμβρανῶν καὶ τὸ κάλλος τῶν γραμμῶν καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν. Διότι δὲν τὰ ἀπέκτησαν δι' ὠφέλειαν καὶ κέρδος ψυχικόν, ἀλλὰ ἐφρόντισαν δι' αὐτὰ διὰ νὰ κάνουν ἐπίδειξιν πλοῦτου καὶ φιλοδοξίας, (πόση εἶναι ἡ ὑπερβολὴ τῆς κενοδοξίας). Πραγματικὰ δὲν ἀκούω κανένα νὰ καυχᾶται ὅτι γνωρίζει τὸ περιεχόμενον ἑνὸς βιβλίου, παρὰ ὅτι εἶναι γραμμένον μὲ χρυσᾶ γράμματα. Καὶ ποῖον τὸ κέρδος; Εἰπέ μου, διότι αἱ Ἅγιοι Γραφαὶ δὲν μᾶς ἐδόθησαν δι' αὐτὸ, νὰ τὰς ἔχωμεν δηλαδὴ εἰς τὰ βιβλία μόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰς ἐγγράψωμεν εἰς τὰς καρδίας μας. Ὁ τρόπος θέθαια αὐτὸς τῆς κτήσεως ἀρμόζει εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλοδοξίαν, νὰ ἐναποθέτουν τὰς ἐντολάς μόνον εἰς τὰ γράμματα. Εἰς ἡμᾶς ὁμως ὁ νόμος δὲν ἐδόθη ἔτσι ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ εἰς τὰς σαρκικὰς πλάκας τῆς καρδίας μας.

Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ λέγω διὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν ἀπόκτησιν τῶν βιβλίων, ἀλλ' ἀντίθετα τὸ συμβουλεύω αὐ-

20. Ἡ δὲσᾶ ζῶων ἢ ἄλλα ἀντικείμενα χρησιμοποιούμενα εἰς τὰ παιχνίδια.

τὸ καὶ ὀλοφύχως τὸ εὐχόμεαι. Ἐπιθυμῶ ὁμως ἀπὸ ἐκεῖνα νὰ ἔχωμεν συνεχῶς εἰς τὴν διάνοιάν μας καὶ τὰ γράμματα καὶ τὰ νοήματα, ὥστε νὰ γίνεται καθαρὴ δεχομένη τὰς ἰδέας τῶν γραμμῶν. Διότι ἐάν δὲν θὰ τολμήσῃ ὁ διάβολος νὰ πλησιάσῃ εἰς ἓνα σπίτι, μέσα εἰς τὸ ὅποιον ὑπάρχει τὸ εὐαγγέλιον, πολὺ περισσότερο δὲν θὰ ἐγγίσῃ οὔτε θὰ κυριεύσῃ ὁ δαίμων ἢ ἡ ἀμαρτία τὴν ψυχὴν ἐκείνην, ἢ ὅποια περικλείει τὰ νοήματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἀγίασε λοιπὸν τὴν ψυχὴν σου, αγίασε τὸ σῶμά σου, ἔχων πάντα αὐτὰ εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν γλῶσσαν σου. Διότι ἐάν ἡ αἰσχρολογία καταρριπαίνει καὶ προσκαλεῖ τοὺς δαίμονας, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀνάγνωσις ἀγιάζει καὶ προσελκύει τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὰ γράμματα εἶναι θεῖα ἄσματα. Ἄς τὰ ψάλλωμεν λοιπὸν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ μὲ αὐτὰ ἄς κατασκευάζωμεν τὰ φάρμακα διὰ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μας. Ἄν γνωρίσωμεν καλὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἀναγιγνωσκόμενων, θὰ τὰ ἀκούσωμεν μὲ μεγάλῃν προθυμίᾳ.

Αὐτὰ τὰ λέγω πάντοτε καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ τὰ λέγω. Διότι πῶς δὲν εἶναι ἄστοποι οἱ μὲν ἄνθρωποι τῆς ἀγορᾶς νὰ λέγουν τὰ ὀνόματα, τὰ γένη, τὰς πόλεις καὶ τοὺς τρόπους τῆς ἐνεργείας τῶν ἠνιόχων καὶ τῶν χορευτῶν καὶ νὰ ἐξαγγέλλουν μὲ ἀκρίθειαν τὰ καλὰ καὶ κακὰ γνωρίσματα καὶ αὐτῶν τῶν ἵππων, ἐνῶ ὅσοι ἔρχονται ἐδῶ νὰ μὴ ἐννοοῦν τίποτε ἀπὸ τὰ γινόμενα, ἀλλὰ νὰ ἀγνοοῦν καὶ αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν τῶν βιβλίων; Ἐάν θέθαια ἐπιδιώκῃς ἐκεῖνα χάριν τῆς ἡδονῆς, θὰ σοῦ ἀποδείξω ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει εἰς μεγαλύτερον ποσοστὸν αὐτή. Διότι, εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, τί εἶναι περισσότερο εὐχάριστον, τί θαυμαστότερον νὰ ἴδῃς ἄνθρωπον νὰ παλαίῃ μὲ ἄνθρωπον ἢ ἄνθρωπον νὰ ἀγωνίζεται πρὸς τὸν διάβολον καὶ σῶμα νὰ συμπλέκεται μὲ δύναμιν ἀσώματον καὶ νὰ νικᾷ; Εἰς αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν πάλην

ας γινόμεθα θεαταί, (διότι αυτήν είναι εὐπρεπές και ὠφέλιμον νά μιμούμεθα, και μιμούμενοι ὑπάρχει ἡ δυνατότης νά στεφανωθῶμεν νικηταί), και ὄχι εἰς ἐκείνους τοὺς ἀγῶνας, ἢ μίμησις τῶν ὁποίων φέρει ἐντροπὴν εἰς τὸν μιμούμενον. Διότι ἐκείνην τὴν πόλιν τὴν παρακολουθεῖς μαζί με τοὺς δαίμονας, ἐὰν θέθαια τὴν παρακολουθῆς, ἐνῶ αὐτὴν μαζί με τοὺς ἀγγέλους και τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων. Διότι εἶπέ μου 'Ἐὰν εἶχες τὴν δυνατότητα νά κάθῃσαι και νά ἀπολαμβάνῃς ἕνα θέαμα μαζί με τοὺς ἀρχοντας ἢ τοὺς βασιλεῖς, δὲν τὸ ἐθεώρῃς αὐτὸ μεγάλην τιμὴν; 'Ἐδῶ ὁμως πού παρακολουθεῖς μαζί με τὸν θασιλαῖα τῶν ἀγγέλων και θέλεις τὸν διάβολον νά κατέχεται ἀπὸ τὸ μέσον τῶν νῶτων και, παρὰ τὰς προσπάθειας πού καταβάλλει διὰ νά νικήσῃ, νά μὴ κατορθῶνῃ τίποτε, δὲν τρέχεις εἰς τὸ θέαμα αὐτό;

Και πῶς εἶναι δυνατόν νά γίνῃ αὐτό; ἔρωτᾷ κάποιος. "Ἄν ἔχῃς τὸ θιθλίον²¹ εἰς τὰ χέρια σου. Διότι μέσα εἰς αὐτὸ θά ἴδῃς και τὰ σκάμματα και τοὺς μακροὺς ἀγωνιστικούς διαδρόμους και τὰς λαθὰς ἐκείνου και τοῦ δικαίου τὴν τέχνην. "Ὅταν θιθῆς αὐτά, θά μάθῃς και σὺ νά παλαίῃς με τὸν ἴδιον τρόπον και θά ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τοὺς δαίμονας. Διότι τὰ ὄσα τελοῦνται ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πανηγύρεις δαιμόνων και ὄχι θέατρα ἀνθρώπων. Ἄφοῦ δὲν ἐπιτρέπεται νά εἰσέλθῃς εἰς τὸν ναὸν τῶν εἰδώλων, πολὺ περισσότερο δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ἔορτὴν σατανικὴν νά συχνάζῃς.

Αὐτὰ τὰ λέγω και δὲν θά παύσω νά σᾶς ἐνοχλῶ, μέχρις ὅτου νά ἴδῶ τὴν ἐπιστροφὴν σας. Διότι τὸ νά σᾶς λέγω αὐτὰ εἰς ἐμὲ μὲν δὲν προκαλεῖ ὀκνηρίαν, εἰς σᾶς

21. Ἐννοεῖ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἢ τὸ χριστιανικὸν ἐν γένει βιβλίον.

δὲ εἶναι ἀσφαλές²². Μὴ ἐνοχλήσῃς ἀπὸ τὴν παραίνεσιν. Ἐὰν ἔπρεπε κάποιος νά ἐνοχλήτῃ, αὐτὸς εἶμαι ἐγώ, ὁ ὁποῖος τὰ λέγω πολλάς φορές και δὲν με ἀκούετε, και ὄχι ἐσεῖς, πού συνεχῶς τὰ ἀκούετε και πάντοτε παρακούετε.

Μακάρι ὁμως νά μὴ συμβῆ νά κατηγορησῇς διὰ παντὸς δι' αὐτά, ἀλλὰ νά ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τὴν αἰσχύνῃ αὐτὴν και νά καταξιωθῶμεν νά ἀπολαύσωμεν τὴν πνευματικὴν θεωρίαν και τὴν μέλλουσαν δόξαν, με τὴν χάριν και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα και εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

22. Ἐβλ. Φίλιπ. 3, 1.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΓ' (33)
(Ίωάν. 8', 11 - 27)

«Λέγει εις αὐτήν ὁ Ἰησοῦς· Πίστευσέ με, γυναίκα, ὅτι ἔρχεται καιρὸς, ὅποτε οὐτε εἰς τὸ θρῶν αὐτὸ οὐτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ λατρεύσατε τὸν Πατέρα. Σεῖς προσκυνεῖτε ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἔχετε σαφή γινῶσιν. Ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ἐκεῖ-

1. Ὁ Κύριος καιρὸν καὶ ὥρον ἀνομάζει τὴν Ἰδικὴν του μετὰ τοῦ σώματος εἰς τὸν κόσμον φέξιν.

2. Ἡ ἐκφραζομένη ἐδῶ ἰδέα εἶναι ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχουν ἀποκλειστικοὶ τόποι λατρείας καὶ ὑπὸ τὸ νέον πνεῦμα θὰ καταλυθοῦν αἱ τοπικαὶ διακρίσεις. Οἱ Σαμαρεῖται δὲν θὰ ἐξηναγκάζοντο νὰ μεταβαίνουν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐτε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι νὰ μεταθεοῦν εἰς τὸ θρῶν Γαριζίν. Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ ἦδη ὑπὸ τὸ Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι προσδεδεμένη με ὀρισμένον τόπον, ὅπως συνέβαιναν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ νόμου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ προσεύχονται οἱ ἄνθρωποι εἰς πάντα τόπον.

3. Ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας προέρχεται ὄχι ἀπὸ τὸν τόπον, τὸν καιρὸν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας θρησκευτικὰς ἰδέας αὐτῶν. Πραγματικὰ οἱ Σαμαρεῖται περιορισθέντες εἰς μόνην τὴν Πεντάτευχον καὶ ἀπορρίπτοντες τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν καὶ τὰ ἄλλα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπεστερήθησαν καὶ τῆς περὶ Θεοῦ καὶ Μεσσοῦ σαφεστέρας διδασκαλίας, ἣτις συνάγεται ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἀποστερήσις αὐτῆ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς δειοδαίμονιας καὶ τὰς ψευδεῖς ἀντιλήψεις περὶ Θεοῦ καὶ τοῦ τρόπου τῆς λατρείας αὐτοῦ, τὰς ὁποίας εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ τοῦ εἰδωλολάτρως πραγόνους, καθιστᾷ ἐξ ὀλοκλήρου ἀκριβῆ τὴν διακρίσιν αὐτὴν τοῦ Κυρίου.

νο ποῦ γνωρίζομεν καλὰ, διότι ἡ σωτηρία ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίουσ' θὰ προέλθῃ⁷.

α'*. Εἰς κάθε περίπτωσιν, ἀγαπητοί μου, χρειάζομεθα τὴν πίστιν, τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν καὶ τὸ φάρμακον τῆς σωτηρίας. Χωρὶς αὐτὴν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατανοηθῇ κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα δόγματα. Ἀλλὰ μοιάζουσι μὲ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐπιχειροῦν νὰ διαπλεύσουν ἕνα πέλαγος χωρὶς θάρκαν. Αὐτοὶ δι' ὀλίγον χρονικὸν διάστημα ἠμποροῦν νὰ κολυμβοῦν χρησιμοποιοῦντες συγχρόνως χέρια καὶ πόδια. Ὅταν ὁμως προχωρήσουν περισ-

4. Οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν καὶ τῆς λοιπῆς διδασκαλίας εἶχον λάθει κάποιαν πληρεστέραν γινῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἠδύνατο νὰ τὸν λατρεύουν κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικόν.

5. Δηλαδή ἡ διὰ τοῦ Μεσσοῦ ἀπολύτρωσις ἢ συνεκδοχικὸς ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρ.

6. Ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα προήρχετο ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους. Ἐν προκειμένῳ ἐκφράζεται ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας καὶ τὰ προνόμια τῆς Ἰουδαϊκῆς φυλῆς. Ἡ σωτηρία προήλθεν ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους, ἀλλὰ δὲν περιορίσθη εἰς αὐτοὺς μόνον, διότι ὁ Θεός, τὸν ὅποιον αὐτοὶ γνωρίζουν καὶ προσκυνοῦν εἶναι Πατὴρ πάντων.

7. Ἰωάν. 4, 21 - 22.

* Οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ, ἐῖ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστι ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον θέμα τῆς παρουσίας ἡμῶν. Σημαίνει δὲ ὅτι ἡ γινῶσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ καταφρόνησις τῶν εἰδῶλων κ.λπ. οφείλονται εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν. Ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατὰ σάρκα ἦτο Ἰουδαῖος τοῦζαι τὴν προέλευσιν τῆς σωτηρίας ἐξ αὐτῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζεται τί σημαίνει ἡ «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» προσκύνσις τοῦ Θεοῦ καὶ τέλος ἐξηγεῖται ὁ θαυμασμός τῶν μαθητῶν διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ Κυρίου καὶ γίνονται παραινέσεις πρὸς τοὺς ἀκούοντας διὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀνευ τῆς ὁποίας οὔτε αἱ προσευχαὶ οὔτε αἱ νηστεῖαι οὔτε αἱ ἐλεημοσύαι ὠφελοῦν.

σότερον, γρήγορα καταποντίζονται από τὰ κύματα. Καθ' ὅμοιον τρόπον, καὶ ὅσοι στηρίζονται εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν νοητικῶν δυνάμιν, προτοῦ νὰ μάθουν κάτι ὑψίστανται ναυάγιον. Ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Οἱ ὅποιοι κατέληξαν εἰς ναυάγιον τῆς πίστεως»⁸.

Διὰ νὰ μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον, ἄς κρατῶμεν καλὰ τὴν ἱερὰν ἀγκυραν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Χριστὸς προσελκύει τὴν Σαμαρείτιν. Διότι ὅταν ἐκεῖνη εἶπεν, «Πῶς ἐσεῖς λέγετε, ὅτι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶναι ὁ τόπος, ὅπου πρέπει νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεόν;»⁹, ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· «Πιστεύσέ με, γυναῖκα, ὅτι ἔρχεται καιρὸς, ὅπότε οὔτε εἰς τὸ ὄρος αὐτὸ οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ λατρεύετε τὸν Πατέρα». Πολὺ μεγάλο δόγμα ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτήν, πρᾶγμα ποῦ δὲν εἶπεν οὔτε εἰς τὸν Νικόδημον οὔτε εἰς τὸν Ναθαναήλ.

Αὐτὴ λοιπὸν προσεπάθει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἰδικὴ τῆς λατρείας ἦτο ἀνωτέρα τῆς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐστήριξε τὴν ἀποψίν τῆς εἰς τὸ κύρος τῶν πατέρων, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς δὲν ἔδωκεν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτήν. Διότι ἦτο περιττὸν τὴν στιγμήν αὐτήν νὰ ἀναλύσῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ, διὰ τὴν οἱ πατέρες ἐλάτρευαν τὸν Θεὸν εἰς τὸ ὄρος Γαριζὴν καὶ διὰ τὴν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἐλάτρευαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἀπεισιώπησεν. Μὲ τὴν κατάργησιν ὁμοῦ τῶν πρώτων καὶ τῶν δύο τύπων τῆς λατρείας, ἐξυψώνει τὴν ψυχὴν τῆς καὶ τῆς ἀποδεικνύει ὅτι οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι οὔτε ἐκεῖνοι ἔχουν νὰ προσφέρουν κάτι τὸ σπουδαῖον διὰ τὸ μέλλον καὶ τότε παρουσιάζει τὴν διαφορὰν. Ἀλλὰ καὶ ἔτσι ἔδειξεν ἀνωτέρους τοὺς Ἰουδαίους, ὅχι ἐπειδὴ προετίμα τὸν ἕνα τὸπον ἀντὶ τοῦ ἄλλου, ἀλλ' ἔδωκε τὸ προβάθισμα εἰς

8. Α' Τιμοθ. 1, 19.

9. Ἰωάν. 4, 20.

αὐτοὺς ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως¹⁰, ὡς νὰ ἔλεγε δηλαδὴ· Δὲν πρέπει νὰ ἐρίζωμεν καθόλου πλέον διὰ τὸν τόπον τῆς λατρείας. Οἱ Ἰουδαῖοι μόνον κατὰ τὸν τρόπον ὑπερέχουν τῶν Σαμαρειτῶν, «διότι ἐσεῖς προσκυνεῖτε», λέγει, «ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἔχετε σαφὴ γνῶσιν, ἐνῶ ἡμεῖς προσκυνούμεν ἐκεῖνο ποῦ γνωρίζομεν καλὰ».

Πῶς ὁμοῦ δὲν ἐγνώριζαν οἱ Σαμαρεῖται ἐκεῖνο ποῦ προσεκύνουν; Διότι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τοπικὸς καὶ μερικὸς. Μὲ τὴν ἰδέαν αὐτὴν τὸν ἐλάτρευαν καὶ τὸ ἴδιον ἔλεγον εἰς τοὺς Πέρσας, ὅταν ἐστειλαν ἀγγελίαν, ὅτι δηλαδὴ ὁ Θεὸς τοῦ τόπου τούτου ἀγανακτεῖ¹¹, χωρὶς νὰ σκέπτονται τίποτε περισσώτερον δι' αὐτὸν ἀπὸ ἃ τι ἐφαντάζοντο διὰ τὰ εἰδῶλα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἐσυνέχισαν νὰ λατρεύουν καὶ τοὺς δαίμονας καὶ τὸν Θεόν, ἀναμειγνύοντες τὰ ἄμεικτα. Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμοῦ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν καὶ ἐγνώριζαν, ἔστω καὶ ὄχι ὅλοι, ὅτι ἦτο Θεὸς δλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Διὰ τοῦτο λέγει· «Σεῖς προσκυνεῖτε ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἔχετε σαφὴ γνῶσιν, ἐνῶ ἡμεῖς προσκυνούμεν ἐκεῖνο ποῦ γνωρίζομεν καλὰ».

Νὰ μὴ παραξενεύεσαι θέβαια ἐπειδὴ συγκαταριθμεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, διότι ὁμιλεῖ ὡς προφήτης τῶν Ἰουδαίων σύμφωνα μὲ τὴν ἰδέαν τῆς γυναικός. Δι' αὐτὸ χρησιμοποιοῖ καὶ τὸ «προσκυνούμεν». Διότι τὸ ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς προσκυνουμένους εἶναι, νομίζω, φανερόν εἰς τὸν καθένα. Πραγματικὰ ἡ προσκύνησις εἶναι γνῶρισμα τῆς δημιουργίας, ἐνῶ τὸ νὰ προσκυνῆται ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ Κυρίου τῆς δημιουργίας. Ἀλλ' εἰς τὴν προκει-

10. Πρβλ. σημειώσεις 3 καὶ 4 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

11. Πρβλ. Δ' Βασιλ. 17, 26.

μένην περίπτωσιν ὁμιλεῖ ὡς Ἰουδαίος. Διότι τὸ «ἡμεῖς» ἑδῶ σημαίνει, ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοι.

Μὲ τὸ νὰ ἐξάρῃ λοιπὸν τὴν Ἰουδαϊκὴν θέσιν, πάλιν καθιστᾷ ἀξιόπιστον τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τὴν πειθεῖ νὰ προσέχῃ περισσότερον εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα, ἀφοῦ ἀπαλλάσσει τὸν λόγον τοῦ ἀπὸ τὴν ὑποψίαν καὶ ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἐπαινεῖ τὴν πίστιν τῶν Ἰουδαίων, ἐπειδὴ ἦσαν ὁμόφυλοι τοῦ. Πραγματικὰ αὐτὸς πού εἶπε τόσα διὰ τὸν τόπον τῆς λατρείας, διὰ τὸν ὅποιον πρὸ πάντων ἐπίστευαν ὅτι εἶναι ἀνώτεροι ὧν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔτσι κατέρριψε τὸ καύχημά τους, εἶναι φανερόν ὅτι δὲν ὁμιλεῖ διὰ νὰ χαρισθῇ εἰς κάποιον, ἀλλὰ τὰ λεγόμενά του τὰ διέκρινεν ἢ ἀλήθεια καὶ ἢ προφητικὴ δύναμις. Ἀπὸ τοὺς συλλογισμοὺς αὐτοῦ τοῦ εἶδους¹² τὴν ἀπεμάκρυνε πρὸ ὀλίγου, ὅταν τῆς εἶπεν «Πιστευσέ με, γυναῖκα» καὶ προσέθεσεν, «ὅτι ἡ σωτηρία θὰ προέλθῃ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους».

Τὰ ὅσα λέγει ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Ἡ ὅτι τὰ ἀγαθὰ διὰ τὴν οἰκουμένην προήλθαν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους (Διότι ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ καταδικὴ τῶν εἰδώλων ἀπὸ αὐτοῦς ἤρχισε καὶ ὅλα τὰ ἄλλα δόγματα καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ ἰδικὴ σας λατρεία, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι ὀρθή, ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐξεκίνησεν θεσθαία). Σωτηρίαν λοιπὸν ἢ τὰ ἀνωτέρω ἢ τὴν ἰδικὴν του παρουσίαν εἰς τὴν γῆν ὀνομάζει, μᾶλλον ὅμως δὲν θὰ πέσῃ ἔξω κανεῖς, ἔαν καὶ τὰ δύο αὐτὰ τὰ ὀνομάσῃ σωτηρίαν, διὰ τὴν ὅποιαν εἶπεν ὅτι προήλθεν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Τὸ ἴδιον ὑπενίσσετο καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγε· «Ἀπὸ τοὺς ὁποίους (Ἰουδαίους) κατὰγεται ὁ Χριστός κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην του φύσιν, ὁ ὁποῖος εἶναι

12. Ὅτι δηλαδὴ χαρίζεται πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λόγῳ συγγενείας.

Θεός, ἐξουσιαστής τῶν πάντων»¹³. Βλέπετε πῶς στηρίζει τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ρίζα τῶν ἀγαθῶν; Ἐπίσης δι' ὧν αὐτῶν καταφαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἀντίθετος πρὸς τὸν νόμον, ἐφ' ὅσον θεωρεῖ ὅτι εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὑπάρχει ἢ αἰτία ὧν τῶν ἀγαθῶν.

«Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα, ὅποτε οἱ πραγματικοὶ προσκυνῆται θὰ προσκυνήσουν τὸν Πατέρα»¹⁴. Ὑπερτεροῦν θέθαια ἀπὸ σας, γυναῖκα, λέγει, κατὰ τὸν τρόπον τῆς λατρείας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ λατρεία θὰ τελειώσῃ πλέον. Διότι δὲν θὰ ἀλλάξουν μόνον οἱ τόποι τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ τρόποι καὶ ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ εἶναι πολὺ κοντὰ μας. «Ἐρχεται ὥρα, καὶ ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα».

ὅ'. Ἐπειδὴ οἱ προφῆται προέλεγον, τὰ ὅσα ἐκήρυτταν, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ἰδέαν αὐτὴν εἶπεν, «καὶ ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα». Νὰ μὴ νομισθῇ, λέγει, ὅτι ἡ προφητεία αὐτὴ ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἄλλας καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν θὰ πραγματοποιηθῇ ὕστερα ἀπὸ πολὺν χρόνον. Τὰ γεγονότα ἐφθασαν πλέον καὶ εἶναι κοντὰ μας ἡ ὥρα, «κατὰ»¹⁵ τὴν ὅποιαν οἱ ἀληθινοὶ προσκυνῆται θὰ προσκυνήσουν

13. Ρωμ. 9, 5.

14. Ἰωάν. 4, 23.

15. Εἰς ἀπὸλὴν ἐριμνευτικὴν μετὰφρασιν τὸ χωρίον ἔχει ὡς ἑξῆς: «Κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ πραγματικοὶ προσκυνῆται θὰ προσκυνήσουν καὶ θὰ λατρεύσουν τὸν Πατέρα μὲ θεοφανίστους τὰς πνευματικὰς δυνάμεις των καὶ μὲ λατρίαν ἔχι τυπικὴν καὶ σκιάδη, ἀλλὰ πραγματικὴν καὶ ἐμπνευσμένην ἀπὸ πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας».

τὸν Πατέρα ἐν Πνεύματι¹⁶ καὶ ἀλήθεια¹⁷. Λέγων «ἀληθινοὶ προσκυνηταί», συμπεριέλαθε Σαμαρείτας καὶ Ἰουδαίους. Διότι ἂν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ὑπερείχαν τῶν Σαμαρειτῶν, ἐν τούτοις ὑστεροῦσαν πολὺ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ μελλοντικά καὶ μάλιστα ὑστεροῦσαν τόσον, ὅσον ὁ τύπος ὑστερεῖ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Ὁμιλεῖ θέθαια διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, διότι ἡ ἀληθὴς καὶ πρέπουσα εἰς τὸν Θεὸν λατρεία γίνεται εἰς αὐτήν. «Διότι καὶ ὁ Πατὴρ ζητεῖ νὰ εἶναι παρόμοιοι¹⁸ ἐκεῖνοι ποὺ τὸν προσκυνοῦν»¹⁹. Κατὰ συνέπειαν ἐὰν ἔτσι ἤθελε τοὺς προσκυνούντας αὐτὸν ὁ Θεός, ἐπέτρεπεν εἰς ἐκείνους αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς λατρείας ὅχι ἐπειδὴ αὐτὴ ἦτο ἡ θέλησίς του, ἀλλὰ ἀπὸ συγκατάθεσιν καὶ μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς προσελκύσῃ καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν πραγματικὴν λατρείαν.

Ποῖοι εἶναι ὅμως οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί; Ὅσοι δὲν περιορίζουν τὴν λατρείαν εἰς ὀρισμένον τόπον καὶ προσκυνοῦν τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι. Καθὼς λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Τὸν ὅποιον λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Υἱοῦ του»²⁰. Καὶ πάλιν: «Σᾶς προτρέπω νὰ παραστήσετε τὰ σώματά σας θυσίαν ζωντα-

16. Τὸ πνεῦμα εἶναι οἱ ἀνώτεροι δυνάμεις τῆς ψυχῆς, διὰ τῶν ὁποίων αὐτὴ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν θεῖον κόσμον καὶ ἀποτελοῦν κατὰ κάποιον τρόπον τὸν τόπον ἔνθα συναντῶνται Θεός καὶ ἄνθρωπος καὶ τὸ θυσιαστήριον, ὅπου τελεῖται ἡ ἀληθὴς λατρεία. (Πρβλ. Ρωμ. 1, 9 καὶ Ἐφεσ. 6, 18). Τὸ ἀνθρώπινον αὐτὸ πνεῦμα διεϊδυμένον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καθίσταται ἱκανὸν διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἀληθινὴν λατρείαν.

17. Ἡ ἐν πνεύματι λατρεία εἶναι καὶ ἀληθὴς, διότι ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν ἀληθῆ καὶ τέλειον τρόπον τῆς λατρείας, ὁ ὅποιος κατέστη δυνατὸς μόνον ὑστερα ἀπὸ τὴν πλήρη ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ τὴν δι' αὐτοῦ ἐπίσης πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου.

18. Νὰ εἶναι ἀληθινοὶ καὶ πραγματικοὶ προσκυνηταί.

19. Ἰωάν. 4, 23.

20. Ρωμ. 1, 9.

νήν, εὐχάριστον εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἡ θυσία αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν λογικὴν λατρείαν σας»²¹.

Ὅταν δὲ λέγῃ, «Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα»²², δὲν φανερώνει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸ ἀσώματον αὐτοῦ. Πρέπει λοιπὸν ἡ λατρεία τοῦ ἀσωμάτου νὰ εἶναι ἀνάλογος καὶ νὰ προσφέρεται μὲ τὸ ἀσώματον στοιχεῖον ποὺ ὑπάρχει μέσα μας, δηλαδὴ μὲ τὴν ψυχὴν καὶ μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ. Δι' αὐτὸ λέγει: «Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ τὸν λατρεύουν, πρέπει νὰ τὸν προσκυνοῦν ἐν πνεύματι καὶ ἀλήθειαν»²³. Ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνοι (οἱ Σαμαρείται) καὶ οἱ Ἰουδαῖοι παρημέλουν τὴν ψυχὴν καὶ ἐφρόντιζαν κυρίως τὸ σῶμα, καθαρίζοντας αὐτὸ μὲ πολλοὺς τρόπους²⁴, τονίζει ὁ Κύριος ὅτι ὁ ἀσώματος δὲν λατρεύεται μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ σώματος, ἀλλὰ μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ ἐν ἡμῖν ἀσωμάτου, δηλαδὴ τοῦ νοῦ.

Συνεπῶς μὴ θυσιάζετε πρόβατα καὶ μόσχους, ἀλλὰ ἀνάθεσε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν Θεὸν καὶ γίνου δλοκαύτωμα. Αὐτὸ σημαίνει νὰ, «παραστήσετε θυσίαν ζωντανήν»²⁵. Πρέπει θέθαια ἐνὰ τὸν προσκυνούμεν ἐν ἀληθείαν, διότι ἡ προηγουμένη λατρεία ἦτο τύπος, ὅπως εἶναι ἡ περιτομή, τὰ δλοκαυτώματα, τὰ σφάγια, τὰ θυμιάματα. Τώρα ὅμως δὲν εἶναι τὰ ἴδια πλέον, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶναι ἀλήθεια. Πραγματικά δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περικόπτωμεν τὴν σάρκα²⁶, ἀλλὰ τοὺς πονηροὺς διαλογισμοὺς καὶ νὰ σταυρώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ νὰ ἀφανίζωμεν καὶ νὰ κατασφάττωμεν τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας.

21. Ρωμ. 12, 1.

22. Ἰωάν. 4, 24.

23. Ἰωάν. 4, 24. Πρβλ. σημειώσεις 15, 16 καὶ 17 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

24. Πρόκειται διὰ τοὺς θρησκευτικοὺς ασωματικούς καθαρμούς.

25. Ρωμ. 12, 1.

26. Ὁμιλεῖ διὰ τὴν περιτομήν.

Ἡ γυναίκα ἐνοιωσε ἴλιγγον πρὸ τῶν λεχθέντων καὶ ἠσθάνθη ἀδυναμίαν ἀπὸ τὸ ὄψος τῶν λόγων αὐτῶν καὶ εὐρισκομένη εἰς ἀμηχανίαν, ἀκουσε τί λέγει· «Γνωρίζω ὅτι ἔρχεται ὁ Μεσσίας, πού εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφράζεται Χριστός²⁷. Ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, θά μᾶς τὰ διδάξῃ ὅλα²⁸. Λέγει εἰς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμαι ὁ Μεσσίας²⁹, πού σοῦ ὁμιλῶ³⁰. Καὶ πῶς εἶχαν οἱ Σαμαρεῖται τὴν προσδοκίαν τοῦ Μεσίου, ἀφοῦ ἐδέχοντο μόνον τὰ θεῖα τοῦ Μωυσέως;³¹. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ συγγράμματα τοῦ Μωυσέως. Διότι ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου του ἀπεκάλυψε τὸν Υἱόν. Πραγματικὰ τὸ, «ὡς δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν»³², πρὸς τὸν Υἱόν ἐλέχθη. Καὶ μετὰ τὸν Ἀθραάμ εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Υἱὸς ἦτο πού ὁμιλεῖ³³. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἰακώβ ἔλεγεν, προφητεύων δι' αὐτόν· «Δὲν θά ἐκλείψῃ ἄρχων ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ ἀρχηγὸς ἀπὸ τῆν γενεάν του, μέχρις ὅτου ἐκπληρωθῶν τὰ ἀποταμιευμένα εἰς Κάποιον. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κάποιος θά εἰ-

27. Ἡ μετάφρασις τοῦ ὀνόματος ἀνήκει εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ καταστήσῃ καταληπτὴν τὴν ἐνοιαν τοῦ ὀνόματος Μεσσίας εἰς τοὺς ἀναγνώστας του, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν ἔθνικαί.

28. Συνεπῶς καὶ τὸ ἀντικείμενον καὶ τὴν μορφήν τῆς θείας λατρείας.

29. Ὁ Ἰησοῦς ὁμολογεῖ ἐνώπιον τῆς Σαμαρείτιδος ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας, μολούτι κατὰ τοὺς συνοπτικοὺς ἀποκρόπτεῖ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δημοσίας δράσεώς του τὴν ιδιότητα αὐτοῦ ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων. Ὁ λόγος τούτου εἶναι ἴσως ὅτι ἡ γυναίκα αὐτὴ εἶχε μὲν ἀτελεῖ, ἀλλ' ὄχι καὶ πεπλανημένην ἀντίληψιν διὰ τὸν Μεσσίαν, ὅπως εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι.

30. Ἰωάν. 4, 25-26.

31. Πρβλ. τὰ λεγόμενα εἰς τὴν 31ην ὁμιλίαν § β' περὶ αὐτῶν.

32. Γεν. 1, 26.

33. Πρβλ. Γεν. 18, 1 ἐξ.

ναὶ ἡ ἀναμονὴ τῶν λαῶν»³⁴. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς λέγει· «Θά σᾶς δώσῃ Κύριος ὁ Θεὸς προφήτην ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς σας, ὡς ἐμέ. Αὐτὸν νὰ ἀκούετε»³⁵. Ἐπίσης καὶ τὸ περιστατικὸν μετὰ τὸν θφιν, μετὰ τὴν ράβδον τοῦ Μωυσέως, τὸν Ἰσαάκ καὶ τὸ πρόβατον καὶ πολλὰ ἄλλα γεγονότα δυνάμεθα νὰ ἐκλέξωμεν (ἀπὸ τὴν Πεντάτευγον), τὰ ὅποια διακηρύσσουσιν τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν καθωδήγησε καὶ τὴν Σαμαρεῖτιν μετὰ τὴν ἀνωτέρω ὁ Χριστός, ἐνῶ εἰς τὸν Νικόδημον ἀνέφερε εἰς τὴν συζητήσιν τὸν θφιν³⁶ καὶ εἰς τὸν Ναθαναὴλ ὑπενθύμισε τὰς προφητείας³⁷, εἰς αὐτὴν ὅμως δὲν εἶπε τίποτε παρόμοιον; Διὰ τὸ λοιπὸν καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν; Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν ἄνδρες καὶ ἠσχολοῦντο μετὰ τὰ θέματα αὐτὰ καὶ μετὰ τὰς Γραφάς, ἐνῶ αὐτὴ ἦτο γυναίκα πτωχὴ καὶ ἀμαθὴς καὶ δὲν εἶχε καμμίαν γνώσιν μετὰ τὴν Γραφήν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος δὲν ὁμιλεῖ εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν Γραφήν, ἀλλὰ τὴν προσελκύει μετὰ τῆς εἶπε διὰ τὸ νερὸ καὶ μετὰ τὴν προφητείαν. Μετὰ αὐτὰ τὴν κάνει νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν Χριστὸν καὶ τότε πλέον ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτὸν του. Ἐάν αὐτὸ ὅμως τὸ ἔκανε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, χωρὶς νὰ τὸ ζητήσῃ ἡ γυναίκα, θά τῆς εἶδῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι φλυαρεῖ καὶ λέγει ἀνόητα πράγματα. Τώρα ὅμως, ἀφοῦ ὄλιγον κατ' ὄλιγον τὴν ὠδήγησε νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν Μεσσίαν, ἀπεκάλυψε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Καὶ εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι συνεχῶς τοῦ ἔλεγον, «ἕως πότε θά κρατῆς εἰς ἀγωνίαν καὶ ἀπορίαν τὴν ψυχὴν μας;

34. Γεν. 49, 10.

35. Δευτ. 18, 15.

36. Πρβλ. Ἰωάν. 3, 14.

37. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 46.

Ἐάν σὺ εἶσαι ὁ Χριστός, πές μὰς το»³⁸, δὲν ἔδωσε σαφῆ ἀπάντησιν, εἰς αὐτὴν ὁμοῦ εἶπε φανερά ὅτι εἶναι αὐτός. Διότι ἡ διάθεσις τῆς γυναϊκὸς ἦτο περισσότερον εὐσεβῆς ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐκείνοι δὲν ἐζήτουν διὰ νὰ μάθουν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν διακωμωδοῦν συνεχῶς. Διότι, ἐάν ἤθελαν νὰ μάθουν, τοὺς ἦτο ἀρκετὴ ἡ διδασκαλία καὶ μὲ τοὺς λόγους καὶ μὲ τὰς Γραφὰς καὶ μὲ τὰ θαύματα³⁹. Ἡ Σαμαρεῖτις ὁμοῦ, ὅτι ἔλεγε, τὸ ἔλεγε μὲ ἀνυστερόβουλون γνώμην καὶ ἀγνήν διάθεσιν. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ὅσα ἔπραξεν εἰς τὴν συνέχειαν. Διότι πραγματικὰ ἤκουσε καὶ ἐπίστευσε, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ὠδήγησεν εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς κάθε ἐκδήλωσιν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν τῆς γυναϊκὸς.

«Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ἦλθαν οἱ μαθηταὶ τοῦ», (ἐγύρισαν εἰς τὴν πλέον κατάλληλον ὥραν, ὅταν πλέον ἡ διδασκαλία εἶχεν ὀλοκληρωθῆ), «καὶ ἐθαύμασαν, διότι ὁμίλει μὲ γυναϊκά⁴⁰. Κανεὶς ὁμοῦ δὲν εἶπεν

38. Ἰωάν. 10, 24.

39. Ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκεν, ἔφερε μαρτυρίας τῆς Γραφῆς καὶ ἑθαυματούργει. Αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ ἦσαν ἀρκεταὶ διὰ νὰ πείσουν κάθε καλοπροαίρετον ἄνθρωπον διὰ τὴν βίαν ἰδιότητα τοῦ Κυρίου.

40. Ὑπῆρχε μεγάλη περιφρόνησις πρὸς τὴν γυναῖκα εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Μία ἀπὸ τὰς εὐχαριστίας, αἱ ὁποῖαι ἀνεπέμποντο καθημερινῶς εἰς τὴν συναγωγὴν ἦτο Εὐλογητὸς εἰ, Κύριε... ὅτι οὐκ ἐποίησάς με γυναῖκα. Ραββινικὸν παράγγελμα ἔλεγεν· «Μὴ παρατείνῃς τὴν συνιδιάξειν μετὰ γυναϊκός· ὅς μὴ διαλέγηται τις ἐν ὁδῷ μετὰ γυναϊκός, οὐδέ μετὰ τῆς ἰδίας συζύγου· ὅς κατακαίονται οἱ λόγοι τοῦ νόμου μάλλον παρὰ νὰ διδάσκονται εἰς γυναϊκάς». Ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω ἀντιλήψεις ἐξηγεῖται ἡ ἐκπληξις τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι διὰ πρῶτην φοράν θά ἔθελπευ τὸν διδάσκον ὁμιλοῦντα εἰς τὸν δῆμον πρὸς γυναῖκα.

Τί ζητεῖς ἢ περὶ ποίου θέματος⁴¹ ὁμίλει μαζί της;⁴².

γ'. Ποῖον ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ τῶν; Τὸ ἀπροσποίητον καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ταπεινώσις, διότι, ἐνῶ ἦτο τόσοσ περιθελεπτός, κατεδέχετο νὰ συζητῆ μὲ τὴσιν ταπεινοφροσύνῃ πρὸς μίαν γυναῖκα πτωχῆ καὶ μάλιστα Σαμαρεῖτισσαν. Ἀλλ' ὁμοῦ, ἂν καὶ ἐξεπλάγησαν, δὲν ἠρώτησαν τὴν αἰτίαν, διότι ἦσαν διδαγμένοι νὰ διατηροῦν τὴν τάξιν τῶν μαθητῶν. Τόσων εὐλαθοῦντο καὶ ἐσέβοντο τὸν Κύριον. Διότι, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχαν τὴν ἀνταξίαν δι' αὐτὸν γνώμην, τὸν ἐπρόσεχαν ὡς κάποιο ἀξιοθαύμαστον πρόσωπον καὶ τοῦ ἀπέδιδαν μεγάλον σεβασμόν, μολοντότι πολλάς φορές φαίνονται νὰ ἀπευθύνονται πρὸς αὐτὸν μὲ περισσώτερον θάρρος, ὅπως ἐπὶ παραδειγματι, ὅταν ὁ Ἰωάννης ἔπεσεν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ⁴³, ὅταν τὸν ἐπλησίασαν καὶ τὸν ἠρώτησαν, «ποῖος εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁴⁴ καὶ ὅταν τὸν παρεκάλεσαν οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου νὰ καθίσουν ὁ ἓνας εἰς τὰ δεξιὰ του καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὰ ἀριστερά του⁴⁵.

Διατί λοιπὸν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἠρώτησαν τὸν Κύριον; Διότι ἐκεῖνα τὰ θέματα ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξετάζου, ἐπειδὴ ἀνήκαν εἰς αὐτοῦς, ἐνῶ ἐδῶ δὲν τοὺς ἀφεῶρα καὶ τόσων τὸ συμβαίνειν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης ὕστερα ἀπὸ πολὺν χρόνον πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου τὸ ἔκανε αὐ-

41. Ἡ ἔκφρασις τοῦ Κυρίου, ὁμιλοῦντος περὶ τῆς Μεσσιανικῆς τοῦ ἰδιότητος, θά ἦτο ἐπιθλητικὴ καὶ σφραρὰ καὶ παρὰ τὴν ἐκπληξίαν τῶν δὲν ἐτόλησαν οἱ μαθηταὶ νὰ ἐρωτήσουν τὸν Κύριον περὶ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συνιδιάξεως.

42. Ἰωάν. 4, 27.

43. Πρβλ. Ἰωάν. 13, 25.

44. Ματθ. 18, 1.

45. Πρβλ. Μάρκ. 10, 35-37.

τό⁴⁶, όταν πλέον είχε μεγαλύτεραν παρρησίαν και τοῦ ἔβιθε θάρρος ἢ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, «διότι αὐτὸς ἦτο», λέγει, «ὁ μαθητὴς, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς»⁴⁷. Ποῖος μακαρισμὸς ἤμπορεῖ νὰ ἐξισωθῇ μὲ αὐτόν; Ἄλλ' ἄς μὴ σταθῶμεν εἰς αὐτὸ μόνον, ἀγαπητοί, νὰ μακαρίζωμεν δηλαδὴ τὸν ἀπόστολον, ἀλλὰ, διὰ νὰ συμπεριληφθῶμεν εἰς τοὺς μακαριζομένους, ἄς πράττωμεν τὰ πάντα καὶ ἄς μιμηθῶμεν τὸν Εὐαγγελιστὴν καὶ ἄς ἴσωμεν ποῖα ἦσαν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν τὴν τὸσον μεγάλην ἀγάπην.

Ποῖα ἦσαν αὐτὰ λοιπόν; Ἄφησε τὸν πατέρα, τὸ πλοῖον καὶ τὰ δίκτυα καὶ ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν. Ἄλλὰ τὸ γνῶρισμα αὐτὸ τὸ ἔχει κοινὸν μὲ τὸν ἀδελφόν του, τὸν Πέτρον, τὸν Ἀνδρέαν καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους. Ποῖον ἦτο λοιπόν τὸ ἐξαιρετικὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπροκάλεσε τὴν μεγάλην ἀγάπην; Ὁ ἴδιος θέθαια δὲν λέγει τίποτε σχετικὸν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, παρὰ μόνον ὅτι ἠγαπᾶτο, ἀλλὰ τὰ κατορθώματα αὐτοῦ, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἠγαπᾶτο, τὰ ἀπεσιώπησεν ἀπὸ μετριοφροσύνης. Διότι τὸ ὅτι τὸν ἠγάπησεν ὁ Ἰησοῦς μὲ κάποια ἰδιαιτέραν ἀγάπην, εἶναι, νομίζω, παντοῦ φανερόν. Ἄλλ' ὅμως δὲν φαίνεται οὔτε νὰ συζητῆ οὔτε νὰ ἐρωτᾷ ἰδιαιτέρως τὸν Κύριον, ὅπως συνέθη πολλὰς φορές μὲ τὸν Πέτρον καὶ ὅπως ἔκανε ὁ Φίλιππος, ὁ Ἰούδας καὶ ὁ Θωμᾶς, παρὰ μόνον ὅταν ἠθέλησε νὰ κἀνῃ τὴν χάριν καὶ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν συναπόστολον του. Ὅταν δηλαδὴ ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων τὸν ἠνάγκασε μὲ τὸ νεῦμά του, τότε ἠρώτησε⁴⁸, διότι οὗτοι εἶχαν μεγάλην ἀγάπην μεταξύ των. Ἔτσι λοιπόν τοὺς βλέπο-

46. Πρβλ. σημείωσιν 43 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

47. Ἰωάν. 19, 26.

48. Πρβλ. Ἰωάν. 13, 24-26.

μεν νὰ ἀναθαίνουν μαζί εἰς τὸν ναὸν καὶ νὰ ὁμιλοῦν ἀπὸ κοινοῦ⁴⁹. Μολονότι ὁ Πέτρος κινεῖται καὶ ὁμιλεῖ εἰς πολλὰς περιπτώσεις μὲ μεγαλύτεραν θερμότητα, ἐν τούτοις εἰς τὸ τέλος ἀκούει τὸν Χριστὸν νὰ τὸν ἐρωτᾷ «Πέτρε, μὲ ἀγαπᾷς περισσότερο ἀπὸ αὐτούς;»⁵⁰. Ὁ Ἰωάννης ὅμως, ἐπειδὴ ἠγάπα περισσότερο ἀπὸ αὐτούς, εἶναι εὐνόητον ὅτι καὶ ἠγαπᾶτο περισσότερο. Ἄλλ' αὐτὸ ἐγινε φανερόν ἀπὸ τὸ ὅτι ἠγάπα τὸν Ἰησοῦν, ἐκεῖνο δὲ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἠγαπᾶτο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν.

Ἄλλὰ ποῖον ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε τὴν ἐξαιρετον αὐτὴν ἀγάπην; Ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸν ἄνδρα διέκρινε μεγάλη ταπεινοφροσύνη καὶ πραότης. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς καὶ δὲν φαίνεται νὰ παίρῃ πρωτοβουλίας πολλὰς φορές. Ποῖα εἶναι ἡ σημασία τῆς ἀρετῆς αὐτῆς, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν. Διότι ἐκεῖνον τὸν κατέστησε τὸσον σπουδαῖον καὶ μέγαν ἢ ταπεινοφροσύνη.

Πραγματικὰ τίποτε δὲν εἶναι ἴσον πρὸς τὴν ταπεινοφροσύνην. Δι' αὐτὸ καὶ τοὺς μακαρισμοὺς ἀπὸ ἐκεῖ ἤρχισεν ὁ Χριστὸς. Δηλαδὴ ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ θῶλῃ τὸ θεμέλιον καὶ τὰς θάσεις κάποιας μεγάλης οἰκοδομῆς, ἔτσι ἐτοποθέτησε πρώτην τὴν ταπεινοφροσύνην. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως οὐδέποτε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῇ κανεὶς χωρὶς αὐτὴν, ἀλλὰ εἴτε νηστεύει εἴτε προσεύχεται εἴτε κάνει ἐλεημοσύνην μὲ ὑπερηφάνειαν, τὰ πάντα εἶναι θδελυκτά, ἐὰν εἰς κάθε πράξιν μας δὲν εἶναι παρούσα αὐτή. Ἀντίθετα τὰ πάντα γίνονται ποθητὰ καὶ ἀγαπητὰ, ὅταν συνυπάρχῃ καὶ αὐτή, καὶ ἀκόμη εἶναι ἀσφαλῆ.

Ἄς εἴμεθα μετρίφρονες λοιπόν, ἀγαπητοί μου,

49. Πρβλ. Πράξ. 2, 1 ἐξ.

50. Ἰωάν. 21, 12.

αὐς εἴμεθα μετριόφρονες. Διότι τὸ κατόρθωμα αὐτὸ εἶναι εὐκόλον πάρα πολύ, ἐὰν εὐρισκώμεθα εἰς πνευματικὴν ἐγρήγορσιν. Ἄλλωστε τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ σὲ κάνει νὰ ὑπερηφανεύεσαι, ἄνθρωπε; Δὲν βλέπεις τὴν εὐτέλειαν τῆς φύσεως; Τῆς ἐπιθυμίας τὴν ἀστάθειαν; Συλλογίσου τὸν θάνατόν σου, σκέψου τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν.

Ἄλλὰ πιθανὸν νὰ μεγαλοφρονῆς, ἐπειδὴ προοδεύεις εἰς τὴν ἀρετὴν; Ἄκριθῶς ὅμως μὲ αὐτὴν τὴν συμπεριφορὰν σου θὰ χάσης τὰ πάντα. Δι' αὐτὸ ὄχι τόσοσὺν ἁμαρτάνων, ὅσον ὁ ἀγωνιζόμενος διὰ τὴν πνευματικὴν τελείωσιν εἶναι ἀνάγκη νὰ φροντίζῃ νὰ παραμένῃ μετριόφρων. Πῶς γίνεται αὐτό; Διότι ὁ πρῶτος ἔχει τὴν ἀνάγκην τῆς συνειδήσεως, ἐνῶ ὁ ἄλλος, ἐὰν δὲν εὐρίσκει εἰς πνευματικὴν ἐπαγρύπνησιν, γρήγορα, ὡς νὰ τὸν ἐσήκωσεν κάποιος ἄνεμος, ὑπερηφανεύεται καὶ ἀφανίζεται, ὅπως ἀκριθῶς καὶ ὁ Φαρισαῖος.

Μὰ, προσφέρεις εἰς τοὺς πτωχοὺς; Ναί, ὄχι ὅμως τὰ ἰδικά σου, ἀλλὰ τὰ τοῦ Κυρίου, ἐκεῖνα ποῦ ἔχεις κοινὰ μὲ τοὺς συνδούλους σου. Καὶ δι' αὐτὸ μάλιστα πρέπει νὰ ταπεινῶνῃσαι περισσότερο, διότι εἰς τὰς συμφορὰς τῶν συνανθρώπων σου προβλέπεις τὰς ἰδικὰς σου καὶ διὰ μέσου αὐτῶν γνωρίζεις τὴν ἰδικὴν σου φύσιν. Ἴσως καὶ ἡμεῖς νὰ καταγώμεθα ἀπὸ παρομοίους προγόνους. Ἐὰν τώρα τὰ πλοῦτη ἐπέρασαν εἰς ἡμᾶς, εἶναι φυσικὸν νὰ μᾶς ἐγκαταλείψουν καὶ πάλιν.

Ἄλλωστε τί εἶναι καὶ τὰ πλοῦτη εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν; Σκιά χωρὶς δύναμιν, καπνὸς ποῦ διαλύεται, ἄνθος χόρτου, μᾶλλον δὲ καὶ ἀσθενέστερα ἀπὸ τὸ ἄνθος. Διὰ τὴν οὖν μεγαλοφρονεῖς διὰ τὸν χόρτον; Μήπως δὲν συντροφεῖ ὁ πλοῦτος τοὺς ληστὰς, τοὺς δειλοὺς, τὰς πόρναις καὶ τοὺς τυμωρῶντας; Αὐτὸ λοιπὸν σὲ κάνει νὰ ὑπερηφανεύεσαι, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἔχεις παρομοίους συντρόφους εἰς τὸ ἀπόκτημά σου;

Ἄλλὰ μήπως ἀγαπᾶς τὰς τιμὰς; Τίποτε ὅμως δὲν εἶναι καταλλήλοτερον μέσον διὰ νὰ τιμᾶσαι ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην. Διότι αἱ ἄλλαι τιμαὶ εἶναι ἀναγκαστικαὶ καὶ γίνονται μὲ μῖσος, (εἶναι αἱ τιμαὶ τὰς ὁποίας ἐπιβάλλουν τὰ πλοῦτη καὶ ἡ ἐξουσία), ἐνῶ αὐταὶ αἱ τιμαὶ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν καὶ τὴν συνειδήσιν τῶν τιμῶντων. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔμπορουν ποτὲ νὰ τοὺς παραλείψουν καὶ νὰ τοὺς λησμονήσουν οἱ τιμῶντες. Ἐὰν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι τιμοῦν τόσοσὺν τὴν ἐλεημοσύνην καὶ εὐχώνται εἰς τοὺς ἐλεήμονας ὅλα τὰ ἀγαθὰ, σκέψου ποῖαν ἀνταπόδοσιν θὰ λάθουν αὐτοὶ ἀπὸ τὸν φιλόφρονον Θεόν, ποῖαν ἀμοιβήν.

Αὐτὸν λοιπὸν τὸν πλοῦτον ὡς ζητῶμεν, ποῦ παραμένει σταθερὸς καὶ ποτὲ δὲν δραπετεύει, ὥστε, ἀφοῦ καὶ ἐδῶ γίνωμεν μεγάλοι καὶ ἐκεῖ ἔνδοξοι, νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΔ' (34)
(Ίωάν. β' 28-39)

«Ἄφησε λοιπὸν ἡ γυναίκα τὴν στάμνον της εἰς τὸ πηγᾶδι καὶ ἐπῆγε τρέχουσα εἰς τὴν πόλιν καὶ εἶπεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· Ἐλᾶτε νὰ ἴδετε ἕνα ἄνθρωπον, ὃ ὁποῖος μου εἶπεν ὄλα ὄσα ἔκαμα. Μὴ πως εἶναι αὐτὸς ὃ Χριστὸς;»¹.

α*. Χρειαζόμεθα μεγάλην θερμότητα καὶ ἀγρυπνον ζῆλον, διότι χωρὶς αὐτὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ ἀγαθὰ ποῦ ἔχουν ἐξαγγελθῆ δι' ἡμᾶς. Καὶ διὰ νὰ δείξῃ αὐτὸ ὃ Χριστὸς λέγει, ἄλλοτε μὲν «Καὶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν σηκώνει τὸν σταυρὸν του καὶ δὲν ἀκο-

1. Ίωάν. 4, 28.

* Κατ' ἀρχὰς ἐπαιεῖται εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν ὃ ἱεραποστολικὸς ζῆλος τῆς Σαμαρείτιδος καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζεται ἡ χρησιμοποίησις παραβολικῶν ἐκφράσεων ὑπὸ τοῦ Κυρίου. Συγκεκριμένως ὃ Κύριος ἐκόλλεσε «βράγμα» τὴν σατηρίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ «χώρας» αἰτνες «εἰσι λευκαὶ πρὸς θερσιμόν» τὰς φυλάς ποῦ ἦσαν ἔτοιμοι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ κηρύγματος. Ἔτσι ὃ λόγος καθίσταται ἐμφαντικώτερος καὶ καταληπτότερος καὶ ἐπὶ πλέον προσελκύει τὸν ἀκροατὴν καὶ καθιστᾷ τὴν μὴμην τῶν λεγομένων μονιμώτεραν. Τέλος τὸ παράδειγμα τῆς Σαμαρείτιδος, ἡ ὁποία δὲν ἐξωργίσθη ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἁμαρτιῶν της, καλεῖ τοὺς ἀκροατὰς του νὰ τὸ μνηθεῖν ὃ ἱερὸς χρυσόστομος καὶ τοὺς προτρέπει νὰ μὴ ἐντρέπονται τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν Θεόν. Νὰ ἐξομολογοῦνται τὰς ἁμαρτίας των καὶ νὰ ἀπέχουν τελείως πλέον ἀπὸ αὐτάς.

λουθεῖ ὀπίσω μου, δὲν ἀξίζει διὰ μένα»², ἄλλοτε δέ· «Ἦλθα νὰ ὀάλω φωτιά³ εἰς τὴν γῆν. Καὶ τί ἄλλο περισσότερο θέλω, ἐὰν τώρα πλέον ἦναμην ἡ φωτιά αὐτή;»⁴. Καὶ μὲ τὰς δύο αὐτάς παραβολικὰς ἐκφράσεις θέλει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν διακατῆ καὶ φλογερὸν μαθητὴν, ὃ ὁποῖος εἶναι ἔτοιμος διὰ κάθε κίνδυνον.

Παρομοία λοιπὸν ἦτο καὶ ἡ γυναίκα αὐτή. Διότι τόσον πολὺ ἐπυρῶθη ἀπὸ τὰ λεχθέντα, ὥστε καὶ τὴν στάμνον νὰ ἀφήσῃ καὶ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἦλθε καὶ νὰ τρέξῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ προσκαλέσῃ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Ἰησοῦν. «Ἐλᾶτε, λέγει, νὰ ἴδετε ἕνα ἄνθρωπον, ὃ ὁποῖος μου εἶπεν ὄλα ὄσα ἔκαμα».

Κύτταξε ζῆλον καὶ σύνεσιν. Ἦλθε νὰ θυάλῃ νερὸ καὶ ἐπειδὴ συνήνησε τὴν ἀληθινὴν πηγὴν περιεφρόνησε πλέον τὴν αἰσθητήν. Ἔτσι μᾶς διδάσκει, ἔστω καὶ μὲ μικρὸν παράδειγμα, νὰ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὰ θιστικά καὶ νὰ μὴ φροντίζωμεν καθόλου δι' αὐτά, ὅταν πρόκειται νὰ ἀκούσωμεν τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν. Διότι ἐκεῖνο ποῦ ἔκαναν οἱ ἀπόστολοι, τὸ ἔκανε καὶ αὐτὴ εἰς μεγαλύτερον μάλιστα βαθμόν. Ἐκεῖνοι μὲν, ἀφοῦ ἐκλήθησαν ἀπὸ τὸν Χριστόν, ἀφῆσαν τὰ δίκτυα ἐνῶ αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς ἀφήνει τὴν στάμνον, χωρὶς νὰ τῆς τὸ ζητήσῃ κανεὶς, καὶ κάνει ἔργον Εὐαγγελιστῶν, ἀναπτερραθεῖσα ἀπὸ τὴν χαρὰν. Καὶ δὲν προσκαλεῖ ἕνα ἢ δύο πρόσω-

2. Ματθ. 10, 38.

3. Ἦλθα θηλαθῆ νὰ ἀνάψω τὴν πυρκαϊάν, ἡ ὁποία εἰς μὲν τὰς κακοπραίτους καρβίας θὰ ἐμῶλη φλογερὰν ἀγάπην καὶ ζῆλον διὰ τὸν Θεόν, εἰς τοὺς κακοπραίτους δὲ καὶ θυερότους θὰ διεγείρῃ φανατικὸν μῖσος. Καὶ ἔτσι θὰ χωρισθοῦν οἱ πιστοὶ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους. Τοῦ πολέμου αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ τὴν φωτιά ἦλθα νὰ ρίψω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν.

4. Λουκ. 12, 19.

πα, όπως έκαναν ο Άνδρέας και ο Φίλιππος, αλλά, αφού ξεσήκωσε πόλιν όλόκληρον και τόσον πολύν κόσμον, έτοιμους τούς ώδήγησε πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

Καὶ πρόσεξε πῶς ὁμιλεῖ μετ' ὁμίσειν. Δὲν εἶπε δηλαδὴ, ἔλατε νὰ ἰδῆτε τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ μετ' ὁμιλίαν κατ' ἄλλου τρόπον, ὅπως τὴν προσεῖλκυεν ὁ Χριστὸς, προσκαλεῖ καὶ αὐτὴ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι λέγει· «Ἐλάτε νὰ ἴδετε ἓνα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖός μου εἶπεν ὅλα ὅσα ἔκαμα». (Ἦμπορούσε θέβαια νὰ ὁμιλήσῃ διαφορετικὰ Ἐλάτε νὰ ἰδῆτε ἓνα προφήτην), ἀλλὰ, ὅταν πυρωθῆ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ θεῖον πῦρ, δὲν προσέχει πλέον τίποτε τὸ γήϊνον, οὔτε τὴν δόξαν οὔτε τὴν αἰσχύνην, ἀλλ' εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου ἀφωσιωμένη εἰς τὴν φλόγα πού τὴν κατέχει.

«Μήπως εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς;». Κύτταξε πάλιν τὴν μεγάλην σοφίαν τῆς γυναίκος. Οὔτε ὁμιλήσῃ σαφῶς οὔτε καὶ ἐσιώπησεν. Διότι ἤθελε νὰ μὴ προσελκύσῃ τοὺς συνανθρώπους τῆς μετ' ἰδικὴν τῆς ἀπόφασιν, ἀλλὰ μετ' ἰσχυρὰν τοῦ Κυρίου νὰ τοὺς καταστήσῃ κοινωνοὺς τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, πράγμα πού ἔκανε περισσότερο εὐπρόσδεκτον τὸν λόγον. Ἄν καὶ δὲν τῆς ἀπέκάλυπεν ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τῆς, ἐν τούτοις ἀπὸ τὰ λεχθέντα ἐπίσθη καὶ διὰ τὰ ἄλλα. Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν, ἔλατε νὰ πιστεύσετε, ἀλλὰ, «ἔλατε νὰ ἴδετε», τὸ ὁποῖον ἦτο ἐλαφρότερον ἀπὸ τὸ πρῶτον καὶ περισσότερο τοὺς προσεῖλκυε.

Βλέπεις τὴν σοφίαν τῆς γυναίκος; Διότι ἐγνώριζεν, τὸ ἐγνώριζεν καλῶς, ὅτι ὅταν θὰ ἐγεύοντο ἀπὸ τὴν πηγὴν ἐκείνην, θὰ ἐπάθειαν τὸ ἴδιον μετ' αὐτῆν. Ἄν καὶ εἰς περιπτώσιν πού εἰς τὴν θέσιν τῆς θὰ ἦτο κάποιος ἄλλος ἀπὸ τοὺς ὀλόφρονες, θὰ ἀπέκρυπτε τὸν ἔλεγχον, ἐνῶ αὐτὴ ἐκπομπεῖ τὴν ζωὴν τῆς καὶ τὸν ἀποκαλύπτει εἰς ὅλους, μετ' σκοπὸν νὰ σαγηνεύσῃ καὶ προσελκύσῃ τοὺς πάντας.

«Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τὸν ἡρώτων οἱ μαθηταὶ καὶ τοῦ ἔλεγον· Διδάσκαλε, φάγε»⁷. Τὸ «ἡρώτων» ἐδῶ σημαίνει «παρεκάλουν» εἰς τὴν γλώσσαν αὐτῶν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ τὸν ἔβλεπαν κουρασμένον ἀπὸ τὴν ὁδοιπορίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἐπικρατούσαν ζέσθην, τὸν παρεκάλουν. Δὲν ἦτο θέβαια ἀπόδειξις αὐθαθείας τὸ νὰ ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν τροφήν, ἀλλὰ δείγμα φιλοστοργίας διὰ τὸν διδάσκαλον.

Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Χριστὸς; «Ἐγὼ ἔχω φαγητὸν νὰ φάγω, τὸ ὁποῖον σεῖς δὲν ἠξεύρετε. Ἔλεγον λοιπὸν οἱ μαθηταὶ μετὰ τὸν Μήπως τοῦ ἔφερε κανένας ἄλλος φαγητὸν καὶ ἔφαγεν;»⁸. Διὰ τί λοιπὸν ἐκπλήττεσαι, ἐπειδὴ ἡ γυναῖκα, ὅταν ἤκουσε νερό, ἐνόμιζεν ἀκόμη ὅτι τῆς ὁμιλεῖ διὰ τὸ φυσικὸν νερό, ὅταν θέβαια οἱ μαθηταὶ παθαίνουν τὰ ἴδια ἀκόμη καὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται μέχρι τῶρα τίποτε τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ εὐρίσκονται εἰς ἀπορίαν, ἀποδίδουν ὅμως εἰς τὸν Διδάσκαλον τὸν συνηθῆ σεβασμὸν καὶ τιμὴν συζητούντες μετὰ τῶν, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ τὸν ἐρωτήσουν; Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, πού αἰσθάνονται τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸν ἐρωτήσουν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐρωτοῦν.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί κάνει; «Ἰδικόν μου φαγητὸν», λέγει, «εἶναι νὰ πράττῃ τὸ θέλημα ἐκεῖνου πού με ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ φέρῃ εἰς τέλειον πέρας τὸ ἔργον του»⁹. Τὴν σωτηρίαν πᾶν ἀνθρώπων ἀνόμεσεν

5. Δηλαδὴ μέχρις ὅτου εἰδοποιηθῶν οἱ Σαμαρεῖται καὶ ἔλθουν εἰς συναντήσιν τοῦ Ἰησοῦ.

6. Ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶχεν ἀπορροφηθῆ ἀπὸ τὸ πνευματικόν ἔργον καὶ δὲν ἐνδιεφέρετο διόλου διὰ τὸ φαγητὸν, οἱ μαθηταὶ τὸν παρεκάλουν νὰ φάγῃ.

7. Ἰωάν. 4, 31.

8. Ἰωάν. 4, 32-33.

9. Ἰωάν. 4, 34.

ἐδῶ «θρῶσιν», διὰ νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τοῦ ἐνδιαφέροντος του δι' ἡμᾶς. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἡμᾶς εἶναι ποθητὸν τὸ φαγητὸν, ἔτσι εἰς αὐτὸν εἶναι ἡ σωτηρία μας.

Ἄκουσε δὲ πῶς εἰς κάθε περιπτώσει δὲν ἀποκαλύπτει εὐκόλα τὰ πάντα, ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἐμβάλλει εἰς ἀπορίαν τὸν ἀκροατὴν, ὥστε, ἀφοῦ ἀρχίσῃ νὰ ἀναζητῇ τὴν σημασίαν τοῦ λεχθέντος, εἰς τὴν συνέχειαν εὐρισκόμενος εἰς κατάστασιν ἀπορίας καὶ κόπου νὰ δεχθῇ μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν τὴν λύσιν τοῦ ζητουμένου καὶ νὰ δείξῃ περισσότερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀκρόασιν.

Πραγματικὰ διατὶ δὲν τοὺς εἶπεν εὐθέως Ἰδικόν μου φαγητὸν εἶναι νὰ πράττω τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου; (μολοντί καὶ αὐτὸ δὲν ἦτο σαφές, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἦτο σαφέστερον τοῦ προηγουμένου), ἀλλὰ τί εἶπεν; «Ἐγὼ», λέγει, «ἔχω φαγητὸν νὰ φάγω, τὸ ὁποῖον σεῖς δὲν ἠξεύρετε». Προηγουμένως δηλαδὴ, ὅπως εἶπα, μὲ τὴν ἀπορίαν ἐπιθυμῆι νὰ τοὺς καταστήσῃ περισσότερον προσεκτικούς καὶ νὰ τοὺς συνηθίσῃ νὰ ἀκούουν τὰ λεγόμενα καὶ διὰ μέσου παρομοίων αἰνιγματικῶν ἐκφράσεων.

Ποῖον εἶναι λοιπὸν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς; Τὸ λέγει εἰς τὴν συνέχειαν καὶ τὸ ἐπεξηγεῖ «Δὲν λέγετε σεῖς, ὅτι τέσσαρες μῆνες ὑπολείπονται ἀκόμη καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; Ἴδου σὰς λέγω σηκώσατε τὰ μάτια σας καὶ κυττάξατε τὰ χωράφια ὅτι εἶναι λευκὰ καὶ ἔτοιμα πρὸς θερισμὸν πλέον»¹⁰.

8'. Νὰ λοιπὸν ποῦ πάλιν μὲ τὰς συνηθισμένας λέξεις τοὺς ἐξιψώνει εἰς τὴν κατανόησιν τῶν μεγίστων ζητημάτων. Διότι, ὅταν εἶπεν «φαγητὸν», τίποτε ἄλλο δὲν ἐδήλωσεν, παρὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἐ-

10. Ἰωάν. 4, 35.

πρόκειτο νὰ ἔλθουν. Ἐπίσης ἡ «χώρα» καὶ ὁ «θερισμὸς» τὸ ἴδιον φανερώνουν, τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν δηλαδὴ, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἔτοιμοι διὰ νὰ δεχθοῦν τὸ κήρυγμα. Ὁ φθαλμοὺς ἐδῶ ὀνομάζει καὶ τοὺς νοερούς καὶ τοὺς σωματικούς. (Διότι ἔβλεπαν πλέον τὸ πλῆθος τῶν Σαμαρειτῶν νὰ ἔρχεται). Τὴν δὲ ἐτοιμότητα τῆς διαθέσεως τῶν Σαμαρειτῶν τὴν ὀνομάζει χωράφια ποῦ εἶναι λευκὰ. Δηλαδὴ ὅπως ἀκριβῶς τὰ στάχυα, ὅταν γίνουν λευκὰ, εἶναι ἔτοιμα διὰ τὸν θερισμὸν, ὁμοιοτρόπως τῶρα καὶ αὐτοί, λέγει, εἶναι προετοιμασμένοι καὶ πρόθυμοι πρὸς σωτηρίαν.

Καὶ διατὶ δὲν τοὺς εἶπε καθαρά, ὅτι ἔρχονται οἱ ἄνθρωποι νὰ πιστεύσουν καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀποδεχθοῦν τὸν λόγον τῆς σωτηρίας, ἐπειδὴ κατηχήθησαν ἀπὸ τοὺς προφήτας καὶ τῶρα δίδουν τὸν καρπὸν τῆς πνευματικῆς σπορᾶς, ἀλλὰ τοὺς ὠνόμασε χωράφια καὶ θερισμὸν; Τί ἐπιδιώκει ὁ Κύριος μὲ τὰ σχήματα αὐτὰ τοῦ λόγου; Διότι ὄχι μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλον τὸ Εὐαγγέλιον πράττει τὸ ἴδιον. Ἐπίσης καὶ οἱ προφῆται χρησιμοποιοῦν τὸν ἴδιον τρόπον διδασκαλίας καὶ πολὺ λέγουν μεταφορικῶς. Ποῖα εἶναι ἡ αἰτία αὐτοῦ λοιπὸν; Διότι ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν τὰ ἐνομοθέτησεν ἄσκοπα αὐτά. Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν; Διὰ δύο λόγους. Ὁ ἕνας εἶναι διὰ νὰ καταστήσῃ περισσότερον ἐντυπωσιακὸν τὸν λόγον καὶ νὰ γίνουν μᾶλλον κατανοητὰ τὰ λεγόμενα. (Διότι ὁ νοῦς, ὅταν συναντήσῃ εἰκόνα τῶν πραγμάτων μὲ τὰς γνωστάς καὶ συνήθεις λέξεις διατυπωμένην, διεγείρεται περισσότερον καὶ, ὡς νὰ θλέπῃ τὰ πράγματα εἰς πίνακα ζωγραφικόν, αἰχμαλωτίζεται πολὺ ἀπὸ αὐτά). Αὐτὸς εἶναι ὁ ἕνας λόγος. Ὁ δευτέρος εἶναι νὰ κἀνθ' ἑαυτῶν τὴν διήγησιν καὶ νὰ διατηρηθῇ μονιμωτέρα ἡ μνήμη τῶν λεγομένων. Διότι πραγματικὰ δὲν αἰχμαλωτίζει καὶ δὲν καθοδηγεῖ τόσο τοὺς περισσότερους ἀ-

κροατάς μία γνώμη, όσον ή διήγησις πού γίνεται μέ θάσιν τά πράγματα καθός και ή άπεικόνισις τών όσων έκ πείρας γνωρίζομεν. Αυτό δυνάμεθα νά τό ίδωμεν νά γίνεται μέ μεγάλην σοφίαν εις τάς παραβολάς.

«Και έκείνος πού θερίζει λαμβάνει μισθόν και σπανάγει καρπόν εις αιώνιον ζωήν»¹¹. Διότι ό καρπός του έπιγείου θερισμού δέν γίνεται διά την αιώνιον ζωήν αλλά προορίζεται διά την εδώ πρόσκαιρον ζωήν, ένφ' ό πνευματικός διά την άγήραστον και άθάνατον ζωήν.

Βλέπεις ότι αι λέξεις είναι αλοσηται, τά δέ νοήματα πνευματικά και ότι μέ αυτάς τάς λέξεις ξεχωρίζει τά γήινα από τά ουράνια; Έκείνο δηλαδή πού έκανε μέ τό νερό, συζητών μέ την Σαμαρείτιν, και ανέφερε τό χαρακτηριστικόν γνώρισμα αυτού, όταν ειπεν, «όποιος πίνει από τό νερό αυτό δέν θα διψάσῃ»¹², τό ίδιον κάνει και εις την προκειμένην περίπτωσιν, όταν λέγει ότι συγκεντρώνεται ό καρπός αυτός εις ζωήν αιώνιον.

«Διά νά χαίρουν μαζί και ό σπείρων και ό θερίζων»¹³. Ποίος είναι ό σπείρων και ποίος ό θερίζων; Οι προφήται ήσαν οι σπείροντες, δέν έθέρισαν αυτοί όμως, αλλά οι άπόστολοι. Και όμως έξ αιτίας αυτού δέν έστερηθησαν την ήδονήν και την άμοιβήν τών κόπων των, αλλά ευχαριστούνται και χαίρονται μαζί μας, έστω και άν δέν θερίζουν μαζί μέ ήμάς. Διότι ό θερισμός δέν είναι ή ίδια εργασία μέ την σποράν. Όπου δηλαδή ό κόπος είναι άλιγώτερος και μεγαλυτέρα ή ευχαριστησις, δι' αυτό τό έργον ασς διετήρησα, όχι διά την σποράν. Διότι εις αυτήν την εργασία άπαιτείται μεγάλη ταλαιπωρία και κόπος. Ένφ' εις τόν θερισμόν ή μέν συ-

11. 'Ιωάν. 4, 36.

12. 'Ιωάν. 4, 14.

13. 'Ιωάν. 4, 36.

κομιδή είναι άφθονος, ό δέ κόπος όχι τόσον πολός, αλλά και ή εύκολία μεγαλυτέρα.

Εις την προκειμένην περίπτωσιν, μέ όσα λέγει, θέλει νά δείξη, ότι και τών προφητών τό θέλημα αυτό ήτο, νά έλθουν δηλαδή οι άνθρωποι κοντά μου. Αυτό προετοιμάζε και ό νόμος. Διά τόυτο και έσπειρον, διά νά παραχθή αυτός ό καρπός. Φανερώνει ότι και έκείνους αυτός τούς απέστειλε και ότι ή συγγένεια της Καινης Διαθήκης προς την Παλαιάν είναι μεγάλη και μέ την παραβολήν αυτήν έφερε τά πάντα εις στενήν σχέσιν.

Ανέφερον επίσης και μίαν παροιμίαν πού ήτο εις μεγάλην χρήσιν «Διότι εις αυτήν την Ιδικήν μας περίπτωσιν», λέγει, «εφαρμόζεται ή σωστή παροιμία, ότι άλλος έσπειρε και άλλος θερίζει»¹⁴. Αύτά τά έλεγαν οι άνθρωποι, όσάκις άλλοι ύφίσταντο τούς κόπους και άλλοι άπελάμβαναν τούς καρπούς, και λέγει ότι ή παροιμία αυτή εφαρμόζεται τέλεια εις αυτούς. Διότι έκοπίασαν μέν οι προφήται, σεις όμως τούς καρπούς, πού θα παραχθοούν από τούς κόπους έκείνων, θα δρέμετε. Και δέν ειπεν, τούς μισθούς (διότι και έκείνων¹⁵ ό πολός κόπος δέν ήτο άμισθος), αλλά «τούς καρπούς». Τό ίδιον έκανε και ό Δανιήλ. Πραγματικά και αυτός έχρησιμοποίησε παροιμίαν πού έλεγεν: «Από τούς άνόμους προήλθεν ός καρπός τό έγκλημα»¹⁶. Επίσης και ό Δαυίδ εις τόν θρήνον του ένθυμείται άνάλογον παροιμίαν.

Δι' αυτό έπρόφθασεν ό Κύριος και ειπεν: «Διά νά χαίρουν μαζί και ό σπείρων και ό θερίζων». Έπειδή δηλαδή επρόκειτο νά τούς ειπή, ότι άλλος έσπειρε και άλλος θερίζει, διά νά μη σχηματιση κανεις την έντύπωσιν, όπως ειπα, ότι οι προφήται έχουν στερηθή τόν

14. 'Ιωάν. 14, 37.

15. Τών προφητών.

16. Α' Βασιλ. 24, 14.

μισθόν των, λέγει κάτι τὸ νέον καὶ τὸ παράδοξον, τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει εἰς τὰ ὄλικα πράγματα, ἀλλὰ χαρακτηρίζει ἰδιαίτερα τὰ πνευματικά. Διότι εἰς τὰ ὄλικα πράγματα, ἐάν συμβῆ ἄλλος νὰ σπείρῃ καὶ ἄλλος νὰ θερίσῃ, ὄχι μόνον δὲν συγκαίρουσι οἱ σπείραντες, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτοῦν, ἐπειδὴ ἐκοπίασαν δι' ἄλλους, καὶ μόνον οἱ θερίζοντες χαίρονται. Εἰς τὰ πνευματικά ὁμοῦς θέματα δὲν εἶναι τὸ ἴδιον, ἀλλὰ, καὶ ὅσοι δὲν θερίζουν ἐκεῖνα ποῦ ἔσπειραν, χαίρονται ὅμοια μὲ τοὺς θερίζοντας. Συνεπῶς εἶναι φανερόν ὅτι αὐτοὶ συμμετέχουν εἰς τὴν ἀμοιβήν.

«Ἐγὼ σὰς ἔστειλα διὰ νὰ θερίζετε ἐκεῖνο, ποῦ σεῖς δὲν ἐκοπίασατε νὰ σπείρετε. Ἄλλοι!» ἔχουν κοπιάσει καὶ σεῖς ἔχετε εἰσέλθει εἰς τοὺς κόπους αὐτῶν διὰ νὰ θερίσατε»¹⁷. Μὲ ὅσα λέγει τοὺς δίδει περισσότερο θάρρος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶναι ἐπίπονον ἔργον τὸ νὰ περιέλθουν τὴν οἰκουμένην καὶ νὰ κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιον, τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι καὶ εὐκόλουν. Διότι τὸ πᾶρα πολὺ ἐπίπονον ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπαιτοῦσε πολὺ κόπον, τὸ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ σκοπὰ καὶ νὰ ὀδηγηθῇ εἰς θεογνωσίαν ἢ ἀμύητος ψυχῆ.

Ἀλλὰ πρὸς ποῖον σκοπὸν τὰ λέγει αὐτά; Διὰ νὰ μὴ πανικοβάλλωνται, ὅταν θὰ τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὸ κήρυγμα, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἀποστέλλονται εἰς ἐργασίαν ἐπίπονον. Διότι περισσότερο κοπιαστικὸν καὶ δύσκολον ἦτο τὸ ἔργον τῶν προφητῶν, λέγει, καὶ εἰς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἔρχεται τὸ ἔργον, ἐφ' ὅσον σεῖς ἤλθατε εἰς τὰ εὐκόλα. Δηλαδὴ ὅπως εἰς τὸν θερμασμὸν μὲ εὐκολίαν συγκεντρώνεται ὁ καρπὸς καὶ εἰς μίαν καὶ

17. Πράκειται διὰ τὰ διακριθέντα εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην πρόσωπα, τὸν Πρόδρομον καὶ εἰδικώτερα τὸν ἴδιον τὸν Κύριον.

18. Ἰωάν. 14, 38.

μόνην στιγμὴν γεμίζει τὸ ἅλῳν ἀπὸ τὰ δέματα μὲ τὰ στάχυα καὶ δὲν περιμένουν τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ, τὸν χειμῶνα, τὴν ἀνοιξίαν καὶ τὴν θροχήν, ἔτσι συμβαίνει καὶ ἐδῶ. Καὶ αὐτὸ τὸ φωνάζουν τὰ ἔργα. Διότι, καθ' ὃν χρόνον ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς, ἐξῆλθαν οἱ Σαμαρεῖται καὶ ὁ καρπὸς συγκεντροῦτο μὲ ἀφθονίαν. Δι' αὐτὸ καὶ τοὺς εἶπεν «Σηκώσατε τὰ μᾶτια σας καὶ κυττάξατε τὰ χωράφια ὅτι εἶναι λευκά»¹⁹.

Αὐτὰ εἶπε καὶ τὸ ἔργον ἐφάνη. Αἱ λέξεις ἀπὸ τὰ γεγονότα ἀπεδεικνύοντο· «Διότι ἀπὸ τὴν πόλιν ἐκείνην πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Σαμαρεῖτας ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν ἕνεκα τοῦ λόγου τῆς γυναίκας, ἣ ὅποια ἐμαρτύρει, ὅτι μοῦ εἶπεν ὅλα ὅσα ἔπραξα»²⁰. Ἐθλεσαν θέσθαι ὅτι ἡ γυναῖκα δὲν θὰ ἐπαινοῦσεν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τῆς ἀπεκόλυπε τὰ ἁμαρτήματά της, οὔτε πάλιν θὰ ἐξεπόμπευε τὴν ζωὴν της διὰ νὰ χαρισθῇ εἰς κάποιον ἄλλον.

γ'. Ἄς μιμηθῶμεν λοιπὸν τὴν γυναῖκα καὶ ἡμεῖς καὶ διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας νὰ μὴ ἐντρέψωμεθα τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρέπει νὰ φοβούμεθα τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος καὶ τώρα θάλεπει τὸ γινόμενον καὶ τότε τιμωρεῖ ὅσους δὲν μετανοοῦν σήμερα. Διότι τώρα κάνομεν δριμύτως τὸ ἀντίθετον. Δηλαδὴ δὲν φοβούμεθα τὸν μέλλοντα νὰ μᾶς κρίνῃ, ἐνῶ πρὸ ἐκείνων, ποῦ εἰς τίποτε δὲν ἠμποροῦν νὰ μᾶς θλάψουν, αἰσθανόμεθα φρίκην καὶ τρέμομεν τὴν αἰσχύνην ποῦ προέρχεται ἀπὸ αὐτούς. Δι' αὐτὸ εἰς ἐκεῖνο ποῦ φοβούμεθα, μὲ αὐτὸ θὰ τιμωρηθῶμεν. Διότι ὅποιος εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν προσέχει μόνον τὴν ἐντροπὴν τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ ἐντρέπεται νὰ πράξῃ κάτι τὸ ἄτοπον ἐνῶ τὸν θάλεπει ὁ Θεός, καὶ δὲν θέλει νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ἀλλάξῃ διαγωγὴν, αὐτὸς κατὰ

19. Ἰωάν. 14, 35.

20. Ἰωάν. 4, 39.

τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅχι ἐνώπιον ἐνός ἢ δύο ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης δλοκλήρου τιμωρεῖται. Διὰ τὸ ὅτι θέθαια ἐκεῖ ἔχει στηθὴ μέγα θέατρον καὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν πράξεις, ἅς σοῦ τὸ διδάξῃ ἢ παραβολῆ τῶν προθέτων καὶ τῶν ἐρίφων²¹ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ὅταν λέγῃ· «Διότι ἡμεῖς πρέπει νὰ παρουσιασθῶμεν ἔμπρὸς εἰς τὸ δικαστικὸν βῆμα τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ὁ καθένας ἐκεῖνα πού ἔκαμε μὲ τὸ σῶμα, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν»²². Καὶ πάλιν· «Ὁ ὅποιος θὰ φανερώσῃ τὰ κρυφὰ τοῦ σκότους»²³.

Ἐπραξες κάτι πονηρὸν ἢ τὸ ἐσκέφθης καὶ τὸ ἀποκρύπτεις ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Ἄλλὰ δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸ ἀποκρύψῃς ἀπὸ τὸν Θεόν. Δὲν σὲ ἐνδιαφέρει ὅμως καθόλου διὰ τίποτε ἀπὸ αὐτά, παρὰ ὁ μοναδικὸς σου φόβος εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων. Λοιπὸν κατάλασθε τὸ καλὰ ὅτι οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους θὰ κατορθώσῃς νὰ περάσῃς ἀπαρατήρητος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Διότι τὰ πάντα θὰ παρουσιασθοῦν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μας τότε ὡς εἰς πινάκα ζωγραφικῆς, ὥστε ὁ καθένας νὰ γίνῃ κριτὴς τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερόν ἀπὸ τὸν πλοῦσιον τῆς σχετικῆς παραβολῆς. Πραγματικὰ καὶ τὸν περιφρονημένον πτωχόν, τὸν Ἀλέζαρὸν ἔγνω, εἶδε νὰ ἴσταται ἔμπρὸς τοῦ ὀλοῦσιος καὶ τὸ δάκτυλον, τὸ ὅποιον πολλὰς φορὰς εἶχεν ἀποστραφῆ, παρεκάλεῖ τότε νὰ τοῦ γίνῃ παρηγορία²⁴.

Σὰς παρακαλῶ λοιπὸν, ἔστω καὶ ἂν κανεὶς δὲν γνωρίζῃ τὰς πράξεις μας, ὁ καθένας μας ἅς εἰσέλθῃ εἰς τὴν συνειδησίν του καὶ ἅς διορίσῃ δικαστὴν τοῦ ἑαυτοῦ του τὴν λογικὴν καὶ ἅς φέρῃ εἰς τὸ μέσον ὅλα τὰ πηλημε-

21. Πρβλ. Ματθ. 25, 33.

22. Β' Κορινθ. 5, 10.

23. Α' Κορινθ. 4, 5.

24. Πρβλ. Λουκ. 16, 19-31.

λήματά του καί, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ διοικηθεῖ κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν, ἅς ἐπιθέσῃ τὰ φάρμακα τῆς μετανοίας καὶ ἅς θεραπεύσῃ τὰ τραύματα. Διότι εἶναι δυνατόν, χωρὶς ἀμφιβολίαν εἶναι δυνατόν, νὰ ἀνέλθῃ ὕγιής, ἔστω καὶ ἂν εἶναι γεμάτος ἀπὸ τραύματα. «Διότι ἐὰν συγχωρήτε», λέγει, «θὰ σὰς συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρτίαι σας. Ἐὰν ὅμως δὲν συγχωρήτε, δὲν θὰ σὰς συγχωρηθοῦν»²⁵.

Πραγματικὰ ὅπως εἰς τὸ βάπτισμα καταχώνονται τὰ ἁμαρτήματα καὶ δὲν ἀναφαίνονται πλέον, καθ' ὁμοίον τρόπον θὰ ἀφανισθοῦν καὶ αὐτά, ἐὰν θελήσωμεν νὰ μετανοήσωμεν. Μετανοία ὅμως σημαίνει νὰ μὴ πράττωμεν πλέον τὰ ἴδια ἁμαρτήματα. «Διότι ἐκεῖνος πού πράττει τὰς ἰδίας ἁμαρτίας πάλιν, ὁμοιάζει μὲ σκύλον ἐπιστρέφοντα εἰς τὸ ξέρασμά του»²⁶, καὶ μὲ ἐκεῖνον πού σύμφωνα μὲ τὴν παροιμίαν ἔλαινε εἰς τὸ πῦρ καὶ ἀντλεῖ εἰς τρύπιον πυθάρι.

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ἀπομακρυνθῶμεν καὶ μὲ τὴν πράξιν καὶ μὲ τὴν διάθεσιν ἀπὸ τὰς διαπραχθεῖσας ἁμαρτίας καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν νὰ ἐπιθέσωμεν ὡς φάρμακα εἰς τὰ τραύματα τὰ ἀντίθετα ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Τὸ ἐξῆς ἔγνω: Ἦρπασες καὶ ἐπλεονέκτησης; Ἄφησε τὴν ἀρπαγὴν καὶ θάλε ἐλεημοσύνην εἰς τὸ τραῦμα. Ἐπόρνευες; Ἐγκατέλειψε τὴν πορνείαν καὶ πρόσθεσε ἀγνότητά εἰς τὴν πληγὴν. Κατηγόρησες καὶ ἔθλαψες τὸν ἀδελφόν σου; Παῦσαι νὰ κατηγορήσῃς καὶ δεῖξε φιλοφροσύνην. Καὶ διὰ κάθε ἁμαρτίαν ἔτσι νὰ ἐνεργῶμεν καὶ ὅχι ἀπλῶς νὰ παρατρέχωμεν τὰς ἁμαρτίας. Διότι ἔφθασε πλέον, ἔφθασεν ὁ καιρὸς τῶν εὐθει-

25. Ματθ. 6, 14, 15.

26. Πρβλ. Β' Πέτρ. 2, 22. Παροιμ. 26, 11.

νών. Δι' αυτό και ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Ὁ Κύριος εἶναι κοντά. Μὴ μεριμνᾶτε διὰ τίποτε»²⁷. Ἄλλ' εἰς ἡμᾶς ἴσως εἶναι καλῶτερον νὰ λέγωμεν τὸ ἀντίθετον. Ὁ Κύριος εἶναι κοντά, μεριμνᾶτε. Διότι ἐκεῖνοι σωστά ἤκουσαν, «μὴ μεριμνᾶτε διὰ τίποτε», ἐπειδὴ εὐρίσκοντο εἰς τὰς θλίψεις, τοὺς πόνους καὶ τοὺς ἀγῶνας, ἐνῶ οἱ ζῶντες μέσα εἰς τὰς ἀρπαγὰς καὶ τὴν τρυφήν καὶ οἱ μέλλοντες νὰ δώσουν θραεῖας εὐθύνας, ὄχι αὐτό, ἀλλὰ ἐκεῖνο θὰ ἤκουσαν δικαιολογημένα· Ὁ Κύριος εἶναι κοντά, μεριμνᾶτε. Διότι δὲν ὑπολείπεται πολὺς χρόνος διὰ τὴν συντέλειαν, ἀλλὰ ὁ κόσμος φέρεται πλέον γρήγορα πρὸς τὸ τέλος. Αὐτὸ τὸ φανεροῦν οἱ πόλεμοι καὶ αἱ θλίψεις καὶ οἱ σεισμοὶ καὶ ἡ ἀγάπη ποὺ ἔχει κρῦψει. Δηλαδὴ ὅπως ἀκριβῶς ἓνα σῶμα ποὺ ψυχορραγεῖ καὶ πλησιάζει πρὸς τὸ τέλος του, γεμίζει ἀπὸ πληγὰς, καὶ ὅπως ἀπὸ ἓνα σπῆτι, ποὺ πρόκειται νὰ καταρρεῦσῃ, πολλὰ τεμάχια συνήθως πίπτουν προηγουμένως καὶ ἀπὸ τὴν ὀροφήν καὶ ἀπὸ τοὺς τοίχους, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τῆς οἰκουμένης ἡ συντέλεια ἔρχεται καὶ εἶναι κοντά μας καὶ δι' αὐτὸ ἔχουν παντοῦ διασπαρῆ τὰ ἀπειρα κακά. Ἐάν τότε ὁ Κύριος ἦτο κοντά, πολὺ περισσότερο εἶναι σήμερα κοντά. Ἐάν πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν, ὅταν ἐλέγοντο αὐτά, ἀνόμαζεν ὁ Παῦλος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πληρωμα τῶν χρόνων, πολὺ περισσότερο εἶναι ἡ παρούσα ἐποχὴ.

Ἄλλ' ἴσως δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν πιστεύουν μερικοὶ. Καὶ ὁμῶς δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ πιστεύουν περισσότερο. Διότι πῶς γνωρίζεις, ἄνθρωπε, ὅτι δὲν εἶναι κοντά τὸ τέλος καὶ ὅτι ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον δὲν θὰ ἔλθουν τὰ λεχθέντα; Δηλαδὴ ὅπως τέλος τοῦ ἔτους δὲν λέγομεν τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ἀλλὰ τὸν τελευταῖον μῆνα, (ὅν καὶ

27. Φιλιπ. 4, 5-6.

ἔχη τριάκοντα ἡμέρας). Ἔτσι καὶ εἰς τὰ τόσα πολλὰ ἔτη, ἐάν ὀνομάσω τέλος τὰ τετρακόσια χρόνια, δὲν θὰ διαπράξω σφάλμα. Ὡστε ἀπὸ παλαιὰ προανήγγελλε τὸ τέλος.

Ἄς περιορίσωμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἄς ἐντρυφήσωμεν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Διότι καὶ ἔταν ἡμεῖς ζῶμεν χωρὶς φόβον καὶ δὲν μεριμνῶμεν πολὺ καὶ περιμένωμεν, ἢ παρουσία τοῦ Κυρίου θὰ ἔλθῃ αἰφνιδίως. Καὶ διὰ νὰ δηλώσῃ αὐτὸ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Διότι ὅπως εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Νῶε καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Λώτ, ἔτσι θὰ εἶναι καὶ κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος τούτου²⁸. Τὸ ἴδιον ἐδήλωσε καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν· «Ὅταν λέγουν ἔχομεν τώρα εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε ἐπέρχεται κατ' αὐτῶν αἰφνιδία ἢ καταστροφή, καθὼς ἔξαφνα ἔρχεται καὶ ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ εἰς τὴν ἔγκυον γυναῖκα»²⁹. Τί σημαίνει, «ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ εἰς τὴν ἔγκυον γυναῖκα»; Πολλὰς φοράς δηλαδὴ αἱ κυφοροῦσαι γυναῖκες παίζουσι ἢ τρώγουσι ἢ εὐρίσκονται εἰς τὸ λουτρόν ἢ τὴν ἀγοράν, χωρὶς νὰ προθέλουν τίποτε ἀπὸ τὰ μέλλοντα, καὶ ἔτσι αἰφνιδίως κατελήφθησαν ἀπὸ τὸν πόνον τοῦ τοκετοῦ.

Συνεπῶς ἐπειδὴ καὶ τὰ ἰδικά μας εἶναι παρόμοια, ἄς εἴμεθα πάντα προετοιμασμένοι, διότι δὲν θὰ ἀκούωμεν πάντοτε τὰ ἴδια, οὔτε θὰ τὰ ἔχωμεν πάντοτε εἰς τὴν ἐξουσίαν μας. «Διότι εἰς τὸν Ἄδην», λέγει, «ποῖος θὰ ἐξομολογηθῇ εἰς σέ;»³⁰.

Ἄς μετανοήσωμεν λοιπὸν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, διὰ νὰ ἔχωμεν ἴλεον τὸν Θεὸν κατὰ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν καὶ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εὐρώμεν μεγάλην συγ-

28. Πρὸς Ματθ. 24, 37.

29. Α' Θεσ. 5, 3.

30. Ψαλμ. 6, 8.

γνώμην, τὴν ὁποῖαν εἶθε ὄλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΕ' (35)

(Ἰωάν. 8', 40 - 58)

«Ὅταν λοιπὸν ἦλθαν πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, τὸν παρεκάλουν νὰ μείνῃ μαζί των. Καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Καὶ πολὺ περισσότεροι ἐπίστευσαν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Καὶ εἰς τὴν γυναῖκα ἔλεγον, ὅτι δὲν ἐπίστεύσαμεν πλέον διὰ τὰ ὅσα μᾶς εἶπες σύ, διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομεν ἀκούσει αὐτὸν καὶ γνωρίζομεν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός. Ὑστερα δὲ ἀπὸ τὰς δύο ἡμέρας ἐφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν»¹.

α*. Τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὴν ζηλοτυπίαν. Αὐτὴ συνήθως φθεῖρει τὰ πολλὰ ἀγαθά. Οἱ Ἰουδαῖοι δηλαδὴ, οἱ ὁποῖοι εἶχαν περισσώτερας θρησκευτικὰς γνώσεις καὶ εἶχαν ἔλαβῃ εἰς ἐπαφὴν με

1. Ἰωάν. 4, 40-43.

* Βασικῶς εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν γίνεται σύγκρισις μετὰ τὸν Σαμαρεῖτῶν καὶ Ἰουδαίων καὶ τονίζεται ἡ ἀνωτερότης τῶν πρώτων, οἱ ὁποῖοι, ἐν καὶ δὲν ἐγνώριζαν καλῶς τὰς γραφὰς καὶ δὲν εἶχαν ἴδει κανένα θαῦμα τοῦ Χριστοῦ, ἐν τούτοις ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, ἐπειδὴ εἶχαν ἀγαθὴν ψυχὴν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι καὶ πολλὰ θαύματα εἶδαν καὶ τὰς προφητείας περὶ τοῦ Χριστοῦ ἤκουαν, χωρὶς νὰ πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν, ἕνεκα

τούς προφήτας², ἐφάνησαν κατώτεροι. Διότι οἱ Σαμαρεῖται ἀπὸ τὴν πληροφορίαν τῆς γυναικὸς μόνον, χωρὶς νὰ ἴδωσιν κανένα θαῦμα, ἐξῆλθαν καὶ παρεκάλουν τὸν Χριστὸν νὰ παραμείνῃ μαζί των, ἐνῶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἂν καὶ εἶδαν τὰ θαύματα, ὄχι μόνον δὲν τὸν ἐκράτησαν μαζί των, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξεδίωκαν καὶ τὰ πάντα ἔκαναν, ὥστε νὰ τὸν ἀπομακρύνουν καὶ ἀπὸ τὴν χώραν των, μολοντί ἢ ἐπὶ τῆς γῆς παρουσία τοῦ Κυρίου δι' αὐτούς εἶχε γίνεи. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὸν ἐξεδίωκαν, ἐνῶ αὐτοὶ τοῦ ἐζήτουν νὰ παραμείνῃ μαζί των.

Εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, αὐτούς, ἂν καὶ τὸν παρεκάλουν καὶ τὸν ἰκέτευαν, δὲν ἔπρεπε νὰ τοὺς πλησιάσῃ ὁ Κύριος, ἀλλὰ νὰ μένῃ κοντὰ εἰς ἐκείνους πού τὸν ἐχθρεύοντο καὶ τὸν ἐξεδίωκαν, ἐνῶ εἰς ὅσους τὸν ἠγάπων καὶ ἤθελαν νὰ τὸν ἔχουν κοντὰ των νὰ μὴ διδῆ τὸν ἑαυτὸν του³. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο ἀντάξιον πρὸς τὴν πρόνοιαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ. Δι' αὐτὸ ἐδέχθη καὶ παρέμεινε κοντὰ των ἐπὶ δύο ἡμέρας. Αὐτοὶ θέθαια ἤθελαν νὰ τὸν κρατήσουν συνέχεια μαζί των, (διότι αὐτὸ ἔδειξεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν, «Τὸν παρεκάλουν νὰ μείνῃ μαζί των), ὁ Ἰησοῦς ὁμως δὲν τὸ ἤθελεν, ἀλλ' ἔμεινε μόνον δύο ἡμέρας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν ἐπίστευσαν πολὺ περισσότεροι.

Βέβαια ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ πιστεύουσιν αὐτοὶ, ἐπειδὴ καὶ κανένα θαῦμα δὲν εἶχαν ἰδῆ καὶ ἐχθρικῶς διέ-

τῆς μοχθηρίας τῆς ψυχῆς των. Ἐπίσης ἐξετάζεται, διατί δὲν ἐπῆγεν ὁ Κύριος εἰς τὴν Καπερναοὺμ, ἀλλὰ κατηβύθη εἰς τὴν Κανὰ καὶ ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὴν θεραπείαν τοῦ υἱοῦ τοῦ αἰλικῶ ἀνδρός, τοῦ ὁποῦ τὴν περὶ τὴν πίστιν διάθεσιν ἀνατέμνει βαθέως ὁ ἱερός Χρυσόστομος, καὶ ὁ λόγος κλείεται μὲ πρακτικὰς νοουθεσίας πρὸς τοὺς ἀκραστάς.

2. Μὲ τοὺς ἰδίους καὶ τὰ βιβλία των.

3. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴν, καθ' ἣν ἡ δρᾶσις τοῦ Κυρίου κατ' ἀρχὰς περιωρίζετο μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους.

κειντο πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Καὶ ὁμως, ἐπειδὴ ἔκριναν τὰ λεγόμενα μὲ θάσιν τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔλασαν ὅπ' ὄψιν τὴν ἐχθρότητα αὐτῆν, ἀλλ' ἢ σκέψις των ἦτο ἀνωτέρου ἐμποδίων καὶ συναγωνίζοντο νὰ θαυμάζουν περισσότερο τὸν Ἰησοῦν. «Καὶ εἰς τὴν γυναῖκα», λέγει, «ἔλεγον, ὅτι δὲν ἐπίστεύσαμεν πλέον διὰ τὰ ὅσα μᾶς εἶπες σύ, διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομεν ἀκούσει αὐτὸν καὶ γνωρίζομεν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός». Οἱ μαθηταὶ ὑπερέβησαν τὸν διδάσκαλον. Διότι αὐτοὶ θὰ ἤμπορούσαν δίκαια νὰ κατηγορήσουν τοὺς Ἰουδαίους καὶ μὲ τὴν πίστιν των καὶ μὲ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Κυρίου. Οἱ Ἰουδαῖοι δηλαδὴ, χάριν τῶν ὁποίων ὄλων τὸ ἔργον του ἔκανεν ὁ Κύριος⁴, συνεχῶς τὸν ἐλιθοβόλουν, ἐνῶ οἱ Σαμαρεῖται τὸν προσεῖλκυσαν πρὸς τὸ μέρος των, ἔστω καὶ ἂν δὲν κατηβύνητο πρὸς αὐτούς. Καὶ οἱ μὲν παρὰ τὰ θαύματα μένουσιν ἀδιόρθωτοι, αὐτοὶ ὁμως χωρὶς θαύματα ἔδειξαν μεγάλην πίστιν εἰς αὐτὸν καὶ συναγωνίζονται εἰς αὐτὸ ἀκριθῶς, νὰ πιστεύουσιν δηλαδὴ χωρὶς θαύματα, ἐνῶ ἐκεῖνοι δὲν παύουν καὶ θαύματα νὰ ζητοῦν καὶ νὰ τὸν πειράζουν. Τόσον πολὺ χρειάζεται ἡ εὐσεφῆς ψυχὴ. Καὶ ὅταν ἡ ἀλήθεια συναντήσῃ παρομοίαν ψυχὴν, εὐκόλα κυριαρχεῖ. Καὶ ἂν δὲν ἐπικρατήσῃ, αὐτὸ δὲν ὀφείλεται εἰς ἰδικὴν τῆς ἀδυναμίας, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀγνωμοσύνην τῆς ψυχῆς. Διότι καὶ ὁ ἥλιος, ὅταν πέσῃ, εἰς ὕγιεις ὀφθαλμοὺς, εὐκόλα φωτίζει. Καὶ ἂν δὲν φωτίσῃ, τὸ σφάλμα ὀφείλεται εἰς τὴν ἀσθένειαν ἐκείνων καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ.

Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγουν οἱ Σαμαρεῖται: «Ἰνωρίζομεν», λέγει, «ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός». Βλέπει πῶς ἀμέσως ἀντελήφθησαν

4. Πρὸς τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν.

δτι ἐπρόκειτο νά προσελκύσῃ τὴν οἰκουμένην καὶ δτι ἦλθε νά τακτοποιήσῃ τὴν κοινήν σωτηρίαν καὶ ἀκόμη δτι δὲν ἐσκόπευε νά περιορίσῃ τὸ ἐνδιαφέρον του εἰς τοὺς Ἰουδαίους μόνον, ἀλλ' δτι παντοῦ θά ἐσπείρει τὸν λόγον του; Ἄλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν συμπεριφέρονται τοιοῦτοτρόπως. Ἀντίθετα ἐπιδιώκουν νά στηρίξουν τὴν ἰδικὴν τῶν δικαιοσύνην καὶ δὲν ὑπετάγησαν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Οἱ Σαμαρεῖται δμως, παραδεχόμενοι ὅτι οἱ πάντες εὐρίσκονται ὑπὸ καταδίκην, ὑποδηλώνουν ἐκεῖνον τὸν ἀποστολικὸν λόγον, ποῦ λέγει: «Διότι ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἠμάρτησαν καὶ στεροῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Γίνονται δὲ δίκαιοι δωρεάν μὲ τὴν χάριν αὐτοῦ»⁵. Μὲ τὸ νά εἰπουν δηλαδὴ δτι εἶναι ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἐδειξαν δτι εἶναι Σωτὴρ τοῦ χαμένου καὶ ἀμαρτωλοῦ κόσμου καὶ μάλιστα ὄχι ἀπλῶς Σωτὴρ, ἀλλὰ Σωτὴρ εἰς τὰ σπουδαιότατα πράγματα. Ἦλθαν θέθαια πολλοὶ μὲ σκοπὸν νά σώσουν, (καὶ προφήται καὶ ἀγγελοὶ), ἀλλ' ὁ ἀληθινὸς Σωτὴρ εἶναι αὐτός, λέγει, ὁ ὁποῖος προσφέρει τὴν ἀληθινὴν σωτηρίαν καὶ ὄχι τὴν πρόσκαιρον μόνον.

Αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς εὐλικρινοῦς πίστεως. Διότι οἱ Σαμαρεῖται εἶναι ἀξιοὶ θαυμασμοῦ καὶ ἀπὸ τὰς δύο ἀπόψεως. Ἄφ' ἑνὸς μὲν διότι ἐπίστευσαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἐπίστευσαν χωρὶς θαύματα, (αὐτοὺς μακαρίζει καὶ ὁ Χριστός, ὅταν λέγῃ: «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καίτοι δὲν εἶδαν, ἐπίστευσαν»⁶, καὶ μάλιστα ἡ πίστις τῶν ἦτο εὐλικρινής. Ἄν καὶ ἤκουσαν τὴν γυναῖκα νά τοὺς λέγῃ μὲ ἀμφιβολίαν: «Μήπως εἶναι αὐτός ὁ Χριστός»;⁷ δὲν εἶπαν καὶ αὐτοί, δτι καὶ ἡμεῖς ἔχομεν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, αὐτε δτι νομίζο-

5. Ρωμ. 3, 23-24.

6. Ἰωάν. 20, 29.

7. Ἰωάν. 4, 29.

μεν, ἀλλὰ δτι «γνωρίζομεν» καὶ μάλιστα ὄχι ἀπλῶς «γνωρίζομεν», ἀλλ' δτι «αὐτὸς εἶναι ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου». Δὲν παρεδέχοντο θέθαια τὸν Χριστὸν ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς σωτήρας, ἀλλ' ὡς τὸν ὄντως Σωτὴρα. Καὶ δμως ποῖον εἶδαν νά σώζεται; Τοὺς λόγους ἤκουσαν μόνον καὶ εἶπαν, ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα θά εἶεγαν, ἐάν εἶθλεπαν καὶ θαύματα πολλὰ καὶ μεγάλα.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν μᾶς ἀναφέρουν οἱ Εὐαγγελισταὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ δτι τοὺς ὠμίλησε κατὰ τρόπον θαυμαστόν; Διὰ νά μάθῃς δτι πολλὰ ἀπὸ τὰ σπουδαῖα καὶ μεγάλα τὰ παραλείπουν. Ἄλλωστε ἀπὸ τὸ τέλος ἐφάνέρωσαν τὸ πᾶν, διότι μὲ τὰ λεχθέντα ἐπεισε λαὸν ὀλόκληρον καὶ ὅλην τὴν πόλιν. Ὅπου δμως δὲν πείθονται οἱ ἄνθρωποι, τότε ἀναγκάζονται οἱ Εὐαγγελισταὶ νά ἐκθέτουν καὶ τὰ λεχθέντα, διὰ νά μὴ κατηγορῆ κανεὶς τὸν ὁμιλητὴν ἀπὸ τὴν ἀγνομοσύνην τῶν ἀκροατῶν.

«Ἐῴτερα δὲ ἀπὸ δύο ἡμέρας⁸ ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι⁹ αὐ-

8. Ἡ βραχύτης τῆς παραμονῆς τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Συχάρ, ἐξηγείται ἀπὸ τὸ γεγονός δτι ἡ ἡμοσία δρώσας τοῦ Κυρίου θά περιλάμβανε ὡς πεδῖον μόνον τοὺς Ἰουδαίους.

9. Ὁ στίχος παρέχει δυσκολίας. Αἰτιολογεῖ τὸ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἀλλὰ μὲ ποῖαν ἔνοιαν; Πολλὰ ἀπόψεις ἐξεφράσθησαν. Αἱ κυριώτεραι εἶναι: α) Κατηθύνηθη εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς Γαλιλαίας τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο πατὴρς του. Αὐτὴν τὴν ἐκδοχὴν ἀναπτύσσει ἐν προκειμένῳ ὁ Χρυσόστομος. Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Κύριλλος. Κατ' αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐρχόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν δὲν μεταβαίνει εἰς τὴν Ναζαρέτ ἢ εἰς τὸ ἐγγυὸς αὐτῆς καὶ πέρα ἀπὸ τῆς κείμενον τμήμα τῆς Κάτω Γαλιλαίας, ἀλλὰ κατευθύνεται εἰς τὴν Ἄνω Γαλιλαίαν καὶ ἐγκαθίσταται εἰς Καπερναοῦμ. β) Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, τὴν ὁποῖαν υἰοθέτησε καὶ ὁ Ὁριγένης, πατὴρς τοῦ Κυρίου θεωρεῖται ἐνταῦθα ἡ Ἰουδαία καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ. Δικαιολογεῖ λοιπὸν ὁ προκειμένος στίχος διὰτὶ ὁ Κύριος κατέλιπε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. γ) Κατὰ τινὰς νεωτέρους

τός ὁ Ἰησοῦς εἶχε διακηρύξει¹⁰ ὅτι κάθε προφήτης δὲν τιμᾶται εἰς τὴν πατρίδα του»¹¹. Διὰ τὴν προσετέθη ὁ τελευταῖος στίχος; Διότι δὲν ἐπῆγεν εἰς τὴν Καπερναοῦμ, ἀλλ' εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Κανᾶ. Διὰ τὴν μὴ ἀναρωτηθῆς δηλαδὴ, διὰ τὴν δὲν παρέμεινεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἐνῶ ἔμεινε εἰς τοὺς Σαμαρείτας, ἀναφέρει τὴν αἰτίαν αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, λέγων ὅτι δὲν τὸν ἐπρόσεχαν. Δι' αὐτὸ δὲν ἐπῆγεν ἐκεῖ, ὥστε νὰ μὴ μεγαλώσῃ περισσότερο ἢ ἁμαρτία των¹².

8'. Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι ἐδῶ ὀνομάζει πατρίδα του τὴν Καπερναοῦμ. Τὸ ὅτι δὲ ἐκεῖ δὲν ἐτιμῆθη, ἀκουσε ποῦ τὸ λέγει ὁ ἴδιος: «Καὶ σὺ, Καπερναοῦμ, ποῦ ὑψώθης μέχρι τοῦ οὐρανοῦ¹³, θὰ καταβιβασθῆς μέχρι τοῦ Ἄβου»¹⁴. Τὴν ὀνομάζει θέβαια πατρίδα του, ἀναφερόμενος εἰς τὴν περίοδον τῆς δημοσίας δράσεως, διότι ἐκεῖ διέμενε τὸν περισσότερο καιρὸν κατὰ τὴν διαρκίαν αὐτῆς.

Ἑρμηνευτὰς ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐδῶ συμπληρῶναι ἐμφανῶς τὴν ἀφήγησιν τῶν συνοπτικῶν καὶ δίδει τὴν ἐξήγησιν, διὰ τὴν ὁ Ἰησοῦς ἤρχισε τὴν δράσιν του ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ ὕστερα ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Δηλ. ὁ Εὐαγγελιστὴς μὲ τὸν στίχον αὐτὸν λέγει τὰ ἐξῆς: Τὰ πρῶτα βήματα τῆς δημοσίας δράσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐσημειώθησαν ὅχι εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὡς δύναται τις παρεξηγῶν τὴν ἀφήγησιν τῶν συνοπτικῶν νὰ ὑποθέσῃ, ἀλλ' εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Τοῦτο δὲ διότι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰπεῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς εἰς τὴν πατρίδα του. Δι' αὐτὸ ἤρχισεν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὗ ποὺ δὲν ἦτο ἡ πατρίς του, καὶ ἀφοῦ ἀνεγνωρίσθη ἐκεῖ καὶ ἀπέκτησε φήμην προφήτου, ἦλθε κατόπιν καὶ εἰς τὴν πατρίδα του Γαλιλαίαν. Ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω ἐκδοχὰς σοφωρῶνται εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ τρίτη.

10. Πρὸς Μάρκ. 6, 4. Λουκ. 4, 24.

11. Ἰωάν. 4, 43-44.

12. Πρὸς σημειώσιν 9 τῆς παρουσίας.

13. Ἐπειδὴ ἐγενε κατοικία τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Κυρίου.

14. Λουκ. 10, 15.

Τί λοιπόν; Δὲν βλέπομεν, ἐρωτᾷ κάποιος, πολλοὺς νὰ θαυμάζονται καὶ ἀπὸ τοὺς ἀθρώπους τῆς ἰδιαίτης των πατρίδος; Ναί, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ σχηματίζωμεν γνώμην διὰ τὰ θέματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀπὸ τὰ σπάνια περιστατικά. Ἐάν μερικοὶ ἐτιμῶντο εἰς τὴν πατρίδα των, πολὺ περισσότερο θὰ εὐδοκίμοῦσαν εἰς τὴν ξένην. Πάντως ἡ συνήθεια τοὺς θέλει νὰ περιφρονοῦνται εἰς τὴν πατρίδα των.

«Ὅταν δὲ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τὸν ὑπεδέχθησαν οἱ Γαλιλαῖοι, ἐπειδὴ εἶχαν ἴδει τὰ θαύματα¹⁵ ποὺ ἔκανεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν ἑορτὴν¹⁶. Διότι καὶ αὐτοὶ¹⁷ ἦλθαν εἰς τὴν ἑορτὴν¹⁸. Βλέπεις ὅτι ὄσοι κατηγοροῦντο, αὐτοὶ πρὸ πάντων πληροῦντο περισσότερο τὸν Ἰησοῦν; Πραγματικά, ὁ μὲν ἔλεγεν: «Ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ ἡμπορεῖ νὰ προέλθῃ τίποτε τὸ καλόν;»¹⁹, καὶ ὁ ἄλλος: «Ἐξέτασε καὶ θὰ ἰδῆς ὅτι προφήτης ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν δὲν ἔχει θγῆ ἕως τώρα»²⁰. Αὐτὰ τὰ ἔλεγον ὑβρίζοντες καὶ τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ οἱ πολλοὶ ἀθρώποι ἐνόμιζαν ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ. Ἐπίσης τὸν προσέβαλλον μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι Σαμαρείτης: «Διότι εἶναι Σαμαρείτης καὶ ἔχει δαιμόνιον»²¹, λέγει. Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ οἱ Σαμαρείται καὶ οἱ Γαλιλαῖοι, λέγει, πιστεύουν εἰς αὐτὸν καὶ αὐτὴ ἡ πίστις εἶναι πρὸς ἐντροπὴν τῶν Ἰουδαίων. Οἱ Σαμαρείται θυμῶς εἶναι ἀνώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς Γαλιλαίους, διότι αὐτοὶ ἐπίστευσαν ἀπὸ τοὺς λό-

15. Πρὸς Ἰωάν. 2, 13 ἐξ.

16. Πρόκειται διὰ τὴν ἑορτὴν Πάσχα.

17. Καὶ οἱ Γαλιλαῖοι μετέβαιναν εἰς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις καθιερωμένας ἑορτάς.

18. Ἰωάν. 4, 45.

19. Ἰωάν. 1, 47.

20. Ἰωάν. 7, 52.

21. Ἰωάν. 8, 48.

γους τῆς γυναικός, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν, ὅταν εἶδαν τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐποίησεν.

«*Ἦλθε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας²², ὅπου εἶχε μεταβάλλει τὸ νερὸν εἰς οἶνον²³. Ὑπενθυμίζει ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸ θαῦμα εἰς τὸν ἀκροατὴν καὶ ἔτσι αὐξάνει τὸν ἐπαινον τῶν Σαμαρειτῶν. Πραγματικὰ αὐτοὶ τὸν ἐδέχθησαν ἀπὸ τὰ θαύματα ποῦ ἐγίναν τόσον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅσον καὶ ἐκεῖ, ἐνῶ οἱ Σαμαρεῖται δὲν εἶδαν τίποτε, παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν ἐπίστευσαν.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς εἶπε λοιπὸν ὅτι ἦλθεν ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόσθεσε καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἦλθεν. Εἰς τὴν Γαλιλαίαν δηλαδὴ ἐπήγεν ἐξ αἰτίας τοῦ φθόνου τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ εἰς τὴν Κανᾶ διὰ ποῖον λόγον ἦλθεν; Κατὰ τὴν πρώτην ἀφιξίν του εἶχε προσκληθῆ εἰς γάμον²⁴, τώρα ὁμοῦς διὰ ποῖαν αἰτίαν καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἔρχεται;

Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἦλθε διὰ νὰ καταστήσῃ ἰσχυροτέραν τὴν πίστιν, ποῦ ἐγεννήθη εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸ θαῦμα, μὲ τὴν παρουσίαν του καὶ διὰ νὰ τοὺς φέρῃ περισσότερο πλῆσιον του μὲ τὴν αὐθόρμητον ἀφιξίν του καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἀφησε τὴν πατρίδα του καὶ προετίμησεν ἐκείνους.

» Ὑπῆρχε δὲ κάποιος ἄνθρωπος ἀνήκων εἰς τὴν βασιλικὴν οὐλῆν²⁵, τοῦ ὁποίου τὸ παιδί ἦτο ἄρρωστον εἰς

22. Πρβλ. Ἰωάν. 2, 1 ἔξ.

23. Ἰωάν. 4, 46.

24. Πρβλ. Ἰωάν. 2, 2.

25. Μᾶλλον πρόκειται διὰ κάποιον αὐλικὸν καὶ ὄχι διὰ συγγενῆ τοῦ βασιλέως, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ χρῆσις τῆς λέξεως «βασιλικός» ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Ποῖος ἦτο ὁ ἀνὴρ αὐτός; Μερικοὶ τὸν ἐκαύτισαν πρὸς τὸν ἐν Λουκ. 8, 3 μνημονευόμενον ἐπίτροπον τοῦ Ἡρώδου Χουζᾶν, ἀλλὰ δὲ πρὸς τὸν ἐν Πράξ. 13, 1 Μιναῆν σύμφρον τοῦ Ἡρώδου. Πρόκειται πάντως δι' ἀπλῆς εἰκασίας. Πρέ-

τὴν Καπερναοὺμ²⁶. Αὐτός λοιπὸν ὅταν ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀνεχώρησε πρὸς συνάντησίν του καὶ τὸν παρεκάλει νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱὸν του²⁷. Αὐτός δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἢ κατήγετο ἀπὸ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν ἢ κατεῖχε κάποιον ἀξίωμα, τὸ ὅποιον ἀνομάζετο οὕτω²⁸. Μερικοὶ λοιπὸν νομίζουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον ποῦ ἀναφέρει ὁ Ματθαῖος²⁹. Ἀποδεικνύεται ὁμοῦς ὅτι ἄλλος εἶναι ἐκεῖνος, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ ἀξίωμα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πίστιν³⁰. Ἐκεῖνος δηλαδὴ, ἐνῶ ὁ Χριστὸς ἤθελε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπιτί του, παρακαλεῖ νὰ μὴ ὑπάγῃ, ἐνῶ αὐτός, χωρὶς νὰ ἐκφράσῃ καμμίαν σχετικὴν θέλησιν ὁ Κύριος, τὸν προσκαλεῖ εἰς τὸ σπιτί του. Καὶ ἐκεῖνος μὲν λέγει: «Δὲν εἶμαι ἀξίος διὰ νὰ εἰσεέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ μου³¹, ἐνῶ αὐτὸς τὸν πιέζει καὶ τοῦ λέγει: «νὰ ἔλθῃ» προτοῦ ἀποθάνῃ ὁ υἱὸς του. Καὶ ἐκεῖ μὲν καταβαίνει ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὸ ὄρος³² εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καπερναοὺμ, ἐδῶ ὁμοῦς ἀπὸ τὴν Σαμαρείαν ἔρχεται καὶ ὄχι εἰς τὴν Καπερναοὺμ, ἀλλὰ, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν Κανᾶ, ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Καὶ ὁ υἱὸς ἐκείνου αὐ-

πει ἀκόμη νὰ μὴ συγχέεται ὁ βασιλικὸς οὗτος πρὸς τὸν παρὰ Ματθ. 8, 5 καὶ Λουκ. 7, 2 μνημονευόμενον ἑκατόνταρχον.

26. Ἡ ἀφιξίς τοῦ Ἰησοῦ ἐγνωστοποιήθη καθ' ἅπασαν τὴν Γαλιλαίαν, ὡστε, ἐνῶ αὐτὸς εὐρίσκεται εἰς Κανᾶ, ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Καπερναοὺμ νὰ ζητήσουν τὴν βοήθειάν του.

27. Ἰωάν. 4, 46-47.

28. Πρβλ. σημείωσιν 25 τῆς παραύσης ὁμιλίας.

29. Πρβλ. Ματθ. 8, 5 ἔξ.

30. Πρὸς κατανόησιν τῶν λεγομένων καλὸν εἶναι νὰ ἀναγνοῦσθαι αἱ περικοπαί: Ματθ. 8, 5-13. Ἰωάν. 4, 46-53.

31. Ματθ. 8, 8.

32. Πρόκειται διὰ τὸ ὄρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξεφώνησεν ὁ Ἰησοῦς τὴν γνωστὴν ὁμιλίαν του. Πρβλ. Ματθ. 8, 1.

ρίσκειτο εις τὸ κρεβάτι ἀπὸ παρόλυσιν, ἐνῶ αὐτοῦ ἐδῶ ὑπέφερον ἀπὸ πυρετόν.

«Καὶ ἀφοῦ ἦλθεν παρεκάλει αὐτὸν νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱὸν του, διότι ἐκινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ»³³.

Καὶ τί κάνει ὁ Χριστὸς λοιπόν; «Ἐάν δὲν ἴδετε θαύματα καὶ γεγονότα προκαλοῦντα τρόμον, δὲν θὰ πιστεῦσατε»³⁴. Καὶ ὅμως καὶ τὸ ὅτι ἦλθε καὶ παρεκάλει εἶναι δεῖγμα πίστεως. Καὶ εἰς τὴν συνέχειαν τὸ φανερώνει καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν λέγῃ ὅτι εἶπεν ὁ Ἰησοῦς: «Πήγαινε, ὁ υἱός σου ζῆ. Καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὸν λόγον καὶ ἐπήγεινεν»³⁵.

Τί σημαίνουν αὐτὰ λοιπόν, ποῦ λέγει ἐδῶ; Τὰ ἔλεγεν αὐτὰ θαυμάζων τοὺς Σαμαρείτας, διότι ἐπίστευσαν χωρὶς θαύματα, ἢ καταφερόμενος κατὰ τῆς πόλεως ἢ ὅποια ἐθεωρεῖτο ὡς ἰδική του, δηλαδὴ τῆς Καπερναοῦμ, ἀπὸ τὴν ὅποιον κατήγετο καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Διότι καὶ κάποιος ἄλλος, τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὁ Μάρκος ἔλεγεν «Πιστεύω, Κύριε», ἀλλὰ προσέθετεν, «σοῦήθησε ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν μου»³⁶. Ὡστε, μολοντί καὶ αὐτὸς ἐπίστευσεν, ἢ πίστις του ἐν τούτοις δὲν ἦτο δλοκληρωτικὴ καὶ ὀρθή. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει τὸ γεγονός ὅτι ἠρώτα νὰ μάθῃ ποῖαν ὥραν ἄφησεν ὁ πυρετὸς τὸ παιδί³⁷. Διότι ἤθελε νὰ ξέρῃ ἐάν αὐτὸ ἔγινεν ἀφ' ἑαυτοῦ ἢ ἀπὸ τὸ πρόσταγμα τοῦ Χριστοῦ. «Μόλις λοιπὸν ἐκατάλαθεν ὅτι χθὲς εἰς τὰς ἑπτὰ ἐθεραπεύθη τὸ παιδί, ἐπίστευσε καὶ αὐτὸς καὶ ὅλοι ὅσοι ἦσαν εἰς τὸ σπιτι

33. Ἰωάν. 4, 47. Τὸ χωρίον εἶναι ὀλίγον παρηλλαγμένον κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ αὐτοῦ.

34. Ἰωάν. 4, 48.

35. Ἰωάν. 4, 50.

36. Μάρκ. 9, 24.

37. Πρβλ. Ἰωάν. 4, 52.

του»³⁸. Βλέπεις ὅτι τότε ἐπίστευσεν, ὅταν τοῦ εἶπαν οἱ δοῦλοι του τὴν ὥραν τῆς θεραπείας καὶ ὄχι ὅταν τοῦ εἶπεν ὁ Χριστός;

Συνεπῶς ὁ Ἰησοῦς ἐλέγχει τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, μετὴν ὅποιαν τὸν ἐπλησίασε, καὶ ἔλεγεν αὐτά. Διότι ἔτσι τὸν προσεῦκυεν εἰς μεγαλύτεραν πίστιν, δεδομένου ὅτι πρὸ τοῦ θαύματος δὲν ἐπίστευεν δλοκληρωτικὰ. Τὸ ὅτι θέσθαι ἦλθε καὶ παρεκάλει τὸν Κύριον, δὲν εἶναι καθόλου ἄξιον θαυμασμοῦ. Συνηθίζου ἄλλωστε οἱ γονεῖς ἀπὸ τὴν μεγάλην των ἀγάπην πρὸς τὰ παιδιά των ὄχι μόνον εἰς ὄσους ἰατροὺς ἔχουν ἐμπιστοσύνην νὰ καταφεύγουν, ἀλλὰ νὰ συμβουλευώνται καὶ ἐκείνους ποῦ δὲν τοὺς ἐμπιστεύονται καὶ τόσον, ἐπειδὴ θέλουν νὰ μὴ παραλείψουν τίποτε ἀπολύτως. Διότι τὸ ὅτι ἐπλησίασε τὸν Ἰησοῦν ἐκ παρέργου, φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τότε τὸν εἶδεν, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἐπειδὴ, ἐάν θέσθαι ἐπίστευεν ἀπόλυτα εἰς αὐτόν, δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ ἐλθῇ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐφ' ὅσον τὸ παιδί του ἐκινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ. Ἐάν ὅμως ἐφοθεῖτο νὰ ἀπομακρυνθῇ, οὔτε καὶ αὐτὸ εἶναι ἀνεκτόν.

Πρόσεξε λοιπὸν πῶς καὶ αἱ ἴδιαι αἱ λέξεις φανερώνουν τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἀνδρός. Διότι ἐνῶ ὤφειλεν, ἂν ὄχι προηγουμένως, πάντως μετὰ τὸν ἔλεγχον τῆς διαθέσεώς του ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, νὰ φαντασθῇ κάτι τὸ ὀμηλὸν δι' αὐτόν, ἄκουσε πόσον χαμηλὰ σύρεται ἀκόμη «Κατέβασ», λέγει, «εἰς τὴν Καπερναοῦμ, προτοῦ ν' ἀποθάνῃ τὸ παιδί μου»³⁹, ὡς νὰ μὴ ἠδύνατο νὰ τὸ ἀναστήσῃ ὁ Κύριος μετὰ τὸν θάνατον καὶ ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζεν εἰς ποῖαν κατάστασιν εὗρίσκετο ἡ ὕψαι τοῦ παιδιοῦ.

Δι' αὐτὸ τὸν ἐλέγχει καὶ τύπτει τὴν συνείδησιν αὐ-

38. Ἰωάν. 4, 52-53.

39. Ἰωάν. 4, 49.

του, διά να τοῦ δείξη ὅτι τὰ θαύματα ἔγινον κατὰ πρῶτον χάριν τῆς ψυχῆς. Διότι ἐδῶ ὄχι ὀλιγώτερον τὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀσθενὴς πνευματικῶς, θεραπεύει, καὶ μᾶς πείθει νὰ τὸν προσέχωμεν ὄχι ἀπὸ τὰ θαύματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του. Διότι τὰ θαύματα δὲν προορίζονται διὰ τοὺς πιστοὺς, παρὰ διὰ τοὺς ἀπίστους καὶ τοὺς ὑλόφρονας.

γ'. Τότε θέθαια εὐρισκόμενος εἰς ἀγωνίαν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἐπρόσεχε πολλὸ εἰς τὰ λεγόμενα, παρὰ μόνον εἰς ὅ,τι ἀνεφέρετο εἰς τὸ παιδί. Ἀργότερα ἡμῶς ἐπρόκειτο νὰ ἐπιανεξέταση τὸ λεχθὲν καὶ μεγάλο κέρδος νὰ ἀποκομίση ἐξ αὐτοῦ. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινεν⁴⁰.

Διατὶ ἄλλως εἰς μὲν τὸν ἑκατόνταρχον ὑπεσχέθη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπίτι ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐνῶ ἐδῶ, ἂν καὶ ἔκαλεῖτο, δὲν πηγαίνει; Διότι ἐκεῖ ἡ πίστις ἦτο ὀλοκληρωμένη, (δι' αὐτὸ καὶ ὑπεσχέθη νὰ ὑπάγῃ, διὰ νὰ γνωρίσωμεν τοῦ ἀνδρὸς τὴν εὐσέθειαν), ἐδῶ δὲ διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ἀτελής εἰς τὴν πίστιν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπίεζε τὸν Ἰησοῦν καὶ τοῦ ἔλεγεν, «κατέθαι εἰς τὴν Καπερναοῦμ», καὶ δὲν ἐγνωρίζε ἀκόμη καλὰ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δύναται καὶ ἀπὸν νὰ θεραπεύῃ, τοῦ ἀποδεικνύει ὅτι εἶχε καὶ τὴν δυνατότητα αὐτήν, ὥστε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ ἑκατόνταρχος εἶχεν ἀφ' ἑαυτοῦ, νὰ τὸ μάθη αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐπήγεν εἰς τὸ σπίτι του.

Ἐπὶ τὸν λοιπὸν λέγει· «Ἐάν δὲν ἴδῃτε θαύματα καὶ γεγονότα προκαλοῦντα τρόμον, δὲν θὰ πιστεύσατε», τὴ ἐξῆς ἐννοεῖ· Δὲν ἔχετε ἀκόμη δι' ἐμὲ τὴν ἀρμόζουσαν πίστιν, ἀλλὰ μὲ θεωρεῖτε ἀκόμη ὡς ἕνα συνηθισμένον προφήτην. Ἀποκαλύπτει συνεπῶς τὸν ἑαυτὸν του καὶ φανεράναι ὅτι καὶ χωρὶς θαύματα ἔπρεπε νὰ γίνῃ πι-

40. Πρβλ. Ἰωάν. 4, 53.

στευτός. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε τὰ ὅσα εἶπεν εἰς τὸν Φίλιππον· «Δὲν πιστεύεις ὅτι ἐγὼ εἶμαι μέσα εἰς τὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ εἶναι μέσα εἰς ἐμέ; Εἰ δ' ἄλλως πιστεύσατέ με διὰ τὰ ἔργα μου»⁴¹.

Ἐπὶ τὸν δὲ αὐτὸς κατέβαιναν εἰς τὴν πόλιν, τὸν συνήνεσαν οἱ δοῦλοι του καὶ τοῦ ἀνήγγειλαν, ὅτι τὸ παιδί σου ζῆ. Ἠρώτησε λοιπὸν τοὺς δούλους του καὶ διὰ τὴν ὥραν τοῦ ἐπήρε τὸ καλύτερον ὁ υἱὸς του καὶ αὐτοὶ τοῦ εἶπαν, ὅτι χθὲς εἰς τὰς ἑπτὰ⁴² τὸν ἀφήκεν ὁ πυρετός. Ἐκατάλαθε λοιπὸν ὁ πατέρας ὅτι ἐθεραπεύθη τὸ παιδί του κατ' ἐκείνην ἀκριθῶς τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν τοῦ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱὸς σου ζῆ. Καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ὅλοι ὅσοι ἦσαν εἰς τὸ σπίτι του»⁴³.

Βλέπεις πῶς τὸ θαῦμα ἔγινε γνωστόν; Διότι τὸ παιδί δὲν ἀπέφυγε τὸν κίνδυνον συμπτωματικὰ καὶ τυχαῖα, ἀλλὰ αἰφνιδίως, ὥστε νὰ εἶναι ὀλοφάνηρον ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν ἦτο συνέπεια τῆς φυσικῆς σειρᾶς τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ. Πραγματικὰ, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα τοῦ θανάτου, ὅπως τὸ ἐδήλωσε καὶ ὁ πατέρας του ὅταν εἶπεν, «κατέθαι προτοῦ νὰ ἀποθάνῃ τὸ παιδί μου», αἰφνιδίως ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν νόσον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ξεσήκωσε καὶ τοὺς ὑπηρέτας. Διότι ἐκεῖνοι ἴσως νὰ μὴ ἔτρεξαν εἰς συνάντησιν διὰ νὰ τοῦ ἀναγγελοῦν τὴν εὐχάριστον εἰδησιν μόνον, ἀλλὰ καὶ διότι θὰ ἐθεώρησαν περιττὴν πλέον τὴν ἀφίξιν τοῦ Ἰησοῦ. (Ἐγνωρίζαν θέθαια ὅτι αὐτὸς εἶχεν ὑπάγῃ εἰς τὸν Χριστόν, δι' αὐτὸ καὶ τὸν συνήνεσαν εἰς τὸν δρόμον).

Ἐπὶ τὸν δὲ αὐτὸς κατέβαιναν εἰς τὴν πόλιν, τὸν συνήνεσαν οἱ δοῦλοι του καὶ τοῦ ἀνήγγειλαν, ὅτι τὸ παιδί σου ζῆ. Ἠρώτησε λοιπὸν τοὺς δούλους του καὶ διὰ τὴν ὥραν τοῦ ἐπήρε τὸ καλύτερον ὁ υἱὸς του καὶ αὐτοὶ τοῦ εἶπαν, ὅτι χθὲς εἰς τὰς ἑπτὰ τὸν ἀφήκεν ὁ πυρετός. Ἐκατάλαθε λοιπὸν ὁ πατέρας ὅτι ἐθεραπεύθη τὸ παιδί του κατ' ἐκείνην ἀκριθῶς τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν τοῦ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱὸς σου ζῆ. Καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ὅλοι ὅσοι ἦσαν εἰς τὸ σπίτι του»

41. Ἰωάν. 14, 10-11.

42. Δηλαδὴ εἰς τὴν μίαν μετὰ τὸ μεσημέρι κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν ὥραν.

43. Ἰωάν. 4, 51-53.

τὸν φόβον διὰ τὴν ζωὴν τοῦ παιδιοῦ του, ἐστράφη πλέον πρὸς τὴν πίστιν, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ θεραπεία προήλθεν ἀπὸ τὴν πορείαν αὐτοῦ καὶ φιλοτιμείται νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀσκοπα ἔκανε τὸ ταξίδι αὐτό. Ὅθεν ἐρευνᾷ τὰ πάντα μὲ ἀκρίθειαν. «Καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ὅλοι ὅσοι ἦσαν εἰς τὸ σπίτι του». Διότι ἡ μαρτυρία ἦτο πλέον ἀναμφισβήτητος. Καὶ ὅσοι θέβαια δὲν ἦσαν παρόντες, οὔτε ἤκουσαν τὸν Χριστὸν νὰ ὁμιλῇ, οὔτε ἐγνώριζαν ἐπίσης τὸν καιρὸν, αὐτοί, ὅταν ἐπληροφόρηθησαν ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ ὥρα, (κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος εἶπεν, ὁ υἱὸς σου ζῆ), εἶχαν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Δι' αὐτὸ ἐπίστευσαν καὶ αὐτοί.

Τί διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ αὐτά; Νὰ μὴ περιμένωμεν θαύματα, οὔτε νὰ ζητῶμεν ἐγγυήσεις τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Διότι καὶ σήμερα βλέπω πολλοὺς τότε νὰ γίνονται εὐλαθέστεροι, ὅταν ἀπολαύσουν κάποια παρηγορίαν ἢ διὰ τὸ θασανιζόμενον παιδίον των ἢ διὰ τὴν ἀσθενοῦσαν σύζυγόν των. Ἐνῶ πρέπει, καὶ ὅταν δὲν ἐπιτυχάνουσιν κάτι, νὰ εὐχαριστοῦν καὶ νὰ δοξάζουν τὸν Θεὸν ὁμοίως. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν εὐγνωμόνων δούλων, αὐτὸ τῶν σταθερῶν καὶ τῶν ἀγαπώντων, ὅπως πρέπει, τὸν Κύριον, νὰ καταφεύγουν εἰς αὐτὸν δηλαδὴ ὅχι ὅταν εὐνοοῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅταν μαστιγώνωνται. Ἐπειδὴ καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ εἶναι παρόμοιαι. «Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τὸν παιδαγωγεῖ μὲ θλίψεις, μαστιγώνει δὲ μὲ δοκιμασίας κάθε υἱὸν ποῦ παραδέχεται»⁴⁴. Ὅταν ἄλλως λατρεύῃ κανεὶς τὸν Θεόν, δοκιμαεὶ εὐρίσκειται ἐν ἀνέσει, δὲν φανεράνει σημεῖα μεγάλης ἀγάπης, οὔτε τὸν ἀγαπᾷ ἀνυστερόβουλα. Καὶ

44. Ἐβρ. 12, 6.

διὰτὶ ἀναφέρω τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν χρημάτων, ἢ τὴν πενίαν ἢ τὴν ἀσθένειαν; Διότι, εἴτε γένων ἀκούσης εἴτε ὀτιδήποτε ἄλλο φοβερόν, οὔτε καὶ τότε πρέπει νὰ παύσης τὴν πρὸς τὸν Κύριον εὐχαριστίαν, ἀλλὰ νὰ πάσῃς καὶ νὰ ὑποφέρῃς τὰ πάντα χάριν τῆς ἀγάπης του. Ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τῶν εὐσεβῶν δούλων καὶ τῆς σταθερᾶς ψυχῆς.

Ὅποιος λοιπὸν εὐρίσκειται εἰς αὐτὴν τὴν πνευματικὴν κατάστασιν, καὶ τὰ παρόντα θὰ φέρῃ μὲ εὐκολίαν καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ θὰ ἀποκτήσῃ καὶ μεγάλην παρηγορίαν θὰ ἔχῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴν εἶθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.